

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BILAG
TIL
BERETNING
TIL
FOLKETINGET

AFGIVET AF

**DEN AF FOLKETINGET UNDER 25. OKTOBER 1950 NEDSATTE
KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45**

XIII₁₋₆

**SUPPLEMENT TIL DE TIDLIGERE AFGIVNE BERETNINGER IV-XI
VEDRØRENDE REGERING OG RIGSDAG SAMT FORSKELLIGE
MINISTERIER UNDER BESÆTTELSEN**

**AFGIVET PÅ GRUNDLAG AF TYSKE DOKUMENTER
MED DANSK OVERSÆTTELSE**

BIND 4
DANSK OVERSÆTTELSE

Afsnit A 1—5

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOTRYKKERI
KØBENHAVN
1954

BILAG
TIL
BERETNING
TIL
FOLKETINGET

AFGIVET AF

DEN AF FOLKETINGET UNDER 25. OKTOBER 1950 NEDSATTE
KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

XIII_{1—6}

**SUPPLEMENT TIL DE TIDLIGERE AFGIVNE BERETNINGER IV-XI
VEDRØRENDE REGERING OG RIGSDAG SAMT FORSKELLIGE
MINISTERIER UNDER BESÆTTELSEN**

**AFGIVET PÅ GRUNDLAG AF TYSKE DOKUMENTER
MED DANSK OVERSÆTTELSE**

BIND 4—6
DANSK OVERSÆTTELSE

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1954

Indholdsfortegnelse.

A.

Regering og rigsdag under besættelsen.

1.

Retningslinier for besættelsen og forhold vedrørende det tyske gesandtskab.

Nr.		Side
1.	Skrivelse fra general Keitel 9. april 1940 til Førerens stedfortræder og de øverste rigsmyndigheder ang. retningslinierne for besættelsen	5
2.	Notits 10. april 1940 ang. ministerialråd, dr. Ebners udnævnelse til kommitteret for økonomiske spørgsmål	18
3.	Skrivelse fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop april 1940 til ministerialråd, dr. Ebner ang. hans udnævnelse til kommitteret for økonomiske spørgsmål	19
4.	Skrivelse fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop [12.] april 1940 til vicepolitipræsident Kanstein ang. hans udnævnelse til kommitteret for den indre forvaltning	20
5.	Telegram fra understatssekretær E. Woermann 12. april 1940 ang. vicepolitipræsident Kansteins udnævnelse til kommitteret for den indre forvaltning	21
6.	Instruks fra understatssekretær E. Woermann 15. april 1940 ang. de kommitterede for den indre forvaltnings optræden	22
7.	Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 17. april 1940 om, at rigsudenrigsminister v. Ribbentrop selv vil underskrive instrukser til gesandtskaberne i Stockholm, København og Oslo	22
8.	Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop 22. april 1940 om, at hans personlige tilladelse skal indhentes ved aftaler med den danske regering	23
9.	Notits 23. april 1940 om, at legationsråd v. Grundherr skal afgive rapport til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop om alle skandinaviske spørgsmål	23
9a.	Instruks 24. april 1940 om, at alle skandinaviske indberetninger og instrukser skal forelægges legationsråd v. Grundherr	24
10.	Skrivelse fra statssekretær E. v. Weizsäcker 20. december 1940 til rigsminister v. Lammers ang. Renthe-Finks stilling	25

2.

Perioden 10. april—7. juli 1940.

11.	Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, 10. april 1940 ang. udtalelse af den danske gesandt, Henrik Kauffmann, om Grønland og Island	29
12.	Telegram fra den tyske konsul i Reykjavik, Gerlach, 11. april 1940 om, at 3 engelske krigsskibe er parat til at gribe ind, hvis Island angribes af Tyskland	29
13.	Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 12. april 1940 om samtale med generaloberst Keitel ang. anvendelse af danske krigsskibe til told- og polititjeneste	30
14.	Telegram fra den tyske konsul i Reykjavik, Gerlach, 12. april 1940 med meddelelse fra den islandske udenrigsminister om, at altinget har overtaget kongens beføjelser	30

IV

Nr.		Side
15.	Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker 13. april 1940 om 1) indberetning ang. den danske regerings stilling til altingets beslutning af 12. april 2) dansk erklæring i Washington ang. Island og Grønland	31
16.	Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker 13. april 1940 om danske krigsskibes overtagelse af told- og polititjeneste	32
17.	Telegram fra Renthe-Fink 14. april 1940 ang. genoptagelse af trafikken mellem Danmark og Sverige	32
18.	Telegram fra den tyske gesandt i Stockholm, prinsen af Wied, 15. april 1940 ang. trafikken mellem Danmark og Sverige	33
19.	Skrivelse fra den danske gesandt i Berlin, Herluf Zahle, 15. april 1940 til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. det islandske altings beslutning 12. april	33
20.	Notits af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch 16. april 1940 ang. trafikken mellem Danmark og Sverige og danske skibes sejlads i Østersøen	34
21.	Instruks fra presseafdelingen i Auswärtiges Amt 17. april 1940 ang. retningslinier for indberetninger om den danske presse	35
22.	Notits af v. Sonnleithner 18. april 1940 om, at telegramudkast af 13. april til København ang. Island er forældet	35
23.	Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, 18. april 1940 ang. Island og Grønland	36
24.	Notits af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch 20. april 1940 ang. forhandlinger med OKW om Danmarks telefon-, telegram- og postforbindelse med udlandet	37
25.	Instruks fra understatssekretær E. Woermann 23. april 1940 ang. tysk og dansk erklæring om de danske besiddelsers stilling	39
26.	Telegram fra understatssekretær, dr. Friedrich Gaus 28. april 1940 ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops erklæring 27. april om de engelsk-franske angrebsplaner	39
27.	Telegram fra Renthe-Fink 28. april 1940 ang. modtagelsen af rigsudenrigsminister v. Ribbentrops erklæring 27. april og samtale med udenrigsminister P. Munch herom	40
28.	Telegram fra Renthe-Fink 28. april 1940 ang. samtale med udenrigsminister P. Munch om rigsudenrigsminister v. Ribbentrops erklæring 27. april	41
29.	Den danske verbalnote af 30. april 1940 til det tyske gesandtskab	41
30.	Indberetning fra Renthe-Fink 8. maj 1940 ang. samtale med direktør Mohr om den danske verbalnote af 30. april 1940	42
31.	Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker 10. maj 1940 om at foranledige, at den danske regering protesterer mod Færøernes og Islands besættelse	43
32.	Indberetning fra den tyske kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, 22. maj 1940 om samtale med direktør Mohr ang. den nyudnævnte engelske gesandt i Island	44
33.	Telegram fra Renthe-Fink 25. maj 1940 ang. den danske regerings protest mod den engelske besættelse af Færøerne og Island	45
34.	Indberetning fra dr. H. Hensel 5. juni 1940 om den danske presses reaktion på krigsbegivenhederne i Vesteuropa	46
35.	Telegram fra Renthe-Fink 12. juni 1940 ang. statsminister Staunings planlagte protest i folketinget mod den engelske besættelse af Island	47
36.	Telegram fra Renthe-Fink 13. juni 1940 ang. den danske regerings erklæring vedrørende den engelske besættelse af Island	47
37.	Indberetning fra Renthe-Fink 15. juni 1940 ang. den danske presse i perioden 1.—15. juni 1940	48
38.	Indberetning fra Renthe-Fink 5. juli 1940 ang. den danske presse i perioden 15. juni—1. juli 1940	51

3.

Omdannelsen af ministeriet Stauning 8. juli 1940.

39.	Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested 27. april 1940 til folketingsmand A. Hartel ang. en ministerliste	55
40.	Brev fra chefen for Sicherheitspolizei, SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich, 4. maj 1940 til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. den danske opposition	55

Nr.	Slide
bilag a.	
Beretning af Sturmbannführer v. Löw 21. april 1940 ang. den danske opposition	56
41. Brev fra chefen for Sicherheitspolizei, SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich, 4. maj 1940 til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. beretning om den danske regering	57
bilag a.	
Beretning af Sturmbannführer v. Löw 21. april 1940 ang. den danske regering.	58
bilag b.	
Notits 7. maj 1940 om, at rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ønsker v. Löws beretning af 21. april forelagt Renthe-Fink	58
bilag c.	
Notits af Renthe-Fink 10. maj 1940 ang. Sturmbannführer v. Löws beretning af 21. april	59
42. Notits af presseattaché Gustav Meissner 6. maj 1940 ang. forslag til dansk ministerium	60
43. Dagbogsnotater 8.—9. maj 1940 ang. samtaler med kreditforeningsdirektør Poul Rasmussen og Ejnar Howaldt	61
44. Notits af presseattaché Gustav Meissner 9. maj 1940 om samtale med Frits Clausen og H. C. Bryld 8. maj	63
45. Notits af legationsråd Martin Luther 16. maj 1940 ang. Brigadeführer Josts beretning om den politiske udvikling i Danmark	67
bilag a.	
Beretning af Brigadeführer Jost [maj 1940] om den politiske udvikling i Danmark	67
bilag b. 1	
Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested [9. maj 1940] til folketingsmand A. Hartel om samtale med Renthe-Fink 8. maj	70
bilag c.	
Brev fra folketingsmand A. Hartel 9. maj 1940 til hofjægermester Jørgen Sehested ang. samtale med Renthe-Fink i marts 1940 og forskellige indrepolitiske forhold	72
46. Telegram fra Renthe-Fink 21. maj 1940 ang. den danske regeringskrise	75
47. „Überblick“ [anonymt] 21. maj 1940 over de danske kredse, der søger at danne regering	76
48. Brev fra presseattaché Gustav Meissner 23. maj 1940 til legationsråd Martin Luther ang. den politiske situation i Danmark	79
49. Brev fra presseattaché Gustav Meissner 24. maj 1940 til legationsråd Martin Luther ang. den politiske situation i Danmark	81
50. Brev fra Brigadeführer Jost 28. maj 1940 til legationsråd Martin Luther ang. breve og andet materiale fra den danske opposition med vedlagt oversigt	82
bilag 1.	
Memorandum af folketingsmand A. Hartel [30. maj 1940] om det danske landbrug	84
bilag 2.	
Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested 25. maj 1940 til ingeniør Mortensen	91
bilag 3.	
Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested 18. maj 1940 til kammerherre C. P. M. Hansen	92
bilag 4.	
Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested 24. maj 1940 til kammerherre C. P. M. Hansen	93
bilag 5.	
Folketingsmand A. Hartels referat [20. maj 1940] af samtale med statsminister Stauning 20. maj	93
bilag 6.	
Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested 24. maj 1940 til Frits Clausen	95
bilag 7.	
Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested 18. maj 1940 til direktør Juncker	95
bilag 8.	
Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested 21. maj 1940 til justitsminister Unmack Larsen	96
bilag 9.	
Resolution fra LSs forretningsudvalg 23. maj 1940	97
bilag 10.	
Brev fra folketingsmand A. Hartel 16. maj 1940 til hofjægermester Jørgen Sehested	98
bilag 11.	
Tysk version af hofjægermester Jørgen Sehesteds breve m. m.	100

VI

Nr.	Side
51. Telegram fra Renthe-Fink 20. juni 1940 ang. den politiske krise i Danmark.....	100
52. Skrivelse fra Renthe-Fink 22. juni 1940 ang. den fremtidige ordning af forholdet mellem Tyskland og Danmark.....	101
53. Telegram fra Renthe-Fink 24. juni 1940 ang. de dansk-tyske prisforhandlingers betydning for de politiske forhold i Danmark.....	102
54. Indberetning fra Renthe-Fink 29. juni 1940 ang. den politiske situation i Danmark.....	103
55. Indberetning fra Renthe-Fink 2. juli 1940 om samtale med justitsminister Unmack Larsen, statsminister Stauning og udenrigsminister Munch ang. tyskernes forhold til de danske nationalsocialister.....	104
56. Telegram fra Renthe-Fink 2. juli 1940 ang. forhandlingerne om en regeringsomdannelse.....	105
57. Telegram fra Renthe-Fink 3. juli 1940 ang. danske nationalsocialistiske demonstrationer i anledning af regeringsforhandlingerne.....	106
58. Telegram fra Renthe-Fink 5. juli 1940 ang. statsminister Staunings tale i folketinget 5. juli...	106
59. Telegram fra Renthe-Fink 5. juli 1940 ang. forhandlingerne vedr. regeringsomdannelsen.....	107
60. Telegram fra Renthe-Fink 5. juli 1940 ang. den nye regering Stauning.....	107
61. Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 6. juli 1940 om samtale med den danske gesandt Herluf Zahle ang. de politiske forhold i Danmark.....	108
62. Telegram fra Renthe-Fink 8. juli 1940 ang. den nye regering Staunings medlemmer.....	108
63. Notits af presseattaché Gustav Meissner og SS-Sturmabführer v. Löw 10. juli 1940 ang. den politiske forhold i Danmark.....	109
64a. Byretsdom 12. juli 1947 over Jørgen Sehested, Axel Hartel m. fl.....	113
64b. Byretsdom 20. september 1948 over Karl Rudolf Werner Best, Hermann v. Hanneken, Günther Pancke og Otto Bovensiepen.....	113
65a. Østre Landsrets dom 8. april 1948 over Jørgen Sehested, Axel Hartel og Knud Mortensen....	113
65b. Østre Landsrets dom 18. juli 1949 over Karl Rudolf Werner Best, Hermann v. Hanneken, Günther Pancke og Otto Bovensiepen.....	113
66a. Højesterets dom 28. juni 1949 over Jørgen Sehested.....	114
66b. Højesterets dom 17. marts 1950 over Karl Rudolf Werner Best, Günther Pancke og Otto Bovensiepen.....	114

4.

Erklæringen af 8. juli 1940 og forhandlingerne om en mønt- og toldunion sommeren 1940.

67. Telegram fra Renthe-Fink 9. juli 1940 ang. offentliggørelsen af den danske regerings erklæring af 8. juli.....	117
68. Telegram fra Renthe-Fink 11. juli 1940 ang. overrækkelsen i Berlin af den danske regerings erklæring af 8. juli.....	117
69. Indberetning fra Renthe-Fink 11. juli 1940 ang. samtale med udenrigsminister Scavenius 10. juli	118
70. Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 12. juli 1940 ang. 1) samtale med gesandt Herluf Zahle 2) Renthe-Finks anmodning om tjenesterejse til Berlin.....	119
71. Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 12. juli 1940 ang. bemærkning af gesandt Herluf Zahle om besøg af udenrigsminister Scavenius i Berlin.....	120
72. Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 17. juli 1940 ang. gesandt Herluf Zahles og direktør Mohrs overrækkelse af den danske regerings erklæring af 8. juli.....	120
73. Note fra det danske gesandtskab i Berlin 17. juli 1940 til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop med den danske regerings erklæring af 8. juli.....	121
74. Notits af ambassadør Ritter 19. juli 1940 ang. samtale med direktør Mohr 18. juli om tysk-danske økonomiske forhandlinger.....	123
75. Indberetning fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål, dr. Ebner, 24. juli 1940 ang. en dansk-tysk mønt- og toldunion.....	124
76. Notits af ministerialdirektør Wiehl 24. juli 1940 ang. rigskansler Hitlers beslutning om at optage forhandlinger med Danmark om en økonomisk union.....	129
77. Notits af ambassadør Ritter 26. juli 1940 om drøftelse med rigsudenrigsminister v. Ribbentrop 25. juli ang. programmet for forhandling om den tysk-danske økonomiske union.....	129

VII

Nr.	Side
78. Protokol over møde i Auswärtiges Amts handelspolitiske udvalg 27. juli 1940 om den tysk-danske økonomiske union	130
79. Telegram fra Renthe-Fink 27. juli 1940 ang. den danske reaktion på rigsøkonomiminister Funks tale om „det europæiske storrum“	131
80. Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 29. juli 1940 om samtale med gesandt Herluf Zahle ang. 1) de tysk-danske forhandlinger om en økonomisk union 2) Scavenius' besøg i Berlin . . .	131
81. Notits af ambassadør Ritter 3. august 1940 ang. forhandlingerne i København 30.—31. juli 1940 om mønt- og toldunionen	133
82. Memorandum fra den danske regering 31. juli 1940 ang. dansk-tyske forhandlinger om økonomisk samarbejde	136
83. Udkast [august 1940] til en tysk-dansk traktat om økonomisk samarbejde	137
84. Brev fra dr. Hellmut Toepffer 7. august 1940 til ministerialdirektør Wiehl ang. samtale med trafikminister Gunnar Larsen, kontorchef Wassard og direktør Sthyr	141
85. Telegram fra Renthe-Fink 11. august 1940 ang. drøftelserne i den danske regering om mønt- og toldunionen	142
86. Notits af ambassadør Ritter 14. august 1940 ang. den danske delegations ankomst til Berlin 15. august	143
87. Telegram fra Renthe-Fink 15. august 1940 ang. den danske regerings stilling til mønt- og toldunionen	144
88. Telegram fra Renthe-Fink 22. august 1940 ang. modstanden indenfor dansk industri og landbrug mod mønt- og toldunionen	144
89. Meddelelse fra legationsråd Martin Luther 22. august 1940 til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. modstanden i Danmark mod mønt- og toldunionen	145
90. Notits af ambassadør Ritter 23. august 1940 ang. forhandlingerne 23. august med den danske delegation om mønt- og toldunionen	146
91. Telegram fra ambassadør Ritter [23.] august 1940 ang. forhandlingerne med den danske delegation om mønt- og toldunionen	148
92. Telegram fra Renthe-Fink 19. september 1940 ang. en påtænkt dansk regeringserklæring vedr. mønt- og toldunionen	149
93. Telegram fra statssekretær E. v. Weizsäcker 21. september 1940 ang. den påtænkte danske regeringserklæring ang. mønt- og toldunionen	150
94. Indberetning fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål, dr. Ebner, 12. november 1940 ang. kontorchef Wassards rejse til Berlin	151
95. Skrivelser marts 1953 fra fhv. stats- og udenrigsminister Erik Scavenius, ambassadør Steensen-Leth, minister O. C. Mohr, direktør Knud S. Sthyr, direktør Nils Svenningsen og ambassadør M. A. Wassard ang. mønt- og toldunionsforhandlingerne i sommeren 1940	151

5.

Udviklingen af det dansk-tyske forhold efter 8. juli 1940 og gesandt v. Renthe-Finks démarche julen 1940.

96. Notits af legationssekretær H. Schwarzmänn 10. juli 1940 ang. samtale med direktør Knud Sthyr	155
97. Notits af presseattaché Gustav Meissner 19. juli 1940 ang. samtale med statsminister Stauning 18. juli	156
98. Notits [af statssekretær E. v. Weizsäcker] 30. juli 1940 ang. samtale med viceregeringspræsident Kanstein om mødeforbudet	158
99. Memorandum af Oberleutnant G. v. Stechow 10. august 1940 ang. den politiske situation i Danmark	158
100. Notits af presseattaché Gustav Meissner 19. august 1940 ang. mødet på Broholm og køb af maskiner til „Fædrelandet“	160
101. Notits af presseattaché Gustav Meissner 21. august 1940 ang. føling mellem LS og De samvirkende Fagforbund	161
102. Notits af presseattaché Gustav Meissner 22. august 1940 ang. en samtale med „Politiken“s redaktion og direktion	162

VIII

Nr.	Side
103. 2 notitser af presseattaché Gustav Meissner 26. august 1940 ang. en samtale mellem Oberleutnant G. v. Stechow og Børge Bryld.....	163
104. Brev fra rigsleder Alfred Rosenberg 6. september 1940 til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. „Nordische Gesellschaft“	165
105. Notits af presseattaché Gustav Meissner 7. september 1940 ang. chefredaktør Steen Rasmussens rejse til provinsen.....	167
106. Indberetning fra viceregeringspræsident Kanstein 9. september 1940 ang. Oberleutnant G. von Stechow.....	169
107. Notits af presseattaché Gustav Meissner 13. september 1940 ang. DNSAPs planer m. h. t. en dansk regering	171
108. Skrivelse fra generalløjtnant Lüdke 16. september 1940 ang. henvendelse fra DNSAP om hjælp ved et kupforsøg	173
109. Notits af legationssekretær H. Schwarzmänn 19. september 1940 ang. samtale med trafikminister Gunnar Larsen i Berlin.....	174
110. Telegram fra Renthe-Fink 22. september 1940 ang. statsminister Staunings og Hans Hedtoft-Hansens udtalelser på den socialdemokratiske kongres 21. september	175
111. Notits af presseattaché Gustav Meissner 30. september 1940 ang. samtale med Frits Clausen 30. september.....	175
112. Telegram fra Renthe-Fink 1. oktober 1940 ang. 1) samtale med Frits Clausen 2) handelsminister Christmas Möllers lukkede møder	177
113. Notits af presseattaché Gustav Meissner 1. oktober 1940 ang. samtale med Børge Bryld om dennes samtale med direktør Juncker	178
114. DNSAPs genopbygningsplan og [Meissners?] kommentarer hertil 1. oktober 1940.....	179
115. Brev fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop 6. oktober 1940 til rigsleder Alfred Rosenberg ang. „Nordische Gesellschaft“	188
115a. Telegram fra Renthe-Fink 28. februar 1941 ang. oprettelse af et bondekantor for Danmark... ..	189
116. Notits af gesandt v. Grundherr 8. oktober 1940 ang. LS-delegationens forhandlinger med rigsernæringsminister Darré	189
117. Telegram fra Renthe-Fink 9. oktober 1940 ang. den danske regerings stilling til en ophævelse af mødeforbudet.....	191
118. Telegram fra understatssekretær E. Woermann 12. oktober 1940 ang. krav til den danske regering om ophævelse af mødeforbudet	192
119. Notits af gesandt v. Grundherr 12. oktober 1940 ang. ophævelsen af det danske mødeforbud ..	192
120. Telegram fra Renthe-Fink 13. oktober 1940 ang. 1) danske officerers politiske aktion 2) ophævelse af mødeforbudet.....	193
121. Indberetning fra Abwehrstelle Kopenhagen 15. oktober 1940 ang. den politiske situation i Danmark	194
122. Notits af presseattaché Gustav Meissner 18. oktober 1940 ang. en sammenkomst hos direktør Knud Sthyr med deltagelse af trafikminister Gunnar Larsen, Frits Clausen m. fl.	197
123. Notits af legationssekretær H. Schwarzmänn 19. oktober 1940 ang. samtale med udenrigsminister Scavenius 17. oktober	198
124. Telegram fra Renthe-Fink 21. oktober 1940 ang. befæstningsanlæg på Bornholm og i Hanstholm ..	200
125. Indberetning fra Renthe-Fink 22. oktober 1940 ang. mulighederne for DNSAPs overtagelse af regeringsmagten i Danmark	200
126. Notits af presseattaché Gustav Meissner 26. oktober 1940 ang. samtale 25. oktober med trafikminister Gunnar Larsen m. fl.	203
127. Notits af legationssekretær H. Schwarzmänn 28. oktober 1940 ang. samtale 25. oktober med trafikminister Gunnar Larsen m. fl.	204
128. Notits [anonym] [november 1940] ang. de danske nationalsocialister	205
129. Telegram fra Renthe-Fink 4. november 1940 ang. statsminister Staunings tale 3. november i Aarhus	206
130. Brev fra understatssekretær Martin Luther 14. november 1940 ang. finansiel støtte til DNSAP ..	207
131. Indberetning fra Renthe-Fink 20. november 1940 ang. finansiel støtte til DNSAP	207
132. Brev fra statssekretær E. v. Weizsäcker 23. november 1940 ang. storhertugen af Mecklenburg-Schwerins udsendelse til København.....	211

IX

Nr.	Side
133. Indberetning fra Renthe-Fink 25. november 1940 ang. oprettelse af et særligt referat i gesandtskabet for spørgsmål vedr. DNSAP	211
134. Brev fra Hermann Kiy 29. november 1940 ang. den politiske situation i Danmark	212
135. Brev fra Hermann Kiy 1. december 1940 til dr. R. Jügler, „Berliner Börsen Zeitung“, ang. det danske folks stilling til Frits Clausen	214
136. Telegram fra Renthe-Fink 7. december 1940 ang. en artikel af folketingsmand Hans Hedtoft-Hansen	215
137. Brev fra Frits Clausen 11. december 1940 til understatssekretær Martin Luther ang. den politiske situation i Danmark	216
138. Telegram fra Renthe-Fink 12. december 1940 ang. 1) krav om Christmas Møllers nedlæggelse af sine politiske hverv 2) modsætningen mellem den danske regering og DNSAP	218
139. Telegram fra Renthe-Fink 15. december 1940 ang. sammenstød mellem det danske politi og nationalsocialister i Haderslev	219
140. Brev fra dr. Hans Dyckerhoff 16. december 1940 til dr. Hans Schwarzmann ang. samtaler i København med direktør Knud Sthyr m. fl.	219
141. Notits [af Renthe-Fink] 19. december 1940 ang. samtale med rigsudenrigsminister v. Ribbentrop om 1) Christmas Møller 2) DNSAP	221
142. Meddelelse fra understatssekretær Martin Luther 20. december 1940 ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops beslutning vedr. 1) Christmas Møller 2) angrebene på DNSAP	222
143. Meddelelse fra understatssekretær Martin Luther 20. december 1940 ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops beslutning om finansiell støtte til DNSAP	223
144. Notits af Renthe-Fink 20. december 1940 ang. diskussion med understatssekretær Martin Luther om krav til den danske regering	223
145. Udkast til notits [af Renthe-Fink] [30. december 1940] ang. samtale med kong Christian X. . .	224
146. Telegram fra Renthe-Fink 30. december 1940 ang. samtale med kong Christian X og udenrigsminister Scavenius om regeringen Staunings omdannelse	226
147. Telegram fra Renthe-Fink 8. januar 1941 ang. føler fra statsminister Stauning om en regering Knutzen	226
148. Indberetning fra Renthe-Fink 8. januar 1941 ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om statsminister Staunings afgang	227
149. Telegram fra Renthe-Fink 8. januar 1941 ang. udsættelse af de dansk-tyske regeringsudvalgs forhandlinger p. gr. af den politiske krise	229
150. Telegram fra Renthe-Fink 14. januar 1941 ang. planerne om statsminister Staunings overtagelse af udenrigsministerposten	229
151. Medlem af Wehrwirtschaftstab Dänemark, Forstmanns indberetning 15. januar 1941 ang. den danske befolknings indstilling til Tyskland	230
152. Telegram fra understatssekretær Martin Luther 15. januar 1941 ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops beslutning vedr. den danske regeringskrise	231
153. Notits af gesandt v. Grundherr 16. januar 1941 ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops beslutning vedr. den danske regeringskrise	232
153a. Notits [af Renthe-Fink] [januar 1941] ang. omdannelsen af den danske regering	232
154. Brev fra Frits Clausen 16. januar 1941 til Renthe-Fink ang. den politiske situation i Danmark	233
155. Telegram fra Renthe-Fink 24. januar 1941 ang. samtale med statsminister Stauning om dens afgang som statsminister	236
156. Telegram fra Renthe-Fink 30. januar 1941 ang. samtale mellem statsminister Stauning og presseattaché Gustav Meissner	237
157. Medlem af Wehrwirtschaftstab Dänemark, Forstmanns indberetning 15. februar 1941 ang. den danske befolknings indstilling til Tyskland	237
158. Brev [fra høfjægmester Jørgen Sehested] 18. februar 1941 til SS-Gruppenführer Reinhard Heydrich	238
159. Telegram fra Renthe-Fink 20. februar 1941 ang. samtale med Frits Clausen om splittelsen i DNSAP	241
160. Udkast til indberetning fra Renthe-Fink 27. februar 1941 ang. den politiske situation i Danmark	242
161. Udkast [af Renthe-Fink] 22. marts 1941 til „Politisk årsberetning 1940“	244
162. Rapportafhøring af fhv. gesandt Werner v. Grundherr 30. august 1946	250

Nr.		Side
163.	Afhøring af fhv. presseattaché Gustav Meissner 4. maj 1948 i kommissionsdomstolen.....	250
164.	Afhøring af fhv. gesandt C. v. Renthe-Fink 8. maj 1948 i kommissionsdomstolen.....	250
165.	Afhøring af fhv. stats- og udenrigsminister Erik Scavenius 10. maj 1948 i kommissionsdomstolen.....	251
166.	Afhøring af fhv. trafikminister Gunnar Larsen 12. maj 1948 i kommissionsdomstolen.....	251
167.	Afhøring af kontorchef Carl August Peschardt 14. maj 1948 i kommissionsdomstolen.....	251
168.	Afhøring af direktør Knud Sthyr 18. maj 1948 i kommissionsdomstolen.....	251
169.	Afhøring af civildommer Harald Petersen 18. maj 1948 i kommissionsdomstolen.....	251

6.

**De tyske krav ang. handelsminister Christmas Møller og folketingsmand Hedtoft-Hansen
oktober 1940—januar 1941.**

170.	Telegram fra Renthe-Fink 13. december 1940 ang. Christmas Møllers tale i Forum 8. december	255
171.	Telegram fra Renthe-Fink 13. december 1940 ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Christmas Møller.....	256
172.	Notits af gesandt v. Grundherr 10. januar 1941 ang. Christmas Møllers nedlæggelse af sit folketingsmandat og andre politiske hverv.....	257

7.

Det dansk-tyske forhold marts—august 1941.

173.	Telegram 9. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. en tale af statsminister Stauning.....	261
174.	Notits 23. marts 1941 [af den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke,] ang. en samtale med kong Christian X 20. marts.....	262
175.	Telegram 5. maj 1941 fra Renthe-Fink ang. åbningen af det tyske videnskabelige institut i København.....	264
176.	Indberetning 12. maj 1941 ang. statsminister Staunings tale 1. maj.....	265
177.	Telegram 21. maj 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om det islandske altings beslutninger 17. maj.....	266
178.	Telegram 6. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske gesandt i Reykjaviks indberetning om altingets beslutninger 17. maj.....	267
179.	Telegram 8. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. „Admira“ fodboldkampen 4. juni.....	267
180.	Telegram 10. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. „Admira“ fodboldkampen 4. juni.....	268
181.	Telegram 14. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. de forholdsregler, der er truffet som følge af „Admira“ fodboldkampen 4. juni.....	269
182.	Notits 18. juni 1941 af den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. samtale med udenrigsminister Scavenius 12. juni.....	270
183.	Telegram 8. juli 1941 fra Kotze ang. samtale med udenrigsminister Scavenius 8. juli i anledning af amerikanske troppers besættelse af Island.....	272
184.	Instruks 11. juli 1941 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop i anledning af amerikanske troppers besættelse af Island.....	272
185.	Instruks 13. juli 1941 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop i anledning af amerikanske troppers besættelse af Island.....	273
186.	Telegram fra Kotze 17. juli 1941 ang. den danske regerings standpunkt til en protest mod den amerikanske besættelse af Island.....	274
187.	Telegram fra Renthe-Fink 26. juli 1941 ang. henvendelse til den danske regering om protest mod den amerikanske besættelse af Island.....	275
188.	Telegram fra Renthe-Fink 31. juli 1941 ang. den danske regerings stilling til den amerikanske besættelse af Island.....	276
189.	Telegram fra Renthe-Fink 4. august 1941 ang. statsminister Staunings påtænkte erklæring i folketinget om Island.....	277

XI

Nr.		Side
190.	Indberetning fra statssekretær E. v. Weizsäcker 6. august 1941 til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. statsminister Staunings erklæring om Island	279
191.	Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 9. august 1941 ang. dansk ønske om at dekorere rigsudenrigsminister v. Ribbentrop	280
192.	Telegram fra Kotze 12. august 1941 ang. de tyske krav om ændringer i statsminister Staunings erklæring om Island	281
193.	Telegram fra Kotze 14. august 1941 ang. danske forslag til statsminister Staunings erklæring om Island	282
194.	Telegram fra Kotze 16. august 1941 ang. ændringerne i statsminister Staunings erklæring om Island	285
195.	Brev fra statssekretær E. v. Weizsäcker 23. august 1941 ang. det danske ønske om at dekorere rigsudenrigsminister v. Ribbentrop	285
196.	Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 28. august 1941 ang. det danske ønske om at dekorere rigsudenrigsminister v. Ribbentrop	286
197.	Brev fra Renthe-Fink 2. september 1941 ang. det danske ønske om at dekorere tyske ministre, bl. a. rigsudenrigsminister v. Ribbentrop	286
198.	Brev fra statssekretær E. v. Weizsäcker 9. september 1941 ang. det danske ønske om at dekorere rigsudenrigsminister v. Ribbentrop	287
199.	Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 11. september 1941 om, at rigsudenrigsminister v. Ribbentrop vil modtage en dansk dekoration	288
200.	Notits af gesandt v. Dörnberg 23. oktober 1941 ang. den danske dekorerings af rigsudenrigsminister v. Ribbentrop	288
201.	Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker 26. februar 1942 ang. samtale med trafikminister Gunnar Larsen om dekorerings af dr. Draeger	289
202.	Telegram fra Renthe-Fink og Barandon 31. august 1941 ang. det islandske altings beslutning 22. maj	289

8.

Det dansk-tyske forhold august 1941—august 1942.

203.	Notits 31. august 1941 [af gesandt Hencke] ang. samtale med kong Christian X.	293
204.	Notits 8. september 1941 [af gesandt Hencke] ang. stemningen i Danmark	295
205.	Notits 23. september 1941 af Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om kongens modtagelse af lektor la Cour og forfatteren Arne Sørensen.	295
206.	Notits 4. november 1941 af gesandt v. Grundherr til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. Danmarks indstilling til Tyskland	296
207.	Notits 7. november 1941 af legationsråd Franz Rademacher til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. Auswärtiges Amts støtte til DNSAP	298
208.	Brev 9. november 1941 fra Renthe-Fink til understatssekretær Martin Luther i anledning af Frits Clausens besøg i Tyskland	300
209.	Notits 11. november 1941 [af rigsudenrigsminister v. Ribbentrop] til Føreren ang. situationen i Danmark	301
210.	Notits 17. november 1941 af v. Rintelen til statssekretær E. v. Weizsäcker ang. beslutning af Føreren vedr. Danmark	303
211.	„Tätigkeitsbericht“ 23. november 1941 fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. urolighederne i København	304
212.	Telegram 26. november 1941 fra viceregeringspræsident Kanstein ang. demonstrationerne i København	304
213.	Notits 27. november 1941 af Renthe-Fink ang. udtalelse af rigsudenrigsminister v. Ribbentrop om udenrigsminister Scavenius	305
214.	Notits 30. november 1941 af gesandt Schmidt ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops samtale med udenrigsminister Scavenius 28. november	306
215.	Telegram 4. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. erklæring til den danske regering om Tysklands politik	308

XII

Nr.	Side
216. Notits 6. januar 1942 af gesandt v. Grundherr ang. forslag fra Renthe-Fink om erklæring til den danske regering	309
217. Telegram 7. januar 1942 fra Sonnleithner ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops afgørelse vedr. erklæring til den danske regering	310
218. Telegram 6. februar 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med Frits Clausen	310
219. Telegram 8. februar 1942 fra Renthe-Fink ang. et nationalsocialistisk møde 6. februar	312
220. Telegram 26. marts 1942 fra Renthe-Fink ang. Frits Clausens klage over hjemsendelse af SS-frivillige	313
221. Brev 22. april 1942 fra presseattaché Gustav Meissner til understatssekretær Martin Luther ang. hans forhold til Frits Clausen	314
222. Telegram 29. april 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med general Lüdke om frikorpsoldaternes deltagelse i politiske møder	315
223. Telegram 1. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om statsminister Staunings sygdom	316
224. Telegram 2. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale mellem udenrigsminister Scavenius og finansminister Buhl	317
225. Telegram 3. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. statsminister Staunings død	318
226. Notits 4. maj 1942 ang. samtale med legationsråd F. Hvass om statsminister Buhls regerings-erklæring	318
227. Skrivelse 6. maj 1942 fra general Lüdke til Oberkommando des Heeres ang. Frikorps Danmark	319
228. Brev 7. maj 1942 fra presseattaché Gustav Meissner til understatssekretær Martin Luther ang. konflikt med Renthe-Fink om DNSAP	321
229. Memorandum 11. maj 1942 af Renthe-Fink ang. de af den danske regering siden 9. april 1940 opfyldte tyske ønsker	322
230. Brev 12. maj 1942 fra presseattaché Gustav Meissner til understatssekretær Martin Luther ang. samtale med Renthe-Fink om Frits Clausen	328
231. Skrivelse 13. maj 1942 fra generalfeltmarskal Keitel til SS-rigsfører Heinrich Himmler ang. Frikorps Danmark	331
232. Telegram 13. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. Frikorps Danmarks deltagelse i politiske møder	332
233. Notits 14. maj 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om rigsregeringens kondolence i anledning af statsminister Staunings død	333
234. Telegram 14. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. den svenske statsminister Per Albin Hanssons besøg i København	334
235. Telegram 16. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. kong Christian Xs 30 års regeringsjubilæum	335
236. Telegram 17. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. emnerne for hans første samtale med statsminister Buhl	336
237. Instruks 19. maj 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til Renthe-Fink ang. dennes første samtale med statsminister Buhl	337
238. Telegram 22. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med statsminister Buhl	338
239. Notits 28. maj 1942 [af Renthe-Fink] ang. samtale med statsminister Buhl	339
240. Notits [udateret] af presseattaché Schröder ang. oplysninger af Aage Jørgensen om den svenske statsminister Per Albin Hanssons drøftelser med danske socialdemokrater	342
241. Skrivelse 29. maj 1942 fra SS-rigsfører Heinrich Himmler ang. Frikorps Danmark	343
242. Telegram 6. juni 1942 fra Renthe-Fink ang. v. Schalburgs begravelse	345
243. Telegram 6. juni 1942 fra Renthe-Fink ang. kirkeminister Fibigers grundlovstale	346
244. Telegram 10. juni 1942 fra Renthe-Fink ang. v. Schalburgs begravelse	346
245. Indberetning 10. juni 1942 fra Renthe-Fink ang. kirkeminister Fibigers grundlovstale	347
246. Notits 11. juni 1942 af understatssekretær Martin Luther til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. v. Schalburgs begravelse	348
247. Skrivelse 12. juni 1942 fra understatssekretær E. Woermann til Renthe-Fink ang. skrivelse fra SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich om den danske modstandsbevægelse	349
248. Notits 13. juni 1942 af legationsråd Franz Rademacher ang. kirkeminister Fibigers grundlovstale	351
249. Notits 20. juni 1942 af understatssekretær Martin Luther ang. den svenske statsminister Per Albin Hanssons besøg i København	352
250. Telegram 22. juni 1942 fra Renthe-Fink ang. tale af statsminister Buhl 21. juni	353

XIII

Nr.		Side
251.	Notits 9. juli 1942 af legationsråd Franz Rademacher ang. kirkeminister Fibigers grundlovstale	354
252.	Telegram 14. juli 1942 fra Renthe-Fink ang. udnævnelse af Alsing Andersen til finansminister.	354
253.	Telegram 16. juli 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Alsing Andersens udnævnelse til finansminister.	355
bilag 1.		
	Notits 18. juli 1942 af understatssekretær E. Woermann ang. Alsing Andersens udnævnelse til finansminister.	356
254.	Notits 18. august 1942 af legationsråd Franz Rademacher i anledning af den svenske statsminister Per Albin Hanssons besøg i København.	357

9.

Christmas Møllers flugt til England april 1942.

255.	Indberetning 14. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. Christmas Møllers flugt til England	361
256.	Notits 15. maj 1942 af Hügel ang. samtale med Renthe-Fink om Christmas Møllers flugt	361
257.	Telegram 15. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Christmas Møllers flugt.	362
258.	Notits 16. maj 1942 af legationsråd Franz Rademacher ang. Christmas Møller-sagen	363
259.	Telegram 19. maj 1942 fra den tyske luftattaché i Stockholm, Dankwort, om Christmas Møller-sagen.	364
260.	Instruks 18. maj 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til statssekretær E. v. Weizsäcker ang. Christmas Møller-sagen.	364
261.	Instruks 19. maj 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til statssekretær E. v. Weizsäcker ang. Christmas Møller-sagen	365
262.	Notits 21. maj 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om Christmas Møller-sagen.	365
263.	Telegram 23. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. oplysninger om Christmas Møllers flugt.	366
264.	Telegram 23. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. kontrolforanstaltningerne ved de danske kyster. .	366
265.	Instruks 28. maj 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til Renthe-Fink ang. Christmas Møller-sagen.	367
266.	Telegram 2. juni 1942 fra Renthe-Fink ang. oplysninger om Christmas Møllers flugt	368
267.	Telegram 14. juni 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Christmas Møller-sagen.	369
268.	Telegram 22. juli 1942 fra den tyske luftattaché i Stockholm, Dankwort, ang. Christmas Møller-sagen.	370

10.

Regeringsomdannelsen november 1942 (telegramkrisen).

269.	Kondolenceskrivelse 9. februar 1942 fra gesandt Mohr til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop i anledning af rigsminister Fritz Todts død.	375
270.	Skrivelse 22. juni 1942 fra statssekretær, dr. Stuckart til viceregeringspræsident Kanstein ang. forvaltningsproblemer.	375
271.	„Stemningsberetning“ [anonym] 18. juli 1942 om den politiske situation i Danmark.	377
272.	Skrivelse 5. august 1942 fra general Lüdke til viceregeringspræsident Kanstein ang. sabotage	379
273.	Notits 10. august 1942 af Renthe-Fink ang. samtale med direktør Svenningsen om sabotage o. lign.	380
274.	Indberetning 11. august 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med direktør Svenningsen om sabotage.	381
275.	Notits 13. august 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. ministerialdirektør W. Bests arbejde i Auswärtiges Amt.	382
276.	Brev 19. august 1942 fra Frits Clausen til gesandt v. Grundherr ang. den politiske situation i Danmark.	383

XIV

Nr.	Side
277. Instruks 21. august 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. retsforfølgelse af fald-skærsmøjere	385
278. Notits 22. august 1942 af presseattaché Gustav Meissner ang. statssekretær Stuckarts besøg i København	386
279. Telegram 22. august 1942 fra Renthe-Fink ang. afværgeforanstaltninger i tilfælde af invasion . .	389
280. Notits 24. august 1942 [af Renthe-Fink] ang. samtale med udenrigsminister Scavenius	390
281. Indberetning 27. august 1942 fra viceregeringspræsident Kanstein ang. sabotage	393
282. Memorandum 28. august 1942 fra Renthe-Fink ang. den fremtidige ordning af det dansk-tyske forhold	395
283. „Stemningsberetning“ 1. september 1942 af statssekretær Stuckart ang. den politiske situation i Danmark	408
284. Telegram 2. september 1942 [fra Renthe-Fink] ang. statsminister Buhls radiotale om sabotage	411
285. Rapport 9. september 1942 ang. attentat på synagogen og frimurerlogen i København	413
286. Telegram 9. september 1942 fra Renthe-Fink ang. Frikorps Danmarks ankomst til København . .	415
287. Skrivelse 10. september 1942 fra Abwehrstelle Dänemark ang. rapport om attentat på syna-gogen og frimurerlogen i København	416
288. Notits 22. september 1942 af presseattaché Gustav Meissner ang. den politiske situation i Danmark	417
289. Instruks 29. september 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. démarche i anledning af kong Christian Xs telegram til rigskansler Hitler	419
290. Instruks 29. september 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop i anledning af kong Christian Xs telegram til rigskansler Hitler	420
291. Notits 29. september 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med chargé d'affaires Steensen-Leth om kong Christian Xs telegram til rigskansler Hitler	421
292. Notits 29. september 1942 af understatssekretær E. Woermann ang. Renthe-Finks démarche 29. september	421
293. Notits [29. september 1942] ang. kong Christian Xs svar på rigskansler Hitlers fødselsdagstele-grammer	422
294. Telegram 29. september 1942 fra Renthe-Fink ang. démarche overfor udenrigsminister Scavenius 29. september	422
295. Telegram 29. september 1942 fra Renthe-Fink ang. sikkerhedsforanstaltninger i København . .	423
296. Notits 30. september 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. den danske gesandts afrejse fra Berlin	423
297. Notits 30. september 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. den danske konges erklæring 29. september	424
298. Notits 30. september 1942 [af Renthe-Fink] ang. en samtale med udenrigsminister Scavenius 29. september	425
299. Notits 30. september 1942 af gesandt v. Grundherr ang. Renthe-Finks tidligere démarche om takketelegrammer	426
300. Telegram 30. september 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. den danske konges erklæ-ring 29. september	426
301. Cirkulæretelegram [30. september 1942] til de tyske missioner ang. telegramkrisen	427
302. Telegram 1. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. sikkerhedsforanstaltninger mod den danske kongefamilies flugt	428
303. Telegram 1. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. ophævelse af udgangsforbudet for tyske tropper	429
304. Telegram 1. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. rygter i København	429
305. Telegram og notits 1. oktober 1942 ang. telegramudvekslinger mellem kong Christian X og rigskansler Hitler o. a.	430
306. Notits 2. oktober 1942 af understatssekretær E. Woermann ang. kong Christian Xs takketele-gram til præsident Tiso	434
307. Telegram 2. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. partiordre til DNSAPs medlemmer	435
308. Notits 3. oktober 1942 af gesandt v. Grundherr ang. rigskansler Hitlers instruks til general v. Hanneken	436

Nr.		Side
309.	Telegram 4. oktober 1942 fra den tyske ambassade i Tyrkiet ang. telegramudveksling mellem kong Christian X og præsident İnönü	437
310.	Notits 5. oktober 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. general v. Hannekens planlagte visit hos udenrigsminister Scavenius	438
311.	Telegram 5. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. 1) general v. Hannekens ordre om at afbryde selskabelige forbindelser med danskere 2) tale af SS-Oberführer Cerff	438
312.	Telegram 5. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. general v. Hannekens planlagte visit hos udenrigsminister Scavenius	439
313.	Notits 6. oktober 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med ingeniør Jul. West om den tyske politik i Danmark	440
314.	Telegram 6. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. statsminister Buhls tale ved rigsdagens åbning	440
315.	Telegram 6. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. udenrigsminister Scavenius' presse-møde 4. oktober	441
316.	Notits 6. oktober 1942 af understatssekretær Martin Luther ang. SS-Oberführer Cerffs tale i København 4. oktober	442
317.	Instruks 6. oktober 1942 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. general v. Hannekens planlagte visit hos udenrigsminister Scavenius	443
318.	Instruks 6. oktober 1942 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. 1) oplysninger til danske myndigheder 2) politiske udtalelser af tyskere	444
319.	Notits 6. oktober 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. den nye rigsbefuldmægtigede og gesandt i København	444
320.	Notits 7. oktober 1942 af gesandt Schnurre ang. bevogtningen af Sjællands kyst	445
321.	Notits 8. oktober 1942 af gesandt Walter Hewel om, at rigskansler Hitler ikke vil svare kong Christian X	446
322.	Notits 8. oktober 1942 af Renthe-Fink ang. „den politiske situation i Danmark i slutningen af september 1942“	446
323.	Brev 8. oktober 1942 fra ingeniør Jul. West til statssekretær E. v. Weizsäcker	449
324.	Notits 9. oktober 1942 af understatssekretær E. Woermann ang. samtaler med fremmede diplomater om den danske krise	455
325.	Telegram 9. oktober 1942 fra OKW ang. rigskansler Hitlers ordre om, at tyske styrker ikke skal overtage kontrollen med illegale udrejser fra Danmark	455
326.	Skrivelse 9. oktober 1942 fra Abwehrstelle Dänemark til den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. sabotage	456
327.	Telegram 10. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. stemningen i Danmark	457
328.	Telegram 11. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon med en henvendelse fra Frits Clausen	457
329.	Telegram oktober 1942 fra statssekretær E. v. Weizsäcker til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. Frits Clausens henvendelse 11. oktober	460
330.	Telegram 11. oktober 1942 fra Rintelen med rigsudenrigsminister v. Ribbentrops anerkendelse af Renthe-Finks arbejde i Danmark	461
331.	Notits 12. oktober 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med den danske chargé d'affaires [Steensen-Leth] om brev fra ingeniør Jul. West	461
332.	Telegram 12. oktober 1942 fra den tyske ambassade i Ankara ang. telegramudveksling mellem kong Christian X og præsident İnönü	462
333.	Telegram 13. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. Frikorps Danmarks afrejse fra København	462
334.	Notits 12. oktober 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med den danske chargé d'affaires [Steensen-Leth] om Frikorps Danmark	463
335.	Telegram 15. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. stemningen i Danmark	464
336.	Brev 19. oktober 1942 fra statssekretær E. v. Weizsäcker til ingeniør Jul. West	464
337.	Instruks 21. oktober 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. udsættelse af de dansk-tyske regeringsudvalgs forhandlinger	465
338.	Notits 21. oktober 1942 af ministerialdirektør Wiehl ang. udsættelsen af de dansk-tyske regeringsudvalgs forhandlinger	465

XVI

Nr.		Side
339.	Telegram 24. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. telegrammer i anledning af kong Christian Xs rideuheld	466
340.	Telegram 24. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. instruks om holdning i tilfælde af kong Christian Xs død	467
341.	Telegram 25. oktober 1942 fra statssekretær E. v. Weizsäcker til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. samtaler med fremmede diplomater om den danske krise	467
342.	Notits 25. oktober 1942 af gesandterne v. Grundherr, Gaus og Renthe-Fink ang. det danske spørgsmål	468
343.	Telegram 26. oktober 1942 fra understatssekretær Martin Luther til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop med „stemningsberetning“ fra presseattaché Gustav Meissner	471
344.	Telegram 26. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. kong George VI af Englands telegram til kong Christian X	472
345.	Notits 27. oktober 1942 [af gesandt v. Grundherr] om de tyske mål m. h. t. den danske krise ..	473
346.	Notits 27. oktober 1942 fra Alfred Rosenbergs papirer ang. forhandlingerne 27. oktober	474
347.	Telegram [?] oktober 1942 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. kong George VI's telegram til kong Christian X	475
348.	Telegram 27. oktober 1942 fra chargé d'affaires Barandon ang. kong Christian Xs sygdom	476
349.	Notits 27. oktober 1942 af gesandt v. Grundherr ang. kong Christian Xs sygdom	476
350.	Telegram 31. oktober 1942 fra v. Jagow, Budapest, ang. flagning i tilfælde af kong Christian Xs død	477
351.	Udnævnelse 4. november 1942 af ministerialdirektør, dr. Werner Best til rigsbefuldmægtiget i Danmark	477
352.	Notits 4. november 1942 ang. samtale 2. november mellem rigsudenrigsminister v. Ribbentrop og udenrigsminister Scavenius	478
353.	Brev [5. november 1942] fra Renthe-Fink til dr. Werner Best ang. samtale med udenrigsminister Scavenius	485
354.	Telegram 8. november 1942 fra dr. Werner Best ang. dannelse af regeringen Scavenius	485
355.	Telegram 8. november 1942 fra gesandt Blücher, Helsinki, ang. stemningen i Finland med hensyn til den danske krise	486
356.	Telegram 9. november 1942 fra dr. Best ang. formandskabet i det tyske regeringsudvalg	487
357.	Telegram 10. november 1942 fra dr. Best ang. medlemmerne af regeringen Scavenius	487
358.	Telegram 10. november 1942 fra statsminister Scavenius til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop	488
359.	Telegram 10. november 1942 fra dr. Best ang. statsminister Scavenius' regeringserklæring	489
360.	Telegram 11. november 1942 fra v. Jagow, Budapest, ang. lykønskningstelegram til socialminister Lauritz Hansen	490
361.	Indberetning 11. november 1942 fra dr. Best ang. 1) dannelsen af regeringen Scavenius 2) bemyndigelsesloven	491

11.

Regeringen Scavenius 9. november 1942—29. august 1943.

362.	Instruks 28. november 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. 1) gesandt Mohrs tilbagevenden til Berlin 2) afvisning af et eventuelt dansk ønske om tysk gesandt i Danmark ..	499
363.	Telegram 4. december 1942 fra dr. Best ang. aftale med statsminister Scavenius om, at lovforslag og udnævnelser af højere embedsmænd skal forelægges ham til godkendelse	499
364.	Telegram 5. december 1942 fra dr. Best ang. general v. Hannekens forholdsregler i Thisted ...	500
365.	Indberetning 6. december 1942 fra dr. Best ang. konflikt med general v. Hanneken	501
366.	Telegram 16. december 1942 fra dr. Best ang. statsminister Scavenius' tale 15. december under finanslovdebatten	504
367.	Telegram 17. december 1942 fra dr. Best ang. udnævnelse af en ny italiensk gesandt	504
368.	Notits 21. december 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om regeringen Scavenius	505
369.	Notits 21. december 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. forespørgsel af gesandt Mohr om nytårshilsener mellem kong Christian X og rigskansler Hitler	505

XVII

Nr.		Side
370.	Telegram 31. december 1942 fra dr. Best ang. kong Christian Xs nytårstale	506
371.	Brev 9. januar 1943 fra dr. Best til statssekretær E. v. Weizsäcker ang. situationen i Danmark	506
372.	Brev 15. januar 1943 fra statssekretær E. v. Weizsäcker til dr. Best ang. situationen i Danmark	507
373.	Indberetning 16. januar 1943 fra dr. Best ang. statsminister Scavenius' føler om genoptagelse af forbindelsen med kongehuset	508
374.	Indberetning 22. januar 1943 fra general v. Hanneken med forslag om opløsning af den danske hær	509
375.	Indberetning 25. januar 1943 fra dr. Best ang. general v. Hannekens forslag om at opløse den danske hær	510
376.	Telegram 26. januar 1943 fra dr. Best ang. samtale med statsminister Scavenius om afholdelse af rigsdagsvalg	512
377.	Instruks 28. januar 1943 fra udenrigsminister v. Ribbentrop ang. dr. Bests genoptagelse af forbindelsen med det danske kongehus	513
378.	Telegram 28. januar 1943 fra dr. Best ang. formen for genoptagelse af forbindelsen med kronprins Frederik	513
379.	Indberetning 29. januar 1943 fra dr. Best ang. afholdelse af danske rigsdagsvalg	514
380.	Telegram 30. januar 1943 fra statsminister Scavenius til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop i anledning af 10 års dagen for den nationalsocialistiske magtovertagelse	515
381.	Instruks 31. januar 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. dr. Bests genoptagelse af forbindelsen med det danske kongehus	516
382.	Telegram 4. februar 1943 fra dr. Best ang. den første samtale med kronprins Frederik	516
383.	Telegram 6. februar 1943 fra dr. Best ang. samtale med kronprins Frederik	517
384.	Indberetning 11. februar 1943 fra dr. Best ang. betydningen af den genoptagne forbindelse med det danske kongehus	518
385.	Instruks 13. februar 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. valgene til den danske rigsdag	519
386.	Telegram 13. februar 1943 fra dr. Best ang. udsigterne for valget til folketinget	520
387.	Notits 18. februar 1943 af gesandt v. Grundherr ang. de danske rigsdagsvalg	521
388.	Brev [?] februar 1943 [fra statssekretær E. v. Weizsäcker] til dr. Best ang. de danske rigsdagsvalg	522
389.	Notits 17. februar 1943 af gesandt Schnurre ang. general v. Hannekens forslag om at opløse den danske hær	523
390.	Telegram 19. februar 1943 fra dr. Best ang. en advarsel til kronprins Frederik om den danske hærs holdning	523
391.	Notits 20. februar 1943 af gesandt Schnurre ang. advarslen til kronprins Frederik om den danske hærs holdning	524
392.	Notits 23. februar 1943 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om de danske valg	525
393.	Telegram 5. marts 1943 fra dr. Best ang. rigskansler Hitlers instruks til general v. Hanneken om advarslen til kronprins Frederik vedr. den danske hærs holdning	526
394.	Telegram 11. marts 1943 fra dr. Best ang. DNSAPs chancer ved valget til folketinget	526
395.	Telegram 17. marts 1943 fra dr. Best ang. folketingets og landstingets afsluttende møder	527
396.	Telegram 24. marts 1943 fra dr. Best ang. valget til rigsdagen 23. marts	528
397.	Telegram 24. marts 1943 fra dr. Best ang. resultatet af folketingsvalget m. h. t. DNSAP	529
398.	Telegram 24. marts 1943 fra dr. Best ang. samtale med statsminister Scavenius om resultatet af valget 23. marts	530
399.	Telegram 3. april 1943 fra dr. Best ang. samarbejdsudvalgets opråb mod sabotage	530
400.	Indberetning 5. maj 1943 fra dr. Best ang. den politiske udvikling i Danmark 5. november 1942—5. maj 1943	531
401.	Telegram 6. maj 1943 fra dr. Best ang. de danske kommunalvalg 5. maj	534
402.	Telegram 11. maj 1943 fra dr. Best ang. samtale med statsminister Scavenius om socialminister Laurits Hansen	535
403.	Telegram 13. maj 1943 fra dr. Best ang. socialminister Laurits Hansens beslutning om at forblive i ministeriet Scavenius	536

XVIII

Nr.		Side
404.	Notits 19. april 1943 af presseattaché Gustav Meissner til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. DNSAP.....	536
405.	Telegram 15. maj 1943 fra dr. Best ang. Eiler Jensens valg til formand for De samvirkende Fagforbund.....	538
406.	Telegram 15. maj 1943 fra dr. Best ang. kong Christian Xs „åbne brev“ om hans genoptagelse af regeringsforretningerne.....	539
407.	„Politiske informationer til de tyske myndigheder i Danmark“ 1. juni 1943 ang. sabotage....	540
408.	Telegram 20. august 1943 fra dr. Best ang. engelske og svenske rygter om dansk regeringskrise	542
409.	Telegram 21. august 1943 fra dr. Best ang. regeringspartiernes udtalelse mod uro i landet....	543
410.	Instruks 25. august 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. krav til den danske regering i anledning af urolighederne i Odense.....	543
411.	Telegram 27. august 1943 fra ambassadør Ritter ang. afvæbning af den danske hær.....	544
412.	Telegram 27. august 1943 fra dr. Best ang. uroen i Danmark.....	545
413.	Telegram 27. august 1943 fra dr. Best ang. arrestation af lederne af urolighederne i Odense...	546

12.

Den militære undtagelsestilstand 29. august 1943 og tiden indtil 5. maj 1945.

414.	Instruks 27. august 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. krav til den danske regering	549
415.	Telegram 28. august 1943 fra dr. Best ang. proklamerings af undtagelsestilstand i Danmark...	550
416.	Fremstilling [29. august 1943] af årsagerne til gennemførelsen af den militære undtagelsestilstand 29. august 1943, skrevet af overhærarkivar Goes (med bilag).....	551
417.	Telegram 29. august 1943 fra dr. Best ang. gennemførelsen af undtagelsestilstanden.....	623
418.	Telegram 29. august 1943 fra dr. Best ang. situationen i Danmark.....	624
419.	Telegram 29. august 1943 fra dr. Best ang. regeringens demission og kong Christian Xs bekendtgørelse.....	625
420.	Telegram 29. august 1943 fra dr. Best ang. general v. Hannekens dispositioner.....	626
421.	Telegram 29. august 1943 fra dr. Best ang. kong Christian Xs og kronprins Frederiks internering	627
422.	Instruks 29. august 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. general v. Hannekens opråb	627
423.	Telegram 30. august 1943 fra dr. Best med forslag om formen for regeringen Scavenius' demission	628
424.	Telegram 30. august 1943 fra dr. Best ang. general v. Hannekens opfordring til regeringen Scavenius om at demissionere.....	629
425.	Telegram 30. august 1943 fra dr. Best ang. regeringen Scavenius' demission.....	630
426.	Instruks 1. september 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. nyordning af regeringsforholdene i Danmark.....	631
427.	Instruks 31. august 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. den rigsbefuldningstegtedes stilling under undtagelsestilstanden.....	632
428.	Telegram 1. september 1943 fra dr. Best ang. dispositioner m. h. t. undtagelsestilstandens ophævelse.....	633
429.	Notits 2. september 1943 af legationsråd van Scherpenberg ang. beslutning af statssekretær Backe om de økonomiske krav til Danmark.....	634
430.	Telegram 6. september 1943 fra dr. Best ang. samtale med direktør Svenningsen om dannelse af en ny regering.....	634
431.	Telegram 11. september 1943 fra dr. Best ang. samtale med direktør Svenningsen om dannelse af en ny regering.....	635
432.	Notits 18. september 1943 af Renthe-Fink ang. samtale med gesandt Mohr.....	636
433.	Telegram 20. september 1943 fra dr. Best ang. danske forhandlinger om regeringsdannelse....	637
434.	Notits 25. september 1943 af gesandt v. Grundherr ang. samtale med legationsråd Frants Hvass om regeringsdannelse.....	639
435.	Telegram 28. september 1943 fra dr. Best ang. højesteretspræsident Troels G. Jørgensens initiativ m. h. t. regeringsdannelse.....	640
436.	Instruks 6. oktober 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. internering af kong Christian X og kronprins Frederik.....	641
437.	Fortrolig beretning 16. november 1943 ang. den danske regerings forhandlinger 28. august....	642

XIX

Nr.		Side
438.	Skrivelse 10. februar 1944 fra statssekretær Backe, rigsernæringsministeriet, ang. besættelsesomkostningerne	645
439.	Telegram 15. februar 1944 fra dr. Best ang. udsendelse af en gesandt til Danmark	646
440.	Telegram 26. februar 1944 fra dr. Best ang. Frits Clausen	647
441.	Skrivelse 1. april 1944 fra Höheres Kommando i København til general v. Hanneken ang. afholdelse af krigsspil i København 31. marts	647
442.	Notits 6. maj 1945 af Hoffmann ang. forhandlinger med direktør Svenningsen	651
443.	Notits 13. maj 1945 af understatssekretær Hencke ang. samtale med dr. Best	652

B.

Udenrigsministeriet under besættelsen.

1.

Presse, handelsaftaler og gesandtskabet i Berlin.

444.	Telegram 11. april 1940 fra Renthe-Fink ang. ordningen af forholdet til pressen og forbud mod tysk fjendtlige film	657
445.	Instruks 24. april 1940 fra dr. Schmidt om, at større nyheder kun må optages i den danske presse efter udtrykkelig tilladelse af rigsudenrigsminister v. Ribbentrop eller OKW	658
446.	Instruks 3. maj 1940 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. 1) det danske cirkulære til gesandterne om besættelsen 2) danske handelsforhandlinger med andre stater	658
447.	Telegram 3. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. anmodning fra det danske udenrigsministerium om, at upolitiske telegrammer fra Reuter og Havas tillades	659
448.	Telegram 24. maj 1940 fra ministerialdirektør Clodius ang. danske handelsforhandlinger med Rusland	660
449.	Instruks 3. juni 1940 fra ambassadør Ritter ang. danske handelsforhandlinger med Letland, Schweiz og Rusland	661
450.	Notits 6. september 1940 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med statssekretær Arends, Hamburg	662
451.	Notits 12. september 1940 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Zahle	662
452.	Notits 9. august 1941 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. den danske marineattaché	663
453.	Telegram 5. februar 1944 fra dr. Best ang. igangsættelse af Skamlebæk kortbølgesender	663

2.

Afbrydelsen af den diplomatiske forbindelse med en række stater.

454.	Telegram 11. april 1940 fra Renthe-Fink ang. arrestation af den engelske og den franske gesandt	667
455.	Telegram 12. april 1940 fra Renthe-Fink ang. det polske gesandtskabs arkiv	667
456.	Notits 13. april 1940 af gesandt v. Dörnberg ang. USAs overtagelse af beskyttelsen af engelske og franske interesser	668
457.	Instruks 2. maj 1940 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. hjemsendelse af den norske gesandt Esmarck	669
458.	Instruks [?] maj 1940 fra understatssekretær E. Woermann ang. oprettelse af spærrezone for udenlandske militærattachéer	669
459.	Telegram 7. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. den norske gesandt Esmarck	670
460.	Notits 17. juli 1940 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Zahle om Danmarks anerkendelse af Slovakiet	671
461.	Telegram 22. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om lukning af de amerikanske konsulater	671
462.	Telegram 24. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling til lukning af de amerikanske konsulater	672

Nr.		Side
463.	Telegram 13. november 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om gesandtskabet i Mexico	672
464.	Instruks [?] december 1941 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. Danmarks holdning overfor USA	673
465.	Telegram 16. december 1941 fra Renthe-Fink ang. Danmarks holdning overfor USA	673
466.	Telegram 17. december 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling til brud med USA	674
467.	Instruks 19. december 1941 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. hjemsendelse af det amerikanske gesandtskab	675
468.	Telegram 21. december 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Danmarks forhold til USA	675
469.	Telegram 23. december 1941 fra Renthe-Fink ang. Schweiz' overtagelse af beskyttelsen af amerikanske interesser	676
470.	Instruks 26. februar 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. Danmarks afbrydelse af forbindelsen med Brasilien	677
471.	Instruks 8. marts 1942 fra understatssekretær E. Woermann ang. Danmarks forbindelse med Brasilien	678
472.	Telegram 25. marts 1942 fra Renthe-Fink ang. de udenlandske repræsentationer i København	678
473.	Telegram 23. september 1943 fra dr. Best ang. de danske diplomatiske repræsentationers og de udenlandske legationers stilling	679
474.	Telegram 6. december 1943 fra dr. Best ang. hjemsendelsen af den italienske gesandt	679

3.

Forholdet til gesandterne i den frie verden.

475.	Telegram 13. april 1940 fra Renthe-Fink ang. det danske udenrigsministeriums cirkulæretelegram af 11. april om besættelsen	683
476.	Instruks 15. april 1940 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. dansk meddelelse til gesandterne om besættelsen	684
477.	Indberetning 20. april 1940 fra gesandt Blücher, Helsinki, ang. den danske gesandt Lerches holdning	684
478.	Telegram 21. april 1940 fra Renthe-Fink ang. det danske udenrigsministeriums cirkulæretelegram af 20. april om besættelsen	685
479.	Indberetning 21. april 1940 fra den tyske gesandt i Stockholm, fyrsten af Wied, om den danske gesandt Kruscs holdning	686
480.	Instruks 22. april 1940 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. yderligere dansk meddelelse til gesandterne om besættelsen	686
481.	Indberetning 25. april 1940 fra den tyske gesandt i Bukarest, Fabricius, ang. den danske gesandt Biering	687
482.	Telegram 27. april 1940 fra understatssekretær E. Woermann ang. ordningen af telegramforsendelser	688
483.	Telegram 27. april 1940 fra Renthe-Fink ang. ordningen af telegramforsendelser	688
484.	Telegram 30. april 1940 fra Renthe-Fink med udkast til dansk cirkulære til gesandterne ang. forholdet til Tyskland	689
485.	Telegram 3. maj 1940 fra den tyske konsul i Reykjavik, Gerlach, om, at den danske gesandt de Fontenay 1. maj modtog sympatitilkendegivelser sammen med den engelske generalkonsul	690
486.	Instruks 7. maj 1940 fra understatssekretær E. Woermann ang. gesandt de Fontenays optræden 1. maj	691
487.	Instruks 9. maj 1940 fra understatssekretær E. Woermann ang. anmodning til den danske regering om at forlange indberetning fra gesandt de Fontenay om begivenhederne 1. maj	691
488.	Indberetning 14. juni 1940 fra den tyske kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. gesandt de Fontenays redegørelse for begivenhederne 1. maj	692
489.	Telegram 28. juni 1940 fra Renthe-Fink ang. indberetning fra den danske chargé d'affaires Fensmark i Teheran	693

Nr.		Side
490.	Telegram 20. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings meddelelse om „Danish Council“ i London	694
491.	Notits 15. oktober 1941 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om det danske gesandtskab i Vichy	695
492.	Telegram 3. december 1941 fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlow	696
493.	Telegram 3. december 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings svar til gesandt, grev Reventlow	697
494.	Telegram 4. december 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings cirkulæreinstruks vedr. tiltrædelsen af Antikominternpagten	698
495.	Telegram 8. december 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om gesandt, grev Reventlow	699
496.	Telegram 22. december 1941 fra Renthe-Fink ang. det kongelige reskript af 15. december 1941	700
497.	Telegram 29. december 1941 fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlows telegram af 25. december	702
498.	Telegram 31. december 1941 fra Renthe-Fink ang. gesandt Fin Lunds afskedigelse	702
499.	Telegram 6. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings tilbagekaldelse af gesandt, grev Reventlow	703
500.	Telegram 9. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Mexico	704
501.	Telegram 15. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlows svar på sin hjemkaldelse	705
502.	Telegram 24. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. afskedigelse af den danske chargé d'affaires i Mexico	705
503.	Telegram 18. marts 1942 fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlows svar til den danske regering af 13. marts	706
504.	Telegram 24. marts 1942 fra Renthe-Fink ang. afskedigelse af gesandt, grev Reventlow m. fl.	707
505.	Telegram 16. juni 1942 fra den tyske ambassadør i Rio de Janeiro ang. den danske gesandt Sehested	708
506.	Telegram 3. november 1942 fra den tyske gesandt i Lissabon ang. instruks i tilfælde af kong Christian Xs død	709
507.	Telegram 8. februar 1944 fra dr. Best ang. den danske repræsentant i Buenos Aires	709

4.

Gesandtskabet i Washington (Grønlandsoverenskomsten).

508.	Telegram 19. april 1940 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. den danske gesandts holdning	713
509.	Indberetning 23. april 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. det amerikanske Røde Kors' planer m. h. t. Grønland	713
510.	Telegram 25. april 1940 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. gesandt Kauffmann	714
511.	Telegram 2. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. samtale med direktør Mohr om forsyninger til Grønland	715
512.	Telegram 10. maj 1940 fra den tyske gesandt i Mexico, Rüdt, ang. de danske legationer i Latin-Amerikas stilling til regeringen i København	715
513.	Telegram 11. maj 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. amerikansk erklæring om Grønland	716
514.	Skrivelse 23. maj 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den amerikanske politik overfor Grønland	717
515.	Telegram 6. juni 1940 fra Renthe-Fink ang. gesandt Kauffmanns tale 5. juni i New York	719
516.	Telegram 10. juni 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den danske regerings stilling til gesandt Kauffmann	720
517.	Telegram 10. juni 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. gesandt Kauffmanns stilling til det danske gesandtskab i Mexico	721

XXII

Nr.	Side
518. Telegram 11. juni 1940 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. taler af gesandt Kauffmann	721
519. Telegram 13. juni 1940 fra understatssekretær E. Woermann til den tyske ambassade i Washington ang. de danske Grønlandseksporters afbrudte rejse til USA	722
520. Skrivelse 14. juni 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. udsendelse af amerikanske og canadiske konsuler til Grønland	723
521. Telegram 21. juni 1940 fra Renthe-Fink ang. gesandt Kauffmanns svar på den danske regerings kritik af hans optræden	724
522. Instruks 10. juli 1940 til Renthe-Fink ang. forespørgsel til den danske regering om Eske Bruns rejse til USA	725
523. Skrivelse 19. juli 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. statsminister Staunings tale om Grønland i folketinget 4. juli	726
524. Skrivelse 19. juli 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den danske regerings protest i anledning af USAs og Canadas udsendelse af konsuler til Grønland	727
525. Telegram 27. juli 1940 fra Renthe-Fink ang. den tyske meteorolog Holzapfels forsøg på at få indrejsetilladelse til Grønland	728
526. Telegram 29. juli 1940 fra Renthe-Fink ang. danskeren Hartungs rejse til USA	728
527. Instruks 30. juli 1940 til den tyske våbenstilstandskommission i Wiesbaden ang. danskeren Hartungs rejse til USA	729
528. Telegram 2. august 1940 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Havannakonferencen	729
529. Skrivelse 6. august 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Mietis, ang. den danske regerings protest mod USAs og Canadas udsendelse af konsuler til Grønland	730
530. Telegram 6. august 1940 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. betydningen af, at en dansk gesandt er akkrediteret i Washington	731
531. Notits 10. august 1940 af gesandt v. Grundherr ang. afsendelse fra Bergen af skibet „Fürenak“ til Grønland	732
532. Skrivelse 16. august 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Mietis, ang. dansk verbalnote til USAs regering om Grønland	733
533. Skrivelse 21. august 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Mietis, ang. den grønlandske krones tilligning til dollar og indførelse af et grønlandsk flag	734
534. Skrivelse 27. august 1940 fra Renthe-Fink ang. de grønlandske kryolitværker	735
535. Instruks 31. august 1940 fra ministerialdirektør Wiehl ang. de grønlandske kryolitværker	736
536. Telegram oktober 1940 til den tyske ambassade i Washington ang. telegram fra den danske regering til gesandt Kauffmann.	737
537. Skrivelse 26. oktober 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. møde i det grønlandske selskab 17. oktober	738
538. Telegram 15. november 1940 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. forhandlinger mellem landsfoged Svane og de amerikanske myndigheder	739
539. Brev 23. december 1940 fra gesandt v. Grundherr til professor Wolgast ang. Grønland	739
540. Telegram 12. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. forespørgsel fra gesandt Kauffmann om udleveringen af torpedobådene	740
541. Notits 18. februar 1941 af Hügel ang. situationen i Grønland	741
542. Telegram 14. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. amerikansk erklæring om Grønland	743
543. Telegram 21. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. erklæring af 17. marts fra den amerikanske chargé d'affaires i København	744
544. Telegram 11. april 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings reaktion på meddelelserne om Grønlandstraktaten	744
545. Telegram 11. april 1941 fra Renthe-Fink ang. gesandt Kauffmanns meddelelse om Grønlandstraktaten	745
546. Telegram 11. april 1941 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. Grønlandstraktaten	747
547. Telegram 11. april 1941 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. gesandt Kauffmann	748

XXIII

Nr.		Side
548.	Notits 12. april 1941 af understatssekretær E. Woermann ang. den danske regerings stilling til Grønlandstraktaten	749
549.	Telegram 12. april 1941 fra Renthe-Fink ang. hans démarche i anledning af Grønlandstraktaten	749
550.	Telegram 12. april 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske acceptering af de tyske krav i anledning af Grønlandstraktaten	750
551.	Notits 12. april 1941 af gesandt v. Grundherr ang. samtale med Renthe-Fink om den danske regerings stilling til de tyske krav vedr. Grønlandstraktaten	753
552.	Instruks 12. april 1941 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til Renthe-Fink vedr. Grønlandstraktaten	754
553.	Telegram 13. april 1941 fra Renthe-Fink med oplysninger om gesandt Kaffmann	755
554.	Telegram 13. april 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om følgerne af Grønlandstraktaten	755
555.	Telegram 13. april 1941 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. Grønlandstraktaten	756
556.	Telegram 15. april 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings forholdsregler mod gesandt Kauffmann	757
557.	Telegram 16. april 1941 fra Renthe-Fink ang. noteudveksling mellem udenrigsminister Cordell Hull og gesandt Kauffmann 14. april	758
558.	Telegram 16. april 1941 fra Renthe-Fink ang. meddelelse fra den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg	758
559.	Telegram 18. april 1941 fra Renthe-Fink ang. det danske udenrigsministeriums ordrer til chargé d'affaires Blechingberg	759
560.	Telegram 19. april 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg	760
561.	Telegram 20. april 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg	761
562.	Telegram 22. april 1941 fra Renthe-Fink ang. noteudveksling mellem udenrigsminister Scavenius og udenrigsminister Cordell Hull 17. april og 19. april og mellem Kong Christian X og præsident Roosevelt 21. april	762
563.	Telegram 22. april 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg	762
564.	Telegram 22. april 1941 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. tale af gesandt Kauffmann	763
565.	Telegram 23. april 1941 fra Renthe-Fink ang. de danske konsulater i USA	764
566.	Telegram 27. april 1941 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. de danske konsuler i USA	764
567.	Telegram 27. april 1941 fra Renthe-Fink ang. Brasiliens stilling til Grønlandstraktaten	765
568.	Telegram 27. april 1941 fra Renthe-Fink ang. kong Christian Xs svar til præsident Roosevelt 26. april og udenrigsminister Scavenius' svar til udenrigsminister Cordell Hull 26. april	765
569.	Telegram 30. april 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg	766
570.	Telegram 8. maj 1941 fra Renthe-Fink ang. præsident Roosevelts svar til kong Christian X 5. maj og udenrigsminister Cordell Hulls svar til udenrigsminister Scavenius 6. maj	767
571.	Telegram 18. maj 1941 fra Renthe-Fink ang. udenrigsminister Scavenius' svar til udenrigsminister Cordell Hull 18. maj	767
572.	Telegram 29. maj 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg	768
573.	Telegram 7. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. den danske regeringserklæring vedr. gesandt Kauffmann	768

XXIV

5.

Forholdet til Sovjetunionen.

Nr.		Side
574.	Indberetning 30. juli 1940 fra Renthe-Fink ang. Danmarks stilling til Sovjetunionens politik i Balticum	773
575.	Telegram 22. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings acceptering af tyske krav i anledning af den tysk-russiske krigs udbrud	773
576.	Telegram 22. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings forholdsregler i anledning af den tysk-russiske krigs udbrud	774
577.	Telegram 24. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings beslutning om at hjemkalde gesandtskabet i Moskva	775
578.	Notits 26. juni 1941 ang. Sveriges overtagelse af beskyttelsen af de danske interesser i Sovjetunionen	775
579.	Telegram 26. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske regeringserklæring vedr. den tysk-russiske krig	776

6.

Kronehævningen.

580.	Telegram 11. december 1940 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings planer om en kronehævning	779
581.	Telegram 9. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. LSs og bondepartiets opposition mod en kronehævning	779
582.	Telegram 27. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. baggrunden for det danske ønske om en kronehævning	780
583.	Telegram 10. november 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske kronehævning	781
584.	Notits 10. november 1941 af legationsråd Franz Rademacher ang. samtale med legationsråd v. Scherpenberg om den danske kronehævning	783
585.	Fjernskrivermeddelelse 10. november 1941 fra ministerialdirektør Wiehl til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. det danske ønske om en kronehævning	784
586.	Telegram 10. december 1941 fra Renthe-Fink med anbefaling af det danske ønske om en kronehævning	785
587.	Notits 12. december 1941 af dr. Herbert Müller ang. den danske kronehævning	785
588.	Notits 18. december 1941 af legationsråd Franz Rademacher ang. samtale med ministerialdirektør Wiehl om den danske kronehævning	786
589.	Notits 6. januar 1942 af ministerialdirektør Wiehl ang. den danske kronehævning	787
590.	Telegram 15. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. nødvendigheden af en dansk kronehævning	788
591.	Instruks 16. januar 1942 fra ministerialdirektør Wiehl ang. den tyske regerings tilladelse til en kronehævning	789
592.	Telegram 22. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. DNSAPs stilling til kronehævningen	789
593.	Telegram 26. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. følgerne af den danske kronehævning	790

7.

Østrumsudvalget m. m.

594.	Telegram 27. oktober 1941 fra Renthe-Fink ang. den danske reaktion på rigskansler Hitlers udtalelse om en dansk indsats i østrummet	795
595.	Notits 6. november 1941 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om den danske interesse for østrummet	795
596.	Notits 27. november 1941 af Renthe-Fink ang. samtale med rigsminister Alfred Rosenberg om den danske indsats i østrummet	796
597.	Brev 23. januar 1942 fra rigsminister Fritz Todt til statssekretær E. v. Weizsäcker ang. trafikminister Gunnar Larsens henvendelse om cementfabrikken Port Kunda	797

Nr.		Side
598.	Brev 27. januar 1942 fra statssekretær E. v. Weizsäcker til rigsminister Fritz Todt ang. trafikminister Gunnar Larsens henvendelse om cementfabrikken Port Kunda	798
599.	Fjernskrivermeddelelse 12. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. trafikminister Gunnar Larsens besøg i rigskommissariatet Ostland	798
600.	Notits 13. maj 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gauleiter Meyer om den danske indsats i østrummet	800
601.	Telegram 20. maj 1942 fra gesandt Schnurre ang. forhandlingerne i København vedr. den danske indsats i østrummet	801
602.	Fjernskrivermeddelelse 22. maj 1942 fra gesandt Schnurre til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. forhandling med Ostministerium om oprettelse af et Aufbau-Ausschuss Osten	802
603.	Skrivelse 26. juni 1942 fra gesandt Schnurre til rigsministeriet for de besatte østområder ang. samtale med direktør Juncker	803
604.	Telegram 29. juli 1942 fra gesandt Barandon ang. oprettelse af en dansk politibataillon i østområderne	804
605.	Instruks 1. august 1942 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. planerne om oprettelse af en dansk politibataillon i østområderne	805
606.	Telegram 11. september 1942 fra Renthe-Fink ang. direktør Junckers forhandlinger i Berlin om dansk indsats i østrummet	805
607.	Notits 11. november 1943 af ministerialdirektør Wiehl ang. forhandlinger med Ostministerium om den danske indsats i østrummet	806
608.	Skrivelse 18. december 1943 fra understatssekretær Steengracht til Gauleiter Meyer ang. den danske indsats i østrummet	807

C.

Krigsministeriet og marineministeriet under besættelsen.

1.

Viceadmiral H. Rechnitzers afgang fra søværnet m. m.

609.	Telegram 11. maj 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hensel, ang. viceadmiral Rechnitzers afgang	813
610.	„Tätigkeitsbericht“ 31. juli 1940 fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark for perioden 1. juni—31. juli 1940	813

2.

Udleveringen af dansk luftværnsskyts april 1940.

611.	Notits 22. april 1940 af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. krav fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark til den danske regering om udlevering af luftværnsskyts	817
612.	Notits 23. april 1940 af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops instruks om krav til den danske regering vedr. udlevering af luftværnsskyts	817
613.	Telegram 25. april 1940 fra Renthe-Fink ang. værnemagtens krav om udlevering af dansk krigsmateriel	818
614.	Telegram 25. april 1940 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings beslutning om at udlevere luftværnsskyts	818
615.	Telegram 30. april 1940 fra Renthe-Fink ang. krav fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om udlevering af fransk artilleri	819
616.	Instruks 6. maj 1940 fra legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. krav om udlevering af fransk artilleri	820

Nr.		Side
617.	Telegram 11. maj 1940 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den danske regerings opfyldelse af krav om udlevering af fransk artilleri	820
618.	Telegram 20. maj 1940 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. rigskansler Hitlers beslutning om ikke at stille yderligere krav til den danske regering	821

3.

Udleveringen af danske torpedobåde januar—februar 1941.

619.	Instruks 19. april 1940 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. henvendelse til den danske regering om udlevering af torpedobåde	825
620.	Telegram 10. januar 1941 fra ambassadør Ritter ang. krav til den danske regering om udlevering af 12 torpedobåde	825
621.	Telegram 15. januar 1941 fra Renthe-Fink ang. démarche om afståelse af 12 danske torpedobåde	826
622.	Telegram 16. januar 1941 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. kravet til den danske regering om udlevering af 12 torpedobåde	827
623.	Notits 17. januar 1941 af ambassadør Ritter ang. den danske regerings acceptering af kravet om udlevering af 12 torpedobåde	828
624.	Telegram 18. januar 1941 fra Renthe-Fink ang. admiral Briand de Crèvecœurs henvendelse til den tyske admiral om udleveringen af 12 torpedobåde	829
625.	Telegram 22. januar 1941 fra ambassadør Ritter til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. udleveringen af 12 danske torpedobåde	830
626.	Telegram 22. januar 1941 fra Renthe-Fink ang. udleveringen af 12 danske torpedobåde	830
627.	Telegram 23. januar 1941 fra ambassadør Ritter ang. udleveringen af 12 danske torpedobåde	831
628.	Telegram 23. januar 1941 fra Renthe-Fink ang. overdragelsen af 12 torpedobåde	831
629.	Telegram 24. januar 1941 fra den tyske marineattaché i København ang. dansk forslag om overdragelsen af de 12 torpedobåde	832
630.	Telegram 25. januar 1941 fra Renthe-Fink ang. løfte til den danske regering om tilbagelevering af de 12 torpedobåde	833
631.	Telegram 27. januar 1941 fra den tyske marineattaché i København ang. overenskomst med marineattaché Kjølens om afleveringen af torpedobådene	834
632.	Telegram 6. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. overdragelsen af torpedobådene	835
633.	Telegram 10. februar 1941 fra den tyske gesandt i Stockholm, fyrsten af Wied, ang. reaktionen i den svenske presse på udleveringen af torpedobådene	835

4.

Spørgsmålene ang. et troppekontingent til Finland og oprettelse og anerkendelse af Frikorps Danmark.

634.	Notits 12. august 1940 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med generalfeltmarskal Keitel om leverance af dansk krigsmateriel til Finland	839
635.	Telegram 24. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. danske frivillige, der ønsker at melde sig til tjeneste i Finland	839
636.	Telegram 27. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. danske frivillige	840
637.	Telegram 29. juni 1941 fra Renthe-Fink ang. oprettelse af Frikorps Danmark	841
638.	Telegram 2. juli [1941] fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. henvendelse til den finske regering vedr. danske frivillige	842
639.	Telegram 19. juli 1941 ang. SS-Gruppenführer Bergers besøg i Danmark i anledning af Frikorps Danmarks oprettelse	842
640.	Telegram 22. juli 1941 fra gesandt Eisenlohr ang. et dansk ønske om udvidelse af den danske hær	843
641.	Notits 23. juli 1941 af ambassadørerne Ritter og Walter Hewel ang. det danske ønske om en udvidelse af den danske hær	844
642.	Notits 31. juli 1941 af v. Mackensen ang. rigskansler Hitlers afgørelse vedr. udvidelsen af den danske hær	844

XXVII

Nr.		Side
643.	„Tätigkeitsbericht“ 31. juli 1941 fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. hvervning af danske frivillige	845
644.	„Tätigkeitsbericht“ 2. august 1941 fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. forhandlingerne om en udvidelse af den danske hær	846
645.	Telegram 5. august 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med generalmajor E. Gørtz om udvidelsen af den danske hær	847
646.	Skrivelse 12. august 1941 fra general Lüdke ang. forhandlingerne med danske officerer om udvidelsen af den danske hær	848
647.	Telegram 8. september 1941 fra Renthe-Fink ang. motoriseringen af Frikorps Danmark	851
648.	Telegram 10. september 1941 fra Renthe-Fink ang. danske frivillige i den finske hær	851
649.	Telegram 19. september 1941 fra den tyske gesandt i Helsinki, Blücher, ang. danske frivilliges udrejse til Finland	852
650.	Telegram 11. oktober 1941 fra Renthe-Fink ang. forhandlinger med den danske regering om motorisering af Frikorps Danmark	853
651.	Retningslinier for udenlandske frivilliges indsats i kampen mod Sovjetunionen, 10. januar 1942	853
652.	Telegram 2. februar 1942 fra Renthe-Fink ang. oberstløjtnant Kryssings afskedigelse som fører for Frikorps Danmark	860
653.	Telegram 24. februar 1942 fra Renthe-Fink ang. danske frivillige i den finske hær	861

5.

Udleveringen af den danske hærs våben m. v. i november 1942.

654.	Instruks 2. februar 1942 fra gesandt Eisenlohr ang. henvendelse til den danske regering om udlevering af våben	865
655.	Telegram 7. februar 1942 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings holdning til udlevering af våben	865
656.	Telegram 21. november 1942 fra dr. Best ang. samtale med statsminister Scavenius om udlevering af våben	866
657.	Instruks 23. november 1942 fra OKW om, at kravet til den danske regering om udlevering af våben er et politisk spørgsmål	867
658.	Telegram 24. november 1942 fra dr. Best ang. kravet om uldtæpper	868
659.	Telegram 24. november 1942 fra dr. Best ang. den politiske situation i Danmark som følge af kravet om udlevering af våben	868
660.	Notits 25. november 1942 af gesandt Schnurre ang. samtale med ministerialråd v. Fritsch om udlevering af danske våben	869
661.	Telegram 27. november 1942 fra dr. Best ang. general v. Hannekens beføjelser	870
662.	Notits 28. november 1942 af gesandt Schnurre ang. samtaler med ministerialråd v. Fritsch vedr. kravet om udlevering af uldtæpper og våben	871
663.	Instruks 28. november 1942 fra understatssekretær E. Woermann ang. forhandlingerne med den danske regering om udlevering af våben	872
664.	Telegram 30. november 1942 fra OKW ang. forhandlingerne med den danske regering om udlevering af våben	873
665.	Telegram 4. december 1942 fra dr. Best ang. overenskomsten med den danske regering om udlevering af våben	873
666.	Telegram 22. februar 1943 fra dr. Best ang. oprettelse af et hjemmeværn for luftbeskyttelse	875

6.

Hæren og søværnet 28. august 1943 m. m.

667.	Telegram 18. september 1943 fra dr. Best ang. ejendomsretten til den danske hærs og flådes materiel efter 29. august	879
668.	Telegram 29. november 1943 fra dr. Best ang. orlogsværftets drift	880
669.	Skrivelse 28. marts 1944 fra Oberkommando der Kriegsmarine ang. ophugning af danske krigsskibe	881

XXVIII

7.

Kommandørkaptajn Kjølens forhandlinger i Berlin i efteråret 1940.

Nr.		Side
670.	Telegram 15. oktober 1940 fra Renthe-Fink ang. samtale i det danske marineministerium om marineattaché, kommandørkaptajn Kjølens forhandlinger i Berlin.....	885
671.	Telegram 15. oktober 1940 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om marineattaché, kommandørkaptajn Kjølens forhandlinger i Berlin.....	886

D.

Justitsministeriet og retshåndhævelsen under besættelsen.

1.

Interneringen af allierede statsborgere.

672.	Telegram 14. april 1940 fra Renthe-Fink ang. samtale med den amerikanske gesandt om behandlingen af fjendtlige statsborgere	891
673.	Telegram 16. april 1940 fra Renthe-Fink ang. arresterede engelske journalister.....	891
674.	Instruks 20. april 1940 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. udveksling af engelske og franske statsborgere i Danmark	892
675.	Instruks 22. april 1940 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. overførelse af engelske og franske statsborgere til Tyskland	893
676.	Telegram 29. april 1940 fra Renthe-Fink ang. statsborgere fra fjendtlige lande i Danmark....	893
677.	Telegram 30. april 1940 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling til udveksling af statsborgere fra fjendtlige lande	894
678.	Instruks 30. april 1940 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. overførelse af fjendtlige statsborgere til Tyskland	895
679.	Telegram 7. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. interneringen af fjendtlige statsborgere	896
680.	Notits 7. maj 1940 af statssekretær E. v. Weizsäcker og memorandum fra den danske regering ang. den engelske embedsmand John Buckley.....	896
681.	Notits 7. maj 1940 af statssekretær E. v. Weizsäcker og af gesandt Herluf Zahle ang. interneringen af engelske og franske statsborgere	897
682.	Telegram 13. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. udveksling af den tyske generalkonsul, Gerlach, i Reykjavik.....	899
683.	Telegram 15. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. overførelse til Tyskland af internerede englændere og franskmænd.....	899
684.	Telegram 20. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. internering af fjendtlige statsborgere i Danmark.	900
685.	Notits [juni 1940] ang. de i Danmark boende og internerede udlændinge	900
686.	Telegram 4. juni 1940 fra Renthe-Fink ang. samtale med kong Christian X om den engelske embedsmand John Buckley.....	902
687.	Telegram 6. oktober 1942 fra gesandt Barandon ang. internering af amerikanske statsborgere.	902

2.

Spørgsmål vedrørende forholdet mellem dansk og tysk jurisdiktion.

688.	Telegram 20. april 1940 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings beslutning om at oprette særdomstole.....	905
689.	Instruks 23. april 1940 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. forhandlingerne med den danske regering vedr. særlovgivning og særdomstole.....	906
690.	Telegram 6. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. arrestation af 6 danskere for spionage	907
691.	Notits 26. maj 1940 af dr. Albrecht ang. telefonsamtale med Renthe-Fink om de danske forslag til særlovgivning	908

XXIX

Nr.	Side
692. Telegram 29. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. forhandlingerne vedr. dansk særlovgivning	908
693. Telegram 18. januar 1941 fra Renthe-Fink ang. det danske tillæg af 18. januar 1941 til straffeloven	909
694. Telegram 23. januar 1941 fra Renthe-Fink ang. tillægget af 18. januar 1941 til straffeloven	910
695. Notits 5. februar 1941 af dr. Albrecht ang. Ørumsagen	911
696. Skrivelse 3. september 1941 fra Renthe-Fink ang. dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær	912
697. Skrivelse 23. oktober 1941 fra OKW ang. ordning af dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær	914
698. Skrivelse 30. oktober 1941 fra rigsindenrigsministeriet ang. ordning af dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær	915
699. Instruks 15. november 1941 fra Auswärtiges Amt ang. forhandlingerne med den danske regering om ordningen af dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær	916
700. Notits 14. januar 1942 af dr. Albrecht og verbalnote fra den danske regering ang. dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær	917
701. Skrivelse 14. januar 1942 fra gesandtskabet i København ang. værnepligt for personer med dobbelt statsborgerret	920
702. Skrivelse 10. februar 1942 fra Wehrbezirkskommando Ausland ang. værnepligt for tyske statsborgere og personer med dobbelt statsborgerret	922
703. Indberetning 12. februar 1942 fra gesandt Barandon ang. den danske regerings stilling til værnepligt for personer med dobbelt statsborgerret	924
704. Indberetning juni 1943 fra dr. Best ang. retsbeskyttelse for værnemagten i Danmark og Frankrig	925

3.

Forhandlinger vedr. en dansk-tysk overenskomst om værnemagtsskader.

705. Indberetning 10. marts 1942 fra den kommitterede for den indre forvaltning, Kanstein, ang. danske erstatningskrav på værnemagten	931
706. Skrivelse 10. april 1942 fra Auswärtiges Amt ang. danske erstatningskrav på værnemagten	932
707. Skrivelse 18. oktober 1942 fra OKW ang. danske erstatningskrav på værnemagten	933
708. Skrivelse 17. april 1943 fra OKW med udkast til overenskomst om værnemagtsskader	935
709. Skrivelse 29. april 1943 fra dr. Albrecht ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader	937
710. Indberetning 19. maj 1943 fra dr. Best ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader	938
711. Skrivelse 31. maj 1943 fra Auswärtiges Amt ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader	939
712. Notits 3. juni 1943 af legationsråd, dr. Stahlberg ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader	939
713. Skrivelse 18. juni 1943 fra OKW ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader	941
714. Notits 25. juni 1943 af legationsråd, dr. Roediger ang. drøftelse af den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader	953
715. Skrivelse 21. oktober 1944 fra rigsjustitsministeriet ang. den danske stats erstatningspligt ved sabotage	954

4.

Arrestation af kommunister.

716. Telegram 2. november 1942 fra gesandt Barandon ang. arrestation af danske kommunister	957
717. Telegram 6. november 1942 fra dr. Best ang. resultatet af arrestationerne 2. november	957
718. Notits 23. februar 1943 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om danske kommunister	958

XXX

5.

Faldskærmsagenter.

Nr.		Side
719.	Telegram 10. december 1942 fra dr. Best ang. det danske politis holdning i anledning af dødsstraf over 3 faldskærmsagenter	961
720.	Notits 24. december 1942 af understatssekretær Martin Luther ang. 3 arresterede danske faldskærmsagenter	962

6.

Særlige sikkerhedsforanstaltninger overfor fanger i danske fængsler.

721.	Telegram 6. april 1943 fra dr. Best ang. indretning af tugthusafdeling i Horsens statsfængsel . .	965
------	---	-----

7.

Frikorps Danmarks orlov og den derved opståede nro.

722.	Telegram 28. februar 1942 fra Renthe-Fink ang. danske forholdsregler i anledning af overgreb mod frikorpsfolk	969
723.	Skrivelse 17. juli 1942 med bilag fra statsadvokaten for særlige anliggender, Kjalke, ang. sammenstød i Aalborg 21. juni	970
724.	Skrivelse 11. august 1942 fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. det danske politis arrestation af 2 frikorpsfolk	987
725.	Telegram 20. august 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om sold m. m. til frikorpsfolk	988
726.	Skrivelse 4. oktober 1942 fra den kommitterede for den indre forvaltning, viceregeringspræsident Kanstein, ang. det danske politis arrestation af 2 SS-skytter	989

8.

Spørgsmål i forbindelse med den militære undtagelsestilstand 29. august 1943 og den følgende periode.

727.	Skrivelse 2. april 1941 fra Auswärtiges Amt ang. en redegørelse for jødespørgsmålet i Danmark	993
728.	Telegram 6. januar 1942 fra Renthe-Fink ang. rygterne om kong Christian Xs abdikation på grund af jødelovgivning	993
729.	Notits 15. januar 1942 af understatssekretær Martin Luther ang. jødespørgsmålet i Danmark . .	994
730.	Notits 24. september 1942 af understatssekretær Martin Luther ang. ordre fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop om det europæiske jødespørgsmål	995
731.	Skrivelse 1. marts 1943 fra dr. Best ang. 1) lovgivningen i Frankrig om jøder 2) de danske valg	995
732.	Skrivelse 5. marts 1943 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. 1) den franske lovgivning om jøder 2) de danske valg	996
733.	Skrivelse 22. marts 1943 fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. materiale om den franske lovgivning om jøder	997
734.	Instruks 19. april 1943 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. en indberetning om jødernes indflydelse i Danmark	998
735.	Telegram 8. september 1943 fra dr. Best ang. en løsning af det danske jødespørgsmål under undtagelsestilstanden	999
736.	Instruks 18. september 1943 fra rigskansler Hitler om gennemførelse af deportation af de danske jøder	1000
737.	Telegram 18. september 1943 fra dr. Best ang. deportationen af de danske jøder og de politiske konsekvenser	1000
738.	Telegram 20. september 1943 fra gesandt Barandon ang. de politiske følger af deportation af de danske jøder	1001

Nr.	Side
739. Notits 21. september 1943 af gesandt Werner v. Grundherr ang. chefen for SD i Danmark, dr. Mildners protest mod deportationen af de danske jøder	1002
740. Skrivelse 22. september 1943 fra general Jodl ang. rigskansler Hitlers ordre om deportationen af de danske jøder	1002
741. Telegram 29. september 1943 fra dr. Best ang. samtale med direktør Helmer Rosting om de internerede danske soldater og internering af de danske jøder	1003
742. Telegram 18. oktober 1943 fra dr. Best ang. de danske jøder og sabotagen	1004
743. Telegram 19. november 1943 fra dr. Best ang. henvendelse fra direktør Helmer Rosting om de deporterede danske jøder	1004
744. Notits 6. december 1943 af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med gesandt Mohr om de deporterede danske jøder	1005
745. Notits 12. maj 1944 af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med kontorchef Hvass om de deporterede danske jøder	1006
746. Telegram 25. april 1944 fra dr. Best ang. udstedelse af forordning om besiddelse af våben	1006
747. Skrivelse 23. maj 1944 fra dr. Best ang. de ved undtagelsestilstandens ophævelse udstedte anordninger	1007
748. Skrivelse 18. juli 1944 fra dr. Best ang. udstedte anordninger	1008
749. Afhøring 2. april 1946 af Joachim v. Ribbentrop ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1008
750. Affidavit 1. april 1946 af dr. Rudolf Mildner ang. deportationen af de danske jøder, forelagt for den internationale militærdomstol i Nürnberg	1010
751. Afhøring 11. april 1946 af Ernst Kaltenbrunner ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1011
752. Afhøring 4. juni 1946 af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1011
753. Afhøring 5. juni 1946 af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1013
754. Afhøring 6. juni 1946 af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1013
755. Indlæg 19. juli 1946 af Alfred Jodls forsvare, dr. Franz Exner, ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1015
756. Afhøring 31. juli 1946 af Werner Best ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1016
757. Afhøring 1. august 1946 af Karl Heinz Hoffmann ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder	1017

9.

Det danske arbejde til fordel for de af tyskerne fængslede.

758. To notitser 6. januar 1944 af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med gesandt Mohr om deporterede danske statsborgere	1021
759. Notits 6. januar 1944 af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med gesandt Mohr om deporterede og arresterede danske statsborgere	1023
760. Telegram 8. januar 1944 fra dr. Best ang. skrivelse fra det danske udenrigsministerium om deportation af 60 danske statsborgere	1024
761. Notits 18. februar 1944 [af understatssekretær A. Hencke] ang. samtale med gesandt Mohr om internerede danske statsborgere	1026
762. Tre notitser 6. februar 1945 af statssekretær Steengracht ang. samtale med gesandt Mohr om danske koncentrationslejranger	1026
763. Afhøring 1. august 1946 af af Karl Heinz Hoffmann ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. tyske forhørsmetoder	1028

XXXII

10.

Sabotage og schalburgtage.

Nr.	Side
764. Telegram 20. november 1943 fra dr. Best ang. „soningsforanstaltninger“ mod den danske befolkning	1031
765. Telegram 11. december 1943 fra dr. Best ang. den højere SS- og politifører Günther Panckes tiltræden	1033
766. Telegram 2. april 1944 fra dr. Best ang. schalburgtage i København	1033
767. Telegram 2. juli 1944 fra dr. Best ang. tyske domstole i Danmark og skibsværftssabotagen	1034
768. Telegram 2. juli 1944 fra dr. Best ang. bekæmpelsen af sabotage med schalburgtage	1035
769. Instruks 3. juli 1944 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. de tyske særdomstole i Danmark	1036
770. Forespørgsel 3. juli 1944 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. henrettelse af 8 sabotører	1037
771. Telegram 3. juli 1944 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. rigskansler Hitlers kritik af dr. Bests politik i Danmark	1038
772. Telegram 15. november 1944 fra dr. Best ang. bekæmpelse af sabotagen	1039
773. Telegram 23. november 1944 fra dr. Best ang. bekæmpelse af sabotagen	1040
774. Telegram 1. december 1944 fra dr. Best ang. ordre fra generalfeltmarskal Keitel om bekæmpelse af sabotagen	1041
775. Instruks 9. december 1944 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. bekæmpelse af sabotagen	1042
776. Telegram 1. januar 1945 fra dr. Best ang. generalfeltmarskal Keitels ordre om bekæmpelse af sabotagen	1043
777. Telegram 26. januar 1945 fra dr. Best ang. admiral Mewis' indberetning om sabotagen	1044
778. Afhøring 2. april 1946 af Joachim v. Ribbentrop ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. sabotage	1045
779. Afhøring 10. maj 1946 af Karl Dönitz ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. sabotage	1046
780. Afhøring 4. juni 1946 af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. sabotage	1047

11.

Tysk mistillid til politiet og dettes fjernelse 19. september 1944.

781. Notits 26. juli 1942 af Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om det danske politi	1051
782. Notits 29. juli 1942 af den kommitterede for den indre forvaltning, viceregeringspræsident Kanstein, ang. samtale med justitsminister Thune Jacobsen om det danske politi	1052
783. Telegram 19. september 1944 fra dr. Best ang. SS-Obergruppenführer Panckes ordre om aktionen mod det danske politi	1053
784. Instruks 7. oktober 1944 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. interneringen af de danske politifolk	1054
785. Telegram oktober 1944 fra Auswärtiges Amt ang. SS-Obergruppenführer Kaltenbrunners stilling til interneringen af de danske politifolk	1055
786. Referat 3. november 1944 af samtale mellem rigsudenrigsminister v. Ribbentrop og gesandt Mohr	1055
787. Afhøring 27. marts 1946 af v. Steengracht ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. behandlingen af de danske politifolk	1059
788. Afhøring 27. marts 1946 af v. Steengracht ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. behandlingen af de danske politifolk	1060
789. Afhøring 1. august 1946 af Karl Heinz Hoffmann ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. fjernelsen af det danske politi	1061

E.

Arbejds- og socialministeriet under besættelsen.

1.

Tysklandsarbejderne.

Nr.		Side
790.	Indberetning 5. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. ansættelse af en kommitteret for rigsarbejdsministeriet ved gesandtskabet	1067
791.	Telegram 11. maj 1940 fra Auswärtiges Amt ang. hvervning af danske arbejdere	1067
792.	Telegram 15. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. forhandlinger med det danske udenrigsministerium om hvervning af danske arbejdere	1068
793.	Protokol over konference 22. maj 1940 i Auswärtiges Amt. ang. hvervning af 5 000 danske arbejdere	1069
794.	Telegram 24. maj 1940 fra Renthe-Fink ang. den danske regerings tilslutning til tysk hvervning af 6 000 arbejdere	1070
795.	Skrivelse 31. maj 1940 fra formanden for det danske regeringsudvalg ang. tysk hvervning af 5 000 danske arbejdere	1070
796.	Indberetning 10. juni 1940 fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål ang. overenskomst om tysk hvervning af 6 000 danske arbejdere	1071
797.	Indberetning 24. juni 1940 fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål, Ebner, ang. den danske arbejdskraft i Tyskland	1072
798.	Skrivelse 11. juli 1940 fra rigsarbejdsministeriets kommitterede, dr. Heise, ang. den danske arbejdskraft i Tyskland	1074
799.	Skrivelse 12. juli 1940 fra formanden for det danske regeringsudvalg ang. økonomiske spørgsmål vedr. de danske arbejdere i Tyskland	1076
800.	Skrivelse 4. oktober 1940 fra rigsarbejdsministeriet ang. hvervning af danske arbejdere til kul- og kalilejer	1077
801.	Cirkulære 8. november 1940 fra statens udvandringskontor ang. betingelserne for arbejde i Tyskland	1078
802.	Skrivelse 16. december 1940 fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise, ang. arbejdskontrakternes varighed for danske arbejdere i Tyskland	1081
803.	Indberetning 14. januar 1941 fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise	1082
804.	Skrivelse 26. februar 1941 fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise, ang. aflønning af metalarbejdere	1083
805.	Indberetning 28. februar 1941 fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise	1086
806.	Skrivelse 9. maj 1941 fra rigsarbejdsministeriet ang. lægeundersøgelse af danske arbejdere	1088
807.	Indberetning 4. juli 1941 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1090
808.	Indberetning 19. juli 1941 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1091
809.	Indberetning 19. august 1941 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1092
810.	Indberetning 18. september 1941 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1093
811.	Indberetning 6. november 1941 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1094
812.	Indberetning 15. december 1941 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1095
813.	Indberetning 2. marts 1942 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1096
814.	Indberetning 23. april 1942 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1098
815.	Tysk cirkulære 29. maj 1942 om hvervning m. m. af udenlandsk arbejdskraft	1099
816.	Indberetning [31. maj 1942] ang. rigsarbejdsministerens kommitteredes virksomhed 1. juni 1941 —31. maj 1942	1107
817.	Indberetning 2. juni 1942 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1119
818.	Indberetning 24. juni 1942 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1120
819.	Protokol 16. juli 1942 ang. forhandlinger i København om politisk påvirkning af de danske arbejdere i Tyskland	1121
820.	Indberetning 22. august 1942 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1123
821.	Skrivelse 22. september 1942 fra den kommitterede for fireårsplanen ang. øget hvervning af dansk arbejdskraft	1124

Nr.		Side
822.	Skrivelse 1. oktober 1942 fra der Reichsforstmeister ang. anvendelse af dansk arbejdskraft i Finland	1125
823.	Indberetning 15. oktober 1942 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1128
824.	Indberetning 27. november 1942 ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1130
825.	Skrivelse 16. januar 1943 fra den kommitterede for fireårsplanen ang. hvervning af dansk arbejdskraft	1131
826.	Instruks 26. januar 1943 til dr. Best ang. démarche hos den danske regering om øget hvervning af Tysklandsarbejdere	1132
827.	Skrivelse 26. marts 1943 fra den befuldmægtigede for fireårsplanen ang. øget hvervning af danske arbejdere	1133
828.	Skrivelse 7. marts 1944 fra det danske gesandtskab ang. brud på kontrakter med danske arbejdere	1133
829.	Telegram 11. august 1944 fra dr. Best ang. mulighederne for tvangsudskrivning af dansk arbejdskraft	1136
830.	Instruks 23. august 1944 ang. forlængelse af kontrakter med danske arbejdere	1138
831.	Indberetning 30. august 1944 fra dr. Best ang. forlængelse af kontrakter med danske arbejdere	1138
832.	Afhøring 6. juni 1946 af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. tvangsarbejde	1139

F.

Ministeriet for handel, industri og søfart under besættelsen.

1.

Danske skibe i udenlandske havne.

833.	Telegram 16. april 1940 fra Renthe-Fink ang. overførelse af danske skibe til USA	1145
834.	Telegram 22. april 1940 fra Renthe-Fink ang. tilbageholdelse af danske skibe i tyske havne	1145
835.	Telegram 26. april 1940 fra Renthe-Fink ang. de danske rederes stilling til danske skibe i udenlandske havne	1146
836.	Telegram 14. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. de danske tankskibe „Chr. Holm“ og „Scandia“	1146
837.	Telegram 15. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. udenrigsministeriets cirkulæretelegram om forbud mod ifartsættelse af danske skibe i udenlandske havne	1147
838.	Telegram 16. februar 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om det danske råd i London	1148
839.	Telegram 3. marts 1941 fra Valparaiso ang. chilenske forholdsregler mod danske skibe	1149
840.	Telegram 11. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. ifartsættelse af danske skibe i argentinske havne	1149
841.	Telegram 18. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. dansk forhåndsprotest i Washington mod chartring af danske skibe	1150
842.	Telegram 22. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om ifartsættelse af danske skibe i udenlandske havne	1151
843.	Telegram 22. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om lov vedr. danske skibe i udenlandske havne	1151
844.	Telegram 28. marts 1941 fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. det tyske krav om lov vedr. danske skibe i udenlandske havne	1152
845.	Telegram 3. april 1941 fra Renthe-Fink ang. instruks til gesandt Kauffmann om protest mod USAs forholdsregler mod danske skibe	1154
846.	Telegram 9. april 1941 fra Renthe-Fink ang. instruks til gesandt Kauffmann i anledning af udtalelse af præsident Roosevelt vedr. danske skibe	1154
847.	Telegram 10. april 1941 fra Renthe-Fink ang. instruks til gesandt Kauffmann om henvendelse til den amerikanske regering om ifartsættelse af danske skibe	1155
848.	Telegram 10. april 1941 fra Renthe-Fink ang. dansk regeringserklæring i anledning af gesandt Kauffmanns overenskomst med den amerikanske regering om danske skibe	1156

Nr.	Side
849. Telegram 11. april 1941 fra Renthe-Fink ang. forhandling med den danske regering og skibsrederne om lov vedr. danske søfolk i fremmede havne.....	1157
850. Notits 11. april 1941 af understatssekretær E. Woermann ang. den danske regerings forholdsregler i anledning af Grønlandstraktaten.....	1158
851. Instruks 12. april 1941 fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. krav til den danske regering i anledning af Grønlandstraktaten.....	1158
852. Telegram 15. april 1941 fra Renthe-Fink ang. de danske rederes ordrer til deres besætninger i USA	1159
853. Telegram 15. april 1941 fra Renthe-Fink ang. redegørelse fra gesandt Kauffmann	1160
854. Notits 3. maj 1941 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med den argentinske ambassadør om danske skibe i argentinske havne.....	1161
855. Skrivelse 8. maj 1941 fra Auswärtiges Amt ang. forhandlingerne med danskerne vedr. lov mod salg af danske skibe i udenlandske havne m. m.....	1162
856. Telegram 31. juli 1941 fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. danske skibe i udlandet	1164
857. Telegram 9. august 1941 fra Renthe-Fink ang. forhandlinger om disposition over danske skibe i udenlandske havne.....	1165
858. Notits 25. september 1941 af statssekretær E. Woermann ang. danske skibe i franske havne..	1166
859. Telegram 6. maj 1942 fra Renthe-Fink ang. skibet „Angamos“	1168
860. Telegram 17. september 1942 fra Renthe-Fink ang. danske skibe i Middelhavet.....	1169
861. Notits 21. september 1942 ang. danske skibe i franske havne.....	1169
862. Notits 22. september 1942 af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. schweizisk køb af danske skibe	1170
863. Note 28. november 1942 fra det danske gesandtskab i Berlin ang. danske skibe i Middelhavet	1170

2.

Tysk krav om bevæbning af danske handelsskibe.

864. Telegram 3. september 1941 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om bevæbning af danske handelsskibe.....	1175
865. Telegram 27. september 1941 fra Renthe-Fink ang. dansk verbalnote om bevæbning af danske handelsskibe.....	1176
866. Telegram 16. august 1942 fra Renthe-Fink ang. dansk modstand mod bevæbning af handelsskibe	1177
867. Telegram 22. september 1942 fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om bevæbning af danske handelsskibe.....	1178
868. Instruks 1. oktober 1942 fra gesandt Schnurre ang. bevæbning af danske handelsskibe	1179

3.

Tysk beslaglæggelse af danske skibe.

869. Telegram 28. november 1943 fra dr. Best ang. rigskommissær Terbovens krav om danske skibe	1182
870. Telegram 25. november 1944 fra dr. Best ang. beslaglæggelse af danske skibe.....	1183

A.

REGERING OG RIGSDAG

UNDER

BESÆTTELSEN

1.

**Retningslinier for besættelsen
og forhold vedrørende det tyske gesandtskab**

(Oversættelser)

I.

**Skrivelse fra general Keitel til Førerenes stedfortrædere og de øverste
rigsmyndigheder ang. retningslinierne for besættelsen.**

9. april 1940.

Hemmelig rigssag.

Afskrift. Pol. I 417 hemmelig rigssag.

VÆRNEMAGTENS OVERKOMMANDO

Berlin, den 9. 4. 1940.

WFA/a/d.L.nr. 22144/40 hemmelig kommandosag (IV).

*Vedr.: Besættelse af Danmark og Norge
ved den tyske værnemagt.*

*(Fremstillet i 9 eksemplarer.
Dette er det 1. eksemplar).*

Til

*Førerenes stedfortrædere,
de øverste rigsmyndigheder.*

- 1.) På grund af truende fare for at norske havne og kystområder besættes af engelsk-franske stridskræfter, har *tyske tropper* efter ordre fra Føreren og den øverstkommanderende over værnemagten i de tidlige morgentimer den 9. 4. *overskredet den danske grænse og er gået i land i norske havne.*

Samtidig er de nødvendige diplomatiske skridt overfor den danske og den norske regering foretaget af de af Føreren bemyndigede politiske befuldmægtigede.

- 2.) *Værnemagten har til opgave ved en besættelse af vigtige støttepunkter i Norge at umuliggøre allierede troppers landgang og ved den samtidig stedfindende besættelse af Danmark at tilvejebringe en sikker forbindelse til Sydnorge. De til dette formål indsatte enheder af værnemagten står under kommando af general i infanteriet von Falkenhorst, hans tjenstlige betegnelse lyder: „den øverstkommanderende for gruppe XXI“.*

Under den øverstkommanderende for gruppe XXI føres kommandoen over de tropper, der er indsat for at besætte Danmark, af den højere kommando til særlig anvendelse XXXI — øverstkommanderende: general i flyvevåbnet Kaupisch.

- 3.) De politiske foranstaltninger, der vil være at træffe overfor den danske og den norske regering, og den tyske indflydelse på begge landes forvaltning og erhvervsliv hviler på *grundsætningen om fredelig besættelse*, der tjener til at beskytte de nordiske staters neutralitet. De politiske forholdsreglers formål er at afholde den danske og den norske regering fra enhver væbnet modstand, at formå dem til at acceptere den tyske besættelse og at indstille dem på loyalt samarbejde med de tyske militære og civile instanser.

Landenes regering og forvaltning skal overalt dér, hvor de på loyal måde erklærer sig rede hertil, arbejde uhindret videre.

De *militære foranstaltninger* overfor begge landes myndigheder og befolkning tager hensyn til denne målsætning.

- 4.) *Værnemagtens opgave* er udelukkende af *militær* art. Besættelsestropperne skal på det politiske, administrative og erhvervsmæssige område kun selv tage initiativet og foretage *øjeblikkelige* indgreb eller tage *øjeblikkelige* forholdsregler, forsåvidt dette er ubetinget nødvendigt for at fuldføre deres militære opgaver, indtil der gennem de civile instanser er truffet en ordning.

De *foranstaltninger*, der allerede er truffet af *værnemagten*, og de *anmodninger*, som yderligere vil være at fremsætte, for at værnemagtens opgave kan gennemføres, er sammenfattet i *bilagene*, forsåvidt de vedrører de enkelte øverste rigsmyndigheder.

- 5.) Danmark og Norge er i deres fulde udstrækning *operationsområde* i henhold til de militære bestemmelser, dog overdrages i overensstemmelse med besættelsens karakter beføjelsen til at udøve eksekutivmyndighed indenfor dette operationsområde *ikke* til militære instanser.

Opgaven for den øverstkommanderende over gruppe XXI er militær sikring og forsvar af de besatte lande. Han udøver i dette øjemed de militære højhedsrettigheder og er berettiget til at træffe alle foranstaltninger for at fuldføre sin militære opgave. For Danmarks vedkommende er disse beføjelser overdraget til den øverstkommanderende over den højere kommando til særlig anvendelse XXXI.

- 6.) Overfor den danske og den norske regering *repræsenteres det tyske rige i ikke-militære anliggender* ved gesandterne, henholdsvis ved bemyndigede *befuldmægtigede* for Auswärtiges Amt. Det er deres opgave at tilstille den danske og den norske regering de tyske politiske og militære krav og at overvåge de to landes regeringshandling med henblik på gennemførelsen af de tyske krav og overholdelsen af de af regeringerne givne forsikringer.

Den danske og den norske regerings udenrigspolitiske virksomhed vil blive ordnet i overensstemmelse med deres holdning.

- 7.) De besatte landes *økonomiske liv* skal såvidt muligt arbejde *gnidningsløst videre*. Indgreb skal kun finde sted dér, hvor besættelsens forsyninger og sikkerhed og sikringen af befolkningens ernæring kræver det. For at varetage de tyske rustningsøkonomiske interesser er der til Auswärtiges Amts befuldmægtigede delegeret repræsentanter for værnemagtens overkommando (Wehrwirtschafts- und Rüstungsamt).

Begge lande udgør vedblivende *selvstændige told- og møntområder*. For forholdet mellem tysk og dansk og norsk valuta gælder indtil videre som fast *omregningskurs*:

1 dansk krone = 0,50 RM

1 norsk krone = 0,60 RM

Besættelsestropperne er instrueret om i de besatte lande udelukkende at betale med *rigskreditkassesedler*. For besættelsestropperne er der foreskrevet en skarp *indkøbsbegrænsning* og et *forbud mod vareindførsel* til riget.

- 8.) Den *tysk-danske grænse* er, samtidig med at indmarchen begyndte, blevet *lukket* for den ikke-militære grænsetrafik, endvidere er den *ikke-militære rejsetrafik fra tyske havne* til Danmark og Norge blevet *spærret*.

Udstedelse af *indrejsetilladelser* til Danmark og Norge til ikke-militære personer forbeholdes på det militære område værnemagtens overkommando, på det civile område Auswärtiges Amt.

Ansøgninger om indrejsetilladelse vil på det *militære* område i givet fald være at stille til værnemagtens overkommando (Amt Ausland/Abwehr — Passstelle).

Åbning af grænsen for den normale erhvervstrafik med Danmark og Norge vil ske så snart som muligt.

- 9.) *Den oversøiske telekommunikationsforbindelse og posttrafik fra Danmark og Norge til udlandet spærres, til Østersøstaterne begrænses den til bestemte forbindelser og kontrolleres på forlangende af den øverstkommanderende over besættelsestropperne.*

Den øvrige telekommunikations- og postforbindelse fra Danmark og Norge til neutrale lande ledes via Tyskland og kontrolleres herved.

- 10.) *De øverste rigsmyndigheder anmodes om indtil videre at lade eventuelt fornødne kommunikationer med den øverstkommanderende over gruppe XXI gå over værnemagtens overkommando (afd. Landesverteidigung).*

Chefen for værnemagtens overkommando

sign. Keitel.

Bilag:

Bilag a) til fireårsplan og GBW

- b) - rigstrafikministeriet
- c) - rigspostministeriet
- d) - rigsministeriet for folkeoplysning og propaganda
- e) - rigsfinansministeriet
- f) - rigsfører SS og chefen for det tyske politi.¹⁾

¹⁾ Bilag f) findes ikke blandt de tyske originaler.

Bilag a

Hemmelig rigssag.

Afskrift ad Pol.I 417 hemmelig rigssag.

*ad WFA/afd.L nr. 22144/40
hemmelig kommandosag (IV)*

(Fremstillet i 9 eksemplarer.
Dette er det 4. eksemplar).

Den befuldmægtigede for fireårsplanen og GBW

A. *Af værnemagten er der overfor den danske og den norske regering fremsat følgende militære krav:*

- 1.) *Uskadt opretholdelse og sikring af driften af trafikmidler og -veje og af telekommunikationsmidler.*

Trafikmidlerne (jernbaner), skibsfarten på floder og søer samt kystskibsfarten og telekommunikationsforbindelserne stilles til rådighed for de tyske besættelsestropper i det omfang, de er nødvendige for gennemførelsen af de tyske troppers opgaver og for deres forsyninger.

- 2.) *Forbud mod at krigs- og handelsskibe afgår til udlandet, undtagen USAs krigs- og handelsskibe samt italienske, spanske, russiske og japanske krigs- og handelsskibe — og startforbud for alle flyvemaskiner.*

- 3.) *Forbud mod udførsel af krigsmateriel fra Danmark og Norge til udlandet.*

B. *Der er tilsendt de tyske befuldmægtigede hos den danske og den norske regering de som bilag 1 og 2 vedlagte ønsker og henstillinger fra værnemagten på det krigs- og rustningsøkonomiske område.*

Bilagene 1 og 2¹⁾ indeholder foreløbig de *første erhvervsmæssige foranstaltninger*, som udfra værnemagtens standpunkt er nødvendige for, at besættelsen såvidt muligt kommer gnidningsløst i gang. Endvidere indeholder de de *henstillinger* af krigs- og rustningsøkonomisk interesse, som udfra værnemagtens standpunkt yderligere skal rettes. Den befuldmægtigede for fireårsplanen og den generalbefuldmægtigede for økonomien anmodes om ved de almindelige økonomiske forholdsregler, som vil være at træffe af dem, at tage hensyn til disse synspunkter.

Auswärtiges Amt er endvidere blevet anmodet om at foranledige, at der udsendes *tyske kommitterede* til Danmarks og Norges handelsministerier.

C. *Besættelsestropperne* har foreløbig fået følgende *instrukser* om, hvorledes de skal *forholde sig i økonomiske spørgsmål*:

1.) Ved besættelsestroppernes samkvem med landenes myndigheder og befolkninger skal bestemmelserne i *Haager landkrigsreglementet* strengt iagttages.

Landet skal kun *forsyne besættelsestropperne*, forsåvidt det danske og det norske erhvervsliv kan bære dette uden at skade landenes egne forsyninger. Hvor der gøres krav på leverancer fra landet, vil rigsloven om sådanne leverancer finde tilsvarende anvendelse.

Leverancer skal betales kontant. Kun i undtagelsestilfælde vil der blive gjort brug af modtagelsesbeviser, hvis indløsning skal fremskyndes.

Den herefter beordrede tilsvarende anvendelse af rigsloven om ydelser omfatter alle leverancer, som forlanges af private personer. For benyttelsen af *offentlige anlæg* (trafikmidler, telekommunikationsmidler, militære faste ejendomme og deslige) betaler tropperne foreløbig ingen erstatning. Om og i hvilket omfang der skal ydes *erstatninger* for sådanne leverancer, må principielt ordnes i forbindelse med regeringsforhandlingerne om nyordningen af de gensidige *betalingsoverførsler*.

2.) Ved *indløsningen af rigskreditkassesedler* i Danmark og Norge må tyske rigsbanknoter ikke modtages for at undgå, at i udlandet værende betalingsmidler (emigrantpenge) på denne måde flyder tilbage til riget.

3.) Det er på det strengeste forbudt medlemmerne af besættelsestropperne at foretage *hamstringskøb* af enhver art. Troppeenheder og værnemagtsmedlemmer, som rejser tilbage til riget, er underkastet *toldkontrol*. Det vil ikke blive tålt, at varer, der går udover det ubetinget nødvendige *personlige* behov, føres med tilbage.

4.) De til dansk og norsk område ankommende tropper skal beskytte de i landet — navnlig i havnene — oplagrede varer og forråd af råstoffer mod uberettigede indgreb og såvidt muligt forhindre, at værdier og varer illegalt føres til udlandet.

Tropperne skal indenfor deres område træffe de hertil nødvendige første foranstaltninger, indtil tilsvarende bestemmelser fra landenes regeringer bliver udfærdiget.

Hertil: bilag 1 og 2.

¹⁾ Bilag 2 angår Norge og er ikke medtaget.

Hemmelig rigssag.

A/skrift ad Pol.I 417 hemmelig rigssag.

*ad WFA/afd.L nr. 22144/40
hemmelig kommandosag (IV)*

(Fremstillet i 9 eksemplarer.

Dette er det 4. eksemplar.)

**Værnemagtens forslag til en ordning af de almindelige
økonomiske og rustningsøkonomiske spørgsmål
(Danmark)**

For at kunne udnytte landet Danmark til fordel *for den tyske rustningsøkonomi* anser værnemagtens overkommando det for hensigtsmæssigt og nødvendigt, at de i det følgende anførte retningslinier følges.

De krav, som herefter vil være at stille til den danske regering, tjener tildels kun indirekte rustningsøkonomiske formål; deres opfyldelse er dog en *uforudsigelig forudsætning* for udnyttelsen af de for rustningsøkonomien betydningsfulde industrigræne og for en *højest nødvendig aflastning* af den tyske krigsøkonomi for forsyningen af Danmark med varer, som indenfor det tyske rige kun står til rådighed i begrænset omfang.

De under litra I opstillede krav er sådanne, som efter værnemagtens overkommandos opfattelse må anses for at være *særlig nødvendige*. Man skal derfor anmode om, at de fremsættes overfor den danske regering allerede *i forbindelse med det første diplomatiske skridt*.

De under litra II opførte foranstaltninger kan derimod gennemføres under besættelsens videre forløb, idet de tidsmæssigt tilpasses situationen.

I. Krav, som straks må stilles til regeringen.

- 1.) Den danske regering må påvirkes
 - a) til at *holde erhvervslivet* uforstyrret i gang,
 - b) til at tage alle forholdsregler, som er egnede til at afbøde den forstyrrelse af erhvervslivet, som vil blive resultatet af den vidtgående *afspærring fra tilførsler vestfra*, som nu må forventes, og af den videre omstændighed, at det kun vil være muligt i begrænset omfang at tilvejebringe en erstatning for disse tilførsler fra de andre skandinaviske lande og fra Tyskland.
- 2.) Specielt skal der af den danske regering træffes foranstaltninger på følgende områder:
 - a) *Gas-, vand- og elektricitetsværker* holdes i gang.
 - b) *Forretningerne*, navnlig forsåvidt de tjener befolkningens forsyning med det daglige livs fornødenheder, og *bankerne* holdes åbne.
 - c) De øvrige *erhvervsvirksomheder* holdes i gang.
 - d) Begrænsning i salget af varer for det *daglige behov* (*indledende foranstaltninger* med henblik på rationering) og forholdsregler imod, at sådanne varer uberettiget *holdes tilbage*.
 - e) Forbud mod *prisforhøjelser*.
 - f) Sikring af *valutaen*, *pligt til at modtage rigskreditkassesedler* til den fastsatte *omregningskurs* og pligt til at modtage *modtagelsesbeviser* vedrørende ydelser, som ikke umiddelbart kan betales kontant.

II. Forholdsregler, som skal gennemføres i tilslutning til de under litra I stillede krav.

1.) Foranstaltninger af almindelig art:

- a) Strengt straffebestemmelser for voldshandlinger og sabotagehandlinger, som er egnede til at medføre forstyrrelse af erhvervslivet.
- b) Pligt til at oprette et *bedriftsværn* ved alle for forsyningen vigtige virksomheder og andre virksomheder, som fra tysk side betegnes som anlæg, der kræver beskyttelse.
- c) Sikring af *arbejdsfreden*.
- d) Forbud mod udførsel til de fjendtlige lande, idet de varer, der er bestemt til disse, samtidig mod betaling *stilles til rådighed*, såfremt dette ønskes fra tysk side; *foreløbig begrænsning* af den øvrige eksport indtil yderligere klaring af forholdene, navnlig af landets egne forsyning.
- e) *Instruks til de danske rederier* om, af hensyn til landets forsyning, til *danske havne* at hjemkalde deres i udlandet værende skibe med ladninger, der er bestemt for deres eget land, således at den forventede blokade fra de fjendtlige staters side brydes.
- f) Snarlig ikraftsættelse af en offentlig reguleret rationering med den mest sparsommelige anvendelse af samtlige mangelvarer (i særdeleshed brændselsstoffer o. lign., korn og foderstoffer, tekstilvarer, kolonialvarer, sæbe, kul) for øje.

Særlig betydning tilkommer der herved en *alvorlig strækning* af forhåndenværende brændselsstoffer, da sådanne ikke i nævneværdigt omfang vil kunne tilføres fra riget. Således vil f. eks. en vidtgående standsning af de med dieselolie drevne danske *elektricitetsværker* ikke kunne undgås.

2.) Rustningsøkonomiske retningslinier.

Den danske industri er — for såvidt den ikke tjener den direkte forsyning af befolkningen — for flere grenes vedkommende af *væsentlig betydning* for den *tyske rustningsindustri*. Dens produktion må derfor snarest — såvidt dette ikke allerede er tilfældet — tilføres den tyske rustningsindustri.

Navnlig følgende industrigrene kommer herved i betragtning:

Kemiske virksomheder til fremstilling af:

sprængstoffer
superfosfat,

virksomheder indenfor rustningsindustrien (inkl. skibsmaskinbygning),
værfter,

endvidere *kryolitrafinaderiet i København,*

elektricitetsværker, navnlig sådanne elektricitetsværker, af hvis strømlieferancer virksomhederne indenfor de ovennævnte industrigrene er afhængige.

Disse industrigrenes produktionsevne må også under besættelsen opretholdes i størst muligt omfang. En vis hjælp fra riget for at overvinde de produktionshemninger, som må forventes på grund af afskæringen af engelske henh. oversøiske tilførsler, vil lejlighedsvis være påkrævet.

III. Sikring og gennemførelse af retningslinierne.

- 1.) For at sikre, at den danske industri snarest udnyttes, må værnemagtens overkommando lægge vægt på, at der hurtigst muligt tages skridt til at *inddrage* de i betragtning kommende varer i den tyske økonomi.

Her må i første række tilvejebringes en *tilpasning* af den tysk-danske *udenrigshandel* efter de bestående handelstraktater samt en hurtig og gnidningsløs afvikling af *pengeoverførslerne*, som med henblik på den forøgede indførsel fra Danmark må forventes at stige. En yderligere opgave vil det være at udvælge tyske handelspartnere, idet man samtidig udskyder uønskede mellemhandlere, og at tilvejebringe *afslutning af kontrakter* efter visse ensartede synspunkter o. lign.

- 2.) For med hensyn til rustningsøkonomiske spørgsmål at tilvejebringe en varig og snæver *forbindelse* med den tyske befuldmægtigede stiller værnemagtens overkommando en forbindelsesofficer til rådighed, som samtidig overfor den tyske befuldmægtigede vil repræsentere den højere kommando XXXI vedrørende spørgsmål om troppernes økonomiske forsyning fra selve landet.

Forbindelsesofficeren vil for de økonomisk vigtige landsdele ved sin side ved landgangen have *værnemagtsøkonomiofficerer*, som indtil operationernes afslutning, henh. indtil der af landets regering udstedes tilsvarende forordninger, har følgende opgaver:

- a) *Vejledning af og bistand til de lokale kommandanter* ved udnyttelsen af landet til troppernes behov og ved omsorgen for erhvervslivets opretholdelse og for befolkningens forsyning.
- b) *Omsorg for opretholdelse* henh. igangsættelse af *gas-, vand- og elektricitetsværker* til forsyning af tropperne, den civile befolkning og erhvervslivet.
- c) *Optælling af de vigtigste forråd* for at bedømme den tyske besættelsesmagts og befolkningens forsyningssituation, navnlig med hensyn til mangelvarer (mineralolie, brødkorn, foderstoffer, kul).
- d) I landets interesse *sikring af konstaterede forråd*, således at der ikke ubeføjet gøres indgreb i dem, eller at de ubeføjet transporteres til udlandet.

Efter at have udført disse særlig presserende opgaver påtænker man at anvende økonomiofficererne til følgende opgaver på *rustningsøkonomiens* område:

At undersøge og konstatere hos de i litra II, 2 anførte industrigrene:

- a) virksomhedernes *leveringsevne* f. t., baseret på omfanget af forråd af råstoffer, halvfabrikata henh. påbegyndt produktion og driftsmateriel,
- b) *transportforholdene* under de ved krigssituationen givne forudsætninger,
- c) situationen på *arbejdsmarkedet*,
- d) *ledelsen* af disse krigsvigtige virksomheder og dens pålidelighed i henseende til overdragelsen af ordrer fra riget, hvorved en omgående udskiftning af ledelsen er påkrævet, når den befinder sig i hænderne på statsborgere fra de fjendtlige lande,
- e) nødvendigheden af et *bedriftsværn*, navnlig til afværgelse af sabotage, som på grund af disse industriers nære tilknytning til engelske og franske interesser af vestmagterne i det mindste vil blive forsøgt i større omfang.

Forbindelsesofficeren vil bearbejde disse oplysninger og undersøgelser og forelægge resultatet heraf for den tyske befuldmægtigede. Værnemagtens overkommando forbeholder sig at fremsætte sådanne yderligere anmodninger, som for den tyske krigs- og rustningsøkonomis vedkommende måtte følge af det således tilvejebragte oplysningsmateriale.

Hemmelig rigssag.

Afskrift ad Pol.I 417 hemmelig rigssag.

*ad WFA/af.d.L nr. 22144/40
hemmelig kommandosag (IV)*

(Fremstillet i 9 eksemplarer.
Dette er det 4. eksemplar).

Rigstrafikministeriet

A. *Af værnemagten er der fremsat følgende krav overfor den danske og den norske regering:*

- 1.) Uskadt opretholdelse og sikring af driften af trafikmidler og -veje og af telekommunikationsmidler.
Trafikmidlerne (jernbaner), skibsfarten på floder og søer og kystskibsfarten og telekommunikationsforbindelserne stilles til rådighed for de tyske besættelsestropper i det omfang, de er nødvendige for gennemførelsen af de tyske troppers opgaver og for deres forsyning.
- 2.) Gennemførelse af fuldstændig mørklægning af det danske og det norske område fra og med den 1. besættelsesdags aften.
- 3.) *Forbud mod at krigs- og handelsskibe afgår til udlandet, undtagen USAs krigs- og handelsskibe samt italienske, spanske, russiske og japanske krigs- og handelsskibe — og startforbud for alle flyvemaskiner.*
- 4.) Gennemførelse af en foreløbig afbrydelse af person- og godstrafikken mellem Danmark og Sverige (afbrydelse af færgetrafikken).
Genoptagelse af trafikken og krav med hensyn til dens kontrol forbeholdes.
- 5.) Instruks om, at de norske lodser viderefører deres tjeneste efter de tyske myndigheders krav, og at fyrsmærkningen af den norske kyst skal rette sig efter de tyske myndigheders forskrifter.

B. *Særlige instrukser, som chefen for gruppe XXI har modtaget:*

- 1.) Frigivelse af skibsfarten til de tyske havne og de neutrale Østersøhavne forbeholdes, indtil situationen er afklaret.
- 2.) *Jernbaner, skibsfarten på floder og søer samt kystskibsfarten og telekommunikationsvæsenet* må holdes i gang og vil om nødvendigt være at benytte til besættelsestroppers formål. Kontrolforanstaltninger overfor passiv modstand og sabotage må iværksættes. Hertil vil såvidt muligt loyale kræfter indenfor landet (politi) være at anvende.
- 3.) Den oversøiske telekommunikations- og postforbindelse til udlandet skal afskæres, til Østersøstaterne er begrænsning og kontrol nødvendig. Den øvrige telekommunikations- og postforbindelse til neutrale lande skal dirigeres over Tyskland og herved kontrolleres.
Danmarks telekommunikationsforbindelse med Færøerne, Island og Grønland kan, da det forhåndenværende kabel går over England, ikke tillades.

C. *Organisation af værnemagtstransporter i Danmark og Norge:*

Af værnemagtstransportchefen er, henh. vil blive indsat:
Befuldmægtigede transportofficerer 20 (inklusive en rigsbanetjenestemand af mellemklassen) hos chefen for gruppe XXI;

Befuldmægtiget kommissær Berlin (inklusive en højere rigsbanetjenestemand) hos den centrale trafik- og jernbaneforvaltning i Norge (Oslo);

Befuldmægtiget kommissær Hannover (inklusive en højere rigsbanetjenestemand) hos den centrale trafik- og jernbaneforvaltning i Danmark (København).

De befuldmægtigede kommissærers *opgave* er overfor landenes trafikforvaltninger at repræsentere og gennemføre de krav fra værnemagts side, som må stilles af hensyn til besættelsens gnidningsløse gennemførelse og besættelsestroppers forsyning. De står desuden til rådighed for Auswärtiges Amts befuldmægtigede ved varetagelsen af almindelige tyske interesser overfor det danske og det norske trafikministerium.

Bilag c

Hemmelig rigssag.

Pol I 417 hemmelig rigssag.

*ad WFA/a/d.L nr. 22144/40
hemmelig rigssag (IV)*

(Fremstillet i 9 eksemplarer.
Dette er det 4. eksemplar).

Rigspostministeriet

A. *Af værnemagten er der overfor den danske og den norske regering fremsat følgende krav:*

- 1.) Uskadt *overdragelse af de militære installationer* og anlæg, som de tyske tropper behøver for at sikre Danmark og Norge mod en ydre fjende, navnlig kystforsvarets anlæg.
- 2.) Uskadt opretholdelse og sikring af driften af *trafikmidler og -veje* og af *telekommunikationsmidler*.
Trafikmidlerne (jernbaner), *skibsfarten på floder og søer samt kystskibsfarten og telekommunikationsforbindelserne* stilles til rådighed for de tyske besættelsestropper i det omfang, de er nødvendige for gennemførelsen af de tyske troppers opgaver og for deres forsyning.
- 3.) Opretholdelse af den eksisterende *vejmeldetjeneste*, der skal stilles til rådighed for de tyske besættelsestropper. Offentliggørelse af *vejmeldingerne* skal ophøre.
- 4.) Instruks til *presse og radio* om kun at bringe militære nyheder med de tyske værnemagtsinstansers godkendelse. Radiosenderne stilles til rådighed for bekendtgørelser fra de tyske øverstkommanderende.
- 5.) Desuden er Auswärtiges Amt blevet anmodet om hos den *svenske regering* at sikre, at de i Norge værende *tyske tjenestesteders* telefonforbindelser ikke hindres på de ledninger, der går over svensk område.

B. *Særlige instruktioner, som er blevet meddelt den øverstkommanderende for gruppe XXI:*

- 1.) *Jernbaner, skibsfarten på søer og floder samt kystskibsfarten og telekommunikationsvæsenet* må holdes i gang og vil om nødvendigt blive taget i brug til besættelsestroppers formål. Kontrolforanstaltninger overfor passiv modstand og sabo-

tage må iværksættes. Hertil skal såvidt muligt loyale kræfter indenfor landet (politi) anvendes.

- 2.) Den oversøiske *telekommunikations- og posttrafik* til udlandet skal afskæres, til Østersøstaterne er begrænsning og *kontrol* nødvendig. Den øvrige telekommunikations- og posttrafik til neutrale lande skal dirigeres over Tyskland og herved kontrolleres.
- 3.) Danmarks telekommunikationstrafik med *Færøerne, Island og Grønland* kan, da det forhåndenværende kabel går over England, ikke tillades.
- 4.) *Radiosenderne* skal foreløbig overtages af radiotekniske grupper. Senere vil radioen blive stillet under tysk censur. Den må stedse stå til rådighed for bekendtgørelser fra besættelsesmagten.

C. *Forholdsregler, som værnemagten har taget, og planer med hensyn til telekommunikationsvæsenets organisation:*

- 1.) Af værnemagtens overkommando delegeres til de ministerier i Danmark og Norge, hvem postforvaltningen er underlagt, en *telegrafbefuldmægtiget*. Til denne opgave har man anvendt telegrafbefuldmægtigede, der stod til disposition tilsærlig anvendelse. De telegrafbefuldmægtigede er indtil de militære operationers afslutning *underlagt* i Norge den øverstkommanderende over gruppe XXI, i Danmark den øverstkommanderende for den højere kommando XXXI. De står samtidig til rådighed for Auswärtiges Amts befuldmægtigede ved varetagelsen af almindelige tyske interesser.
- 2.) Det er de telegrafbefuldmægtigedes *opgave* overfor postforvaltningerne i Danmark og Norge at repræsentere og gennemføre de krav fra værnemagtens side, som må stilles af hensyn til besættelsens gnidningsløse gennemførelse. De skal herved navnlig varetage følgende værnemagtsinteresser:
 - a) sikre alle for troppernes ledelse nødvendige forbindelser.
 - b) sikre uhindret forbindelse til det tyske rige.
 - c) sikre og stille til rådighed telegrafanlægsmateriel med værnemagtens udbygning af nettet for øje.
 - d) overtage alle nødvendige tegninger og planer fra landets postforvaltning.
 - e) for værnemagten indrette regelmæssig postforbindelse med det tyske rige.
- 3.) Efter operationernes afslutning vil spørgsmålet om, hvem de telegrafbefuldmægtigede *derefter* skal være *underlagt*, blive ordnet med rigspostministeriet. Spørgsmålet, om der foruden de telegrafbefuldmægtigede i København og Oslo skal tildeles postforvaltningernes underordnede myndigheder *yderligere tyske forbindelsesorganer*, kan forbeholdes en senere afgørelse efter undersøgelse på stedet.
- 4.) Rigspostministeriet anmodes om snarest muligt at stille til rådighed for værnemagtens overkommando alle *tegninger og planer* vedrørende det danske og det norske *telefon- og telegrafnet*, som findes hos den tyske rigspost og hos de foretagender indenfor svagstrøms- og kabelindustrien, der har arbejdet i Danmark og Norge.

Hemmelig rigssag.

Afskrift ad Pol.I 417 hemmelig rigssag.

*ad WFA/afd.L nr. 22144/40
hemmelig kommandosag (IV).*

(Fremstillet i 9 eksemplarer.
Dette er det 2. eksemplar).

Rigsministeriet for folkeoplysning og propaganda

A. Af værnemagten er der overfor den danske og den norske regering fremsat følgende krav:

- 1.) *Opråb* fra regeringerne til folk og hær om at undlade enhver modstand mod de tyske tropper ved Danmarks og Norges besættelse.
- 2.) *Ordre til hæren* om at optage forbindelse med de indmarcherende tyske tropper og træffe de nødvendige aftaler om loyalt samarbejde med de tyske kommandanter. Såfremt den stedlige situation ikke kræver andet, forbliver de danske og norske tropper i besiddelse af deres våben.
- 3.) Instruks til *pressen* og *radioen* om kun at bringe militære efterretninger med de tyske værnemagtsmyndigheders godkendelse. Radiosenderne stilles til rådighed for bekendtgørelser fra de tyske kommandanter.
- 4.) *Afbrydelse af al oversøisk telekommunikations- og postforbindelse* til udlandet. Telekommunikations- og posttrafikken til Østersøstaterne skal begrænses til bestemte forbindelser og skal kontrolleres på forlangende af den øverstkommanderende for besættelsestropperne. Telegraf- og telefonforbindelsen fra Danmark via England til Færøerne, Island og Grønland skal ligeledes afbrydes.
- 5.) Opretholdelse af den forhåndenværende *vejrmeldetjeneste*, som skal stilles til rådighed for de tyske besættelsestropper. Offentlig bekendtgørelse af vejrmeldinger bortfalder.
- 6.) Udsendelse af alle opråb og ordrer, som på grundlag af disse krav skal udstedes af den danske og af den norske regering, må, for så vidt radiotelegrafi benyttes, foreløbig kun ske *i kode*. Det forbeholdes den øverstkommanderende for besættelsestropperne at frigive uchiffreret telegrafi over radiosenderen.

B. Af værnemagtens overkommando er endvidere hidtil følgende foranstaltninger blevet foranlediget:

- 1.) Af skriftlige dokumenter er udsendt:
1 200 000 *flyveblade*, der er bestemt til nedkastning af luftvåbnet over Danmark og Norge med halvdelen hvert sted.
10 000 *plakater* til befolkningen i hvert af landene Danmark og Norge (samme tekst er også bestemt til oplæsning i den norske og den danske radio).
Løbesedler til det danske og det norske forsvar.
Grundtendensen i hele dette propagandamateriale svarer til de af Førerer udstedte opråb. Af forsvar og befolkning forventes loyal holdning.
- 2.) Af OKW/WPr. blev opstillet 2 *propagandagrupper*, der er underlagt cheferne for de to militære styrker, som besætter Danmark og Norge. Ledelsen af den for Norge bestemte propagandagruppe har korvetkaptajn Hahn, ledelsen af den for Danmark bestemte gruppe har kaptajn Salzmann.
- 3.)
Propagandagruppe D består af:
1 let krigskorrespondentdeling (styrke som ved hærens propagandakompagnier).
1 tonefilmtróp (chef løjtnant Ziegler).

- 1 radiotrop.
 - 1 propagandadeling (styrke som ved hærens propagandakompagnier, dog uden filmsfremvisningsvogn).
 - 1 radioteknisk trop (bestemt til at holde de vigtigste danske sendere, navnlig Kalundborg, i drift).
- 4.) Begge propagandagrupper er instrueret om at drage omsorg for med alle propagandistiske midler at levere udtømmende *beretninger* fra og med indskibningen henh. overskridelsen af landegrænsen.
- I overensstemmelse med situationens egenart måtte propagandagrupperne instrueres om at indsende hele det indvundne beretningsmateriale uzensureret og udelukkende direkte til OKW/WPr., hvorfra det efter stedfunden censur vil blive givet videre.
- Da grupperne ikke indenfor overskuelig tid kan regne med direkte telefonforbindelse med OKW/WPr., og da luftvåbnet er meget stærkt belastet med presserende, rent militære opgaver, således at der må udvises yderste sparsommelighed med hensyn til kurérflyvemaskiner, vil det ikke kunne undgås, at der indtræder visse forsinkelser med hensyn til leveringen af beretningsmaterialet. OKW/WPr. vil træffe enhver mulig foranstaltning for at fremskynde leveringen.
- 5.) Propagandagruppernes *pressecensurer* er instrueret om at sørge for, at meddelelse og kommentering af nyheder i den norske henh. i den danske presse ikke sker på en måde, der kan skade tyske interesser, og at pressen kun påvirker befolkningen i ønsket retning.
- 6.) De *radiotekniske* tropper er instrueret om at forhindre tysk fjendtlige udsendelser og om, så snart det kan tillades udfra militære synspunkter, at genoptage sendevirksomheden under tysk kontrol.

Bilag e

Hemmelig rigssag.

Pol I 417 hemmelig rigssag.

(Fremstillet i 9 eksemplarer.
Dette er det 4. eksemplar).

*ad WFA/afd.L nr. 22144/40
hemmelig kommandosag (IV).*

Rigsfinansministeriet

- A. *Af værnemagten er der overfor den danske og den norske regering fremsat følgende krav:*
- 1.) *Forbud mod udførsel af krigsmateriel fra Danmark og Norge til udlandet.*
 - 2.) *Forbud mod at krigs- og handelsskibe afgår til udlandet og startforbud for alle flyvemaskiner.*
- B. *Særlige instrukser, som den øverstkommanderende for gruppe XXI har modtaget henholdsvis udstedt:*
- 1.) *Danmarks og Norges politistyrker beholder deres opgaver, såvidt dette er muligt efter deres optræden. Navnlig må grænsepolitiet og toldgrænsebevogtningen i Danmark og Norge fortsætte.*

- 2.) Det må forbydes *krigs- og handelsskibe* at afgå til udlandet, herfra er undtaget USAs krigs- og handelsskibe samt italienske, spanske, russiske og japanske krigs- og handelsskibe. Frigivelse af skibsfarten til tyske havne og neutrale Østersøhavne forbeholdes, indtil situationen er afklaret.
- 3.) I besættelsestropperne samkvem med landenes myndigheder og befolkninger skal bestemmelserne i *Haager landkrigsreglementet* strengt iagttages.
Besættelsestropperne skal kun *forsynes* fra landet selv, forsåvidt den danske og den norske økonomi kan bære dette uden skade for landenes egen forsyning. Hvor der kræves leverancer fra selve landet, skal rigsloven om ydelser til militæret finde tilsvarende anvendelse.
 Leverancer skal betales kontant. Kun i undtagelsestilfælde skal der gøres brug af modtagelsesbeviser, hvis indløsning skal fremskyndes.
 Den herefter befalede tilsvarende anvendelse af rigsloven om leverancer omfatter alle leverancer, der gøres krav på overfor *private* personer. For benyttelsen af *statens installationer* (trafikmidler, telekommunikationsmidler, militære faste ejendomme og desl.) betaler tropperne foreløbig ingen erstatning. Om og i hvilket omfang der skal ydes *erstatning* for sådanne leverancer, må principielt ordnes i forbindelse med regeringsforhandlingerne om nyordningen af de gensidige betalingsoverførsler.
- 4.) Ved *indløsningen af rigskreditkassesedler* i Danmark og Norge må tyske rigsbanknoter ikke modtages, for at man kan undgå, at i udlandet værende betalingsmidler (emigrantpenge) på denne måde flyder tilbage til riget.
- 5.) Der er for besættelsestropperne foreskrevet en streng *indkøbs- og udførselsbegrænsning*. Den øverstkommanderende for gruppe XXI har strengt forbudt de enkelte værnemagtsmedlemmer og tyske statsborgere, som står i værnemagts tjeneste, at foretage hamstringskøb af enhver art. Troppeenhedernes chefer skal overvåge, at dette forbud overholdes. Det er kun tilladt at gøre indkøb til eget dagligt uomgængeligt nødvendigt direkte behov. Det er forbudt at hjemsende pakker.
- 6.) Enkelte værnemagtsmedlemmer, som rejser tilbage til hjemlandet, er undergivet toldkontrol. Ved troppeenheder, der føres tilbage, skal den pågældende chef attestere, at der ikke hos tropperne findes toldpligtige varer. Hjemvendende flyvemaskiner (lufttransportgrupper) skal før starten undersøges med henblik på tilstedeværelsen af toldpligtige varer.
- 7.) De tropper, der ankommer til dansk og norsk område, skal beskytte de i landet — navnlig i havnene — oplagrede varer og *forråd af råstoffer* mod uberettigede indgreb og såvidt muligt forhindre, at værdier og varer illegalt føres til udlandet.
 Tropperne skal indenfor deres område træffe de hertil fornødne første forholdsregler, indtil tilsvarende bestemmelser fra landenes regeringer bliver udfærdiget.

C. Anmodninger fra værnemagts overkommando til rigsfinansministeriet.

- 1.) Da Danmark og Norge vedbliver at være selvstændige told- og møntområder, må der lægges særlig vægt på opretholdelsen af *vel kontrollerede toldgrænser*.
- 2.) For at gennemføre *spærringen af grænse- og rejsetrafikken* mellem på den ene side riget og på den anden side Danmark og Norge har værnemagts overkommando til de militære myndigheder udstedt ordrer, som samtidig oversendes til underretning. Auswärtiges Amt er blevet anmodet om at udstede tilsvarende bestemmelser for den civile rejsetrafik til Danmark og Norge, der er undergivet dettes godkendelse.
 Værnemagts overkommando anmoder om, at toldgrænsebevogtningen instrueres om at gennemføre grænsespærringen i overensstemmelse med denne bestemmelse.

For at gennemføre den *militære kontrol* ved grænseovergangene vil der af den XXXI højere kommando til særlig anvendelse ved den tysk-danske grænse blive anvendt landskytteenheder. I havnene er gennemførelse af den militære kontrol overdraget til kyst- og havnebevogtningsorganerne.

Angående grænsens åbning for den *normale erhvervstrafik* vil værnemagtens overkommando alt efter situationen snarest muligt sætte sig i forbindelse med Auswärtiges Amt og rigsf finansministeriet.

2.

Notits ang. ministerialråd, dr. Ebners udnævnelse til kommitteret for økonomiske spørgsmål.

10. april 1940.

Berlin, den 10. april 1940.

Notits

Som Auswärtiges Amts kommitterede for økonomiske spørgsmål foreslås:

.....
 hos den tyske befuldmægtigede (gesandt) i København:
 Ministerialråd dr. Ebner fra rigsernæringsministeriet.

Ministerialråd Ebner har gennem længere tid under ministerialdirektør Walter i rigsernæringsministeriets handelspolitiske afdeling ledet en underafdeling for Skandinavien og er altså fortrolig med skandinaviske erhvervsforhold.

Begge herrer¹⁾ er endvidere på grund af mangeårig virksomhed indenfor deres ressorts i besiddelse af det fornødne kendskab til de tyske erhvervsforhold. I personlig henseende opfylder de to herrer de særlige forudsætninger, der er nødvendige for den pågældende virksomhed. De erhvervsmæssige ressorts (fireårsplan, rigsökonomiministerium, rigsernæringsministerium) er indforstået med, at de udpeges.

Under hensyn til at det haster med de to herrers udsendelse, er de, med det forbehold at deres udnævnelse skal godkendes af rigsudenrigsministeren, allerede gjort bekendt med deres opgaver i overensstemmelse med rigsudenrigsministerens instrukser. Det påtænkes, at de sammen med nogle nødvendige ledsagere i overmorgen formiddag flyver til København henh. Oslo.

Ambassadør Ritter
 til behagelig påtegning.

Skal hermed forelægges
 rigsudenrigsministeren
 gennem statssekretæren

med anmodning om godkendelse. I tilfælde af godkendelse vil udkast til beskikkelse for de herrer blive forelagt.

¹⁾ Den anden befuldmægtigede, der henvises til, er ministerialdirektør Sarnow, som udnævntes til stillingen i Norge.

3.

**Skrivelse fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til ministerialråd, dr. Ebner
ang. hans udnævnelse til kommitteret for økonomiske spørgsmål.**

April 1940.

2.) Til
*hr. ministerialråd Ebner,
 rigsministeriet for ernæring og landbrug.
 Berlin.¹⁾*

Jeg beskikker Dem herved til Auswärtiges Amts kommitterede for økonomiske spørgsmål ved det tyske gesandtskab i København. De er underlagt det tyske riges gesandt i København og skal i alle spørgsmål, navnlig i sådanne, der har politisk betydning, holde Dem i nærmeste føling med ham. Alle instrukser tilgår Dem over A. A. og gesandten. De skal ikke modtage instrukser fra andre ressorts. De skal straks efter Deres ankomst til København melde Dem hos gesandten. Gesandten vil der underrette Dem om de ved gesandtskabet foreliggende skriftlige instrukser.

Det er Deres opgave at bearbejde eller lede de økonomiske spørgsmål af enhver art, som skal ordnes i anledning af Danmarks militære besættelse, det være sig med de danske myndigheder eller uafhængigt af disse. De skal herved i det omfang, hvori det er nødvendigt, skabe forståelse med de militære besættelsesmyndigheder. Det er Deres særlige opgave at sørge for, at der på det økonomiske livs forskellige områder, indbefattet alle trafikspørgsmål, sikres en ensartet holdning overfor den danske regering. Af hensyn hertil er de repræsentanter, som af forskellige interesserede øverste rigsmyndigheder er udsendt til København for at bearbejde økonomiske spørgsmål, underlagt Dem.

Deres indberetninger skal principielt indsendes gennem gesandten til Auswärtiges Amt. Såfremt i enkelte tilfælde, navnlig af hensyn til sagerne hastende karakter, indberetninger vedrørende tekniske spørgsmål fra de Dem underlagte repræsentanter for andre øverste rigsmyndigheder skal sendes direkte til disses hjemlige myndigheder, kan De fra tilfælde til tilfælde give Deres samtykke dertil. I disse tilfælde skal genparter af indberetningerne samtidig forelægges gesandten og Auswärtiges Amt.

På rigsudenrigsministerens vegne.

4.) Til
*det tyske gesandtskab
 i København.*

Jeg oversender genpart til behagelig underretning.

Jeg anmoder om, at ministerialråd Ebner efter sin ankomst får adgang til at gøre sig bekendt med den omtalte skriftlige instruks.

Efter bemyndigelse

5.) Til
*den befuldmægtigede for fireårsplanen
 ved hr. ministerialdirektør Gramsch
 værnemagtens overkommando
 rigsøkonomiministeriet
 rigsministeriet for ernæring og landbrug
 rigstrafikministeriet
 rigspostministeriet*

Jeg oversender genpart til behagelig underretning.

Efter bemyndigelse

¹⁾ Afsnit 1.) og 3.) er ikke medtaget, da de angår Norge.

4.

**Skrivelse fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til vicepolitipræsident Kanstein
ang. hans udnævnelse til kommitteret for den indre forvaltning.**

[12.] april 1940.

Berlin, den april 1940.

e.o.Pol.VI.....

Rigsudenrigsministeren
Statssekretæren

1) *Til*
vicepolitipræsident hr. Canstein
Berlin.

Efter at De af den generalbefuldmægtigede for forvaltningen er blevet stillet til min disposition, beskikker jeg Dem herved til Auswärtiges Amts kommitterede for spørgsmål vedrørende den indre forvaltning i Danmark og tilforordner Dem det tyske gesandtskab i København. De er underlagt det tyske riges befuldmægtigede og gesandt i København og vil udelukkende modtage Deres instrukser af ham eller gennem ham.

Jeg anmoder Dem om ufortøvet at begive Dem til København og dør melde Dem hos gesandten. Gesandten vil gøre Dem bekendt med de instrukser, som han har modtaget med hensyn til behandlingen af de danske spørgsmål.

De skal efter gesandstens instrukser overvåge myndighedernes virksomhed indenfor den indre forvaltning i Danmark indbefattet politiet og den kommunale forvaltning og navnlig påse, at besættelsesstyrkernes sikkerhed bliver sikret ved alle foranstaltninger fra de danske myndigheders side. Endvidere skal De overfor de interne myndigheder tage Dem af alle andre krav, der stilles af hensyn til besættelsens gnidningsløse gennemførelse. De skal herved i det omfang, det er nødvendigt, handle i forståelse med de militære besættelsesmyndigheder.

I den lavere forvaltningsinstans har den indre forvaltnings lokale myndigheder i København, Odense, Aarhus og Aalborg gennem det tyske gesandtskab fået tildelt forvaltningsorganer. Disse forvaltningsorganer underlægges Dem. Dette underordningsforhold vedrører ikke disse tjenestemænds konsulære virksomhed.

Deres indberetninger skal indsendes over gesandten til Auswärtiges Amt.

Ved Deres virksomhed skal De gå ud fra, at der til den danske suverænitet skal tages ethvert hensyn, som er foreneligt med gennemførelsen af Deres arbejde.

En forøgelse af det Dem allerede tildelte personale er afhængig af udtrykkelig godkendelse fra Auswärtiges Amt, som i givet fald beskikker dette personale.

Understatssekretær Gaus til medpåtegning.

sign. v. **Ribbentrop.**

5.

**Telegram fra understatssekretær E. Woermann ang. vicepolitipræsident
Kansteins udnævnelse til kommitteret for den indre forvaltning.**

12. april 1940.

Berlin, den 12. april 1940.

e.o.Pol.VI 944 eksp.I

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Diplogerma København
nr. 334

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Til gesandten.

Rigsudenrigsministeren har beskikket vicepolitipræsident Kanstein til Auswärtiges Amts kommitterede for spørgsmål vedrørende den indre forvaltning i Danmark og tilforordnet ham det derværende gesandtskab. Han er underlagt Dem og modtager sine instrukser udelukkende fra Dem. Hans opgave: overvågelse af de danske forvaltningsmyndigheder inklusive politi- og kommunale myndigheder og navnlig garanti for de tyske besættelsesstyrkers sikkerhed i forståelse med tyske besættelsesmyndigheder.

De forvaltningsorganer, som gennem det derværende gesandtskab er tildelt de lokale myndigheder i København, Odense, Aarhus og Aalborg, vil, bortset fra deres gesandtskabs- og konsulatsvirksomhed, være undergivet Kanstein.

Indberetninger til A. A. over Dem. Ethvert hensyn til dansk suverænitet, der er foreneligt med opgaven, skal tages. Forøgelse af personalet afhængig af udtrykkelig godkendelse fra A. A.

Kanstein vil få tildelt: landråd Schröder, regeringsråd dr. Fest, regeringsoverinspektør Jensen.

Kanstein afrejser antagelig til København 14. april.

Skriftlig instruks følger.

Woermann.

Efter afgang:

Pers.H

til behagelig underretning.

6.

Instruks fra understatssekretær E. Woermann ang. retningslinier for de kommitterede for den indre forvaltnings optræden.

15. april 1940.

Berlin, den 15. april 1940.

e.o.Pol.VI 777 hemmeligt.

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Diplogerma København
nr. 375.

I en indberetning fra vor øverstkommanderende i Danmark henvises der til nødvendigheden af, at de kommitterede for den indre forvaltning varetager deres opgaver med stor takt og holder føling med de økonomiske og politiske kredse. En indblanding i Danmarks indrepolitiske eller ideologiske spørgsmål må ubetinget undgås.

Denne indstilling svarer fuldstændig til vor opfattelse. Rigsudenrigsministeren anmoder om, at den derværende kommitterede og hans medarbejdere holder sig til disse retningslinier.

Woermann.

7.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker om, at rigsudenrigsminister v. Ribbentrop selv vil underskrive instrukser til gesandtskaberne i Stockholm, København og Oslo.

17. april 1940.

Berlin, den 17. april 1940.

Statssekretæren nr. 286.

Udenrigsministeren har bestemt, at enhver instruks, hvadenten den sker skriftligt eller telegrafisk, til gesandtskaberne i Stockholm, København og Oslo indtil videre kræver hans personlige underskrift.

sign. **Weizsäcker.**

8.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop om, at hans personlige tilladelse skal indhentes ved aftaler med den danske regering.

22. april 1940.

Berlin, den 22. april 1940.

ad Pol. VI

Diplogerma
København
nr. 409.

2 ekspeditioner.
Ekspedition 1.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Til gesandten personlig!

Jeg anmoder Dem om i fremtiden, også hvor De på grundlag af de tidligere instrukser handler i Deres egenskab af rigsbefuldmægtiget, ikke at træffe eller med den danske regering definitivt aftale nogen som helst foranstaltning af politisk, militær eller økonomisk betydning, forinden De i hvert enkelt tilfælde har indhentet mit personlige samtykke dertil. Dette gælder også for eventuelle officielle erklæringer eller pressemeddelelser. Alle sådanne aftaler, erklæringer eller pressemeddelelser skal, samtidig med at mit samtykke indhentes, altid meddeles hertil med deres fulde ordlyd.

(R.A.M.)

9.

Notits om, at legationsråd v. Grundherr skal afgive rapport til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop om alle skandinaviske spørgsmål.

23. april 1940.

MBD 584.

Berlin, den 23. april 1940.

Rigsudenrigsministeren har bestemt, at VLR v. Grundherr for så vidt skal være kompetent med hensyn til samtlige spørgsmål, der vedrører de skandinaviske lande (Danmark, Island, Grønland, Norge og Sverige), som han til enhver tid skal være rede til overfor rigsudenrigsministeren at besvare alle spørgsmål om aktuelle skandinaviske anliggenders stilling, medens sagbearbejdelsen forbliver hos de enkelte referater indenfor rammerne af den hidtidige sagfordeling. Samtidig skal dermed sikres, at de spørgsmål, der vedrører Skandinavien, bearbejdes på ensartet måde.

I denne anledning bestemmes:

1.) Telegramkontrollen skal direkte og ad hurtigste vej tilsende VLR v. Grundherr de telegrafiske indberetninger fra alle missioner, hvori skandinaviske spørgsmål behandles, og dette gælder uden undtagelser, d. v. s. indbefattet de såkaldte fordeler- og POL I M telegrammer. Citissime-telegrammer skal overbringes ved særligt bud.

2.) Alle telegrafiske og skriftlige instrukser til de skandinaviske missioner samt til andre missioner, forsåvidt de vedrører skandinaviske spørgsmål, skal forelægges VLR v. Grundherr til medpåtegning, og efter afsendelsen skal der gives ham gennemslag af disse instrukser. Endvidere skal der gives ham gennemslag af alle notitser om samtaler med medlemmer af de herværende skandinaviske missioner samt andre fremmede missioner, forsåvidt det drejer sig om skandinaviske spørgsmål.

Kriebel.

9 a.

Instruks om, at alle skandinaviske indberetninger og instrukser skal forelægges legationsråd v. Grundherr.

24. april 1940.

MBD 584.

Rigsudenrigsministeren har bestemt, at VLR v. Grundherr forsåvidt skal være kompetent med hensyn til samtlige spørgsmål, der vedrører de skandinaviske lande (Danmark, Island, Grønland, Norge og Sverige), som han til enhver tid skal være rede til at give rigsudenrigsministeren fuld oplysning om løbende aktuelle skandinaviske spørgsmåls stilling, også vedrørende sådanne, der hører under andre referater, medens sagbearbejdelsen forbliver hos de enkelte referater indenfor rammerne af den hidtidige sagfordeling. Samtidig skal dermed sikres, at de spørgsmål, der vedrører Skandinavien, bearbejdes på ensartet måde.

I denne anledning bestemmer jeg:

Til VLR v. Grundherr skal direkte og ad hurtigste vej overbringes:

1.) Samtlige telegrafiske indberetninger fra vore missioner, hvori skandinaviske spørgsmål behandles, også de strengt hemmelige telegrafiske indberetninger og sådanne, som kun mangfoldiggøres i få eksemplarer, i særdeleshed også *alle* telegrafiske indberetninger, som bearbejdes af referatet Pol. I M. Lederen af telegrafkontrollen og lederen af bureau Pol. er personligt ansvarlige for den fuldstændige og hurtige overbringelse af de telegrafiske beretninger, hvorpå rigsudenrigsministeren lægger særlig vægt. Citissime-telegrammer skal straks ved særligt bud overbringes til VLR v. Grundherr.

2.) Til VLR v. Grundherr skal *ad direkte vej* sendes gennemslag af alle telegrafiske og skriftlige instrukser til vore skandinaviske missioner samt til andre missioner, forsåvidt de vedrører skandinaviske spørgsmål; endvidere gennemslag af alle notitser om samtaler med medlemmer af de herværende skandinaviske missioner samt andre fremmede missioner, forsåvidt det drejer sig om skandinaviske spørgsmål, endelig gennemslag af noter fra de herværende skandinaviske missioner til Auswärtiges Amt. Hvor det drejer sig om sager, der er særlig vigtige og presserende, anmoder jeg om, at man desuden straks telefonisk informerer VLR v. Grundherr.

Berlin, den 24. april 1940.

Kriebel.

10.

**Skrivelse fra statssekretær E. v. Weizsäcker til rigsminister v. Lammers
ang. Renthe-Finks stilling.**

20. december 1940.

A/skrift til Rk 19143 A.

AUSWÄRTIGES AMT

Berlin, den 20.12.40.

Nr. Pol VI 2970

*Til
rigsministeren og chefen for rigskancelliet.*

Det tyske riges befuldmægtigede, gesandt von Renthe-Fink i København indbe-
retter, at visse højeste og højere rigsmyndigheder tilsyneladende endnu ikke er klar over
den stilling, rigets befuldmægtigede og hans afdeling i København har, og heller ikke, at
han hører under Auswärtiges Amts ressort. Således er i den sidste tid forskellige anmod-
ninger fra rigsmyndigheder, hvori der blev anmodet om speciel indberetning om princi-
pielle spørgsmål, blevet rettet direkte til ham. I et af disse tilfælde var anmodningen
blevet sendt i form af et cirkulære til de øverste tyske civilmyndigheder i alle af tyske
tropper besatte områder, uden at der var blevet taget hensyn til Danmarks særstilling. Det
er også sket, at højeste og andre rigsmyndigheder i principielle spørgsmål kort og godt har
henvendt sig til de for spørgsmål vedrørende den indre forvaltning og økonomiske spørgs-
mål tilforordnede, der er underlagt det tyske riges befuldmægtigede. Endelig er der i nogle
tilfælde blevet korresponderet direkte mellem højeste rigsmyndigheder og danske ministe-
rier om spørgsmål af principiel karakter og betydning.

Hvis Auswärtiges Amt henh. den befuldmægtigedes kontor ikke medvirker, vanske-
liggøres en ensartet ledelse af rigets politik i Danmark, og det vil føre til et utåleligt forhold
til de danske myndigheder.

Jeg tillader mig derfor at henvise de øverste rigsmyndigheder til, at gesandt von
Renthe-Fink også i sin egenskab af befuldmægtiget for det tyske rige såvel som de, der
er tilforordnet ham, henhører under Auswärtiges Amt, og at alle andragender og ønsker fra
tyske indenrigsmyndigheder som følge heraf principielt må gå over Auswärtiges Amt. En
direkte korrespondance mellem tyske og danske myndigheder er kun tilladt, hvis det er
fastlagt i internationale traktater og overenskomster.

Det anbefales endvidere at henvise til, at den stilling, som det tyske riges befuld-
mægtigede i København indtager, ikke svarer til rigskommissærernes i Norge og Holland,
men at den befuldmægtigede von Renthe-Fink tværtimod må gennemføre sine opgaver
overfor de danske myndigheder med diplomatiske midler.

P. m. v.

sign. **Weizsäcker.**

2.

Perioden 10. april—7. juli 1940

—

(Oversættelser)

11.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. udtalelse af den danske gesandt, Henrik Kauffmann, om Grønland og Island.

10. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 10. april 1940 kl. 11,45.
Modtaget — 11. — — 10,15.

Nr. 618 af 10.4. CITO!

Som jeg meddelte i min telegrafiske indberetning af i dag nr. 616*), er de danske besiddelser Grønlands og Islands stilling genstand for drøftelse her. Herom udtalte den herværende danske gesandt efter audiens hos Roosevelt, at han med præsidenten indgående havde behandlet netop dette spørgsmål, og Roosevelt havde vist sig at være nøje underrettet om dets betydning og rækkevidde. Desuden bebudede den danske gesandt, at Island nu ville få sine egne diplomatiske repræsentationer, selvom den fælles suveræn opholdt sig i militært besat område. Set herfra synes det betimeligt at klarlægge de danske besiddelsers stilling ved en så autoritativ erklæring som muligt fra den danske regering og også at bekendtgøre rigsregeringens opfattelse i så henseende.

Thomsen.

*) Ved presse

12.

Telegram fra den tyske konsul i Reykjavik, Gerlach, om, at 3 engelske krigsskibe er parat til at gribe ind, hvis Island angribes af Tyskland.

11. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Reykjavik, den 11. april 1940
Modtaget: — 11. — — kl. 22.50.

Udenr. af 11. 4. CITISSIME!

I eftermiddags meddelte den engelske og franske konsul den herværende danske gesandt, at der mellem Færøerne og Island ligger tre engelske krigsskibe rede til øjeblikkelig afsejling. Afsejlingsordre skal gives, hvis Island trues fra tysk side. Den franske konsul gik ind for øjeblikkelig afsejling.

Gerlach.

Påtegning:

Af fjernskriverkontor videregivet
til OKM- og OKW-sender.
Chiffereringskontor 12.4. kl. 2.00.

13.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker om samtale med generaloberst Keitel ang. anvendelse af danske krigsskibe til told- og polititjeneste.

12. april 1940.

Berlin, den 12. april 1940.

Statssekretæren nr. 278.

HASTER!

Generaloberst Keitel meddelte mig i aften følgende: Krigsmarinen stiller det spørgsmål, om det politisk er tilrådeligt at henvende sig til den danske regering med en anmodning om at overdrage bevogtningsopgaver til danske krigsfartøjer. Der hersker en vis mangel på fartøjer af de typer, som den danske marine råder over. Jeg lovede generaloberst Keitel en undersøgelse og svar. Som min foreløbige mening gav jeg udtryk for, at det vel kunne være forsvarligt og hensigtsmæssigt at anvende disse skibe til told- og polititjeneste, men næppe i et direkte krigsmæssigt samarbejde med vor marine.

sign. **Weizsäcker.**

14.

Telegram fra den tyske konsul i Reykjavik, Gerlach, med meddelelse fra den islandske udenrigsminister om, at altinget har overtaget kongens beføjelser.

12. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Reykjavik, den 12.4.40
Modtaget den 12.4.40 kl. 21.40.

Nr. 113. Særmodtagelse den 12. april.
(6 grupper ulæselige)

Udenrigsministeren anmoder om, at følgende notificeres for den tyske regering.

1.) Da den foreliggende situation har gjort det umuligt for kongen af Island at udøve de ham efter grundloven tillagte magtbeføjelser, erklærer altinget, at det under disse omstændigheder overdrager den foreløbige udøvelse af disse magtbeføjelser til ... (gruppe ulæselig) Island.

2.) Som følge af den foreliggende situation er Danmark ikke i stand til at opfylde den opgave at varetage Islands udenrigske anliggender i henhold til § 7 i den dansk-islandske traktat eller at beskytte højhedsområdet i henhold til § 8 i nævnte traktat, hvorfor altinget erklærer, at Island under disse omstændigheder i fuldt omfang tager den foreløbige varetagelse af disse anliggender i sin egen hånd.

Gerlach.

15.

Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker om 1) indberetning ang. den danske regerings stilling til altingets beslutning af 12. april 2) dansk erklæring i Washington ang. Island og Grønland.

13. april 1940.

Statssekretæren
Understatssekretær Pol.

Chiffertelegram¹⁾
(hemmelig kode)

Berlin, den 13. april 1940.

ad Pol.VI 931
946

Diplogerma København
nr.

I.) Konsulatet i Reykjavik telegraferer den 12.4.:
„Den islandske udenrigsminister anmoder om at notificere den tyske regering følgende:

1.) Da den foreliggende situation har gjort det umuligt for kongen af Island at udøve de ham efter grundloven tillagte magtbeføjelser, erklærer altinget, at det under disse omstændigheder overdrager den foreløbige udøvelse af disse magtbeføjelser til regeringen i Island.

2.) Som følge af den foreliggende situation er Danmark ikke i stand til at opfylde den opgave at varetage Islands udenrigske anliggender i henhold til § 7 i den dansk-islandske traktat eller at beskytte højhedsområdet i henhold til § 8 i nævnte traktat, hvorfor altinget erklærer, at Island under disse omstændigheder i fuldt omfang tager den foreløbige varetagelse af disse anliggender i sin egen hånd.“

Slut telegram Reykjavik.

Pressemeddelelse fra København oplyser, at den danske regering på grund af beslutning i det udvidede kabinet har erklæret sig rede til at tilstå Island fuldstændig uafhængighed, sålænge den øjeblikkelige tilstand varer.

Anmoder om telegrafisk indberetning om derværende regerings indstilling. —

II.) Chargé d'affaires Washington telegraferer den 10.4. følgende:

„De danske besiddelser Grønlands og Islands stilling er genstand for her-værende drøftelser. Herom udtalte den herværende danske gesandt efter audiens hos Roosevelt, at han med præsidenten indgående havde behandlet netop dette spørgsmål, hvorved Roosevelt havde vist sig nøje underrettet om dets betydning og rækkevidde.

Desuden meddelte den danske gesandt, at Island nu ville få egne diplomatiske repræsentationer, selvom den fælles suveræn opholder sig i militært besat område.

Set herfra synes det påkrævet at klare de danske besiddelsers stilling ved en så autoritativ erklæring som muligt fra den danske regering og også at bekendtgøre rigsregeringens opfattelse heraf.“

Slut telegram Washington.

Anmoder Dem om at meddele udenrigsministeren, at Island og Grønland på ingen måde rammes af tyske forholdsregler til beskyttelse af dansk neutralitet. Tilsvarende erklæring fra den danske regering, navnlig også gennem det danske gesandt-skab i Washington, overfor USAs regering er ønskelig.

Telegrafisk indberetning.

Weizsäcker.

¹⁾ I marginen er tilføjet følgende påtegninger: „P[ro] not[itia]. Foreløbig standset af rigsudenrigs-ministeren, skal igen forelægges rigsudenrigsministeren den 17.4.“ og „Forældet på grund af dansk note af 18/4 40. — Pol.IV.996 — 18/4.“

Tværs over forsiden er skrevet: „cessat“.

16.

**Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker om danske krigsskibes
overtagelse af told- og polititjeneste.**

13. april 1940.

Berlin, den 13. april 1940.

Pol.IM 5269 hemmeligt.

Statssekretæren
Understatssekretæren
Dirigent Pol.

Diplogerma *København.*
Nr. 344

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Krigsmarinen har stillet det spørgsmål, om og i hvor stor udstrækning bevogtningsopgaver kan betros til danske krigsfartøjer. Vi har ikke til hensigt at rette henvendelse til den danske regering med ønske om at stille disse skibe til vor rådighed, men ser gerne, at den danske regering på eget initiativ indsætter skibe til told- og polititjeneste. Anmoder Dem om at optage kontakt med derværende regering i denne retning.

Statssekretæren

Før afgang:

OKW til medpåtegning.

17.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. genoptagelse af trafikken mellem
Danmark og Sverige.**

14. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 14.4.1940 kl. 22.15
Modtaget den 15.4.1940 kl. 3.05

Nr. 312 af 14.4.40. CITO!

Under henvisning til telefonsamtale med understatssekretær Gaus 12. april.

Genåbning af trafikken Danmark—Sverige anbefales indtrængende i overensstemmelse med ministerialråd Ebner og økonomiofficer. Herværende kommitterede for Abwehr nærer ingen betænkeligheder ved genoptagelse, såfremt de nødvendige kontrolforanstaltninger ved tysk Abwehr og dansk politi i fællesskab er sikret, hvilket sandsynligvis er muligt i denne uge, under forbehold af samtykke fra værnemagtens overkommando.

Godstrafikken Danmark—Sverige skal fremtidig under hensyn til Danmarks økonomiske interesse kontrolleres ved regelmæssig listeopgørelse fra danske ind- og udførselsmyndigheder. Påtænkt herved af danskerne at kræve skærpet valutakontrol ved at indskyde valutakontrolorganerne.

Snarlig sejltiladelse for herliggende til Sverige bestemt tysk damper ønskes indtrængende. Telegrafisk instruks udbedes.

Først da optages føling med dansk myndighed.

Renthe-Fink.

18.

Telegram fra den tyske gesandt i Stockholm, prinsen af Wied, ang. trafikken mellem Danmark og Sverige.

15. april 1940.

Telegram

(hemmelig kode)

Stockholm, den 15. april 1940 — kl. 17.50

Modtaget: — 16. — 1940 — kl. 0.45

Nr. 480 1 april 1940.

Efter meddelelse fra det svenske udenrigsdepartement skal den svensk-danske jernbane- og persontrafik endnu være afbrudt. Udenrigsdepartementet vil være særdeles taknemlig, hvis svensk færge København—Malmø igen kan indsættes for at muliggøre svenske statsborgeres hjemrejse.

Wied.

19.

Skrivelse fra den danske gesandt i Berlin, Herluf Zahle, til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. det islandske altings beslutning 12. april.

15. april 1940.

L. nr. 1813.

DET KONGELIG DANSKE
GESANDTSKAB

Berlin, den 15. april 1940.

*Hans Excellence,
hr. rigsudenrigsminister Joachim v. Ribbentrop,
Berlin.*

Hr. rigsminister,

Herved har jeg den ære at bringe følgende af det islandske alting vedtagne beslutning til Deres Excellences kundskab:

I betragtning af, at den nuværende situation gør det umuligt for Hans Majestæt Kongen af Island at udøve den ham efter forfatningen tilkommende kongelige myndighed, erklærer det islandske alting, at udøvelsen af denne myndighed indtil videre er blevet overdraget det islandske ministerium. I betragtning af, at Danmark i den nuværende situation ikke kan varetage Islands udenrigspolitiske anliggender, således som de ved § 7 i den dansk-islandske forbundslov er overdraget Danmark, og heller ikke kan udøve fiskeriinspektionen på det islandske søterritorium i henhold til samme lovs § 8, har Island indtil videre selv overtaget varetagelsen af disse nævnte anliggender.

Foranstående beslutning, som af den islandske regering gennem dens gesandt i København er blevet meddelt Hans Majestæt Kongen og udenrigsministeren, er den 13.d.m. blevet bekendtgjort af udenrigsministeriet i København med den tilføjelse, at Islands

beslutning forekommer Hans Majestæt Kongen og det danske udenrigsministerium en naturlig foranstaltning i den øjeblikkelige situation.

Indtil der træffes anden bestemmelse med hensyn til varetagelsen af de islandske interesser, er det blevet pålagt mig og de gesandtskabet underlagte konsulære repræsentationer som hidtil at yde islandske statsborgere bistand.

Modtag, hr. rigsminister, forsikringen om min mest udmærkede højagtelse.

Herluf Zahle.

Kongelig dansk gesandt.

20.

Notits af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. trafikken mellem Danmark og Sverige og danske skibes sejlads i Østersøen.

16. april 1940.

Hemmelig rigssag.

Referent: legationsråd, friherre v. d. Heyden-Rynsch.

e.o. Pol. I 441 hemmelig rigssag.

(Fremstillet i 5 eksemplarer.

Dette er det 1. eksemplar).

Berlin, den 16. april 1940

I henhold til den mig givne instruks har jeg i anledning af skrivelse nr. 740 af 13. april (se Pol. I 435 hemmelig rigssag) meddelt værnemagtens overkommando, afdeling L, at de særlige kommitterede for den civile forvaltning, som skal udsendes efter litra 3, er udvalgt og sendt afsted.

I denne anledning har oberstløjtnant Böhme rejst følgende spørgsmål:

1.) Man undersøger spørgsmålet, om trafikken mellem Danmark og Sverige over Sundet igen kan frigives. Fra militær side er man af den opfattelse, at trafikken igen kan tillades, forudsat at den nødvendige kontrol bliver etableret for at hindre visse personers uønskede udrejse og ligeledes borttransportering af varer, hvis forbliven i Danmark er vigtig for os. Det vil også være nødvendigt, at Abwehr-myndigheder bliver indsat.

Kommando XXXI er blevet opfordret til at udtale sig.

OKW anmoder Auswärtiges Amt om på sin side at undersøge spørgsmålet.

2.) Spørgsmålet om danske skibes afsejling til Østersøen underkastes for tiden positiv prøvelse. Man er af den opfattelse, at skibsfarten fra det sydlige Danmark til Østersøen kan frigives. Forespørgsel er stillet til kommando XXXI.

Man anmoder om, at der også fra Auswärtiges Amts side bliver taget stilling hertil.

.....
Hermed

over Dirigent Pol.
at forelægge

understatssekretær Woermann.

Spørgsmålene vedrørende Danmark turde ressortmæssigt være at bearbejde af den økonomiske afdeling.....

I gennemslag til understatssekretær Gaus og ambassadør Ritter vedlægges.

Berlin, den 16. april 1940.

Heyden-Rynsch.

21.

Instruks fra presseafdelingen i Auswärtiges Amt ang. retningslinier for indberetninger om den danske presse.

17. april 1940.

Presseafdelingen 17.4.40.

e.o.P.

Chiffertelegram (hemmelig kode)

Det tyske gesandtskab *Oslo* nr. 461.

Det tyske gesandtskab *Stockholm* nr. 329.

Diplogerma *København* nr. 377.

Ved indberetninger om derværende presse skal opmærksomheden særlig være henvendt på de ledende artiklers indhold og opstilling samt tendens. Endvidere skal der indberettes indgående om reaktionen indenfor pressepolitiske kredse i henseende til militære begivenheder, tyske militære foranstaltninger og forvaltningsmæssige forandringer.

Presseafdelingen.

VLR dr. Schmidt med anmodning om at udvirke tilladelse til telefonisk eller telegrafisk afsendelse.

22.

Notits af v. Sonnleithner om, at telegramudkast af 13. april til København ang. Island er forældet.

18. april 1940.

Adjutantstaben
ærbødigst forelagt.

Rigsudenrigsministeren har givet ordre til atter at forelægge telegramudkastet af 13.4.40 til København om Islands stilling. Statssekretæren mener, således som det ses af hans notits, at dette udkast nu er blevet forældet på grund af vedlagte danske note.

Berlin, den 18. april 1940.

Sonnleithner.

Over statssekretær.
 Understatssekretær Pol.
 VLR. v. Grundherr
 ærbødigst forelagt.

Rigsudenrigsministeren anmoder om ikke at lade telegrammet til København om Islands statsretlige stilling afgå, da det er blevet forældet af den vedlagte danske note.

Berlin, den 19. april 1940.

Sonnleithner.

23.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. Island og Grønland.

18. april 1940.

Telegram
 (hemmelig kode)

Washington, den 18. april 1940 kl. 17,50.
 Modtaget — 19. — — 6,45.

Nr. 685 af 18.4.

I tilslutning til telegram af 10. nr. 618*)

De danske besiddelser Islands og Grønlands stilling beskæftiger fremdeles den amerikanske offentlighed.

1.) Med Island vil der efter den islandske regerings ønske blive optaget direkte forbindelser, ved at man modtager en islandsk repræsentant og opretter et amerikansk konsulat i Reykjavik. Finansministeriet holdt Island udenfor de bestemmelser, hvorefter danske værdier blev indefrosset. Udvidelse af Monroedoktrinen til Island er tilsyneladende ikke påtænkt.

2.) Grønlands stilling er hidtil ikke klarlagt, navnlig ikke om udvidelsen af Monroedoktrinen til Grønland — d. v. s. Amerikas Forenede Staters beskyttelse mod ændring af tilhørsforholdet — er blevet proklameret af den amerikanske regering. På pressekonference den 13. april betegnede præsident Roosevelt undvigende spørgsmålet om anvendelse af Monroedoktrinen som endnu ikke aktuelt, men henviste til, at Grønland lå nærmere ved Amerika end ved Europa. Herom føres der øjensynlig forhandlinger mellem den engelske regering og den amerikanske regering. Eksempelvis omtalte den britiske ambassadør Lothian den 16. april overfor repræsentanter fra pressen, at Grønland utvetydigt faldt ind under Monroedoktrinen, men med det forbehold, at den amerikanske regering antagelig ikke ville rejse indvendinger mod canadiernes militære besættelse af det. Ganske vist ville besættelse først blive nødvendig, når der blev konstateret tyske planer om at besætte Grønland. Den af Lothian antydede mulighed for Canadas besættelse af Grønland har her fremkaldt betydelig forundring.

Thomsen.

*) presse

24.

Notits af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. forhandlinger med OKW om Danmarks telefon-, telegram- og postforbindelse med udlandet.

20. april 1940.

Pol. I M 5659 hemmeligt.

Notits

I et 3½ timer langt møde, som den 20. april d. å. afholdtes i OKW under ledelse af oberstløjtnant von Bentivenghi, hvori deltog repræsentanter for økonomiministeriet, postministeriet, propagandaministeriet og forskningskontoret og en række militære instanser, behandlede telefon-, telegraf- og postforbindelsen fra Norge og Danmark til Tyskland og det neutrale udland, herunder også de diplomatiske repræsentationers forbindelse. Spørgsmålene vedrørende persontrafikken er forbeholdt et nyt møde.

Fra A.A. deltog: VLR v. Grundherr og legationsråd, friherre v.d. Heyden-Rynsch.

For simplificeringens skyld opføres i det følgende skematisk den kategori spørgsmål, som blev gennemdrøftet:

- 1) Trafik fra Danmark til Tyskland
- 2) trafik fra Tyskland til Danmark
- 3) trafik fra Danmark til det neutrale udland
 - a) med Sverige
 - b) med Østersølandene
 - c) med de øvrige neutrale lande
- 4) forbindelsen fra de neutrale diplomater i Danmark til deres myndigheder
- 5) forbindelsen fra de danske myndigheder til deres udenrigsrepræsentationer og omvendt.

A. Danmark: telefonforbindelse.

Telefonforbindelsen fra Danmark til Tyskland er frigivet for militære instanser, for de øverste rigsmyndigheder, for det danske udenrigsministerium med dets gesandtskab i Berlin og for de fremmede missioner i København med de tilsvarende repræsentationer i Berlin. Det foresloges, at man for forbindelsen fra Tyskland til Danmark genopretter status før den 9. april, d. v. s. i overensstemmelse med de foreliggende lister over tilladelser m. v. Vedrørende forbindelsen fra Danmark til Tyskland kom man på grund af de væsentlige erhvervsmæssige interesser til det resultat, at man ikke vil indføre nogen begrænsning og vil frigive forbindelsen med Tyskland. På denne måde består der fuld sikkerhed vedrørende telefonforbindelsen, da kun godkendte numre kan kaldes i Tyskland; på den anden side undergives danskerne ingen begrænsning, således at de psykologisk får følelsen af at være fri.

Telefonforbindelsen mellem Danmark og Sverige.

Denne skal foregå på grundlag af lister over tilladte numre. I overgangsperioden skal tilladelse gives de allerede nu opførte personer, der udvælges efter den grundsætning, at det sker i tysk eller i en af os anerkendt interesse.

Frigivelsen i København sker gennem det derværende Abwehrstelle i forståelse med det tyske gesandtskab.

For det øvrige neutrale udlands vedkommende skal der forholdes ligesom for Sveriges vedkommende. Ved samtlige ledninger, der går over Tyskland, sikres kontrollen der uden videre.

Telefonforbindelsen med Norge forbliver spærret, ligeså forbindelsen med de fjendtlige lande. Med hensyn til de neutrale missioner i København, som hidtil har måttet tale med

deres tilsvarende repræsentationer i Berlin, turde, hvis løsningen ad 3a) sættes i kraft, vel også samtaletilladelse med deres ministerier gives. A.A.s afgørelse herom må afventes. Undtagelser for venligsindede stater godkendes for tiden fra tilfælde til tilfælde i forståelse med gesandtskabet. Med hensyn til det danske udenrigsministeriums forbindelse med sine missioner i udlandet er A.A.s stilling forbeholdt. Herom må der træffes en afgørelse.

Telegrafforbindelse.

I samkvemmet mellem Tyskland og Danmark skal den telegrafiske forbindelse som før 9.4. tillades på samme måde som telefonforbindelsen. Telegrafforbindelsen fra Danmark til Tyskland skal ordnes ligesom telefonforbindelsen.

Særlig af erhvervsmæssige grunde blev der lagt overordentligt pres på for at få forbindelsen med Sverige i gang. Der blev også henvist til pressetelegrammernes betydning. Ledningerne går over København, Fredericia og Oslo. Man kom til det resultat, at der skal indrettes et kontrolsted i København.

I denne forbindelse blev der henvist til den fra København udgående radiotelegrafi, som navnlig med hensyn til Grønland og Island har særlig betydning. Det blev foreslået i det enkelte tilfælde at tillade de danske myndigheder radioforbindelse med Island, når der blev meddelt godkendelse hertil af gesandtskabet og i særdeleshed af gesandt Hencke. Afgørelsen herom forbeholdtes. Fra A.A.s side må der altså stadig tages stilling til spørgsmålet om telegrafisk forbindelse med Sverige, Østersøstaterne og de øvrige neutrale lande.

De neutrale missioners telegrafiske forbindelse med deres ministerier skal tillades både uchiffreret og i kode. Man har bedt om en afgørelse. Med hensyn til spørgsmålet, om de neutrale missioner også må telegrafere i kode og uchiffreret til deres repræsentationer i andre lande, eksempelvis den spanske repræsentation i København, den spanske repræsentation i Rom, udbad man sig A.A.s afgørelse.

Afgørelsen vedrørende det danske udenrigsministeriums telegrafiske forbindelse med dets repræsentationer i udlandet blev forbeholdt gesandtskabets, henh. gesandt Henckes afgørelse.

Postforbindelse.

Postforbindelsen til Danmark skal fra nu af afvikles nøjagtigt som før 9.4.; herved må der tages hensyn til, at forbindelsen fra og til Østersøstaterne for tiden går over Tyskland og censureres der. Også gennemgangstrafikken til de øvrige lande skal ledes over Tyskland.

Der forberedes et censurkontor i København, som udadtil skal fungere som dansk censurkontor. Dette kontor skal kontrolere forbindelsen til Sverige og Østersølandene.

Afgørelsen om posttrafikken er blevet forbeholdt ligesom spørgsmålet, om den danske regering skal have en meddelelse om, at vi kontrollerer den danske gennemgangspost til og fra de neutrale lande. Denne meddelelse må gives i løbet af få dage. Samtidig med denne meddelelse må det meddeles danskerne, at vi ikke vil befordre post fra Danmark til fjendtlige lande.

Posten fra fjendtlige lande til Danmark opbringes, kontrolleres og tilintetgøres af os.

Et særligt spørgsmål udgør den officielle post fra udlandet til Danmark og ligeså den officielle post fra fjendtlige lande til ministerierne i Danmark. Om dette spørgsmål toges der forbehold med hensyn til A.A.s svar. En afgørelse må træffes.

Berlin, den 20.4.1940.

Heyden-Rynsch.

25.

**Instruks fra understatssekretær E. Woermann ang. tysk og dansk erklæring
om de danske besiddelsers stilling.**

23. april 1940.

ad Pol. VI 931, 946, 1061

Berlin, den 23. april 1940.

Understatssekretær Pol.
Dg. Pol.¹⁾

Diplogerma *Washington*
Nr. 418.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af nr. 618 og 682 af 10. henh. 18.4.

I. Den herværende danske gesandt har med note af 15. april givet meddelelse om det islandske altings beslutning med den tilføjelse, at Islands beslutning forekom den danske konge og udenrigsminister at være en naturlig foranstaltning i den øjeblikkelige situation. Indtil anden bestemmelse træffes med hensyn til varetagelsen af islandske interesser i Tyskland, er det pålagt det danske gesandtskab og de danske konsulære repræsentationer i Tyskland at beskytte islandske statsborgere.

II. En tysk erklæring om de danske besiddelsers stilling er ikke påtænkt, lige så lidt som en henvendelse til den danske regering for at tilvejebringe en dansk erklæring i så henseende.

Woermann.

¹⁾ Foroven er med håndskrift tilføjet: „Statssekretær W[eiz]s[äcker] 23“.

26.

**Telegram fra understatssekretær, dr. Friedrich Gaus ang. rigsudenrigs-
minister v. Ribbentrops erklæring 27. april om de engelsk-franske
angrebsplaner.**

28. april 1940.

A/skript.

Telegram

RM nr. 157.

Berlin, den 28.4.1940.

Diplogerma
København
nr. 435.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Under henvisning til telefonisk samtale med mig i lørdags.

Rigsudenrigsministeren anmoder Dem om en udtalelse om, hvorvidt forundring over manglende omtale af Danmark i gårsdagens offentlige erklæring er blevet bragt til udtryk

overfor Dem af derværende regeringskredse eller kun er Deres egen overvejelse. Til Deres information skal jeg allerede nu bemærke, at der efter den offentlige erklærings indhold og hensigt ikke forelå nogen anledning til at nævne Danmark, da erklæringen byggede på de dokumentariske beviser for engelsk-franske planer, der er faldet i vore hænder, og Danmark spiller ikke nogen direkte rolle i disse dokumenter.

Gaus.

Efter afgang:

Understatssekretær Pol.
Hr. v. Grundherr
til behagelig underretning.

27.

Telegram fra Renthe-Fink ang. modtagelsen af rigsudenrigsminister v. Ribbentrops erklæring 27. april og samtale med udenrigsminister P. Munch herom.

28. april 1940.

Telegram

København, den 28. april 1940.
Modtaget: den 28. april 1940 — kl. 13.45.

Nr. 414 af 28.4.40.

Auswärtig Berlin.

I anledning af telegrafisk presseциркулære P. 156 af 26.4. og P. 156/40 G.V. 26.4.

Rigsudenrigsministerens erklæring om beviser for engelsk hensigt at besætte Skandinavien har i herværende presse vakt den største opmærksomhed. Rigsudenrigsministerens tale blev den 27. april transmitteret af herværende radio og i tilslutning dertil flere gange gentaget på dansk. På transmissionstidspunktet blev der på grund af en aftale mellem gesandtskab og militær i København gjort brug af højtalervogne. Talen blev på åbne pladser hørt af et stort befolkningstal. Da tidspunktet for dokumenternes ankomst først var sent om eftermiddagen, kunne en planlagt modtagelse i gesandtskabet ikke finde sted. I samarbejde med københavnske redaktioner blev dokumenternes indhold i rette tid i stort omfang bragt i pressen, hvor i dag talrige fotokopier og store uddrag fylder flere sider. Tekst til rigsudenrigsministerens tale blev gengivet i største udførlighed. Pressen retter i sin egen stillingtagen angreb på Churchill, hvem den betegner som ansvarlig for den anden Galli-affære¹⁾. Forsiderne bringer udførlige stemningsberetninger fra Berlinkorrespondenter. Også i politiske kredse har rigsudenrigsministerens erklæring været genstand for den største opmærksomhed. Det havde dog været påfaldende for den danske udenrigsminister, at der i rigsudenrigsministerens erklæring ikke fandtes nogen henvisning til engelske invasionshensigter overfor Danmark.

Eftersætning til multex 34 modtaget.

Renthe-Fink.

¹⁾ Hermed hentydes formodentlig til Gallipolifelttoget under Verdenskrig I.

28.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister P. Munch om
rigsudenrigsminister v. Ribbentrops erklæring 27. april.**

28. april 1940.

20 gange nr. 1.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 28. april 1940 kl. 12.45.
Modtaget: — 29. — — 14.25.

Nr. 419 af 29.4.

I besvarelse af telegram 435 *) af 28.4.40.

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 414 af 28.4.

Havde umiddelbart efter rigsudenrigsministerens erklæring en samtale med udenrigsminister Munch om supplerende politiske instrukser til danske udenrigsmissioner (jfr. telegrafisk instruks 408 **) af 22.4).

Ved denne lejlighed sagde Munch til mig, at rigsudenrigsministerens erklæring havde interesseret ham overordentlig, og at han håbede, at dokumenterne snart blev oversendt. I samtalens løb bemærkede Munch, at han havde antaget, at rigsudenrigsministeren også ville have givet meddelelse om materiale om engelske hensigter vedrørende Danmark, et materiale, hvis eksistens han havde sluttet sig til på grund af vort memorandum af 9. april.

Jeg svarede, at Englands bekendte utvetydige hensigter overfor Norge allerede i sig selv havde indbefattet krænkelse af den danske neutralitet.

Renthe-Fink.

*) RAM M 157.

**) Pol VI 1084 I.

29.

Den danske verbalnote af 30. april 1940 til det tyske gesandtskab.

30. april 1940.

Afskrift.

UDENRIGSMINISTERIET

P.J.I.

10.G.200 a.

Verbalnote

Til
det tyske gesandtskab,
København.

I tilslutning til udenrigsministerens note af 9. april 1940 har det kongelige udenrigsministerium den ære, efter at den ved besættelsen skabte situation har været genstand for en drøftelse i den udvidede danske regering, at udtale følgende:

Samtidig med de tyske troppers indmarch i Danmark overrakte den tyske rigsregering den danske regering to dokumenter, hvori der blev gjort rede for rigsregeringens synspunkter vedrørende karakteren af den stedfundne besættelse samt forholdet mellem de danske myndigheder og de tyske tropper, der nu opholder sig i Danmark.

I memorandummet af 9. april 1940 blev det udtalt, „at Tyskland ikke har til hensigt ved sine foranstaltninger, hverken nu eller i fremtiden, at antaste kongeriget Danmarks territoriale integritet eller politiske uafhængighed“. I dette memorandum karakteriseres de trufne foranstaltninger som en besættelse af „strategisk vigtige punkter på dansk statsområde“ med det formål at sikre disse.

I den samtidig overrakte notits har den tyske rigsregering i tretten punkter angivet en række foranstaltninger, som fra tysk side anses for nødvendige til sikring af de tyske tropper i Danmark.

Den kongelig danske regering betragter memorandummet og notitsen af 9. april 1940 som grundlaget for den nu bestående tilstand. Den regner med, at der ved de allerede stedfundne drøftelser mellem repræsentanter for de to regeringer samt ved eventuelt yderligere fornødne drøftelser opnås en såvidt mulig gnidningsløs ordning af forholdene på det således givne grundlag.

København, den 30. april 1940.

30.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. samtale med direktør Mohr om den danske verbalnote af 30. april 1940.

8. maj 1940.

Afskrift.

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 8. maj 1940.

Nr. D.Pol. 3/588

Under henvisning til telegrafisk
indberetning nr. 286 af 10.4.1940.

Indhold: Dansk verbalnote i anledning
af vort memorandum af 9.4.1940.

2 gennemslag
1 bilag.

*Til
Auswärtiges Amt
i Berlin.*

Jeg har den ære hoslagt at forelægge afskrift af en verbalnote af 30. april d. å. fra det danske udenrigsministerium, hvori det udtales, at den danske regering betragter det tyske memorandum af 9. 4. 1940 og den dertil hørende notits med de 13 punkter som grundlaget for den nu bestående tilstand.

Gesandt Mohr, som jeg spurgte, hvorfor den danske regering havde besluttet sig til denne verbalnote, svarede mig, at den skyldtes et initiativ, som de efter den 9. april i den danske regering optagne nye ministre fra venstre og konservative havde taget. Disse havde ment, at udenrigsministerens note af 9. april ikke havde berørt alle for Danmark vigtige punkter, og derfor anset et supplement for at være nødvendigt.

Meningen med den nye verbalnote er øjensynlig udtrykkeligt at fastlægge og afstikke grænser for vor aktivitet i Danmark. I en første affattelse, som udenrigsministeren viste mig, var notitsens 13 punkter nævnt som den absolutte grænse for de foranstaltninger, som vi havde anset for nødvendige til sikring af de tyske besættelsestropper. Denne første affattelse var dog blevet opgivet, efter at jeg straks havde sagt til udenrigsministeren, at de 13 punkter kun var et øjeblikkeligt program og efter memorandumets mening ingenlunde kunne betragtes som udtømmende.

(Underskrevet i koncept:

von Renthe-Fink.)

Bekræftet:

sign. **Werner**,
kansler.

31.

Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker om at foranledige, at den danske regering protesterer mod Færøernes og Islands besættelse.

10. maj 1940.

Berlin, den 10. maj 1940.

e.o. Pol. VI 1332.

Diplogerma
København
nr. 468.

Rigsudenrigsministeren¹⁾
Statssekretæren
Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Chiffertelegram

(hemmelig kode)

CITO!

Anmoder om at foranledige den danske regering, hvis den ikke gør det af sig selv, til overfor den engelske regering at nedlægge protest mod engelske troppers besættelse af Island. I den forbindelse må også den i april stedfundne engelske besættelse af Færøerne nævnes. Offentliggørelse af den foretagne protest i dansk presse og radio ønskelig.

Telegrafisk indberetning.

Weizsäcker.

Før afgang:

Til behagelig medpåtegning af
den stedfortrædende Dir. R.

¹⁾ Med stempel er tilføjet: „Har været forelagt rigsudenrigsministeren“.

32.

**Indberetning fra den tyske kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål,
A. Hencke, om samtale med direktør Mohr ang. den
nyudnævnte engelske gesandt i Island.**

22. maj 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 22. maj 1940.
Dagmarhus.

Den befuldmægtigede
for udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Prot 141.

Under henvisning til instruks
14.5. d.å. — Pol VI 1362.

Vedr.: Udnævnelse af en britisk
gesandt i Island.

2 gennemslag.

*Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.*

Under henvisning til meddelelsen om, at den engelske regering har udnævnt en gesandt i Island, har jeg overfor den danske udenrigsministers stedfortræder givet udtryk for forventningen om, at den nye gesandt ikke akkrediteres kongen af Danmark og Island.

Gesandt Mohr anså, således som forholdene ligger, en sådan akkreditering for udelukket; han har imidlertid anmodet den danske gesandt i Reykjavik om at indberette, hvilken islandsk regeringsinstans der har givet agrément for den nye gesandt, og hvem han skal akkrediteres. Et svar på denne forespørgsel er endnu ikke indgået.

Hr. Mohr mente personlig, at den britiske gesandt ville blive akkrediteret det islandske alting.¹⁾

Jeg forbeholder mig yderligere indberetning.

Hencke.

Set:

Det tyske riges
befuldmægtigede:

Renthe-Fink.

¹⁾ Den tyske original har: „Landtag“.

33.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings protest mod den engelske besættelse af Færøerne og Island.

25. maj 1940.

Telegram

(åbent)

København, den 25. maj 1940 kl. 21,25.

Modtaget, — 25. — — 21,45.

Nr. 565 af 25.5.

Under henvisning til telegram nr. 468*) af 10.5.

I. Det herværende udenrigsministerium har den 17. maj pålagt den danske gesandt i Bern gennem den britiske gesandt at tilsende den engelske regering en protest mod Færøernes besættelse. Ordlyden af den danske telegrafiske instruks til Bern blev godkendt af Auswärtiges Amt og foreligger dèr.

Den 25. maj indtraf i København følgende i oversættelse gengivne telegrafiske indberetning fra den danske gesandt i Bern: „I besvarelse af telegram nr. 29. Den herværende engelske gesandt meddeler, at hans regering har instrueret ham om at afvise modtagelsen af enhver meddelelse fra mig, da hans regering ingen forbindelse har med den danske regering. Indberetning følger. sign. Wichfeld.“

Den danske protest blev i sin tid offentliggjort på tilfredsstillende måde i den herværende presse, ligesom den blev udsendt i radioen.¹⁾

II. Med hensyn til den af os ønskede protest mod britiske troppers besættelse af Island mangler endnu den telegrafisk forlangte indberetning fra den danske gesandt i Reykjavik, om og hvilke diplomatiske skridt den islandske regering har foretaget på eget initiativ.

Skriftlig indberetning følger.

Renthe-Fink.

*) Pol VI 1332

¹⁾ Med håndskrift er i marginen tilføjet: „Dette er under disse omstændigheder tilstrækkeligt“.

34.

**Indberetning fra dr. H. Hensel om den danske presses reaktion på
krigsbegivenhederne i Vesteuropa.**

5. juni 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

København, den 5. juni 1940.

P 3/463.

Vedrører: Vestoffensivens behandling
i den danske presse.

2 gennemslag.

*Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.*

De militære operationer i Holland, Belgien og Nordfrankrig, som blev indledt den 10. maj, har i den danske presse uden undtagelse været genstand for upåklagelige referater. Hovedstadspressen har daglig bragt udførlige gengivelser af de tyske meddelelser om operationernes fremskridt og har ved korrespondentberetninger fra Berlin og Rom forstærket det af disse meddelelser fremkaldte indtryk i gunstig retning. Også „United Press“-agenturets egne korrespondancer, der er blevet aftrykt i dagbladene „Nationaltidende“ og „Politiken“ samt i nogle store provinsaviser, har særlig på grund af de amerikanske journalisters navngivne beretninger haft god virkning, da „United Press“-beretningerne er kendt indenfor danske læserkredse fra den finsk-russiske konflikt og derfor modtages med mindre kritisk forbehold. Til yderligere fuldstændiggørelse af beretningerne om operationerne i vest må fremhæves de daglige udførlige frontberetninger fra „Skandinavisk Telegrambureau“, som er blevet tilsendt alle hovedstadsaviser og den væsentligste del af provinspressen.

Skønt både hovedstadspressen og provinspressen i det væsentlige har undladt at knytte egne kommentarer til de daglige, stort opsatte beretninger om de militære begivenheder, har korrespondentberetningernes indhold og den redaktionelle opsætning af alle store begivenheder dog hos den danske befolkning efterladt et stærkt indtryk af den tyske militære styrke. Det tør således efter afslutningen af operationerne ved Kanalkysten fastslås, at man i Danmark almindeligvis anser Englands europæiske militære situation for håbløs. Dette indtryk er blevet yderligere bestyrket ved den udførlige gengivelse af Churchilltalen i pressen den 5. juni.

Efter bemyndigelse

Dr. Hensel.

35.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. statsminister Staunings planlagte protest i
folketinget mod den engelske besættelse af Island.**

12. juni 1940.

Pol. VI 1905.

Pol. VI 2074.

Telegram

(åben tekst)

København, den 12. juni 1940 kl. 14,15.

Modtaget — 12. — — - 14,55.

Nr. 661 af 12. 6. 40.

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 565 af 25.5., afsnit 1.

1) Den 10. juni indgik til det herværende udenrigsministerium en telegrafisk indberetning fra den danske gesandt i Reykjavik, ifølge hvilken den islandske regering den 18. maj har offentliggjort en protestnote til den britiske regering angående Islands besættelse. Gesanden citerer fra noten følgende i oversættelse gengivne tekst:

„I anledning af Islands militære besættelse, hvorved neutraliteten er blevet groft krænkert og selvstændigheden indskrænket, må Islands regering henvise til sin officielle meddelelse af 11. april, i hvilken det blev bekendtgjort, at Island hverken kunne eller ville indgå forpligtelser af nogen som helst art og ville protestere imod enhver foranstaltning, der var rettet mod den af Island udtrykkeligt erklærede neutralitet. I overensstemmelse hermed nedlægger den islandske regering energisk protest mod den af britiske tropper begåede voldshandling. Den forventer fuld erstatning for den skade, der opstår på grund af denne krænkelse af Island som et frit og neutralt rige.“ Offentliggørelse¹⁾ af den islandske protestnote i den danske presse og radio bliver foranlediget af mig.

2) Efter mit ønske har statsministeren stillet i udsigt, at han i anledning af den forestående finanslovdebat vil afgive en erklæring, i hvilken der på kongens vegne i dennes egenskab af Islands suveræn nedlægges protest mod den britiske besættelse. Telegrafisk indberetning herom forbeholdes.

Renthe-Fink.

¹⁾ I marginen er med håndskrift anført: „13.6. 13²⁰ Hr. Brunhoff. Indholdet skal først offentliggøres i den danske presse og først derfra aftrykkes i tysk presse“.

36.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings erklæring vedrørende
den engelske besættelse af Island.**

13. juni 1940.

P 10827.

Telegram

(åbent)

København, den 13. juni 1940 kl. 23,00.

Modtaget: — 14. — — - 2,20.

Nr. 672 af 13.6.

Til legationsråd Brunhoff.

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 661*) af 12.6.

Det herværende officielle Ritzaus Bureau har i dag kl. 16.45 udsendt følgende meddelelse til den samlede danske presse:

*) Pol VI

Den engelske besættelse af Island. — Hidtil har der fra Island ikke foreligget nærmere efterretninger om den britiske besættelse den 10. maj. — Der er nu, efter hvad Ritzaus Bureau erfarer, kommet en meddelelse om, at den islandske regering den 10. maj mundtligt og skriftligt har afgivet en kraftig protest mod den engelske besættelse af Island, straks samme dag den fandt sted. Endvidere har den islandske chargé d'affaires i London på samme måde protesteret overfor den engelske regering. I den islandske protest-note hedder det:

I anledning af Islands militære besættelse, ved hvilken neutraliteten er blevet alvorligt krænknet og landets selvstændighed indskrænket, må regeringen henvise til sin officielle meddelelse af 11. april, i hvilken der blev givet udtryk for, at Island hverken kunne eller ville deltage i noget forbund med nogen af parterne, og at det ville protestere imod enhver foranstaltning, der er i strid med Islands erklærede neutralitet. I overensstemmelse hermed nedlægger Islands regering en energisk protest mod det voldelige overgreb, som styrker fra den britiske hær har begået. Der forventes fuld erstatning af den skade, der er sket ved brudet på Islands stilling som et frit, neutralt rige.

I anledning af den kendsgerning, at den tyske generalkonsul i Reykjavik på et britisk krigsskib er blevet overført til England, har den islandske regering ligeledes nedlagt protest og ved senere démarches overfor de britiske myndigheder indtrængende krævet fri hjemsendelse.

Meddelelsen vil i henhold til her truffet aftale i morgen blive offentliggjort i alle danske aviser i stor opsætning. Uddrag af eventuelle kommentarer vil snarest muligt blive eftersendt.

Renthe-Fink.

37.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. den danske presse i perioden 1.—15. juni 1940.

15. juni 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

København, d. 15. juni 1940.

P 9/525.

Vedrører: Oversigt over den danske presse i
tidsrummet 1.—15. juni 1940.

2 gennemslag.
Bilag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

I ovennævnte beretningsperiode har billedet af den danske hovedstadspresse politisk været fuldstændigt behersket af de store begivenheder ved vestfronten. Nu som før har OKWs meddelelser, DNBs frontberetninger samt tyske krigskorrespondenters artikler

været offentliggjort i største opsætning. I det væsentlige blev de af korrespondenterne i Berlin forsynet med udførlige kommentarer, hvorved navnlig de af „Politiken“s Berliner-korrespondent, Jaederlund, givne forklaringer må fremhæves på grund af deres fagmæssige bedømmelse af den militære situation. Også dagspressens andre Berlinerkorrespondenter har bestræbt sig for at sende klare og overskuelige artikler om situationen, der har medført, at den danske befolkning er blevet godt orienteret om sagernes stilling.

I almindelighed kan det konstateres, at STBs artikler og telegramstof i stedse stigende omfang er blevet offentliggjort i de danske aviser, og at også UP-korrespondenternes frontberetninger fremdeles vækker stor opmærksomhed og bidrager til at give de danske aviser et levende ansigt.

En ret gunstig virkning har fremdeles også de udførlige stemningsberetninger fra de af „Berlingske Tidende“ og „Politiken“ til Rom udsendte særkorrespondenter haft, da de danske læsere herved er blevet indgående forberedt på Italiens snarlige indtræden i krigen. Den italienske krigserklæring blev således i Danmark opfattet som den logiske konsekvens af udviklingen i de sidste måneder og uger. Der er allerede indberettet særligt om modtagelsen af begivenhederne den 10. juni, som gennemgående har været meget indgående både i hovedstadspressen og i alle provinsaviser. I sammenligning med den efter den 9. april d. å. anvendte praksis på de politiske redaktioner har det været påfaldende, at der i vidt omfang i selvstændige ledere er blevet taget stilling til den ved den italienske krigserklæring opståede situation.

De danske nationalsocialisters organ „Fædrelandet“ har sendt sin medarbejder Erling Bache på en rejse gennem Balkan, hvorfra han til sit blad har sendt meget oplysende artikler af almen interesse for Tyskland. Siden Italiens krigserklæring har Erling Bache virket i Rom som Italienkorrespondent for „Fædrelandet“.

I den københavnske dagspresse fremhæves i den seneste tid stærkt beretningerne fra Stockholmskorrespondenterne, der fremfor alt beskæftiger sig med den indre situation i Frankrig. I hovedsagen henvises der herved til meddelelser fra de store svenske dagblades korrespondenter i London og Paris. Beretningerne har i almindelighed på værdifuld måde suppleret de foreliggende meddelelser fra tysk kilde. Efter hvad der forlyder fra de store københavnske dagblades redaktioner, påtænker man også at besætte Stockholmsredaktionerne med nye kræfter, som grundigt kender forudsætningen for en til den nuværende situation svarende presstjeneste for Danmark.

Indrepolitisk har pressen i sine ledere særlig indgående taget stilling til regeringsforanstaltningerne, og navnlig „Nationaltidende“, „Berlingske Tidende“ og „Fædrelandet“ har rettet bebrejdelser mod regeringen på grund af dens forfejlede økonomiske politik. Kritikken blev knyttet til kravet om en mindre og mere handlekraftig regering. Forsåvidt dette ønske er blevet fremsat fra konservativ side, har det stået i forbindelse med et fremstød fra det konservative parti i retning af en omdannelse af regeringen, hvorved de konservative i højere grad inddroges, hvilket dog hidtil er blevet afvist. Den danske valutacentral, som under de nuværende forhold ofte angribes som en belastningsfaktor for det frie erhvervs initiativ, har ligeledes hørt til de emner, der mere hyppigt er blevet behandlet i pressens ledende artikler.

Den danske provinspresse har ved sin stillingtagen til regeringens foranstaltninger ofte været væsentlig skarpere end hovedstadspressen. I spidsen for den har „Jyllands-posten“ indtaget den skarpeste holdning overfor regeringen. De af regeringen udstedte nye kriselove er gennemgående blevet modtaget med stor skepsis og kritik i provinsen, når der ses bort fra de socialdemokratiske blade. Ved omtalen af de dansk-tyske økonomiske forhold blev regeringen bebrejdet en henholdende behandling af handelstraktaten. Også de interne foranstaltninger såsom benzinrationering, kulrationering o. s. v. har udløst en livlig diskussion, hvorved regeringen blev angrebet hæftigt. Det har heller ikke i provinsen manglet på angreb på valutacentralen.

Udenrigspolitisk er provinspressen navnlig indstillet på STB og UP såvel som på Scannews, forsåvidt ikke Ritzautjenesten benyttes som udelukkende orienteringskilde angående den europæiske situation. STB har i provinsen hævdet og tildels endog udbygget sin dominerende stilling. Egne kommentarer bringes stadigvæk kun i sparsomt mål, skønt initiativet til udenrigspolitisk stillingtagen dog er blevet livligere.

Den afgående general von Kaupischs og hans efterfølger, generallojtnant Lüdkes udtalelse til den danske presse har både i hovedstadspressen og i provinsen fået en ret gunstig modtagelse. I modsætning til hovedstadspressen har provinspressen gjort de fremsatte udtalelser i retning af et godt tysk-dansk forhold til genstand for en diskussion, som viser bemærkelsesværdig forståelse.

Spørgsmålet om arbejdsløsheden i Danmark er genstand for stigende opmærksomhed i provinspressen, hvorved ønsket om at skabe arbejdslejligheder efter tysk mønster ofte fremhæves. Man tager ligeledes stilling til spørgsmålet om flugten fra land til by, og i forståelse med landbruget, der savner arbejdskraft, forbinder man hermed kravet om, at alle fra landet stammende unge mennesker igen bør vende tilbage og bør nægtes arbejde i byerne.

Sammenfattende tør det om provinspressens holdning siges, at den i forhold til de første uger efter Danmarks besættelse er blevet mere venlig og neutral i sin holdning overfor Tyskland. Det ses, at man i provinsen allerede i højere grad end i hovedstaden har draget lære af de sidste ugers politiske begivenheder og bestræber sig for i egen interesse at tage den nye europæiske situation med i betragtning.

Med hensyn til mere almindelige spørgsmål, der berører pressens interesser, må det bemærkes, at dens økonomiske situation mere er blevet påvirket ved nedgangen i annoncer end ved en formindskelse af abonnenttallet. I København hælder man i pressekredse til den anskuelse, at abonnenttabet har ligget indenfor indtil 15 % gennemsnitlig. Derimod er annoncerne svundet ind med 40 %. Under hensyn til den almindelige erhvervssituation og de foreliggende omstændigheder gives der dog udtryk for en vis tilfredshed, da man oprindeligt havde regnet med væsentlig større tab end dem, der nu efter en temmelig nøje oversigt foreligger. En af de største bekymringer er papirspørgsmålet. De store københavnske dagblade vil med deres lagre endnu kunne klare sig indtil september, men må så, såfremt der ikke rettidigt foreligger klarhed vedrørende spørgsmålet om nye leverancer, være nødsaget til i væsentlig grad at begrænse deres daglige omfang. Dagblade som „Berlingske Tidende“ og „Politiken“ påtænker f. eks. en indskrænkning til maksimalt 14 sider overfor et nuværende omfang på 20—25 sider. Desuden planlægger man en standsning af søndagstillæggene, som hidtil har kunnet glæde sig ved særlig interesse i danske læserkredse.

Fra tysk side har man udviklet salget af den danske udgave af „Signal“ og af ugebladet „Das Reich“ på en ret gunstig måde, uden at det betyder en alvorlig konkurrence i forhold til den danske presse. Det sidste nummer af „Signal“ er i Danmark blevet solgt i 28 000 eksemplarer, hvorved det har vist sig, at dette tidsskrift har fået en fuldstændig ny læserkreds, som de hidtilværende danske illustrerede tidsskrifter ikke havde fået tag i. Den tyske aktivitet på dette område af tidsskriftsalget har således ikke fremkaldt gnidninger, men har kunnet opbygges på et forståelsesfuldt samarbejde med de danske bladkompagnier. Også den tyske dagspresse har på grund af sin rettidige ankomst til København kunnet hævde sig godt, og de nuværende trafikforhold har gjort det muligt at sende den videre til provinsen samtidig med den store københavnske presse, hvilket også turde føre til et stigende salg i provinsen.

Renthe-Fink.

38.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. den danske presse i perioden

15. juni—1. juli 1940.

5. juli 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
KØBENHAVN

København, den 5. juli 1940.

P 9/525

Vedrører: Oversigt over den danske presse i
tidsrummet 15.6—1.7.1940.

2 gennemslag.

Bilag.

*Til Auswärtiges Amt,
Berlin.*

Den politiske og militære udvikling har i denne beretningsperiode tydeligt ændret den danske presses holdning til en udpræget politisk orientering i kontinental retning. Det kan ikke alene tilskrives den omstændighed, at man i høj grad er henvist til tyske nyhedskilder, at begivenhederne i Compiègne, indholdet af våbenstilstandsbetingelserne og de store stemningsreferater er blevet gengivet i en opsætning, som fra tysk side ikke lader noget tilbage at ønske. Tværtimod har de udførlige kommentarer i de store hovedstadsblade, navnlig „Politiken“ og også „Berlingske Tidende“, ved vurderingen af disse store politiske begivenheder fra et dansk synspunkt tydeligt understreget erkendelsen af Danmarks fremtidige kontinentale opgave i snæver tilknytning til Tyskland. „Berlingske Tidende“ benyttede i en leder bl. a. det schweiziske forbundsråds erklæring som en parallel til kravene til den fremtidige danske politik.

De tyske våbenstilstandsbetingelser er i den danske presse blevet vurderet efter deres storsindede punkter, hvormed de har skånet den franske modstanders ære. Også i denne forbindelse har pressen („Politiken“) fundet anledning til at sammenligne det tidligere Versailles med det nuværende og til at påvise fejlene i den allierede efterkrigspolitik.

Af gesandtskabets presseafdeling er der om dette emne blevet udarbejdet en stor artikelserie „Fra Compiègne til Versailles“ og „Juli 1914“, der er blevet overladt den nationalsocialistiske avis „Fædrelandet“ til offentliggørelse. Aftryk vedlægges nærværende beretning. Artikelserien skal udgives som et samlet skrift og i 5 000 eksemplarer sælges i hele Danmark.

I forbindelse med formodningerne om det forestående storangreb mod England er pressen mere og mere nået til den opfattelse, at det engelske ørige efter krigen overvejende vil miste sin kontinentale indflydelse. I denne forbindelse har skribenternes opmærksomhed i højere grad end hidtil vendt sig mod spørgsmålet om den europæiske økonomis nyordning efter krigen.

Begivenhederne i Sydøsteuropa er blevet fulgt med stor opmærksomhed. Herved er der i fremtrædende grad givet udtryk for den kendsgerning, at aksemagternes indflydelse på politikken i Sydøsteuropa efter den franske magts sammenbrud er så dominerende, at krigeriske begivenheder som følge af magtforskydningerne ikke kan komme til udbrud overfor Tysklands og Italiens ønske om fred i dette område. Rumæniens og Jugoslaviens ligesom også Tyrkiets politiske nyorientering har været genstand for almindelig opmærksomhed under samme synsvinkel.

Angående udviklingen i de herværende telegrambureauer må bemærkes, at United Press, som den danske presse i begyndelsen benyttede med særlig stor opsætning, mere og mere mister sin betydning. Derimod har Skandinavisk Telegrambureau ved at indrette en stor Amerikatjeneste for hovedstadspressen og ved endvidere at udbygge sit telegram- og artikelstof yderligere kunnet befæste sin dominerende stilling indenfor den danske presse. Mellem gesandtskabets presseafdeling og det officielle Ritzaubureau består der et

gnidningsløst samarbejde. Således er f. eks. DNBs tekst om offentliggørelsen af de nyeste hvidbogsdokumenter efter presseafdelingens ønske blevet udsendt fuldstændigt med henblik på den danske presse, hvilket har givet tilfredsstillende resultater. Scannews-bureauets position er blevet svagere, hvorved tilsyneladende den omstændighed har gjort sig gældende, at Berliner-korrespondenten Clemmensen er udgået. Lederen af Scannews har yderligere overtaget den opgave dagligt at fordele Deutsche Allgemeine Zeitung i en dansk udgave, der for tiden tilgår 51 danske aviser. Gennemførelsen af denne service udvikler sig dog på grund af den store mængde indgående tyske nyheder kun meget langsomt, således at der hidtil kun foreligger få eksemplarer.

I ovennævnte beretningsperiode har de indrepolitiske forhold tilspidset sig stærkt og genspejlet sig i dagspressen. I modsætning til de første uger efter besættelsen vurderes den 9. april ikke mere som det såkaldte kulminationspunkt i den danske politik, men opmærksomheden er ved kommenteringen af indrepolitiske og national-danske forhold mere rettet mod bekymringen for Danmarks fremtid. Forholdet mellem de tyske tropper og den danske befolkning omtales knap nok mere i pressen. Forsåvidt der tages notits af militære spørgsmål, sker dette på tysk foranledning. De gentagne engelske bombenedkastinger over dansk område blev under presseafdelingens medvirken hurtigt frigivet til offentliggørelse. Ved disse offentliggørelser er den begyndende anti-engelske stemning i den danske befolkning blevet yderligere uddybet.

Den danske befolknings stigende interesse for tyske forhold kan bl. a. konstateres ved det stærkt stigende oplag af tidsskriftet „Signal“s danske udgave, der i mellemtiden er steget fra 28 000 til 34 000 solgte eksemplarer, medens der i samme tidsrum har kunnet bemærkes en let tilbagegang for den danske tidsskriftpresse.

I provinspressen kunne det ligeledes konstateres, at initiativet til egne udenrigspolitiske kommentarer er blevet livligere. Dog er den indrepolitiske kamp fremtrådt mere udpræget i provinsen end i hovedstadspressen. Angrebene mod regeringen og dens forholdsregler har været dominerende, efter at landbrugsorganisationen „LS“ og bondepartiet er blevet sammensluttet med de danske nationalsocialister, uden at de derved tilsigtede bestræbelser i hvert enkelt tilfælde er blevet ligestillet med nationalsocialisternes mål.

Resultaterne af handelsforhandlingerne med Tyskland er blevet behandlet og omtalt i pressen med tilfredshed. Også likvideringen af valutacentralen, hvorved der blev åbnet større og friere muligheder for handelsudvekslingen med Tyskland, blev betragtet som et fremskridtstegn. Derimod er der givet udtryk for bekymring i anledning af den tiltagende mangel på kraftfoder og dens virkninger på mælke- og smørproduktionen.

Både i provinsen og i hovedstaden har pressens forretningsmæssige forhold ændret sig lidet siden sidste beretningsperiode. Der har ikke været nogen bemærkelsesværdig nedgang i abonnementstallene. Derimod kan man vedblivende konstatere en vis nedgang i annoncerne som følge af den forringede økonomiske situation. Alvorlig bekymring fremkalder spørgsmålet om tilvejebringelse af papir, da der kun findes lagre til september d. å. I pressekrede håber man imidlertid på, at spørgsmålet rettidigt løses ved tysk hjælp.

Gesandtskabets presseafdeling har med henblik på en aktivering af den økonomiske diskussion arrangeret to journalistrejser til Tyskland, hvoraf den ene tog sigte på at besøge danske arbejdere i Hamborg og omfattede tre medarbejdere for de store københavnske dagblade, medens den anden er blevet organiseret som en erhvervsgeografisk rejse gennem Tyskland og omfatter en rejsegruppe bestående af repræsentanter for alle store københavnske dagblade og vigtige provinspressebureauer. Rapporter vedrørende disse to rejsers pressemæssige resultater vil blive eftersendt som særlig forsendelse.

Det frugtbare samarbejde mellem gesandtskabets presseafdeling og hovedstadspressen har udviklet sig videre. Der blev også foranstaltet et møde i København med 75 chefredaktører for de største provinsaviser, hvorved man fra gesandtskabets presseafdeling understregede nødvendigheden af, at man i højere grad lod det fremtidige dansk-tyske forhold komme til udtryk i alle aviser. Den allerede omtalte stærkere udenrigspolitiske kommentering vurderes som et frugtbringende resultat af dette møde.

Anbringelsen af bearbejdet tysk billed- og tekstmateriale i den danske presse har også fremdeles haft forøgede resultater. Dokumentation er vedlagt beretningen.

3.

Omdannelsen af ministeriet Stauning 8. juli 1940

(Oversættelser)

39.

**Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested til folketingsmand A. Hartel
ang. en ministerliste.**

27. april 1940.

(Se tyske dokumenter nr. 39).

40.

**Brev fra chefen for Sicherheitspolizei, SS-Obergruppenführer Reinhard
Heydrich, til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. den danske opposition.**

4. maj 1940.

REICHSSICHERHEITSHAUPTAMT

*Berlin SW 68, den 4. 5. 40.
Wilhelmstrasse 102*

VI G 3 Lö/R. J. nr. 15295/40

I svaret bedes foranstående journalnummer
og dato anført.

*Hr. rigsudenrigsminister
SS-Gruppenführer von Ribbentrop.
Berlin W 8.
Wilhelmstrasse 74—76.*

Kære partifælle von Ribbentrop!

Hoslagt sender jeg Dem en beretning om, hvorledes den nationale opposition i Danmark stiller sig til et muligt regeringsskifte, idet jeg anmoder Dem om at gøre Dem bekendt hermed.

Heil Hitler.

Deres

Heydrich.

Beretning af Sturmbannführer v. Löw ang. den danske opposition.

21. april 1940.

Berlin, den 21. april 1940.

Beretning

Vedr.: Den i Danmark eksisterende nationale
oppositionens stilling til et muligt rege-
ringsskifte.

Som virkelig betydningsfulde nationale oppositionsgrupper findes der i Danmark:

- 1.) Det danske nationalsocialistiske arbejderparti, DNSAP, under ledelse af dr. Frits Clausen, Bovrup, som ved det sidste rigsdagsvalg opnåede 3 mandater og noget over 30 000 stemmer. Partiet har siden da, navnlig fra november 1939 indtil de tyske troppers besættelse af Danmark, været i meget stærk vækst. Det har navnlig tilgang fra sådanne hidtil socialdemokratiske arbejderkredse i København, som er skuffet over deres regerings politik, og fra konservative landbokredse. Kort før den tyske besættelse blev det af ikke-nationalsocialistiske kendere af danske forhold anslået, at DNSAP ved et nyvalg ville få mindst 15—20 mandater, hvorved det i Danmark ville være indtrådt i rækken af de såkaldte „store partier“.

For tiden rettes der fra en del af DNSAPs tilhængere den bebrejdelse mod dets ledelse, at den ved den tyske indmarch forspildte lejligheden til et kup.

Efter meddelelse fra partiføreren Clausen har general i luftvåbnet Kaupisch, chefen for den tyske besættelseshær, den 9. april gennem sin tolk, den DNSAP nærtstående danske officer Jensen, ladet rette det spørgsmål til DNSAPs sysselleder, sagfører H. C. Bryld, hvad DNSAP endnu ventede på. Dette spørgsmål, som af dr. Clausen opfattes som en opfordring til at slå løs, er af Bryld ikke rettidigt blevet givet videre til ham.

- 2.) Den nationale bondebevægelse LS under ledelse af godsejer Knud Bach, Rønge i Jylland, der af 200 000 selvstændige danske bønder tæller de 40 000 som medlemmer, kan derudover regne med størstedelen af de danske bønder som tilhængere. LS-bevægelsen er national, men har ikke nogen ubetinget politisk indstilling. Dens tilhængere tilhører de mest forskellige partier (konservative, venstre, bondepartiet). Bevægelsen er snarere en økonomisk, standsmæssig interesserepræsentation på nationalt grundlag, der kan sammenlignes med den tidligere Deutscher Landbund. En lille, men indflydelsesrig gruppe under ledelse af storgodsejerne, hofjægmester Jørgen Sehestedt, Broholm på Fyn, og greve Knuth, Knuthenborg (der er et førende medlem af DNSAP), har gennem 2—3 år forsøgt at føre bevægelsen ind på en revolutionær linie, der kan sammenlignes med den tidligere slesvig-holstenske Landvolkbewegung.

Mellem DNSAP og LS er der et vist samarbejde og visse forbindelser derved, at førende personer samtidig er medlemmer af begge grupper.

Den nuværende marxistisk-liberale regering Stauning stod i det øjeblik, da den tyske besættelse fandt sted, overfor et sammenbrud af hele sin økonomiske politik. Den var ikke i stand til ved gennemgribende foranstaltninger at bremse den stadigt kraftigere drejede pris-, skatte- og lønskrue og havde derfor imod sig en voksende misstemning i folket. Førende danske erhvervsfolk regnede med en senest i april/maj d. å. udbrydende inflation i Danmark og med samtidig statsbankerot.

De nationale grupper i Danmark er af den mening, at regeringen Stauning, hvis det ikke nu lykkes den at gennemføre en sanering ved ganske særligt gunstige aftaler med riget, om senest 2—3 måneder vil blive stillet overfor den danske økonomis sammenbrud og dermed sit eget fald. Denne opfattelse bekræftes også af tyske kendere af danske forhold.

De nationale grupper i Danmark forbereder sig i dag for dette tilfælde.

DNSAPs fører, dr. Clausen, vil under egen ledelse danne en med førende mænd blandt landboerne (Knud Bach, folketingsmand Hartel, leder af bondepartiet) udvidet regering. Han har til hensigt at afvente Stauningregeringens sammenbrud, som efter hans opfattelse er uundgåelig, og ikke hidføre dette sammenbrud ved egne revolutionære handlinger.

LS-gruppen under Sehesteds intellektuelle ledelse, som tilsyneladende også Knud Bach har fundet sig i, vil for sit vedkommende danne en regering, der skal bestå af $\frac{2}{3}$ bønder og $\frac{1}{3}$ nationalsocialister, idet man medtager dr. Frits Clausen, der efter dens mening ikke er den egnede mand til at overtage den samlede ledelse af regeringen. LS-bevægelsen repræsenterer herved det standpunkt, at landmændene er den afgørende faktor i Danmarks økonomiske og folkelige liv, som kun ved en usund udvikling i den seneste tid er blevet forholdt den dem tilkommende indflydelse på Danmarks politik.

Dr. Frits Clausen er ganske vist for tiden, efter hvad der vides her, ikke tilbøjelig til at indpasse sig i en (formentlig af Sehestedt ledet) LS-regering, da han bebrejder LS og Sehestedt, at de er rent økonomisk indstillet, og at de uden at have et politisk program kun repræsenterer bondestandens interesser.

Denne regering, der blandt de i øjeblikket mulige nationale regeringer sandsynligvis ville have den bredeste basis i folket, ville ganske vist kun kunne holde, hvis den blev støttet af Clausen og DNSAP.

Begge grupper er enige om, at Danmarks fremtidige udvikling kun kan sikres i allersnævrreste tilslutning til Tyskland og derfor også kun ved at give et vist afkald på egen selvstændig udenrigspolitik.

41.

Brev fra chefen for Sicherheitspolizei, SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich, til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. beretning om den danske regering.

4. maj 1940.

CHEFEN FOR SIKKERHEDSPOLITIET
OG SD

Berlin SW 68, den 4. 5. 40.
Wilhelmstrasse 102.

VI G J. nr. 15294/40 Lö/Wü

I svaret bedes foranstående journalnummer
og dato anført.

*Hr. rigsudenrigsminister
SS-Gruppenführer von Ribbentrop.
Berlin W 8
Wilhelmstrasse 74—76.*

Kære partifælle von Ribbentrop!

Hoslagt sender jeg Dem en rapport om den udvidede danske regering og beder Dem om at gøre Dem bekendt dermed.

Heil Hitler!

Deres

Heydrich.¹⁾

¹⁾ Dokumentet er påført følgende med blyant: „Rente Fink til udtalelse R[ibbentrop]“.

(41. bilag a)

Beretning af Sturmbannführer v. Löw ang. den danske regering.**21. april 1940.**VI G 3 J. nr. /40
Lö/Wü

Berlin, den 21. april 1940

Beretning

Vedr. Udvidet dansk regering.

Føreren for det danske nationalsocialistiske parti, dr. Fritz Clausen, har overfor en hjemmelsmand erklæret, at det var ubegribeligt, at den tyske regering fandt sig i, at den danske regering blev udvidet med 6 ministre, der fra gammel tid principielt har været indstillet imod Tyskland.

(Faktisk er det kendt, at den i regeringen optagne konservative fører Christmas Möller har stærk tilknytning til og stærke sympatier for England og er meget jødevenlig. Möller har ved flere lejligheder i offentlige taler vendt sig skarpt mod nationalsocialismen. På samme måde anses det konservative partis gruppeformand, der ligeledes tilhører det udvidede kabinet, den polske konsul, landsretssagfører Henning Hasle, for eksponent for den engelskvenlige retning i Danmark. Hasle skal som sekretær for et engelsk kulsyndikat have modtaget et årligt honorar af kr. 12.000,—. Også den som venstres repræsentant i regeringen indtrådte formand for landbrugsrådet, godsejer Henning Hauch, er her kendt som engelskvenlig. Hauch har ganske vist flere gange været indbudt til rigsbondedagen i Goslar og har dèr udtalt sig anerkendende om den tyske bondeorganisation og landbrugets økonomiske politik, men har altid, såsnart han kom tilbage til Danmark, igen ganske afsvækket disse anerkendende udtalelser. De to andre repræsentanter for venstre, Kragh og Brorsen, anses i Danmark ligeledes for at være repræsentanter for engelsk-amerikanske interesser).

Efter dr. Clausens opfattelse har Stauning vundet uhyre meget ved sin „rævepolitik“. Den tysk-danske handelstraktat vil efterhånden bevirke, at de økonomiske forhold i Danmark vil forme sig meget gunstigt.

(41. bilag b)

Notits om, at rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ønsker v. Löws beretning af 21. april forelagt Renthe-Fink.**7. maj 1940.**Forelægges ærbødigst for
statssekretæren.

Rigsudenrigsministeren anmoder om, at vedlagte beretning fra chefen for sikkerhedspolitiet om den danske regering forelægges gesandt von Renthe-Fink til erklæring under hans ophold i Berlin.

Berlin, den 7. maj 1940.

Bruns¹⁾.¹⁾ Dokumentet har følgende påtegninger:„Bedes atter forelagt mig 9. 5. til drøftelse med Renthe-Fink.
W[eiz]s[äcker] 8.“„Til rigsudenrigsministeren med Renthe-Finks udtalelse.
W[eiz]s[äcker] 10/5.“

Notits af Renthe-Fink ang. Sturmbannführer v. Löws beretning af 21. april.**10. maj 1940.**

R.M.

Notits¹⁾

Spørgsmålet om en udvidelse af den danske regering ses af føreren for de danske nationalsocialister dr. Fritz Clausen i et altfor ensidigt lys. Det er begribeligt, at dr. Fritz Clausen, hvis mål er at bryde socialdemokraternes og de radikales magt og at styrte regeringen Stauning-Munch, ud fra sit standpunkt hellere havde set, at de store oppositionspartier, konservative og venstre, var forblevet i opposition, og at han i dem havde fundet forbundsfæller mod regeringen Stauning-Munch. Det kunne dog ikke ligge i tysk interesse at fjerne regeringen Stauning-Munch, efter at den netop havde vist sig fejelig overfor vore ønsker. Den kunne efter sagens natur kun bevares ved, at lederne af de store oppositionspartier gav afkald på at bekæmpe regeringen på grundlag af dens holdning den 9. april og gik ind i regeringen. Ved denne beslutning har de store oppositionspartier medovertaget ansvaret for den 9. aprils politik, hvilket betød en vigtig konsolidering af den position, som vi har opnået.

Heroverfor måtte spørgsmålet, om de nye ministre var mere eller mindre tyskvenlige, spille en underordnet rolle. Disse ministre står, som i dag endnu overhovedet den store masse af danske, i og for sig os fjernt, hvad verdensanskuelse angår, og er i grunden alle opportuniste. De vil til syvende og sidst altid vende sig derhen, hvor der viser sig fordele for Danmark, og hvor magten findes. Jeg kan ikke tro, at vi af dem behøver frygte en alvorlig modstand. På den anden side kan man ganske vist ikke af dem vente, at de i deres indre går med os.

Hvis vi i dag blandede os i de indrepolitiske opgør i Danmark, ville det efter mit skøn være forkert. De danske nationalsocialisters basis er foreløbig endnu meget snæver. Desuden vil forholdene i Danmark, navnlig i økonomisk henseende, i den nærmeste tid blive så vanskelige, at det synes bedre at belaste den nuværende regering med de ubehagelige følger heraf. Da vi foreløbig kun i meget begrænset omfang kan yde Danmark økonomisk hjælp, vil en tyskorienteret regering nemt kunne lide skibbrud. Man vil da give den skylden for alle ulykker.

Den tyske økonomiske politik har ingenlunde som mål på nogen måde at begunstige regeringen Stauning-Munch. Men det må være dens opgave i disse for Tyskland afgørende tider af hente så meget som muligt ud af Danmark. At det er ubekvem for de danske nationalsocialisters politik, hvis den danske regering som følge heraf kan lade forøgede afsætningsmuligheder og forhøjede priser skrive på sin konto, kan være rigtigt, men så længe krigen varer, må den tyske krigs- og ernæringsøkonomis interesser stå i forgrunden.

De danske nationalsocialisters store opgave må nu bestå i, at de om sig samler og sammenslutter til en stærk bevægelse alle de elementer, som tilstræber en fornyelse, og som ser Danmarks fremtid i, at det står ved Tysklands side, for at de, når tiden er moden, kan have et bredt grundlag i folket. Dette tidspunkt er i hvert fald endnu ikke kommet i dette øjeblik.

Da talrige instanser i Tyskland vedligeholder forbindelser til Danmark og navnlig også til de danske nationalsocialister, synes det ønskeligt, om der blev sørget for, at de tyske instanser, som kommer på tale, indretter sig efter den ovenfor fremstillede linie angående ikke-indblanding i de danske partipolitiske opgør, i hvilken linie også den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark er enig.

*Berlin, den 10. maj 1940.***Renthe-Fink.**

¹⁾ Dokumentet har følgende påtegning: „Set W[eizsäcker] 10“.

42.

Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. forslag til dansk ministerium.

6. maj 1940.

Notits til ministeren

Beretningen om den indrepolitiske situation i Danmark og om planer for en ny regeringsomdannelse bygger på et initiativ fra hofjægermester Sehested, der ikke længere er aktuelt. I mellemtiden er Knud Bach, med hvem der regnedes som statsminister, sprunget fra og har orienteret sig henimod nationalsocialisterne, med hvem han tilstræber fuldt samarbejde. Også mellem gårdejer Hartel og Sehested er der så vidt vides opstået nogle misforståelser.

Om selve planen, der 17.5. blev sendt til Berlin som hemmelig indberetning, kan det siges, at efter hvad der formodes, kommer som forfatter kun hr. Mortensen på tale, om hvem det vides, at han ofte rejser rundt heroppe og tager alle mulige politiske initiativer, hvorved han påberåber sig personlig forbindelse til „højeste kredse“. I denne forbindelse nævnes rigsføreren for SS og general Göring. På grund af hans tvivlsomme forbindelser (bl. a. også til tyske emigranter) har jeg altid advaret nationalsocialisterne mod hr. Mortensen, som bl. a. også har diskuteret den fra Berlin meddelte plan om mod en udgift på 2—3000 kr. at forsyne dagbladet „Fædrelandet“ med supplerende artikelmateriale.

Om selve beretningen er at sige, at kongen vel skal være ærgerlig på kabinettet Stauning-Munch, fordi det har ført en forkert forsvarspolitik, men at der ikke kan være tale om en virkelig tillidskrise. Sehested påvirker kredsen omkring kongen gennem sin søster, der er hofdame hos dronningen. Der kan imidlertid ikke siges noget om, hvorvidt denne påvirkning har betydning.

Til personlisten tør bemærkes, at Sehested vel er et kendt navn, men næppe en fremragende politiker.

Om Knud Bach er allerede anført, at han, der i og for sig har betydning, er udtrådt af kredsen.

Dommer Prytz ville som justitsminister være en egnet mand. Han er kendt gennem skandaleaffæren med dommer Eide og justitsminister Steincke.

Hartel er kendt som en yderst behændig rigsdagsmand, der forsøger på en eller anden måde at gribe ind i strømningerne for at skaffe sig en position som minister. I dette tilfælde skulle han være kultusminister, hvortil han naturligvis ikke egner sig.

Langgaard-Nielsen er nationalsocialistisk rigsdagsmand uden at have været fremtrædende på dette punkt. Som propagandist er han vel nyttig for DNSAP, men i praksis råder han ikke over sådanne kvalifikationer, at han kan udfylde en ministerpost.

Fritz Clausen som indenrigsminister turde næppe komme på tale, da han vel tolererer planen, men ikke er positivt indstillet til den.

Kaptajn Wodschou som krigsminister er mig ikke videre bekendt.

Amtmand Lassen er nabo til Sehested og vel af den grund gledet med ind i planen.

Direktør Rosenwinge er en meget dygtig erhvervsmand, som meget vel senere engang kan spille en rolle.

Grev Knuth står imidlertid på grund af sit tilhørsforhold til katolicismen temmelig fremmed overfor de politiske begivenheder og turde næppe have forudsætningerne for en ministerpost.

Helmer Rosting er som personlighed tilstrækkelig kendt, således at en nærmere vurdering af ham ikke turde være fornøden. Efter mit skøn har han dog i de forløbne måneder forholdt sig ret inaktiv.

Falk Hansen er kendt som en mand, der i øjeblikket søger at opnå forbindelse med allehånde regeringsplaner.

Endvidere må det om den af Mortensen formidlede og anbefalede plan siges, at den er kommet for tidligt og heller ikke omfatter nogen personkreds, der råder over altfor

mange tilhængere. Mortensens samtale med Sehested har dog alligevel skabt uro, og den har på grund af, at Mortensen betoner, at han samarbejder med „højeste tyske personligheder“, vakt visse forhåbninger indenfor den omtalte kreds, som efter mit skøn er skadelige i øjeblikket.

At der ikke blot indenfor den af Mortensen omtalte kreds dukker planer op om en omdannelse af regeringen, men at sådanne også kan iagttages indenfor andre kredse, beviser den aktivitet, som udfoldes af prof. Vinding Kruse, A. P. Møller og Pürschel, der allerede har udsendt rundskrivelser for med 10 000 underskrifter at anmelde et nyt parti. Alt må dog karakteriseres som forsøg, der i den foreliggende situation er for sent på færde. Navnlig om tilfældet Pürschel tør dette siges, fordi den kendte episode med hans partidannelse har kostet de konservative finanskrede 100 000 kr., som blev givet ud uden noget som helst resultat.

Det ville være anbefalelsesværdigt, om politiske rejser til Danmark for fremtiden blev forbudt sådanne folk som hr. Mortensen, for at der ikke i Berlin udsprede opfattelser, som kan virke forstyrrende på den påkrævede rolige gennemførelse af en politisk linie. På grund af den karakteristisk, som jeg under fuldt ansvar har givet af hr. Mortensen, måtte dette være muligt.

København, d. 6.5.1940.

M[eißner].

43.

Dagbogsnotater ang. samtaler med kreditforeningsdirektør Poul Rasmussen og Ejnar Howaldt.

8.—9. maj 1940.

9. V.

Samtale med direktør Rasmussen kl. 8 til kl. 9.12. R. sagde til mig, at Frits Clausen i går havde skrevet et brev til kongen, hvori der blev givet udtryk for troskab overfor ham, og da Frits Clausen er afrejst i går, synes faren for en ny regeringsdannelse igen at være ovre.

R. havde af samtaler i går med LS-folk fået det indtryk, at man ikke vil følge Sehesteds plan, men vil vente.

Økonomisk har LS-folkene også indstillet sig på en produktionsbegrænsning.

With-Knudsens forslag er i og for sig af ældre dato, han har endnu ikke taget hensyn til enkelthederne i den nye situation. Man er i LS-kredse ligesom i NS-kredse klar over, at et frugtbart samarbejde kun kan komme, hvis en toldunion er mulig. Jeg har indtryk af, at man venter, at Tyskland vil være indforstået med en toldunion, ganske vist først om nogle måneder.

„Fædrelandet“ vil efter anmodning nu bringe en særlig troskabstilkendegivelse overfor kongen og påtænker desuden at blamere „Nationaltidende“ og udtale, at folk som Lausten ingenlunde anses for at være martyrer.

Man vil forsøge at hindre alt, som kan give disse kredse en mulighed for eventuelt at få kongen til at omdanne regeringen.

Der skal ikke være nogen fare for, at noget sådant sker før pinse.

Man havde forsøgt at gøre det i dag, en måned efter indmarchen, men det er strandet, fordi, som R. mener, LS ikke går med.

De konservative er i øjeblikket farlige, men ikke stærke nok til at kunne gøre noget.

Man vil fra begge sider, altså såvel fra LS som fra NS, forsøge at gå løs på „Nationaltidende“ og undergrave dets position.

R. vidste, at Bach i går var hos Meissner, han fortalte mig det straks.

8. V.

Ved en samtale med kreditforeningsdirektør Rasmussen, som indtager en førende rolle indenfor det danske NSDAP, kunne jeg iagttage, at man der er blevet meget forstandig og ingenlunde i øjeblikket stræber efter magt. Tværtimod har man udstedt det direktiv ikke at gribe ind i den nuværende kamp mod regeringen, der navnlig føres af de ung-konservative kredse, men kun at ruste sig, medens man ser til.

Man antager, at dette kabinet måske vil kunne forblive indtil efteråret for så at blive afløst af et rent forretningsministerium.

Forberedelserne hertil skal i den seneste tid være blevet påbegyndt i private kredse ved en mere livlig middagsselskabelighed. Man forsøger at trække cirkler omkring folk, som står kongehuset nær, for at få kongen til at gøre brug af den paragraf i den danske grundlov, der giver ham ret til at afskedige et ministerium og til at indsætte et upolitisk ministerium.

Dette arbejde skal gå hånd i hånd med en fortsat hviskepropaganda, som nu ikke blot opfordrer til at give Tyskland skylden for alt, men også til passiv modstand og til udfordringer for på en eller anden måde at skabe martyrer.

Professor With-Knudsen, som for øjeblikket opholder sig i Danmark, har stillet et udkast til rådighed for det danske NSDAPs erhvervsudvalg, der skal tjene som grundlag for forslag til den økonomiske nyopbygning.

Professor Winding Kruse opretholder fortsat sympatisk forbindelse, men jeg har det indtryk, at man fra det allerede nævnte partis side forholder sig lidt tilbageholdende, da man ikke er sikker på, hvor stærk vægt man skal lægge på disse sympatier. Et mere intensivt arbejde skal være påbegyndt af kredse omkring „Nationaltidende“ for at skabe en mere intim forbindelse til kongehuset og at slå en ny devise „Med kongen for Danmark“ stærkere fast hos befolkningen. Man betjener sig herved navnlig af sådanne medlemmer af hoffet, som ikke eller kun i mindre grad er tyskvenlige.

Under samtalen fik jeg også at vide, at formanden for „Berlingske Tidende“s bestyrelse, højesteretssagfører Henriques, er trådt tilbage, og at kreditforeningsdirektør Fin-sen i nogen tid har været formand. Som tredje direktør i kreditforeningen sidder den nuværende minister Kragh.

8. V.

Samtale med Ejnar Howaldt.

Howaldt henviste til, at Rasmussen netop i øjeblikket har en vigtig samtale med LS-folkenes erhvervsudvalg. I denne drøftelse skulle også Bach deltage.

I den forløbne uge har Sehested henvendt sig til Bach og sagt til ham, at der nu var mulighed for efter kongens anmodning at danne en ny regering. Bach skal dog efter at have talt med NS-folk have afvist dette. Nationalsocialisterne er nu som før for en fortsat rolig udvikling og vil for tiden ingenlunde overtage regeringen.

Konservative kredse vil imidlertid nu slå mønt af kongetanken. Ministeriet prins Axel skal nu også være dukket op igen. Dog tror man ikke, at det vil vinde nogen som helst tillid.

Jeg har alvorligt gjort Howaldt opmærksom på de farer, en optræden som Stangerups og hele „Nationaltidende“s holdning kan medføre for et godt tysk-dansk forhold.

Han indser fuldstændigt dette og vil endnu en gang gøre et privat energisk forsøg på at advare. Desuden skal man allerede have planlagt i sagen Lausten at give et svar, så man under ingen omstændigheder får præsenteret betalte spioner som martyrer for nationen.

Samtale med Rasmussen vil efter telefonisk aftale finde sted kl. 8 morgen.

44.

Notits af presseattaché Gustav Meissner om samtale med Frits Clausen og H. C. Bryld 8. maj.

9. maj 1940.

Fortrolig Notits

Vedrører: Den indrepolitiske situation i Danmark
og regeringsoppositionens bestræbelser.

Den 8.5. d. å. om aftenen havde jeg indbudt de danske nationalsocialisters partifører, dr. Frits Clausen, og føreren for landboorganisationen LS, Knud Bach, Rønne, hos mig privat.

Desværre måtte jeg udskyde samtalen med Knud Bach til den 9.5., da han — som han meddelte pr. telefon — ikke havde nået færgeforbindelsen fra Jylland til øerne.

Med dr. Clausen og hans nærmeste medarbejder, sagfører H. C. Bryld, havde jeg en lang samtale om den indenrigspolitiske situation, hvis indhold jeg gengiver, idet jeg sammenfatter de vigtigste synspunkter:

Dr. Clausen spurgte mig først, om det var rigtigt, at hofjægmester Sehestedt og folketingsmand Hartel den 8.5. om eftermiddagen havde været hos den tyske gesandt. Jeg svarede, at jeg kun vidste, at Sehestedt havde aflagt et besøg.

I samtalens løb fik jeg at vide, at Sehestedt og hans kreds tror, at den tyske gesandts planlagte rejse til Berlin står i forbindelse med denne samtale. Herom har Sehestedt-folkene også konfereret på et hotel i København den 8.5. til langt ud på natten, da de tilsyneladende er af den opfattelse, at de meddelelser, som Sehestedt har fået under sit besøg i gesandtskabet, må have haft stor politisk betydning.

Jeg spurgte dr. Clausen om stemningen i landet. Herom udtalte han, at den i sammenligning med den 10. april var undergået en forandring. I begyndelsen havde alle folk, navnlig landmændene, bestemt ventet, at de tyske myndigheder ville afvise et samarbejde med den demokratiske regering. I det mindste havde den demokratiske regering selv ventet dette. Han, Frits Clausen, havde jo deltaget i regeringsudvalgets interne møder og havde set, hvor fortvivlede Stauning-Munch-tilhængerne var. Hedtoft-Hansen havde den 9.4. siddet der grædende og været ganske rådvild. Stauning og Munch havde jo også i det historiske nattemøde tilbudt kongen deres demission. Naturligvis kunne man betragte dette som en politisk formssag. Men de arbejdede nu, når alt kom til alt, videre efter kongens anvisning og var følgelig i deres arbejde, hvorledes dette end måtte være, legaliseret gennem hans person.

Dr. Clausen stillede så det spørgsmål, hvorpå forholdet Danmark-Tyskland nu praktisk beroede. Dette besvarede han selv, idet han udtalte, at der politisk-juridisk set fra tysk side forelå et fait accompli, overfor hvilket Danmark havde nedlagt protest. Mere var der ikke blevet bekendt om forholdets udvikling. Danmark havde altså efter hans opfattelse holdt vejen åben for alle politiske eventualiteter. Hvis man tænkte sig, at det skulle lykkes englænderne at besætte Danmark, ville regeringen formelt uden videre kunne samarbejde med englænderne i den samme form. Denne situation var ganske givet fra dansk side ikke indtrådt ubevidst.

Medens regeringens tilhængere i de første dage efter den 9.4. havde været ret små og nedbøjet, var de nu nøjagtigt det modsatte heraf. De havde i mellemtiden fundet den mest bekvemme forsvarsform for deres dårlige politik, idet de gav tyskerne og de af disse ved besættelsen skabte forhold skylden for alle ulykker. Den parole, man hører, var noget i retning af: Tyskland har berøvet os vort engelske marked, uden at vi har kunnet foretage noget mod denne voldshandling. Nu befinder vi os som følge af, at Englands-

handelen er bortfaldet, i en fortvivlet situation, som tyskerne ikke kan hjælpe os ud af, fordi de selv intet har. Derfor lider vi nød.

Jeg sagde hertil, at det jo da var en kendsgerning, at regeringen allerede i august 1939 havde stået uden beredskabskøb, skønt den havde fået bevilget midlerne til anskaffelser. Desuden havde regeringen, idet den ganske havde fejlbedømt situationen, ødslet med de forhåndenværende vareserver og havde til syvende og sidst ikke indført en rationering, således at den nuværende beholdning af reserver var rystende lille og lod forudse, at der kom dårlige tider for den danske befolkning. Den væsentlige skyld herfor påhvilede dog regeringen.

Frits Clausen sagde, at han naturligvis ville benytte denne kendsgerning stærkt i sin agitation. Samtidig hævdede han dog, at i de omtalte reserver vel ikke var inkluderet Frihavslagrene, som i 1939 var blevet oprettet på de store københavnske firmaers private initiativ. I Frihavnen lå der, bestemt for de store varehuse, oplag af engelske tekstiler, der mindst havde en værdi af 50 millioner kroner. Ved prisstigningen havde man allerede tjent millioner på disse lagre, som formelt var udenlandsdepoter.

Idet han vendte tilbage til spørgsmålet om agitationsmulighederne, sagde Clausen, at man ikke længere vidste, hvorledes man skulle få folk i tale. Mødeforbudet var i og for sig noget, som man kunne sætte sig udover. Men mørklægningen, benzinrestriktionerne og indskrænkningen af trafikmulighederne gjorde det umuligt at få folk samlet i større tal. De sad derfor hjemme og diskuterede de rygter, der blev sat i omløb af fagforeningerne og andre kredse. Han, Clausen, havde aldrig følt sig så svag og utilfreds i sin stilling som i dag. Stemningen blandt landmændene og de arbejdsløse byboer var i og for sig sådan, at det næppe var muligt at drive den aktivt i vejret. Men der opstod efterhånden en fortvivlelse og rådløshed over de givne forhold, som kunne drive både den ene og den anden vej.

Befolkningens øjne var rettet mod kongen, som følelsesmæssigt havde en stærk position. Men kongen kunne som bekendt ikke beslutte sig til en afgørende handling. Ganske vist blev han nu for tiden gennem kredsen af sine yngre adjutanter, gennem Sehestedt eller general Prior påvirket mod systemet. Men man vidste ikke rigtigt, hvad der ville komme ud af dette. General Prior havde netop været hos kongen og havde bagefter til ham, Clausen, sagt, at han bare skulle vente — der ville komme et opgør med systemet. Netop det samme sagde Sehestedt, som personlig og igennem sin søster, som er kongens hofdame, havde søgt at øve indflydelse.

Clausen havde af Sehestedt fået underretning om aktionen for at gøre Knud Bach til statsminister. Herved spillede, som Clausen sagde, for Knud Bach et vigtigt motiv en rolle, nemlig „svinekronen“. Denne havde hidtil været en vigtig finansiel rygrad for LS. Men på grund af de eksportpræmier, der ikke blev udbetalt til bønderne, og svinebestandens formindskelse begyndte denne bygning af vakle. Derfor måtte der i rette tid gøres noget fra LSs side for at holde på bønderne, der selvfølgelig kun betaler deres bidrag, når der sker noget til fordel for dem. Knud Bach ville slet ikke, således som Sehestedt oprindeligt havde foreslået, være statsminister, men ville nøjes med et fagministerium. Men nu måtte han gøre et eller andet for ikke at miste sit rygstød hos bønderne. Heri fandtes også forklaringen på den stærke aktivitet, der udfoldedes af Sehestedt, som jo til syvende og sidst havde medvirket stærkt ved bondetogene og ved LS-organisationens opbygning.

Sehestedt var og forblev en mand, som ganske åbent repræsenterede det junkerprincip, at bønderne skulle ledes af landets store godsejere.

En vigtig faktor for denne opfattelse var den såkaldte „Majoritetsforening“⁽¹⁾, der omfatter landets store adelige godsejere, og som netop på et møde havde benyttet grev Holsteins artikel i „Fædrelandet“ til politisk at tage afstand fra disse anskuelser.

I forbindelse med Sehestedt kom vi til at tale om begrebet overgangsministerium. Frits Clausen repræsenterer det standpunkt, at det af Sehestedt foreslåede ministerium måtte gøre arbejderne hvidglødende af raseri. Som følge heraf ville kongen, så snart han havde bestemt sig for et sådant ministerium, stå overfor en yderst vanskelig situation, der heller ikke kunne være ligegyldig for Tyskland, som jo var interesseret i ro og orden i Danmark.

Han, Clausen, havde intet imod, at de danske Hugenbergianere led skibbrud, men anså dog en sådan udvikling for unødvendig og skadelig, fordi den skadede de nationale interesser. Der krævedes et enten-eller for at lede Danmark.

Nu var den store lejlighed kommet til at opbygge et tysk-dansk og dermed et tysk-skandinaviske forhold, som havde blivende værdi.

Dette understregede jeg, idet jeg bemærkede, at man naturligvis ikke måtte betragte denne udvikling fra dag til dag, men indenfor store historiske rammer. Reformationen havde fået en stærk form i Skandinavien, skønt modreformationens krige og endelig 30 års krigen rasede i dens tyske hjemstavn. Den ånd, hvori de nye impulser blev modtaget i Skandinavien, havde fæstnet denne form.

Den franske revolution havde trods Beresina og slaget ved Leipzig præget et århundredes åndelige ansigt.

Som følge heraf ville også nationalsocialismen, d. v. s. den åndelige og praktiske tilintetgørelseskamp mod alle merkantilistiske former, trænge igennem — uafhængig af, hvem der vandt eller tabte krigen. Denne kamp mod merkantilismen var allerede vundet. Rimeligvis ville også i de store lande mod vest de sidste antikverede former blive revet væk af revolutionære bevægelser. Dermed havde nationalsocialismen altså allerede nu opfyldt sin store historiske mission.

Også i Skandinavien, som indtil fornylig stadig havde været en højborg for en forældet form, måtte man åndeligt indstille sig på denne store linie. Det nyes sejr lå i udviklingen som en selvfølge, man kun behøvede at erkende og give rigtigt udtryk for.

På Clausens modspørgsmål, om man fra tysk side måske tænkte sig at se disse helt rigtige synspunkter repræsenteret af Danmarks nuværende demokratiske repræsentanter, henviste jeg til de vanskeligheder, som endnu ville komme for Danmark.

Levestandarden måtte bestemt nedsættes. Hvis Danmark ville opretholde den, måtte det disponere over rigelige mængder benzin, kul og jern. Hvad Tyskland kunne undvære, var begrænset, da Tyskland jo dog kæmpede for sin eksistens i en krig. Efter krigen ville alle disse spørgsmål ikke spille nogen rolle. Men i denne tid måtte Danmarks handelspolitiske forventninger ikke skrues altfor højt op, hvis de ikke skulle ende med en skuffelse.

Denne opfattelse deltes fuldtud af Clausen.

Han indså også, at det ville være forkert altfor tidligt at bebyrde en tyskvenlig regering med disse vanskeligheder. Men samtidig sagde han, at det var så vanvittig vanskeligt for ham at sige noget til sine tilhængere, da mange allerede gav udtryk for, at man i dag for at blive anerkendt af tyskerne måtte være en god demokrat og logebroder.

Jeg sagde til ham, at disse gode demokrater dog sandsynligvis måtte gå til grunde under de vanskeligheder, som ville komme. De havde ansvaret, havde tidligere foretaget økonomisk ganske uansvarlige manipulationer og måtte nu selv klare ærterne. Også dette indså Clausen og sluttede heraf, at man i tyskvenlige kredse måtte forberede sig på det øjeblik, da de andre gik fallit. Dog udtalte han, at dette tidspunkt ikke måtte ansættes for sent, da der ellers forspildtes for mange værdier, og navnlig fordi befolkningens stemning på grund af regeringskredsens fortolkning af elendigheden kunne vende sig mod Tyskland. Regeringspolitikken havde jo allerede været en kendsgerning før den 9. april. Hvis de danske nationalsocialisters parti under uændrede forhold havde kunnet arbejde videre i 6 uger udover dette tidspunkt, så havde det bestemt stillet regeringen overfor de vanskeligste afgørelser vedrørende dens videre beståen.

Vi besluttede under iagttagelse af mødeforbudet at fastholde netop disse synspunkter i flyveblade, som via LS og DNSAP skulle fordeles hurtigt efter hinanden over hele landet. Jeg tilsagde internt min støtte til fremstillingen af flyvebladene, såfremt dette forblev en hemmelighed.

Angående spørgsmålet om hvervning til SS

kom dr. Clausen til at tale om et forhold, som efter mit skøn burde fortjene stor opmærksomhed. Han sagde, at hans SA i øjeblikket var det eneste, han havde. Nu skulle han heraf afgive sine bedste folk til en SS-uddannelse i Klagenfurt. Det ville han ikke. Når han så tilbage på sit 10-årige arbejde i Danmark, måtte han sige, at han af tyskerne altid var

blevet betragtet og behandlet som den givende part, men aldrig som den modtagende. Han ville faktisk ikke have noget fra tysk side. Men alle mulige tyske repræsentanter havde optaget føling med personer indenfor hans parti og havde misbrugt dem til et efterretningsvæsen vedrørende Danmark:

Hr. Lauterbach fra Fichtebund hævdede at komme fra dr. Göbbels,
Hr. Mortensen hævdede at komme fra Ribbentrop,
SD påberåbte sig rigsføreren, hvilket jo også for det meste stemte,
hæren havde spundet sine forskellige tråde.

For et år siden var en repræsentant for Reichswerke Hermann Göring kommet til ham og havde formået ham til at sende 500 arbejdere til Tyskland, hvorved han refererede til Göring personlig. I sin tid blev det lovet at give folkene en tysk SA-uddannelse. Man havde troet herpå og senere set, at dette fra tysk side ingenlunde var tilsigtet, men at man kun søgte efter et motiv for at finde arbejdskraft. Men som partifører havde han måttet lytte til sine folks skuffelse.

Nu kom SS. Naturligvis ville han glæde sig, hvis så mange folk som muligt kunne få en uddannelse indenfor SS. Men hvad blev der tilovers for ham, når han nu skulle lade sine mest trofaste og bedste folk hverve og afgive dem. Han havde brug for denne stamme. Han holdt også af disse folk og ville netop nu have dem omkring sig.

Han kendte alle tråde, som var blevet spundet fra Tyskland til Danmark. Man havde fra tysk side altid gennem disse kredse krævet, at der fra dansk side på grund af den ideologiske samhørighed blev ydet alt muligt, medens man som genydelse kun havde haft ord, og det for det meste tomme ord.

Hvad vidste han om, hvor han stod i dag?! Godt, hvis rigsføreren eller en anden på æresord ville give ham håndslag på det løfte, at han en skønne dag med sine nationalsocialistiske tanker ville overtage ansvaret for Danmarks skæbne uden at blive hindret heri af Tyskland, nuvel, så ville han indtil dette tidspunkt stille sin SA fuldtud til rådighed. Men herom vidste han intet.

Senere kom der hos mig en opringning til dr. Clausen, hvoraf jeg kunne forstå, at Mortensen igen er i København og arbejder ret aktivt med nattemøder. Denne virksomhed fra hr. Mortensens side burde absolut standses og undersøges hos rigsudenrigsministeren. Hr. Mortensen har, efter hvad der er blevet fortalt mig, senest været virksom i Danmark som lynafleder-repræsentant, hvilket er en efter danske forhold ordsprogsagtig stilling. Før sin afrejse til Tyskland har han bedraget hofjægermester Richelieu for 30 000 danske kroner. Dette kendetegner ham som en projektmager, der nu forsøger sig som rejsende i politik. Også overfor Hartel må der udvises forsigtighed, da han koketterer til alle sider og er indiskret, når det passer i hans kram.

København, den 9.5.40.

Meissner.

1) Fejlskrivning for „Majoratsforening“.

45.

**Notits af legationsråd Martin Luther ang. Brigadeführer Josts beretning
om den politiske udvikling i Danmark.**

16. maj 1940.

Hemmelig rigssag.

Partiet

21 hemmelig rigssag.

Referatnotits

Vedrører: Danmark.

Brigadeführer J o s t har efter min anmodning ladet udarbejde en beretning om den seneste indrepolitiske udvikling i Danmark. Denne forelægges herved efter ordre.

Legationsråd Meissner, som allerede gennem lang tid har plejet forbindelser med de to danske NS-grupper, er blevet kaldt til Berlin til en konference.

Straks efter denne samtale skal jeg lade en indberetning følge.

Sagen dr. Klausen har jeg hidtil endnu ikke modtaget.

Berlin, den 16. maj 1940.

Luther.

Til forelæggelse
for
rigsudenrigsministeren.

(45. bilag a)

Beretning af Brigadeführer Jost om den politiske udvikling i Danmark.

[Maj 1940.]

Hemmelig rigssag.

REICHSSICHERHEITSHAUPTAMT

*ad partiet 16
hemmelig rigssag.*

Beretning om den seneste indrepolitiske udvikling i Danmark.

Den indrepolitiske opposition mod regeringen Stauning, der som tidligere berettet allerede før den 9.4.1940 var i stadig vækst, og som siden den 9.4. har fået ny opdrift, har nu antaget konkrete former.

Bondeorganisationen LS, bondepartiet og DNSAP er blevet enige om at foreslå kongen dannelsen af et såkaldt „erhvervsministerium“. Dette ministerium skal bestå af førende mænd fra LS og bondepartiet samt tillidsmænd for den danske handel og den danske industri og skal støttes af DNSAP. Senere regnes med, at DNSAP overtager først de vigtigste stillinger indenfor forvaltningen og dernæst den samlede regering.

Regeringens ledelse skal overtages af LSs fører, gårdejer Knud Bach, Rønge (Jylland), som statsminister, hofjægermester Jørgen Sehested, Broholm ved Gudme (Fyn), der har udkastet planen til den nye regering og overvejende har ført de hidtidige forhandlinger, skal være udenrigsminister. Som vicestatsminister og kultusminister er udset bondepartiets fører, rigsdagsmand Hartel.

Det foreslås kongen af hofjægermester Sehested, at den nye regering indsættes som forretningsministerium, og at rigsdagen sendes på orlov, indtil der er skabt en gunstig situation for nyvalg.

Den nye regering vil støtte sin propaganda på

1. at den marxistiske regering Stauning ikke har været i stand til at standse Danmarks som følge af handelskrigen truende økonomiske sammenbrud,
2. at den marxistiske regering gennem sin forsvarsfjendtlige politik nødvendiggjorde tyske troppers indmarch i Danmark,
3. at den ved sin uklare holdning er ansvarlig for den 9. aprils ofre,
4. at den i dag saboterer en virkelig gennemgribende omlægning af det danske erhvervsliv med henblik på et varigt samarbejde med Tyskland,
5. at det danske landbrug som det mest betydningsfulde og bærende erhverv indenfor den samlede danske økonomi gennem 10 år ikke har haft nogen som helst indflydelse på den danske politik, men tværtimod har været offer for en på dets bekostning ført marxistisk finans-, social- og handelspolitik, der har ført til en fuldstændig forgældelse af ejendomsbesidderne, til mere end 150 000 arbejdsløse og til umiddelbart truende statsbankerot,
6. at det danske landbrug alene er berettiget og i stand til at gennemføre den nu påkrævede dybtgående omstilling af det danske erhvervsliv med henblik på et varigt samarbejde med Tyskland.

Til trods for tidligere indberetninger skal her endnu en gang i kort sammenfatning redegøres for, hvilke kræfter der vil stå bag en i denne form påtænkt dansk regering.

1. LS (landbrugernes sammenslutning) med 40 000 medlemmer og med den overvejende del af de 206 000 selvstændige danske landmænd som støtte.
2. DNSAP (Danmarks nationalsocialistiske arbejderparti), som ved det sidste valg den 3. 4. 1939 opnåede ca. 30 000 stemmer og 3 rigsdagsmandater, men som i mellemtiden har fået en hastig tilvækst (særlig fra nov. 1939 indtil den tyske besættelse) overvejende fra socialdemokratiske arbejdere, der er utilfredse med deres regering og partiledelse, men også fra unge konservative. Kendere af danske forhold regner med, at et i dag stedfindende valg i gunstigste fald vil give mindst 100 000 stemmer til partiet.
3. Bondepartiet, der ved sidste valg opnåede ca. 50 000 stemmer og 4 mandater.
4. På en forespørgsel har formanden for De samvirkende danske Fagforbund, Lauritz Hansen, erklæret, at han efter omstændighederne vil være tilbøjelig til i strengt fortrolige drøftelser at vinde den overvejende del af de danske fagforeningsledere for et sådant skridt. De samvirkende Fagforbund er med 470 000 medlemmer en meget betydelig og indflydelsesrig faktor i dansk politik.
5. En af kongen indsat national landboregering vil få fuld støtte af den danske hær, i hvilken der på grund af begivenhederne den 9. 4. hersker en dyb (efter foreliggende beretninger til mytteri grænsende) forbitrelse mod regeringen Stauning og hele det hidtil herskende system.

Nydannelsen af regeringen skal fremtræde som et rent indre dansk anliggende.

Den nye regering vil anse det for sin opgave at gennemføre en fuldstændig omlægning af det danske erhvervsliv til det tyske og mellemeuropæiske erhvervsrum og en opgivelse af det engelske marked. Som det fremgår af de i oversættelse vedlagte breve fra Sehestedt og Hartel, havde de førende personligheder indenfor det danske landbrug allerede før den tyske besættelse og delvis allerede før krigen overvejet en sådan fuldstændig omlægning af det danske erhvervsliv og landbrug. (Overfor referenten har Sehestedt personlig allerede i august 1939 fremsat lignende tankegange som i vedlagte skrivelse vedrørende omlægning af det danske erhvervsliv overimod Tyskland).

Som det klart fremgår af vedlagte skrivelse, er forfatterne klar over, at Danmarks omstilling må være grundlæggende og varig. Men de repræsenterer i modsætning til regeringen Stauning og dennes erhvervs- og landbrugseksperter den opfattelse, at ved en radikal gennemførelse af en sådan omlægning kan tilbagegangen i den danske landbrugsproduktion

begrænses betydeligt ved stærkere hjemmeavl af kraftfoderstoffer og ved skabelsen af nye udvekslingsmuligheder i Skandinavien og med Mellemeuropa og Østen. (Efter Hartels mening kan produktionens formindskelse holdes indenfor en grænse af 20 % — jfr. vedlagte brev side 1 forneden), på den anden side tror man dog, at det kun er muligt at opretholde den danske produktion indenfor disse rammer, hvis de danske landmænd for deres produkter, navnlig for smør, får de samme priser som de tyske landmænd, da de nuværende priser ligger langt under produktionsomkostningerne. Gennem prisforhøjelsen vil det så også være muligt at genoptage en stor del af de danske arbejdsløse i arbejdsprocessen. (Jfr. herom vedlagte brev fra Sehestedt, side 2 og 3).

Politisk repræsenterer gruppen Bach-Sehestedt den opfattelse, at det vil være muligt for den nye regering, efter økonomisk og udenrigspolitisk at have knyttet Danmark nært til Tyskland bl. a. også ved en militæralliance og ved nyskabelse af et slagkraftigt dansk forsvar, at opnå, at de tyske besættelsestropper efter krigen efterhånden trækkes tilbage fra Danmark. (Jfr. herom Hartels brev side 6).

Heroverfor forsøger regeringen Stauning for tiden stadig med alle midler at bevare sin stilling. Således har dens landbrugsforhandlere tilsyneladende erklæret sig indforstået med kun ringe prisforhøjelser for de forædlede varer, der skal udføres til Tyskland. Ganske vist repræsenterer man herved fra den side det standpunkt, at det ikke kan undgås, at landbrugsproduktionen formindskes stærkt — så stærkt, at Tyskland i fremtiden næppe kan få flere landbrugsprodukter fra Danmark, end det fik inden lukningen af det engelske marked.

Oppositionen er af den opfattelse, at den nuværende regering indtager dette standpunkt for at undgå en grundlæggende omstilling af det danske erhvervsliv med henblik på et varigt samarbejde overvejende med Tyskland. Man håber indenfor regeringen og i de kredse, der står bag den, stadigvæk på, at den tyske besættelse kun er en episode, der må overstås med fornøden behændighed, således at man senere atter kan genoptage det økonomiske samarbejde med England og Vesten. Desuden har den nuværende regering heller ikke af den grund nogen interesse i en for god og intensiv udformning af de dansk-tyske økonomiske forbindelser, for at Danmarks nære tilslutning til Tyskland ikke skal blive for populær i det danske folk. Den danske regering forsøger tilmed af hensyn til det af den ønskede endelige udfald af krigen at gøre alt for at tilvejebringe en voksende utilfredshed med den tyske besættelse, samtidig med at den udadtil yderst loyalt samarbejder med de tyske myndigheder. Således lader den for eksempel efter gennemførelsen af upopulære love og foranstaltninger, der bliver nødvendige på grund af Danmarks økonomiske nødsituation, ved hjælp af en hviskepropaganda udsprede, at de pågældende forholdsregler blev truffet under de tyske myndigheders pres. Denne opfattelse hos oppositionen om en stille sabotage fra den nuværende regerings side støttes iøvrigt af et stort antal enkelttilfælde, som indberettes hertil fra hele landet.

Materiale angående en sådan stille sabotage i Danmark kan fremlægges.

For en bibeholdelse af regeringen Stauning i Danmark kan anføres:

- a. At det overfor udlandet undgås at fremkalde indtrykket af en under tysk tryk dannet regering.
- b. At man i den kan finde et mere fejligt værktøj end i en national regering, da dens position indenfor befolkningen stadig svækkes og den kun skylder den tyske besættelse, at den stadig er ved magten.

Denne fordel ophæves ganske vist efter den herværende opfattelse af den kendsgerning, at der foreligger stille sabotage fra den danske regerings side.

- c. At såfremt der påtænkes en skarpere indordning af Danmark i den tyske forvaltning, kan dette lettere gennemføres overfor en marxistisk regering end overfor en national.

Derimod vil det tale for dannelsen af en national regering i Danmark, at med en sådan vil den overvejende del af alle brugbare kræfter i Danmark være vundet for og gå ind for et nært og varigt samarbejde med Tyskland og for at underordne Danmark under rigets politiske ledelse, således at rigets position i Danmark og måske også i det øvrige Norden vil blive lettet,

at Danmarks betydning for sikringen af den tyske ernæring vil tiltage betydeligt, at endelig de af Tyskland ønskede foranstaltninger til Danmarks indre tilpasning og dermed til en fastere forbindelse med riget vil blive gennemført af danske kræfter.

Den danske konge forholder sig efter de hidtil her foreliggende meddelelser for tiden endnu tilbageholdende, men ikke principielt afvisende overfor det skildrede forslag om en ny regeringsdannelse. Han har udtalt, at han først vil foretage en omdannelse af regeringen, når de tyske besættelsestropper igen er draget bort, men vil efter medlemmer af hans hofstats opfattelse straks afskedige regeringen Stauning, hvis det overfor ham bliver godtgjort, at regeringen i det stille saboterer samarbejdet med Tyskland. (Om den tyske gesandt, dr. v. Renthe-Finks stilling til spørgsmålet om dannelsen af en ny regering jfr. Sehesteds brev side 3—4).

(45. bilag b)

Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested til folketingsmand A. Hartel om samtale med Renthe-Fink 8. maj.

[9. maj 1940.]

*Hr. folketingsmand Hartel,
rigsdagen.*

Jeg vil meget gerne give dig en beretning om en samtale, som i går fandt sted hos minister Renthe-Fink.

Som du ved, har jeg siden midten af januar været uden forbindelse med gesandten, fordi hr. Renthe-Fink afslog mit forslag om i fællesskab at udarbejde et forslag til omorganisering af vort erhvervsliv efter en plan, der skulle træde i kraft, såsnart forbindelsen med England var afbrudt. Fra daværende tidspunkt foretrak jeg en anden vej, nemlig at indberette direkte til Berlin. Heller ikke selskabeligt har jeg siden haft nogen forbindelse.

Jeg var derfor meget forbavset, da jeg i går kl. 16 modtog en indbydelse fra ministeren gennem hans chauffør, om jeg en halv time senere ville komme til the i gesandtskabet. Af høflighed overfor den tyske rigsregering efterkom jeg denne sene indbydelse. Foruden ministeren og hans hustru var den nye landbrugsattaché, ministerialråd E., tilstede.

Samtalen kom ind på landbrugsforhandlingerne, og man spurgte mig, hvad jeg mente om priserne. Jeg betonedede, at priserne kun betød en ringe forhøjelse overfor Englandpriserne og lå langt under produktionspriserne. Jeg betonedede i overensstemmelse med den nylig af LS offentliggjorte resolution, at der måtte tilvejebringes en sænkning af de store byrder og en forhøjelse af eksportprisen, der sikrer de danske landmænd de samme arbejdsvilkår som de tyske bønder, hvis man i Tyskland ønsker, at det danske landbrug holdes på det samme høje stadi.

Som bekendt er den nuværende regering ikke interesseret i en udvidelse af samhandelen med Tyskland. Man koketterer stadigvæk med en genoptagelse af de gamle forbindelser med England. Regeringen og landbrugsdelegationen, hvis mænd begge er afhængige af det politiske system, accepterer derfor gerne priser, der er lige så lave som Englandspriserne, i bevidstheden om, at kvægbestanden for en stor del vil blive solgt, medens smøreksperten vil blive reduceret.

Ministeren svarede, at når den danske delegation erklærede sig indforstået med de foreliggende priser, kunne man ikke vente, at man fra tysk side ville give det dobbelte. Jeg svarede, at Högsbro-Holm og Hauch ikke nød nogen tillid indenfor det danske landbrug,

men var agenter for den socialdemokratiske regering — at de nu aftalte smørpriser lå langt under produktionspriserne var fastslået i den officielle statistik. Til slut forelagde jeg et eksemplar af „Dommen“, der viser, at hr. Högsbro-Holm ved Østre Landsret var blevet overbevist om i en offentlig erklæring om statens kvægekspert at have ført offentligheden bag lyset.

Ministerialråden spurgte mig, hvor jeg ville ansætte smørprisen, hvis det skulle blive muligt at omorganisere landbrugets produktion og holde kvægbestanden på dens nuværende størrelse. Hertil svarede jeg: 4,50 kr. pr. kg, hvorved man selvfølgelig måtte tage hensyn til eventuelle ændringer i landets normale prisniveau.

Ministeren kom derefter ind på spørgsmålet om de arbejdsløse, der nu er steget til mere end 150 000 mand, og som, efter hvad han mente, ville stige til 200 000. På forespørgsel, hvorledes jeg tænkte mig arbejdsløsheden ophævet, gjorde jeg opmærksom på, at en omorganisering af landbrugets produktion for det tyske marked (siloeer, lucerne o. a.) ville kræve stærkt øget arbejdskraft, og at man ved en prisforhøjelse, der stillede landmanden på samme økonomiske stadi som den tyske landmand, kunne indsætte 1½ mand pr. landbrugsbedrift eller 100 000 arbejdsløse. Resten ville blive beskæftiget, hvis man ville ophæve de meningsløse understøttelsesbestemmelser, samtidig med at man skabte en industri, der måtte bygges op efter de ændrede forhold — vognfabrikation i stor stil, skibsbygning o. lign. — Jeg regnede med, at yderligere ca. 50 000 mand blev beskæftiget, når der i forbindelse med Tyskland blev opstillet en national hær, der efterhånden overtog landets forsvar.

Jeg gjorde så ministeren opmærksom på, at *den nødvendige omorganisering af landets økonomiske og politiske system, umuligt kunne foretages af den øjeblikkelige parlamentariske regering*. Ministeren kunne ikke nægte, at regeringen efter den 9. april har undladt at gennemføre blot een eneste af de reformer, som situationen krævede.

Jeg endte mine udtalelser i den retning, at et godt forhold mellem de to lande ikke kunne opretholdes ved kønne talemåder, men at det måtte opbygges på et gensidigt interessefællesskab, og at den gensidige tillid måtte bero på realiteter.

Omorganiseringen af Danmarks økonomiske og politiske system måtte være total, og det måtte forudsættes, at aftalerne var varige og strakte sig udover en eventuel fredsslutning. Jeg regnede med, at Hans Majestæt om kort tid ville overdrage opgaverne til en ny regering, der allerede har udarbejdet tilsvarende planer.

Ministeren svarede, at Hans Majestæt i en samtale i går ikke havde nævnt noget sådant, og at han overhovedet ikke havde talt om indenrigspolitikken. Jeg svarede, at et regeringsskifte ville være nødvendigt allerede af den grund, at der forelå beviser for lignende forhold som dem, der var offentliggjort i den tyske hvidbog om Norge, samt for andre forhold, der umuliggjorde regeringens fortsatte beståen. Hertil kommer, at der siden den 9. april blandt Københavns befolkning har hersket det største had mod regeringen, og at man enstemmigt kræver afstraffelse af de personer, som systematisk har ødelagt det danske forsvar og derfor er skyld i besættelsen.

Under hele samtalen plæderede ministeren stadig for den øjeblikkelige regering — „at den fuldtud skulle overtage sit ansvar“ — „at de nye mænd ville få altfor store vanskeligheder at overtage“ o. s. v.

Endelig blev det af en tilstedeværende person overfor mig erklæret, at det ville fremkalde skarpe repressalier fra tysk side, hvis vi ville offentliggøre begivenhederne omkring den 9. april. Jeg svarede hertil, at man næppe kunne fortænke os i, at vi afregnede med vore egne mænd, der bar ansvaret for, at vor neutralitet ikke var blevet overholdt, bortset herfra måtte dette vel betragtes som et indre dansk anliggende.

Jeg tilføjede, at såfremt den øjeblikkelige regering blev siddende med den tyske gesandts støtte, ville landet meget hurtigt synke ned i en sådan økonomisk tilstand, at det måtte miste sin økonomiske selvstændighed. Dette var imidlertid i strid med de løfter, der blev givet samtidig med besættelsen. Jeg gjorde i tilslutning hertil opmærksom på de alvorlige følger, som ville indtræde i holdningen overfor besættelsestropperne, hvis man fortsat havde indtryk af, at den forhadte regering støttede sig til de tyske bajonetter.

Under forudsætning af, at den nye regering, der allerede har sine planer færdige, ville gennemføre de nødvendige reformer med kraft og retsindighed, ville man opnå, at

langt den største del af den danske befolkning sluttede sig sammen med undtagelse af den klike af politikere og jødiske forretningsfolk og pressefolk, der har behersket landet.

Da jeg forlod gesandtskabet, vekslede jeg endnu et par ord med gesandten alene, hvorunder han henviste til, at et eventuelt regeringsskifte ikke måtte foretages i en revolutionær form, der ville skabe uro i landet. Jeg svarede hertil, at der næppe kunne være tale herom; de afsløringer, som man kunne bringe frem, var tilstrækkelige til at gøre et regeringsskifte nødvendigt, men sagen var udsat, indtil man kunne antage, at det norske spørgsmål var kommet til en foreløbig løsning. Jeg gentog så endnu en gang det danske ønske om at opbygge en dansk hær og flåde, der efterhånden kunne overtage ansvaret for landets forsvar.

Omkring kl. 5,45 forlod jeg gesandtskabet.

Jeg tilstår, at denne samtale i mange henseender var pinlig for mig, særlig under hensyntagen til den kendsgerning, at jeg altid har betragtet mig som ven af ministerparret, og at jeg i 2 år konsekvent har arbejdet henimod et økonomisk og kulturelt samarbejde med Tyskland, men jeg indser dog, at der må ske en fuldstændig omorientering indenfor den nuværende tyske repræsentation.

Jeg forbliver med hjertelige hilsener
din hengivne

(45. bilag c)

Brev fra folketingsmand A. Hartel til hofjægmester Jørgen Sehested ang. samtale med Renthe-Fink i marts 1940 og forskellige indrepolitiske forhold.

9. maj 1940.

I folketinget, den 9. maj 1940.

Kære Sehested.

Under henvisning til vor aftale om gensidigt at holde hinanden à jour om stedfundne samtaler og førte forhandlinger sender jeg dig følgende fremstilling:

I midten af marts d. å. ledsagede jeg Knud Bach til en forhandling med den tyske gesandt, bl. a. skulle jeg hjælpe ham som tolk, da han jo ikke forstår tysk. Foruden gesandten, hr. Renthe-Fink, var d'hr. Krüger og Frielitz tilstede. Vi diskuterede spørgsmålet om en omlægning af vor landbrugseksport på den måde, at vi opgav England og udelukkende baserede vor eksport på Tyskland. Knud Bach og jeg ventede dengang, at ubådsfaren snart ville umuliggøre enhver afskibning til England. Renthe-Fink og dr. Krüger var begge af den mening, at en sådan omstilling af vor eksport ville have til følge, at vore tilførsler af oliekrager og margarineråstoffer vestfra ville blive afskåret og medføre en så katastrofal kvantitativ forringelse af vore til eksport egnede varer, at Tyskland kvantitativt ikke kunne indføre væsentligt mere fra Danmark end hidtil. Vi bemærkede hertil, at selvforsyningspolitikken, der allerede var blevet indført i Danmark, bl. a. ved loven om ydelse af 5 mill. kr. til siløejere, til produktion af mere proteinholdige produkter (kløver, lucerne, lupin) og til udvidelse af roearealet, ville begrænse tilbagegangen i produktionen. Navnlig ville en forhøjelse af eksportpriserne til Tyskland, særlig for smør, tilskynde landmændene til at gøre sig store anstrengelser for at opretholde produktionen og undgå nedslagtingen af kvægbestanden. Ved en stærk forhøjelse af prisen troede vi at kunne holde produktionsnedgangen indenfor en grænse af 20 %. Jeg kan i denne forbindelse meddele, at LS fornylig har besluttet at nedsætte et statistisk-økonomisk udvalg til at

klarlægge disse problemer, der desværre hidtil ikke synes at have interesseret det officielle Danmark nævneværdigt. Formanden for erhvervsudvalget, godsejer Axel Hansen, Kogsbølle, har i dag meddelt mig, at han allerede har ladet foretage nogle beregninger, og at han har materialet hos sig under sit ophold i København i dag og i morgen. Jeg beklager den påfaldende overensstemmelse, som i denne og andre henseender synes at foreligge mellem systemet Staunings synspunkter og de for tiden i det tyske gesandtskab fremherskende opfattelser. Vort standpunkt fandt nemlig ingen tilslutning hos de nævnte tyske herrer, skønt vi fremhævede, at Knud Bach og jeg allerede i slutningen af september 1938 havde fremført de samme betragtninger overfor „Reichsnährstand“. Vi anså det allerede dengang for et tidsspørgsmål, hvornår Danmark ville miste det engelske marked. Begivenhederne den 9. april, som medførte, at Englandshandelen gik totalt tabt, traf også i denne henseende Danmark praktisk taget uforberedt. Og jeg kan kun med anerkendelse tænke på, at du i januar 1940 overfor mig erklærede, at du havde forelagt den tyske gesandt, hr. Renthe-Fink, lignende planer som dem, Knud Bach og jeg senere forelagde, og tilsyneladende med samme negative resultat. Enhver kan se fordelene, hvis problemet tages op i rette tid. Jeg er fuldstændig klar over, at Bording, Hauch og Høgsbro-Holm og de andre førende anglofiler indenfor landbruget slet ikke har nogen interesse i denne omorganisation, der tilfører Tyskland flere fedtstoffer.

Jeg har grund til at tro, at de marxistisk-liberalistiske kredse i virkeligheden ikke har nogen alvorlig interesse i, at landbruget gennem en eksportpris til Tyskland, der bringer vore varer på samme priseniveau som de tyske landmænds varer, tilskyndes til den stærkest mulige produktion og den mindst mulige reduktion af kvægbestanden. Netop derfor var LSs proklamation den 25. april et ord i rette tid, og derfor vakte den de nævnte kredses vrede. Thi den sagde jo ganske åbent til det nye Tyskland: „Gør jeres til, at den danske landmand får de samme arbejdsbetingelser som den tyske, så skal vi bestræbe os for et godt samarbejde med vort hovedaftagerland og gøre vort yderste for at opretholde produktionen.“ Men hvorfor skulle egentlig marxister og liberalister, som hidtil i broderlig forening har frarøvet landbostanden 1—2 milliarder kr., nu pludselig unde denne en anstændig pris. Det forekommer mig, at vi også af denne grund må fortsætte vort arbejde på så snart som muligt at erstatte denne regering. Regeringen står af følgende grunde på svage ben:

- 1.) Den plages af angst for ansvaret for begivenhederne den 9. april.
- 2.) Den frygter følgerne af de årelange hadefulde angreb, som mange af dens mænd og i virkeligheden alle dens aviser har ført mod nationalsocialismen og dens ledende mænd.
- 3.) Den nærer måske en vis tvivl om, hvorvidt overenskomsten af 9. april med Tyskland faktisk er blevet fuldstændig overholdt fra dansk side, når der til trods for den alligevel blev ydet modstand, fordi de pågældende afdelinger kun var dårligt eller slet ikke underrettet.

Den mærkelige tilstand, i hvilken rigsdagen befinder sig, viser bedre end ord, at regeringen Stauning-Munch har udspillet sin rolle; og ved at de 12 officielle ministre er blevet suppleret med 6, om jeg så må sige, „føl“, de konsultative ministre, er der kun sket det, at den egentlige parlamentariske opposition har aflivet sig selv og derved umuliggjort en videreførelse af den nuværende forfatning. Man håber ved denne manøvre på ubestemt tid at kunne udskyde det regnskab for begivenhederne den 9. april, som folket kræver mere eller mindre højlydt, men i det mindste ganske enstemmigt. Danmark ønsker at genvinde sit ansigt. Stauning-regeringen opererer i virkeligheden med det stille håb, at den endnu i nogle måneder kan gøre gode miner til slet spil, at vestmagterne derefter sejrer, direkte eller indirekte tvinger tyskerne ud af landet og derved påny giver det gamle parlamentariske spil fri bane. Man har hidtil set, at Tyskland har taget alle spørgsmål meget taktfuldt op, og man synes i regeringskredse at være af den opfattelse, at dette sker for at gøre et godt indtryk i Norge, Sverige og andetsteds i den neutrale verden og skabe en god stemning for Tyskland. Du ved, at jeg ikke tror på en sådan udvikling, og at jeg anser det engelske marked for uigenkaldelig tabt, således at vi må indrette os på at blive en del af det mellemeuropæiske livsrum. Hertil må også kræves, at vi bringer os på bølgelængde med det nye Tyskland. Ingen kan naturligvis samarbejde tillidsfuldt og tillidvækkende

med en anden, når han ønsker partnerens død og undergang. Jeg anser det derfor for nødvendigt, at der til afløsning af den nuværende regering, om hvis parlamentariske mandat ingen aner det mindste, dannes en ny regering af uafhængige mænd, der har ry for mod, ubestikkelighed og faglig kunnen. Denne regering må have sit tyngdepunkt indenfor landbruget og nyde de danske nationalsocialisters velvillige støtte. Det ville være afgjort urigtigt og kun egnet til at ødelægge det gode forhold mellem Danmark og riget, hvis Tyskland havde benyttet den ved besættelsen skabte situation til ved direkte eller indirekte tryk at oprette et ministerium Frits Clausen. Det danske folk ville have rejst sig imod at blive udsat for et nationalsocialistisk eksperiment på denne måde, og for de mænd, som ønsker at vinde det danske folk for et godt naboforhold til Tyskland og for en forståelse for Hitlers gerning og hans ideer, ville det have været umuligt at arbejde videre. Det glæder mig derfor, at det er lykkedes at få dr. Clausen så vidt som til selv at indse dette, og jeg må her anerkende de gode tjenester, som ingeniør Mortensen har ydet; han er faktisk den, der har tilvejebragt denne betydningsfulde ændring, der har samme værdi for Danmark, Tyskland og dr. Clausen selv. Nu, da jeg har nævnt hr. K. Mortensen, som jeg ikke har kendt før disse bevægede dage, tror jeg at burde tilføje som mit indtryk, at ingen mand i den seneste tid har givet mig mere værdifulde og korrekte oplysninger om det nye Tyskland end han. Han er i høj grad besjælet af en brændende vilje til på sit fædreland at overføre den stræben efter høje mål og den vilje til samling om de nationale værdier og den forståelse for det gode kammeratskabs betydning, der præger det nationalsocialistiske Tyskland. Det gør i mine øjne ikke hr. Mortensen ringere, at han ligesom vi forstår betydningen af et regeringsskifte med f. eks. en førende landmand som Knud Bach som statsminister, og at han erkender, at det officielle Danmark ikke er identisk med det virkelige. Når jeg i denne forbindelse nævner Knud Bach, så sker det, fordi han allerede gennem længere tid ligesom du og jeg har indset, hvor forældet de parlamentariske former er, og han leder derfor også faktisk LS efter førerprincippet. Jeg ser også med dyb pessimisme på den øjeblikkelige udvikling i Danmark. Af grunde, som jeg allerede har nævnt ovenfor, kan vi virkelig ikke vente noget initiativ fra regeringen, og vi glider derved ind i en slags tysk tvangsadministration, der hverken vil være til velsignelse for det danske folk eller for Tyskland. Jeg har al grund til at tro, at en regering med tyngdepunktet i den del af landbruget (LS), som hidtil altid har stillet sig forstående og respektfuldt overfor det nye Tyskland, og som nyder godt af en velvillig holdning fra de danske nationalsocialisters side, både kan bringe vort land fremad og skabe et for os alle værdigt og tillidsfuldt forhold til det nye Tyskland. Her må der selvfølgelig bygges på Førers ord om genoprettelsen af Danmarks fulde selvstændighed, men når de tyske tropper senere skal trækkes tilbage, må der naturligvis ske en tilsvarende stærk udbygning af det danske forsvar, således at vi selv kan overtage de opgaver, som Tyskland i dag faktisk varetager for os.

Skulle en militæralliance med Tyskland til forsvar af det danske territorium blive en nødvendighed for at genvinde vor fulde selvstændighed og for at lade vort forsvar genopstå, med andre ord for at formå Tyskland til at trække sine besættelsestropper tilbage, ville jeg ikke vige tilbage for en sådan løsning. Jeg frygter intet angreb fra den gamle klike, thi de, under hvem besættelsen skete, kan aldrig rette et virkningsfuldt angreb mod dem, gennem hvis indsats den blev ophævet. Det danske folks retfærdighedsfølelse kræver omgående retsforfølgelse mod de mænd, som bærer ansvaret for begivenhederne den 9. april og for det forgangne, der hænger sammen dermed.

Det er klart, at det Danmark, der opstår af den øjeblikkelige lutringsproces, i mange henseender er meget forskelligt fra det, som vi kender i dag. Kongemagten vil i fremtiden indtage en langt mere neutral¹⁾ stilling, og folket vil, således som det allerede er begyndt at gøre det i disse mørke dage, samle sig om kongen som nationens midtpunkt og det nationale centrum. Men også økonomisk vil der ske store forandringer. Landbrugets centrale stilling i vort erhvervsliv må anerkendes, og det prisniveau, hvorefter der skal arbejdes, må i det væsentlige ikke være forskelligt fra det tyske. En anden pengepolitik må formindske kreditmidlerne i forhold til produktionen og må ikke tjene spekulationsformål. En almindelig udrensning indenfor landets administration må finde sted, enhver sammenblanding af offentlig og privat virksomhed må bringes til ophør, dobbeltstillingerne må udryddes og jøderne udelukkes fra landets ledelse. Med dette formål for øje må såvel

arbejdsret som arbejdspligt indføres, og man må i en situation som den nuværende ikke vige tilbage for ved tvang at føre de arbejdsløse til en produktiv indsats.

Det er mit håb, at vi i den periode, som en sådan genfødsel vil kræve, vil have omformet det danske folks mentalitet så stærkt, at det bortkaster den klassebestemte og egoistiske marxisme og liberalisme, og at det hengiver sig til tanken om et virkeligt folkefællesskab mellem dem, der efter deres æt hører sammen, og som i dag i det tredje rige forener høj og lav, fører og menigmand. — Ved et arbejde efter disse principielle synspunkter kan du som hidtil og i forøget grad regne med mit medarbejde.

Din hengivne

sign. A. Hartel.

¹⁾ Iflg. forhør over Jørgen Sehested i byretten 13. maj 1946 er dette fejlskrivning for „central“.

•

46.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regeringskrise.

21. maj 1940.

Hemmeligt.

ad partiet 324. hemmeligt.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 21. maj 1940 kl. 20,20
Modtaget: — 21. — — - 21,00

Nr. 537 af 21. 5. CITO!

Til gehejmeråd Luther.

Regeringskrisen er foreløbig overvundet, men Sehesteds bestræbelser for at styrte regeringen Stauning-Munch og danne landboregering fortsættes, fordi han på grund af informationer fra Tyskland antager at være sikker på tysk støtte. For at undgå vanskeligheder ved at skulle samarbejde med et vel tyskvenligt, men efter sin sammensætning ikke fuldt arbejdsdygtigt kabinet Bach-Sehestedt, i hvilket danske nationalsocialister ikke vil være repræsenteret, vil det være ønskeligt at lade Sehestedt vide gennem hans forbindelser, at sådanne ufuldstændige kombinationer ikke vil være velkomne for os.

Renthefink.

47.

„Überblick“ [anonymt] over de danske kredse, der søger at danne regering.

21. maj 1940.

21. maj 1940.

I det følgende skal der gøres et forsøg på at give et overblik over de kræfter, som driver på med forsøget på at danne en ny regering i Danmark:

DNSAP (dr. Fritz Clausen) arbejdede allerede før den 9. april på en plan om at styrte magthaverne i Danmark og selv overtage regeringsmagten. Ved de tyske troppers indmarch er der skabt en helt ny situation. Såfremt *DNSAP* stadig skulle gøre forsøg på med vold at tilrive sig magten, vil de i Danmark stationerede tyske tropper efter omstændighederne være tvunget til med våbenmagt at modsætte sig sådanne forsøg for at opretholde ro og orden. Dette er indtrængende blevet klargjort for *DNSAP*'s fører, og han synes også at have taget afstand fra denne plan.

Der gøres nu et forsøg på at danne en regering, som udadtil er et „*erhvervsministerium*“, men som helt og fuldt støtter sig til *DNSAP* og gennemfører dette partis program.

Med dette formål er nu forbindelsen til „*LS*“ (landbrugernes sammenslutning), der allerede har bestået i årevis, knyttet mere intimt. Spidserne for denne bevægelse er *Knud Bach*, *Hartel* og hofjægmester *Sehestedt*.

Ingeniør Mortensen, som allerede før den 9. april havde optaget forbindelse med *Sehestedt* og med en mellemmand for *DNSAP*, har i vidt omfang engageret sig i forhandlingerne. Han har optrådt som en i Tyskland boende dansker og henvist til, at han havde meget nære forbindelser med førende kredse i Tyskland. Uden at fremkomme med direkte påstande er det lykkedes ham at påtvinge *LS*'s folk den opfattelse, at han var blevet udsendt af Berlin for her i Danmark at fremkalde et regeringsskifte til gunst for Tyskland.

I sit brev til kongen har *Sehestedt* givet udtryk for, at et regeringsskifte ønskes, måske endog kræves af Tyskland. Man vil i Tyskland ikke have noget at gøre med denne regering, som siden 1933 har smædet det nye Tyskland og ført en udpræget engelskvenlig politik.

Der skal endnu en gang henvises til, at man i *LS* kredse fast tror på denne *Mortensens* mission.

Kongen, der efter alle foreliggende meddelelser tror, at Tyskland tænker således, som *Sehestedt* har givet udtryk for, har sendt *Sehestedts* brev videre til statsminister *Stauning*. Den 20. maj har der derpå været afholdt et ministermøde. I tilslutning hertil har *Hartel* som repræsentant for *LS* haft en samtale med *Stauning*. *Stauning* skal have været i nedtrykt stemning, men han nægtede at træde tilbage. Den 21. maj fortsattes nu samtalerne mellem *LS* og *DNSAP*. Over sine gode forbindelser til hoffet vil *Sehestedt* fremdeles blive informeret om kongens holdning.

I disse forhandlinger mellem *LS* og *DNSAP* har i den sidste tid deltaget yderligere to personer. Nemlig *Preben Wenck*, en tidligere officer, der stammer fra en gammel anset dansk officersfamilie, og gennem hvem *DNSAP* lader sine tråde til officerskorpset løbe. *Wenck* er forfatter af skriftet „9. April“, der blev beslaglagt af det danske politi. *Wenck* har inden udgivelsen af dette skrift forelagt det for den kommanderende general *Prior*, som har anerkendt det og erklæret sig indforstået med dets udgivelse. En hertil sigtende henvisning i dagbladet „*Fædrelandet*“ blev strøget af censuren. *Wenck* har den 20. maj haft en samtale med en repræsentant for general *Kaupisch* (sandsynligvis med dr. *Waschnitius*). Om indholdet af denne samtale er mig hidtil intet bekendt. Endvidere har en vis *Blankenstein* deltaget i disse forhandlinger. *Blankensteins* politiske fortid har hidtil ikke været underkastet nogen nøjere prøvelse. Han skal tidligere engang have været medlem af fremmedlegionen. Han skal efter dr. Clausens udtalelser være en politisk plattenslager, men et udmærket hoved med gode forbindelser.

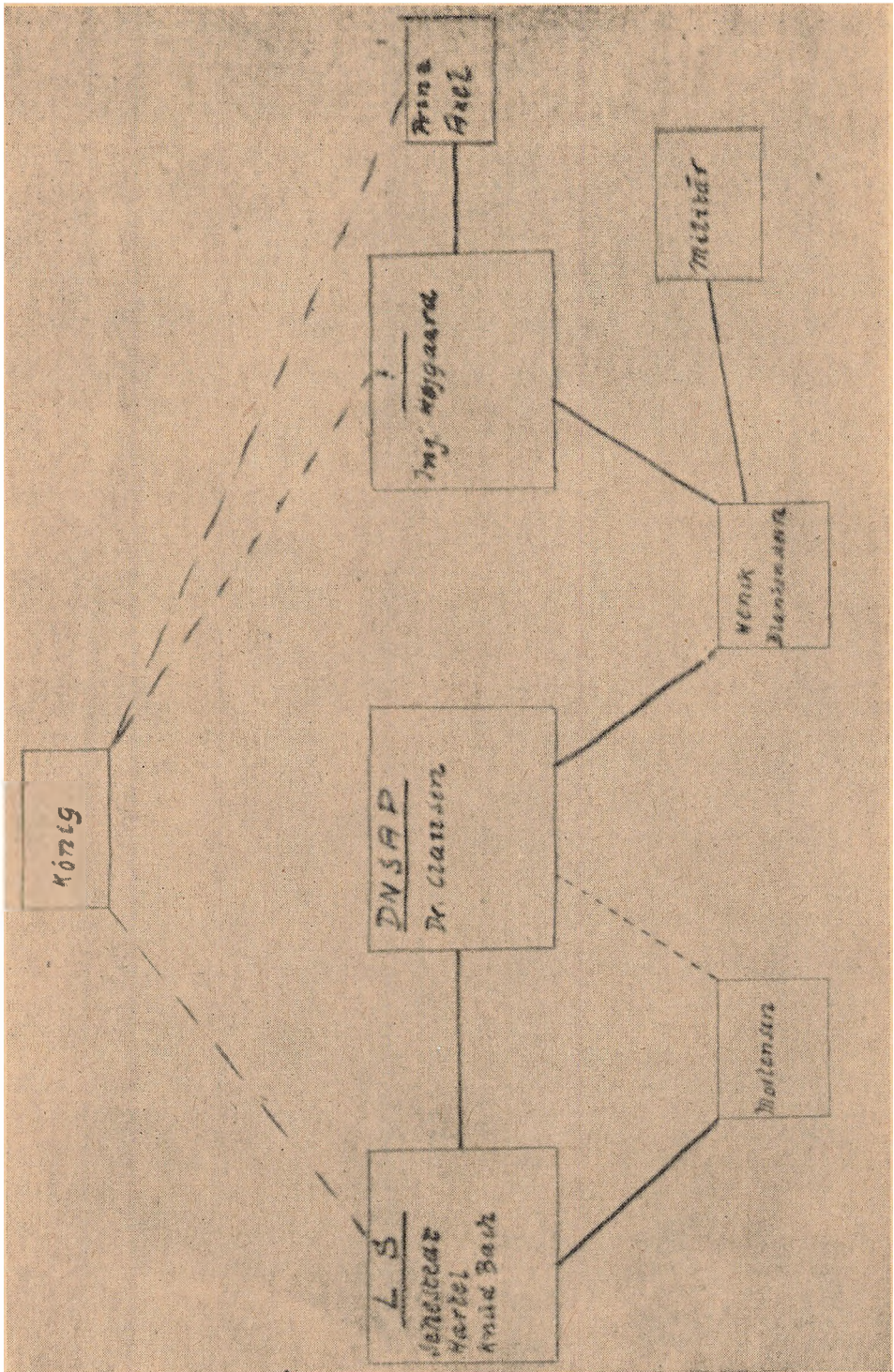
Wenck og Blankenstein har igen forbindelse med en anden gruppe, som forsøger at danne en ny regering. Hovedskikkelsen i denne gruppe er *ingeniør Højgaard*, som er repræsentant for den danske storfinans. *Prins Axel* skal gå ind for denne gruppe. Prins Axel er kendt som engelskvenlig. Endvidere skal en mand fra firmaet Harlang & Toksvig, der mistænkes for at have været en engelsk spionagecentral, høre til denne gruppe.

Dr. Clausen vil i forsigtig form optage forbindelse med denne gruppe for at lære dens hensigter at kende.

I den sidste samtale med dr. Clausen den 20. maj blev der påny henvist til, at man ikke indenfor DNSAP-kredse måtte hengive sig til altfor store forhåbninger om en økonomisk støtteaktion fra Tysklands side. Sålænge Tyskland var i krig med vestmagterne, lod det sig næppe gennemføre at forsyne Danmark rigeligt med de nødvendige råstoffer.

Dr. Clausen ytrede derefter, at det var muligt for ham og hans bevægelse at overvinde de øjeblikkelige vanskeligheder i Danmark. Det var hans plan for den fjernere fremtid at gennemføre Danmarks nære tilslutning til det mellemeuropæiske rum.

Vedlagt en grafisk fremstilling af de politiske grupper og deres indbyrdes forbindelser.

48.

**Brev fra presseattaché Gustav Meissner til legationsråd Martin Luther
om den politiske situation i Danmark.**

23. maj 1940.

Personligt. Strengt fortroligt.

DET TYSKE GESANDTSKAB

Presseattacheen

København, den 23. maj 1940.

Højtærede hr. Luther!

I mellemtiden har jeg i København på forskellig måde optaget informativ føling og derved fået at vide, at hofjægermester Sehestedt to gange har gjort forsøg på at få en audiens hos kongen, men kun blev modtaget af kongens kabinetssekretærer Bardenfleth og Hansen. Disse har meddelt hr. Sehestedt, at kongen ikke er interesseret i hans planer. Sehestedt har derefter forsøgt skriftligt at blive enig med kongen om spørgsmålet, men han har hidtil ikke fået noget svar på sine breve.

Under disse omstændigheder er nationalsocialisternes partifører, dr. Clausen, glad over, at han med hensyn til Sehestedts plan har holdt sig i baggrunden.

Stemningen i landet bliver mærkbart dårligere og får udtryk i rygter og diskussioner. Efter afslutningen af handelsforhandlingerne i Berlin har statsminister Stauning holdt en tale, i hvilken han undgik at understrege disse handelsforhandlingers positive side. Statsministerens tale var indledningen til 9 kriselove, der udgør en indgribende foranstaltning. På grund af disse kriselove føler befolkningen sig alvorlig ramt. Indenfor arbejderkredse hersker der stor gnavenhed, fordi hele fagbevægelsen har fået et hårdt stød ved planen om at stille arbejdere til disposition for landbruget. Tjenestemændene er i forvejen lønmæssigt dårligt stillet og klager nu over, at kriselovene gør deres fremtid til et overordentlig vanskeligt problem. Detailhandelen klager, fordi publikums købekraft utvivlsomt vil blive mindre, og fordi det i fremtiden heller ikke vil være muligt at forny varelagrene, da lovforslagene også indeholder bestemmelser om kalkuleringen af salgspriser. Engroshandelen, storindustrien og finansverdenen anlægger til en vis grad de samme betragtninger, men forholder sig dog mere afventende overfor begivenhederne. Fremfor alt håber man på, at Københavns børs bliver genåbnet. Grundejerne synes foreløbig ikke at være ramt af kriselovene, men må regne med, at der i den nærmeste fremtid vil komme mange opsigelser, således at spørgsmålet om en generel nedsættelse af huslejerne kan blive en nødvendighed. Engroshandelen interesserer sig meget for den almindelige handel og dermed også for den nye situation, som måske kan åbne nye handelsveje.

Det er mærkværdigt, at man — hvem man end taler med — aldrig finder en venlig stemning overfor regeringen, men at visse kredse dog forstår at bringe de utilfredse i en tysk fjendtlig stemning. Dette gør sig stærkere gældende i byerne end på landet, hvor man nu er blevet noget mildere stemt ved udsigten til at få landarbejdere til en billigere tarif.

Når kriselovene er blevet offentliggjort, vil en vis tidsfrist være nødvendig for at iagttage virkningerne, hvorefter det må konstateres, om det faktisk vil lykkes for regeringen ved hjælp af lovene at forbedre den økonomiske situation og situationen på arbejdsmarkedet. Hvis dette ikke sker — og det er i og for sig min opfattelse, at der i begyndelsen vil blive fremkaldt en tilsyneladende bedring, men at denne så snart igen vil blive illusorisk —, vil kritikken på en ny og hårdere måde rettes mod regeringen.

Jeg har talt alvorligt med dr. Clausen og forelagt ham spørgsmålet om, hvad han vil gøre, hvis kongen en skønne dag tilkalder ham og spørger ham om hans program. Clausen sagde til mig, at han havde et sådant program under udarbejdelse og kunne aflevere det til mig om senest 10—14 dage. Endvidere spurgte jeg, hvad man i øjeblikket fra de

danske nationalsocialisters side foretog sig for at vinde befolkningen. Clausen ser sådan på den øjeblikkelige situation i Danmark, at der — som han fremhæver — under en ikke direkte påviselig indflydelse fra regeringens side er ved at ske en forværring af stemningen overfor den tyske besættelse og overfor Tyskland overhovedet. Fra de ansvarlige systemkredses side bestræbte man sig på at fremstille Tyskland som ansvarlig for alt, som går dårligt. Denne manglende forståelse for Danmarks nye situation fandtes åbenlyst indenfor alle kredse. I bedste tilfælde afventede man stille, at de tyske tropper efter krigens afslutning drog bort, og troede så på en fortsættelse af den hidtidige demokratiske arbejdsform i Danmark. At foretage sig noget herimod var frygtelig vanskeligt, fordi benzinrestriktionen, afskæringen af trafikmulighederne til vands og til lands, det almindelige mødeforbud, mørklægningsforanstaltninger o. s. v. forsåvidt kom belejligt for regeringspartierne, som de gjorde det umuligt i større omfang at indkalde endog ordinære medlemsmøder på landet for her at gøre rede for et standpunkt. Endvidere var også stemningen hos bønderne på landet resigneret og kun i betinget grad politisk. Gennemførelsen af et bondetog ville praktisk taget være umulig alene på grund af den vanskelige trafiksituation. Pressen var for størstedelens vedkommende i hænderne på de store regeringspartier og var i øjeblikket det vigtigste middel til at påvirke stemningen i befolkningen. Da man imidlertid her pålagde sig en tydelig dæmper i forholdet til Tyskland og i almindelighed ikke sagde noget uvenligt imod Tyskland, men også udfra ganske naturlige, givne forudsætninger afholdt sig fra kritik af regeringsforanstaltningerne, ville befolkningen fra den side ikke kunne blive oplyst om, hvorledes de indre forhold i Danmark ligger. Forsåvidt så han kun en mulighed for på en legal måde at løse spørgsmålene i en for det tysk-danske samarbejde gunstig retning, hvis kongen selv blev overbevist om, at den nuværende regering ikke mestrer den nye tids krav, og afsatte regeringen. På eget initiativ vil kongen imidlertid næppe gøre dette, fordi han kun een eneste gang, nemlig i året 1920, havde truffet en sådan foranstaltning til fordel for et forretningsministerium, hvilket i befolkningen havde fremkaldt en meget dårlig stemning mod ham. Således når også dr. Clausen ganske automatisk til spørgsmålet om at afvente begivenhederne og resultaterne af den nuværende regerings arbejde; men han ser dog faren ved, at i mellemtiden meget kan gå i stykker stemningsmæssigt og praktisk.

Af samtalen fremkom foreløbig følgende resultater:

1. I løbet af 10—14 dage færdiggøres de danske nationalsocialisters program, som indgående, men i kortfattet form tager stilling til alle spørgsmål, som en regering må tage hensyn til.
2. Dr. Clausen vil opretholde snæver føling med føreren for Landboernes Sammenslutning, Knud Bach, og også vise sig venlig overfor kredsen omkring Sehestedt uden at indgå på de sehestedske planer.
3. DNSAP vil forsøge at modvirke den dårlige stemning ved en propaganda gennem skrifter og cirkulæreskrivelser over hele landet og ved at finde visse formler for at gøre medlemsmøderne så effektive som muligt og bringe dem i forbindelse med en stor kreds.
4. Man vil på det nøjeste holde mig stadig underrettet om alle bevægelser og stemninger på landet såvel som om stemningen i regeringskredse, fagforeningskredse o. s. v.

Om disse oplysninger, som jeg til stadighed får ved samarbejde med nationalsocialisterne, skal jeg fra tilfælde til tilfælde aflægge referat til Dem.

Med de bedste hilsener og Heil Hitler!

Deres hengivne

Meissner.

49.

**Brev fra presseattaché Gustav Meissner til legationsråd Martin Luther ang.
den politiske situation i Danmark.**

24. maj 1940.

Personligt. Strengt fortroligt.

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 24. maj 1940.

Presseattachéen

Højtærede hr. Luther!

Til supplerung af min skrivelse af 23. skal jeg meddele følgende:

Da forsamlingsspørgsmålet lider under de i mit brev nævnte tekniske vanskeligheder, har jeg foreslået nationalsocialisterne, at de ved deres bestræbelser, der tager sigte på at påvirke kongen, betjener sig af en vis sneboldmetode, idet de underhånden ud over hele landet opfordrer medlemmer af deres organisationer, men navnlig også folk udenfor organisationerne, til at skrive breve til kongen. Denne sag er allerede sat i gang og har også haft sin virkning, da der nu daglig hos kongen fremlægges et stort antal breve, der alle har omtrent samme motivering. Efter at denne aktion er så temmelig afsluttet, forsåvidt angår nationalsocialisternes tilhængerskare, vil det samme blive gjort af Knud Bachs Landbrugernes Sammenslutning, der står i venskabeligt forhold til nationalsocialisterne, og tilsidst vil en kreds af ansete personligheder slutte sig til disse bestræbelser, således at brevene med tiden giver billedet af en intern folkestemning til fordel for dr. Clausen. Jeg tror, at dette er den fremgangsmåde til gunst for en aktivering af de danske nationalsocialisters ønsker, som er mest enkel, uskyldig og billig.

Om kongens stemning har jeg ved at blive bekendt med et referat af en samtale, som grev Knuth har haft med den danske kronprins, fået at vide, at kongen ikke har nogen som helst positiv indstilling overfor den nuværende regering Stauning-Munch, men at han dog vil undgå denne regerings forhastede afgang. Fremfor alt er kongen ikke klar over, hvem han skal bestemme sig for som efterfølger, da han under ingen omstændigheder som i 1920 vil udnævne et forretningsministerium, der ikke støttes af et overvejende flertal i befolkningen. Udfra disse synspunkter er kongen heller ikke gået nærmere ind på hofjægmester Sehesteds bestræbelser, da han mener, at et ministerium Sehested udelukkende vil blive et politisk midtpunkt for landbointeresser, hvilket han ikke anser for tilstrækkeligt. I spørgsmålet om en ny regeringsdannelse skal kongen, efter hvad der fortælles mig, nære frygt for, at det i tilfælde af, at det ikke lykkes at danne en national regering, fra tysk side kunne siges, at kongen var afvejet fra de danske grundlovsbestemmelser, og at det af hensyn til sikringen af den offentlige orden i Danmark var berettiget at oprette et tysk protektorat. Angående denne tanke hos kongen udtaltes det af den, der har givet mig referatet, at det var hr. Sehested, der igen synes at henholde sig til hr. Mortensen, der havde gjort denne formodning nærliggende for kongen. Det synes altså givet, at hr. Mortensen ikke nøjdes med en blot politisk aktivitet, men udover denne aktivitet søger at drage vor gesandts holdning overfor forholdene i Danmark i tvivl hos danske. Dermed er imidlertid grænsen for det, man kan finde sig i, overskredet, således at jeg gerne vil give udtryk for ønsket om, at man nu endelig lader hr. Mortensen kalde tilbage til Tyskland.

Ifølge det, minister von Renthe-Fink fortalte mig, da jeg refererede det, som jeg skriver til Dem, er det rigtigt, at kongen ikke vil lægge noget hastværk for dagen i spørgsmålet om kabinettet Stauning-Munch. Endvidere nærede kongen betænkeligheder i den af mig nævnte retning, således som minister von Renthe-Fink i anden forbindelse har erfaret af en kilde, der er den bedste til at bedømme det. Kongen luller sig herefter

stadig ind i forhåbningen om at kunne inddrage de hidtil værende regeringspartier i et nyt og mindre ministerium, hvilket imidlertid alene på grund af personernes jævnbyrdige stilling vil være et vanskeligt problem.

Minister von Renthe-Fink er underrettet både om denne skrivelse og om min skrivelse af 23. d. m.

Heil Hitler!

Deres hengivne

Meissner.

50.

Brev fra Brigadeführer Jost til legationsråd Martin Luther ang. breve og andet materiale fra den danske opposition med vedlagt oversigt.

28. maj 1940.

Hemmeligt!

CHEFEN FOR SIKKERHEDSPOLITIET
OG SD.

*Berlin SW 68, den 28. maj 1940
Wilhelmstrasse 102*

VI G 3 Lö/Ho. j.nr.:

I svaret bedes foranstående journalnummer
og dato anført.

Vedr.: Regeringsomdannelse i Danmark.

*Til Auswärtiges Amt
ved hr. V.L.R. Luther
Berlin W 8
Wilhelmstr. 74—76*

I fortsættelse af de allerede tidligere fremsendte beretninger om den planlagte dannelse af en ny, på landbrugsorganisationen LS og DNSAP baseret regering i Danmark oversendes hoslagt et antal oversættelser af breve og memoranda foruden en sammenfattende fremstilling af dette materiale. Brevene og memorandaerne er her blevet forelagt af en hjemmelsmand, der samarbejder med de LS-kredse, der bestræber sig for en regeringsnydannelse. De repræsenterer derfor, ligesom det i resumeet givne overblik, disse kredsers standpunkt.

Materialet forelægges til underretning, uden at der dermed tages stilling til gunst for disse bestræbelser, da der, som det her er bekendt, også indberettes om vigtige overvejelser til fordel for en bevarelse af regeringen Stauning.

P. c. v.

Jost.
SS-Brigadeführer.

Hemmeligt!*Afskrift.*

Af det medfølgende, i oversættelse vedlagte materiale, der er forelagt af den henværende hjemmelsmand, fremgår følgende billede af det stade, hvorpå aktionen til dannelse af en ny, på LS baseret regering i Danmark for tiden befinder sig:

1. I bilag 1 har bondepartiets fører, rigsdagsmand H a r t e l, nedfældet de foranstaltninger, som efter dansk opfattelse er nødvendige og gennemførlige for at omstille den samlede danske landbrugsproduktion med henblik på udvekslingen med Tyskland.

Hovedpunkterne i en sådan omstilling skal efter opfattelsen hos LSs ledelse være:

- a) Opretholdelse af den hidtilværende bestand af dansk malkekvæg og dermed opretholdelse af den hidtidige smørproduktion.
- b) Muliggørelse af, at malkekvægbestanden og smørproduktionen opretholdes ved en begrænsning af det øvrige kvæghold, nemlig formindskelse af svineholdet med $\frac{1}{3}$ og af fjerkræholdet med halvdelen.
- c) Forøgelse af selvforsyningen med kraftfoder ved udvidet dyrkning af proteinholdige planter (lucerne, lupin, bælgfrugter o. s. v.) og forøgelse af avlen af kulhydrater (kartofler, roer).

Ved disse foranstaltninger kan efter de danske landbrugseksperter opfattelse bortfaldet af den hidtidige import af kraftfoderstoffer vestfra i vidt omfang udlignes. Samtidig vil den forøgede dyrkning af disse markafgrøder medføre, at det danske landbrug bliver bedre i stand til at opsuge arbejdskraften (ca. 100 000).

For imidlertid at kunne gennemføre denne omstilling vil det være nødvendigt at forhøje smørprisen (som eksportpris nævnes d. kr. 4,50) og kornprisen (indenlandsk pris d. kr. 25—30 overfor nu d. kr. 18).

Man er, som det mundtligt meddeles her, iøvrigt også klar over, at gennemførelsen af denne omstilling af det danske landbrug må ske ikke alene gennem prisreguleringer, men også ved planlægning og offentlig regulering af produktionen.

2. Forhandlingerne med den danske konge er fremdeles blevet ført af hofjægermester Sehested. Om disse forhandlinger beretter brevet, bilag 2. Den danske konge syntes først ikke tilbøjelig til at fjerne regeringen Stauning, navnlig var han ikke villig til at danne en regering mod rigsdagens flertal. Han har dog fornylig under indtryk af Stauningregeringens yderligere svigten og af et stort antal breve fra alle befolkningsskredse, der overfor kongen rettede skarpe bebrejdelser mod regeringen Stauning og krævede dens afskedigelse, beklaget Stauningregeringens forbliven og synes nu at være villig til i fremtiden at tage en demissionsbegæring fra Stauning til følge.

Efter tilforladelige, strengt fortrolige informationer fra det danske hof vil kongen for tiden være tilbøjelig til i det øjeblik, da Stauning demissionerer, at overdrage dannelsen af en ny regering til Knud Bach.

Sehested har, som det fremgår af brevene af 18. og 24.5. til kongens kabinetssekretær (bilag 3 og 4), kammerherre C. P. Hansen, overfor kongen på det skarpeste betonet, at regeringen Stauning ikke i det lange løb var i stand til at gennemføre et virkelig brugbart og varigt samarbejde med Tyskland og hidføre en sañering af den ødelagte danske økonomi.

Samtidig har bondepartiets fører, Hartel, i en samtale med statsminister Stauning af denne krævet, at han skal demissionere, ligeledes under henvisning til, at regeringen Stauning ikke var egnet til at gennemføre det nødvendige snævre samarbejde med Tyskland (bilag 5). Hartels forlangende blev tilbagevist af Stauning.

Sehested forsøger nu at gennemføre, at kongen træffer en afgørelse indenfor de nærmeste 14 dage. Han har nær føling med dr. Frits Clausen, føreren for DNSAP, som han har underrettet om sin aktion (bilag 6).

Som eksponent for den del af det danske erhvervsliv, der tager særlig intim del i aktionen, er direktør Juncker fra oliemøllen i Aarhus udset til erhvervsminister; som betydende og indflydelsesrig dansk erhvervsmand har han allerede udarbejdet nøjagtige planer for omstillingen af det danske industrierhverv, således at det til-

passes de tyske behov. (Omstilling af den danske industri til forarbejdning af tyske halvfabrikata, likvidering af de overvejende som konkurrence mod Tyskland udbyggede industrier). Jfr. skrivelsen til Juncker, bilag 7.

Da den danske konge har erklæret, at han i intet tilfælde vil godkende en fornyet omdannelse af regeringen Stauning, gøres der for tiden af Sehested et forsøg på at styrte justitsminister Unmarck Larsen i forbindelse med bebrejdelser, der rettes mod hans forgænger Steincke, for derved at hidføre hele regeringens fald. (Jfr. skrivelsen til Unmarck Larsen, bilag 8). Samtidig har LS i pressen udsendt et opråb til den danske befolkning, hvori de krav, som LS stiller m. h. t. en sanering af det danske erhvervsliv, er formuleret, hvori det påvises, at regeringen i sin kriselovgivning ikke har taget hensyn til disse krav, og hvori det derfor kræves, at regeringen, der er uegnet til at redde det danske erhvervsliv, træder tilbage (bilag 9). Den danske radiofoni har nægtet at udsende dette opråb. For at gøre det tilgængeligt for videre kredse af den danske befolkning end dem, med hvilke man kan komme i forbindelse gennem den til LSs rådighed stående presse, foreslås det at bringe dette opråb i den tyske radios udsendelser på dansk som presseudtalelse fra Danmark.

3. Om den danske regerings taktik, der forsøger at fremstille alle sine upopulære foranstaltninger som¹⁾ under tysk tryk og derved at styrke befolkningens forbitrelse mod den tyske besættelse, gives der oplysninger i det som bilag 10 vedlagte brev fra Hartel til Sehested.
4. Den danske konge har leget med tanken om at danne en helt upolitisk regering af repræsentanter for det danske erhvervsliv (navnlig for industrien) under ledelse af ing. Højgaard (fra firmaet Højgaard, Müller og Schulz, et af de betydeligste danske entreprenørfirmaer) og af ing. Kampmann (fra firmaet Kampsax, ligeledes et betydende entreprenørfirma). Denne plan er blevet fremmet af den som anglofil kendte prins Axel. Kongen er af Sehested eftertrykkelig blevet gjort opmærksom på, at en sådan regering uden støtte fra de nationalsocialistiske danske fornyelsesbevægelser aldrig vil kunne gøre sig gældende og holde og antagelig heller ikke kunne regne med større imødekommenhed fra Tyskland. Højgaard og Kampmann har nære forbindelser til ing. Gunnar Larsen fra firmaet F. L. Smith & Co., der er kendt som den stærkeste eksponent for engelske interesser og oven i købet er stærkt mistænkt for at have arbejdet for Secret Service.
5. LS har, stillet overfor den nye situation, besluttet sig til ikke længere at optræde som en rent erhvervsmæssig standsorganisation, men som politisk bevægelse.

L.

¹⁾ Her synes eet eller flere ord at mangle.

(50. bilag 1)

Memorandum af folketingsmand A. Hartel om det danske landbrug.

[30. maj 1940.]

Hemmeligt!

Danmarks landbrugsproduktion og eksportmuligheder for landbrugsvarer.

Efter at Danmarks handel vestpå er blevet afskåret, kan man ved siden af hjemmemarkedet kun regne med endnu en stor kunde: *Stortyskland*.

Men det vil udover et begrænset tidsrum, i hvilket man endnu har de fornødne foderstoffer på lager, ikke være muligt at regne med, at man simpelthen kan eksportere de mængder til Tyskland, som tidligere blev eksporteret til England.

Det danske landbrug er ret ensidigt baseret på, at der udefra tilføres landet betydelige mængder korn og oliekgager.

Det må heller ikke overses, at den afgørende del af margarineproduktionen bortfalder, idet nemlig tilførslen af kopra- og sojaolie forsvinder.

Danmarks margarineforbrug udgjorde i året 1939 ca. 80 millioner kg, og når det nu skal dækkes med smør, vil der hertil behøves ca. 50 millioner kg. I forvejen blev der brugt 30 millioner kg smør. Der regnes altså her med en årlig ration af 25 kg pr. indbygger. Selvom Danmark i stort omfang går over til ensilering af proteinrige planter — lucerne, lupin og ærteafgrøder —, må man ved en fuldstændig afspærring af alle tilførsler af oliekgager regne med en ikke uvæsentlig nedgang i produktionen, således som det fremgår af den følgende opstilling. Nedgangen i produktionen kan man kun imødegå effektivt 1) ved at sikre kornavlens gennem en høj hjemmepris — 25-30 kr. pr. 100 kg overfor en nuværende maksimalpris på 18 kr., 2) ved fuldstændig dækning af produktionsomkostningerne og en tilsvarende fortjeneste ved salget af smør, flæsk, æg og kød.

Det er fremfor alt af største betydning, at smørprisen sikres, og at bønderne derved opmuntres til i størst muligt omfang at opretholde deres kvægbestande. Medens man relativt hurtigt igen kan forøge svine- og hønsebestanden efter en foretagen reduktion, er dette en langt vanskeligere og mere langvarig proces, når den foretages med malkekvæget.

En god kornpris vil medføre, at der produceres billigere kulhydrater såsom kartofler og sukkerroer, og da disse afgrøder kræver mere arbejdskraft, *vil en nedgang i arbejdsløsheden være en heldig bivirkning.*

LSs agrarpolitik vil straks sætte ind på dette punkt. Den produktionsmæssige uafhængighed (selvforsyning) gennemføres, idet man erstatter mindre indbringende afgrøder med sådanne, som på samme areal giver et større udbytte, og som i praksis helt eller delvis kan erstatte disse.

Det vil kun medføre ringe tekniske vanskeligheder at anvende indtil 60 % af foderenhederne til svin i form af kogte kartofler eller indtil 20 % i form af sukkerroer.

Navnlig ved fedning af store svin for det tyske marked er det let at anvende andre kulhydrater end korn.

Kornavlsarealerne giver gennemsnitlig pr. år og ha ca. 2 800 foderenheder, medens sukkerroer giver ca. 7 000 sukkerenheder. Hertil kommer den proteinholdige roetop (roemblade), der egner sig fortrinligt til ensilage.

Kartoflerne giver omtrent dobbelt så stort et udbytte som kornavlens. *Herefter vil en ombytning af 170 000 ha korn med kartofler og sukkerroer give Danmark de for den normale produktion fornødne kulhydrater.*

Derved reduceres kornarealet fra 1,33 millioner ha til 1,16 millioner ha, medens roearealet stiger fra ca. 510 000 til ca. 680 000 ha.

Denne omlægning vil ligeledes udøve stor *indflydelse på beskæftigelsen.*

Efter landøkonomisk driftsbureaus undersøgelser var behovet for arbejdskraft:

pr. ha med korn	ca. 165 arbejdstimer
- - - foderroer	- 520 —
- - - kartofler	- 580 —
- - - sukkerroer	- 620 —

Heraf følger, at en omlægning af sædskiftet fra korn til de nævnte roeprodukter vil stille betydelig større krav til øget anvendelse af menneskelig arbejdskraft, og at den som følge heraf også vil skabe store muligheder for en nedgang i arbejdsløsheden.

Hvis Danmark fortsætter med de urentable smørpriser, vil følgen være en ekstensivering af markbruget og en nedslagtning af kvægbestanden. Vore eksportmuligheder vil blive forringet, og arbejdsmulighederne på landet vil blive yderligere indskrænket.

Varigt til græsmarker udlagte arealer kræver kun 25 % af arbejdsindsatsen for en tilsvarende kornmark og 6 % af et tilsvarende sukkerroeareal.

Foran blev anført, at et areal på 170 000 ha kom på tale for omlægningen, hvortil der kræves en forøgelse af arbejdstiden på ca. 430 timer, d. v. s. i det hele omtrent 73 millioner arbejdstimer.

En landarbejder vil sandsynligvis være beskæftiget 300 dage om året, dagen regnet til 9 timer. Dette giver 2 700 timer pr. år.

Alene gennem denne omlægning vil der herefter kunne indkobles ca. 22 000 helårs-beskæftigede landarbejdere.

Men de lønninger, som landbruget hidtil har kunnet betale sine arbejdere, har ikke kunnet holde disse fast ved landbruget. De ret store sociale understøttelser i byerne har virket i samme retning.

Kun bedre priser for landbrugsvarerne, navnlig for smørproduktionen, kan muliggøre den her skitserede omlægning, der stort set vil gøre Danmark uafhængig af tilførsler vestfra. Som et led i det mellemeuropæiske livsrum vil Danmark ventelig have amerikansk valuta til rådighed til køb af oversøiske olieklager og til køb af korn. Men man kan sikkert regne med visse tilførsler af olieklager fra Rumænien og Sortehavslandene! Sådanne tilførsler må anses for nødvendige, særlig for de mindre landbrugsbedrifter, der med deres små arealer ikke er i stand til at gennemføre en selvforsyning med proteinafgrøder (lucerne, lupin, bælgfrugter o. s. v.). Den indførsel af olieklager, som kan opnås, må derfor i første række forbeholdes husmændene.

Hvis man må overflødiggøre hele importen af olieklager, vil det dreje sig om at skaffe erstatning for mindst 160 000 t fordøjelig æggehvite eller omtrent 600 000 t almindelige olieklager.

Ved en fortsættelse og udbygning af denne af LS indledte selvforsyningspolitik, der oprindeligt blev skabt for at spare valuta, men som nu er nødvendig, fordi der hverken findes valuta eller importmuligheder i samme omfang som hidtil, tror LS, at Danmark meget hurtigt kan indvinde 33 % af ovennævnte kvantum, ved bedre høavl, gennem understøttelse af junileveringerne og ved dyrkning af de bedst egnede, proteinrige produkter. Idet vi år for år følger denne linie, kan dette kvantum stadig forhøjes, indenfor eet år lader det sig derimod ikke gennemføre. *Også her vil resultatet være en betydelig udvidelse af beskæftigelsen.* Men den ubetingede forudsætning for at gennemføre denne omlægning efter store linier er rentable priser, *hvorved der gives særlig præference til smørret: en pris på 4,50 kr. pr. kg kan betragtes som et sikkert grundlag. På dette punkt er Danmark fuldstændig afhængig af sin nye hovedaftager: Tyskland; ved siden heraf må priserne på hjemmemarkedet naturligvis tilpasses eksportpriserne.*

Gennem den af LS foreslåede højere konrpris på 25—30 kr. pr. 100 kg indleder vi selv en landbrugspolitik, der opmuntrer bønderne til gennem roer og kartofler at skaffe sig de billigst mulige kulhydrater, og derved bestræber landbruget sig ganske automatisk for at opretholde produktionen.

Hovedpunkterne i vor agrarpolitik, hvis rent agrarøkonomiske muligheder er skildret i det foranstående, er følgende: Ved strygning af gæld og ved forøget fortjeneste gør vi det muligt for en mand med gennemsnitlig dygtighed og flid, at opnå balance mellem udgifter og indtægter, derudover får han en beskedent nettofortjeneste. Ikke store indtægter, men en velfunderet tilværelse er bondens ideal. Derved muliggøres det:

- 1) at binde landmanden til hjemmet og jorden,
- 2) at holde og forøge antallet af de i landbruget beskæftigede arbejdere,
- 3) at gengive landbruget den købekraft, som kommer andre erhvervsgrene tilgode.

Hertil skal slutte sig en landbrugslovgivning, der fremmer byggeriet af gode landarbejderboliger, sikrer ejendommene mod overprioritering og tilvejebringer nye arveregler (arvegårdslovgivning).

Hvis landbrugslovgivningen fortsætter i det nuværende spor, og hvis salgspriserne ikke indeholder nogen tilskyndelse til at foranledige de foran beskrevne omlægninger, *vil følgen blive en stærk indskrænkning af produktionen.* Danmark vil blive fattigere, og efter at Tyskland gennem nogen tid har modtaget en ret stor eksport til de for de danske landmænd tabbringende priser — dette gælder særlig for smørprisen på kr. 2,65 pr. kg og for ægprisen på kr. 1,40 pr. kg —, vil de mængder, der står til rådighed for eksporten,

falde til et minimum. Sålænge den i det foranstående foreslåede omlægning ikke foretages, må Danmark ved en normal høst regne med at anvende sine foderstoffer således, som det er vist i den efterfølgende opstilling, der er baseret på officielt, statistisk materiale.

Høstudbytte af korn (i t)

	gennemsn. 1929/33	gennemsn. 1934/38	1936	1937	1938	1939
Hvede	296 200	276 900	306 600	368 000	460 900	410 000
Rug	240 400	258 400	199 200	251 200	283 600	250 000
Byg	1 014 100	1 084 100	898 200	1 099 300	1 359 300	1 240 000
Havre	1 000 700	1 006 900	836 300	1 024 900	1 144 200	1 020 000
Blandsæd	767 700	769 200	636 400	753 800	795 300	700 000
	3 319 100	3 495 500	2 867 700	3 497 200	4 043 300	3 620 000

Danmarks årlige kornforbrug, beregnet på grundlag af den sidste husdyrtælling.

	1000 stk.	Norm. kornforbrug i t		Kornforbrug ved nedsat produktion eller foder- skifte i t
Heste	595	675 000	uforandret	675 000
<i>Kvæg:</i>			(oliekagefoderenheder)	
malkekøer	1 646	198 000	(790 000)	500 000
ungkvæg o. a.	1 593	246 000	(108 000)	246 000
<i>Svin:</i>				
avlsvin	385	250 000	nedsat med $\frac{1}{3}$	165 000
slagtesvin	4 600	1 196 000	— — —	800 000
<i>Høns:</i>	14 000			
kyllinger o. a.				
fjerkræ		720 000	nedsat med $\frac{1}{2}$	360 000
får o. a.				
husdyr		20 000	uforandret	20 000
mel og gryn		448 000	—	448 000
øl og spiritus		39 000	—	39 000
såsåed		244 000	—	244 000
		4 036 000		3 497 000
			normal avl. . .	3 500 000

Kornimporten har i en årrække gennemsnitligt udgjort ca. 600 000 t.

Importen af oliekgær, sojaskrå o. lign. har i en årrække gennemsnitligt udgjort ca. 700 000 t.

Grundlaget for tallene i ovenstående tabel vedrørende kornforbruget fremgår af følgende:

Det årlige behov af foderkorn for hestebestanden.

Som det fremgår af driftsregnskaberne, udgør kraftfoderet for hver beregnet stor hest 1 300 kg pr. år.

Ved tællingen den 15.7.1939 udgjorde hestebestanden i landkommunerne ca. 577 000 stk., i bykommunerne ca. 70 000 stk.

Føl og plage indtil 3 år beregnes efter den sædvanlige fremgangsmåde som store heste, således at føl og plage regnes som $\frac{2}{3}$ udvoksede heste og småheste som $\frac{3}{4}$ store heste.

Hestebestanden den 15.7.1939 (1 000 stk.)

		beregnet antal store heste
tunge heste	335	335
små heste	115	86
føl og plage	145	97
	595	518

Det beregnede antal store heste udgør 518 000 stk. Dette tal ganget med 1 300 kg kraftfoderstoffer giver 675 000 t kraftfoder. En endnu større anvendelse af sukkerroer kan yderligere formindske dette tal betydeligt, således som det er vist i det foranstående.

Kvægbestand — forbrug af kraftfoder og korn.

	30.12.39 landkommuner	1933 bykommuner		Årligt forbrug (efter prof. Hansen Larsen)	
	100 stk.		ialt	korn mill. kg	oliekager o. lign. mill. foderenh.
Køer og kvier, der har kælvet	1 618	28	1 646	198	790
tyre over 1 år	67	1	68	27	17
okser — - -	64	3	67	3	3
kvier — - -	587	10	597	31	24
kalve under 1 år	850	11	861	185	64
	3 186	53	3 239	444	898

800 mill. kg.

Man må tilstræbe at omsætte og udnytte den danske produktion af grovfoder så økonomisk som muligt, og dette lader sig bedst opnå ved, at man opretholder den størst mulige kvægbestand. Forudsætter man, at overhovedet enhver import af oliekgær standses, vil det være nødvendigt at give malkekøerne betydelig mere korn end hidtil. Ungkvæget må klare sig uden de oliekgær, som det hidtil har fået, og hvis svinebestanden formindskes med $\frac{1}{3}$ og hønsebestanden med halvdelen, vil der være så meget hjemmeavlet korn til rådighed, at det hidtidige kvantum for malkekøerne, ca. 200 000 t, let kan forhøjes til 500 000 t. Til erstatning for den bortfaldende oliekgæimport må hver enkelt landmand selv sørge for at producere så mange proteinstoffer som muligt i form af hør, bælgfrugter o. lign. Her står Danmark ikke så vel rustet, som det kunne have været, hvis regeringen havde fulgt LS.

Mælkeproduktionen vil derfor indtil videre falde noget som følge af manglen på æggehvdestoffer.

Hvis man forudsætter, at den hidtidige årlige mælkemængde, 5 450 millioner kg, synker med 25 % til 4 100 millioner kg, hvoraf 1 100 millioner kg anvendes til forbrug, til ost og producentforbrug, resterer der 3 000 millioner kg mælk til smørproduktionen, hvilket svarer til 130 millioner kg smør.

Når margarineproduktionen indskrænkes stærkt eller standses helt, regnes der med, at hjemmeforbruget af smør vil stige fra 30 millioner kg til 80 millioner kg om året.

Margarineforbruget har i de seneste år udgjort ca. 80 millioner kg eller 22 kg pr. indbygger og smørforbruget godt 30 millioner kg eller 8—9 kg pr. indbygger. Men herved må det ikke overses, at Danmark råder over anseelige mængder margarineråstoffer. Der vil derfor, så længe dette er tilfældet, kun kunne regnes med en forøgelse af hjemmeforbruget af smør med ca. 20—25 millioner kg pr. år. Der står herefter til rådighed for eksporten i det kommende halvår 1. juni—31. december 1940 ca. 40 millioner kg, altså omtrent lige så meget, som Tyskland aftog i hele året 1939, i hvilket eksporten udgjorde 43 500 000 kg.

Forbruget af foderkorn til svineproduktionen.

Produktionen af svinekød og flæsk udgjorde i de sidste år efter statistisk departements beregninger ca. 300 millioner kg, hvoraf ca. $\frac{1}{3}$ eller 100 millioner kg blev afsat på hjemmemarkedet. Til opretholdelse af denne produktion findes der 360 000—370 000 grisesøer og 17 000—18 000 orner.

Dette antal avlsdyr kræver ifølge svinefodringsforsøgene årlig 250 000 t kraftfoder, idet man til en grisesø beregner ca. 1 400 foderenheder, hvoraf godt halvdelen er grovfoder og mælk.

385 000 avlsdyr à 650 kg korn = 250 000 t korn.

Produktionen af slagtesvin — heri iberegnet både, hvad der slagtes på slagterierne, hos slagterne og i de offentlige slagtehuse, hjemmeslagtningerne hos producenterne o. lign., og hvad der eksporteres af levende svin — udgør — omregnet til svinekød og flæsk — 300 millioner kg.

Som det ifølge landøkonomisk driftsbureaus regnskabsresultater fremgår af praktiske tilfælde, forbruges der 260 kg korn for at opdrætte en pattegris til et slagtesvin, d. v. s. fra ca. 20 kg til 90 kg levende vægt = 65 kg slagtet vægt.

300 millioner kg svinekød og flæsk omregnet til svin à 90 kg levende vægt (65—70 kg slagtet vægt) svarer til 4,6 millioner svin.

4,6 millioner svin à 260 kg korn = 1 196 000 t korn.

For at tilpasse svinebestandens størrelse til den kornmængde, som man kan vente at have til rådighed, vil det sandsynligvis være nødvendigt at formindske bestanden til $\frac{2}{3}$, således at bestanden af søer udgør 240 000 stk., antallet af fedesvin 3,1 millioner, hvilket netop svarer til 13 grise pr. sø, hvormed der almindeligvis regnes i gennemsnit.

Af disse 3,1 millioner slagtesvin vil 1,6 millioner være til rådighed for eksporten overfor hidtil ca. 3 millioner og sædvanligvis 1,5 millioner i det hele til forbruget på hjemmemarkedet.

Der må tages hensyn til, at disse 1,6 millioner svin, hvis de er bestemt for det tyske marked, kan have en betydelig højere vægt end de hidtidige engelske baconsvin, og at den sidste del af fedningsperioden er langt den billigste. De store svin egner sig særlig til fodring med kogte kartofler og sukkerroer. Da Tyskland i året 1939 kun aftog 135 600 levende svin og 5 600 t slagtede grise, frembyder der sig her en mulighed for en stærk udvidelse af eksportmulighederne.

Forbruget af svin på hjemmemarkedet kan kun beregnes skønsmæssigt. Det kongelige danske Landhusholdningsselskab beregner det på følgende grundlag: Ifølge en optælling, som blev foretaget for nogle år siden, blev der hos producenterne slagtet godt 200 000 svin, og slagtingen af svin hos slagtere, der ikke slagter i offentlige slagtehuse, ansættes af sagkyndige til 300 000 stk., ialt ca. 500 000 stk. à 80 kg udover de kontrolerede slagtninger.

Omregnet til svin af baconstørrelse svarer disse 500 000 svin til godt 600 000 stk., og hertil kommer ca. 1 million svin, der af slagterier og offentlige slagtehuse blev solgt til hjemmeforbruget, således at hjemmeforbruget i det hele udgør 1,5—1,6 millioner svin à 65 kg eller ca. 100 millioner kg svinekød og flæsk, hvilket nøjagtigt svarer til, hvad statistisk departement har beregnet for hjemmeforbruget i de seneste år.

Når svineproduktionen på denne måde formindskes med $\frac{1}{3}$, vil kornforbruget for avlsdyr udgøre 165 000 t og for slagtesvin 800 000 t.

Forbrug af korn til høns og andet fjerkræ.

Ifølge Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs drifts- og erhvervsøkonomiske undersøgelser kan man med berettiget sandsynlighed regne med et årligt kornforbrug af 30 kg pr. høne og henimod 10 kg pr. kylling for $\frac{1}{2}$ år. — Normalt er ca. halvdelen af den samlede hønsebestand tillægsdyr, og sagkyndige på fjerkræavlens område anslår den gennemsnitlige årlige kornmængde til høns og kyllinger til 20 kg pr. dyr.

I 1939 fandtes der en samlet hønsebestand på ca. 33 millioner stk.

33 millioner stk. $\times$ 20 kg = 660 000 t korn.

Tællingsresultaterne for det øvrige fjerkræ er for året 1939 endnu ikke offentliggjort pr. 1.5.1940, men på grundlag af den sidste tælling af kalkuner, ænder og gæs i året 1933 må kornforbruget til disse, indbefattet duerne, foreløbig ansættes til 60 millioner t¹) pr. år således at forbruget til den samlede fjerkræbestand for året 1939 ialt ansættes til

720 000 t korn.

Ved en halvering af fjerkræbestanden vil kornforbruget falde fra 720 000 t korn til 360 000 t, således at der i stedet for 7 millioner høner bliver 14 millioner²) høner. Formindskelsen af ægproduktionen vil ikke ganske svare til halvdelen, da ejerne fortrinsvis vil slagte de dårligste æglæggere. Der vil herefter være ca. 75 millioner kg æg til rest; herfra går 28 millioner kg til hjemmemarkedet, hvorefter der *kan regnes med et eksportkvantum på ca. 50 millioner kg.* Hvis Tyskland aftager flertallet af disse æg, kan der regnes med en fordobling af eksporten, der i 1939 udgjorde 23 400 000 snese eller 25 millioner kg.

Korn til industrielt forbrug.

Ifølge produktionsstatistikken blev der i året 1938 anvendt:

Til øl: 31 119 t byg og havremalt, 2 003 t majs	ialt	33 122 t
til gær og spiritus: 3 712 t majs, 2 397 t byg, 40 t hvede	—	6 149 t
		39 271 t

Korn til mel og gryn.

Byg, 6 300 t (65 %) + produktion udenfor statistikken	ialt	9 700 t
havre	ca.	26 000 t
hvede, dansk 58 600 t, udenlandsk 157 500 t importeret, — eksporteret		
hvedemel 18 492 t omregnet til uformalet hvede (73 % mel) = 25 340 t	ialt	241 440 t
rug, dansk 43 500 t, udenlandsk 107 400 t (85 %) + produktion udenfor statistikken ialt 177 500 t ÷ 6 500 t eksporteret rugmel = 7 100 t rug	—	170 400 t
		447 540 t

Resumé:

For det danske landbrug foreligger der altså følgende muligheder:

- I. At importforholdene for korn og oliekgager igen bliver, hvad man i almindelighed kalder normale. Denne mulighed er meget teoretisk, idet man meget vanskeligt kan se, hvorledes Danmark kan skaffe sig den fornødne valuta til at foretage disse indkøb.
- II. At der foretages en drastisk nedsættelse af husdyrbestanden, hvis minimumsgrænser er angivet i denne redegørelses sidste afsnit.
- III. At de danske landmænd går over til en mere effektiv selvforsyningspolitik, således som det blev skitseret i denne afhandlings første afsnit. Det er denne politik, som LS på det mest indtrængende ønsker fremmet.

Denne agrarpolitik bæres af 2 konstruktive tanker:

Den ene er, at landet ved hjælp af en fornuftig kornordning, der sikrer produktionskredsen³), til det yderste udnytter sit kornareal; samtidig skal den høje kornpris for hele den del af landbruget, der ikke kan forsyne sig selv med korn, virke som en spore til på anden måde at fremstille billigere kulhydrater (kartofler og sukkerroer).

Den anden er, at det fremfor alt gælder om at bevare vor malkekvægbestand, da denne først lader sig genopbygge efter årelangt arbejde.

Netop derfor er den hidtil i Danmark drevne prispolitik med hensyn til smørpriserne, som netop har sat sidstnævnte priser som de laveste, forfejlet fra grunden. Denne fejl i Englandsaftalerne er blevet gentaget i den fornylig afsluttede aftale med Tyskland. Her blev smørprisen fastsat til 2,65 kr., altså langt under produktionsprisen, som allerede i efteråret 1939, inden forhandlingerne med England blev indledet, videnskabeligt blev beregnet til 3,72 kr. pr. kg. Da omlægningen til en udpræget selvforsyningspolitik som følge af dens langt større krav til den menneskelige arbejdsindsats fordyrer produktionen, har LS regnet med en smørpris af 4,50 kr. pr. kg,

og såfremt de øvrige priser for de resterende landbrugsvarer holdes på det grundlag, der er angivet i vedlagte opstilling, vil der for de danske landmænd opstå en naturlig tilskyndelse til at bevare deres kostbare kvægbestande og til at opretholde den størst mulige smørproduktion.

Da man må antage, at dette ligger i vor nye hovedaftager Tysklands interesse, måtte en sådan fastsættelse af smørprisen være en grundpille i enhver handelsaftale mellem Danmark og Tyskland.

Bilag.

Prisforslag for danske landbrugsprodukter.

1) smør	kr. 4,50 pr. kg
2) flæsk	- 2,40 - - (slagtet vægt)
3) æg	- 2,40 - snes
4) okser og kvier	95—100 øre pr. kg levende vægt
tyre	80—100 - - - — —
unge køer	85—100 - - - — —
ældre køer	60—90 - - - — —

¹⁾ Formentlig skrivefejl for „kg“.

²⁾ De to tal synes at stå i omvendt rækkefølge.

³⁾ „Produktionskreis“, formentlig skrivefejl for „Produktionspreis“ = produktionsprisen.

(50. bilag 2)

Brev fra hofjægmester Jørgen Sehested til ingeniør Mortensen.

25. maj 1940.

Hemmeligt!

St. Kongensgade 81,
den 25. 5. 1940.¹⁾

Kære Morten!

Da du i dag forlader os, vil jeg gerne forsøge på at give dig et billede af situationen, således som den har udviklet sig siden vor alvorlige samtale den 20. maj.

Gennem de 4 samtaler, som jeg har haft med kabinetssekretær Hansen og kammerherre Bardenfleth og efter en række referater, som jeg har fået om udtalelser af X, er sagen, forsåvidt den vedrører kongens stilling, ganske klar.

Ingen påvirkning og ingen forestillinger vil overbevise Hans Majestæt om nødvendigheden af at fjerne regeringen. Hensynet til forfatningen og det parlamentariske flertal er for ham det afgørende. Han vil ikke gøre brug af sin i grundlovens § 13 hjemlede ret til at fjerne regeringen. Hvis der kommer en ny regering, vil han respektere rigsdagsflertallets beslutninger om denne regering.

Jeg har kun opnået, at X nu ønsker at blive af med Stauning. Under krisen i fredags beklagede han Staunings forbliven.

X må man en skønne dag stille overfor en fuldbyrdet kendsgerning.

Som du ved, står nu kun tilbage at ordne spørgsmålet om Staunings stilling. Vi behøver ikke at regne med forsøg på magtovertagelse fra nogen side. Problemet er nu yderst enkelt — det gælder om at tvinge den samlede regering til at gå af, hvorved de

4 politiske partier vil blive sat ud af spillet. Det er min opfattelse, at sagen må være afgjort indenfor et tidsrum af højst 2 uger, regnet fra søndag den 26. maj. Jeg er klar over, at den tyske Førers forsikring til det danske folk om bevarelse af vor indre frihed og selvstændighed forudsætter en nyordning af landets økonomiske og politiske system. Vort erhvervsliv må tilpasses de ændrede forhold, og arbejdsløsheden må afskaffes.

Kan du skaffe os en frist på 14 dage? Har du tillid til mine planer, du kan i hvert tilfælde regne med mit liv eller min frihed som indsats.

Med ønsket om en god rejse og venlig hilsen

Din hengivne

sign. Jørgen Sehestedt.

¹⁾ I en anden oversættelse dateret 24/5 1940.

(50. bilag 3)

Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested til kammerherre C. P. M. Hansen.

18. maj 1940.

Hemmeligt!

København, den 18. 5. 1940.

Kære hr. kammerherre!

Ved De, at mit brev i dag er blevet givet videre til Stauning, og at jeg underhånden er blevet underrettet derom fra Hans Majestæt?

Jeg har overvejet Deres bemærkning, hr. kammerherre, om, at man kunne forvente en advarsel fra tysk side, inden der blev taget nye afgørende skridt. Min opfattelse svarer ikke helt til Deres. Jeg tror, at man såvel her som der anser det for brud på forudsætningerne, at man nu i 5 uger har opretholdt en regering, der på den mest uneutrale måde har tilsmudset det bestående regime i Tyskland; særlig når dertil kommer, at denne regering sikkert ikke kan sikre ordnede økonomiske forhold og forsvarlige arbejdsforhold. Alene regeringens handlinger og undladelser vedrørende landbrugsforholdene er en bevidst sabotage af handelsforbindelserne med Tyskland. Ser man på de priser, til hvilke regeringen har solgt, ved man, at kvægbesætningerne for en stor del må realiseres, og at besætningernes værdi vil synke til et minimum.

Tildels foranlediget af Deres nævnte bemærkninger har jeg undersøgt, hvorvidt der kan opnås en officiel stillingtagen.

Hvis man ikke vil tage min meddelelse for god og nødvendig orientering om situationen og drage konsekvenserne deraf, vil det næste skridt blive kravet om øjeblikkelig fjernelse af den socialdemokratiske regering og valget af en regering, som på forhånd kan godkendes.

Jeg vægrer mig så længe som på nogen måde muligt ved at opgive tanken om, at den fornødne udrensning kommer fra dansk side.

Foranlediget af visse antydninger fra kammerherre Bardenfleths side benytter jeg lejligheden til udtrykkelig at advare imod forsøget med et „forretningsministerium“ uden føling med de nye bevægelser indenfor det danske folk. Et sådant forsøg vil blive mødt med en voldsom reaktion. Jeg henviser til et interview med dr. Clausen i „Fædrelandet“.

Jeg har tilladt mig at telefonere til Dem. Hvis De, hr. kammerherre, er af den mening, at en samtale er ønskelig, er jeg indtil videre hjemme i min lejlighed.

Deres hengivne

(50. bilag 4)

Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested til kammerherre C. P. M. Hansen.**24. maj 1940.****Hemmeligt!***St. Kongensgade 81
d. 24. maj 1940.**Højvelbårne hr. kammerherre C. P. M. Hansen.*

Efter aftale tillader jeg mig at underrette Dem om folketingsmand Hartels samtale med statsministeren. Et referat af samtalen vedlægges.

Jeg ønsker samtidig at bemærke, at jeg ikke har afsendt det andet brev til Hans Majestæt, skønt De bad mig om at gøre det, da jeg går ud fra, at de i dette brev indeholdte meddelelser er gået videre.

Jeg kan yderligere meddele, at man ikke kan regne med en længere frist end til senest søndag den 9. juni, og at jeg ikke kan garantere for, at der ikke sker noget på et tidligere tidspunkt.

Jeg har nu gjort alt, hvad der stod i min magt for at advare Hans Majestæt, og jeg fralægger mig fra nu af ethvert ansvar.

Deres hengivne

(50. bilag 5)

**Folketingsmand A. Hartels referat af samtale med
statsminister Stauning 20. maj.****[20. maj 1940.]****Hemmeligt!****Samtale med statsminister Th. Stauning den 20. 5. 1940.**

Hartel: I årevis har De, hr. statsminister, i rigsdagen haft lejlighed til at følge min linie: Bekæmpelse af sanktioner mod Italien, kravet om udmeldelse af Folkeforbundet og den ofte gentagne advarsel til socialdemokratiets ledende mænd og presse om at undlade de for landet farlige angreb på det nye Tysklands personer og forhold. Det kan derfor ikke overraske Dem, at jeg tror, at den nuværende regering, der har haft en modsat indstilling, i den givne situation er overordentlig skadelig for vort land, og at den ikke er i stand til på fri og værdig måde at sikre os de bedst mulige betingelser hos det nye Tyskland. Jeg frygter, at vi under Deres regering i løbet af kort tid bliver et protektorat Danmark. Jeg er her ganske enig i de betragtninger, som hofjægermester Sehested har givet udtryk for i sit brev af 16. 5. til Hans Majestæt Kongen.

Stauning: Vi har ikke bemærket nogen utilfredshed fra tysk side.

Hartel: Alligevel har jeg efterretninger fra Berlin, som i det væsentlige bekræfter Sehesteds synspunkter; og det tør ikke forblive upåagtet, at med den udvikling, som tingene har taget i Norge og Holland, kan faren for vor selvstændighed ikke overses.

Stauning: Jeg forstår, at der findes visse kredse, som ved hjælp af deres udenlandske forbindelser konspirerer mod regeringen.

Hartel: Allerede dette, at jeg kommer til Dem, hr. statsminister, og meddeler Dem mine oplysninger, tyder ikke just på nogen konspiration. Det er nøjagtig den samme fremgangsmåde, som Knud Bach og jeg anvendte, da vi straks efter besættelsen henvendte os til minister Hauch med oplysning om, at vi takket være vore forbindelser, som vi for mere end 1½ år siden knyttede med ledende myndigheder i Berlin, nu havde fået en indbydelse til i Berlin at føre forhandlinger om en landbrugsaftale mellem LS og den tyske regering. Vore pas var i orden, vi ønskede kun at vide, om Hauch troede, at vore forhandlinger ville være til skade for de officielle forhandlinger. Da han henstillede til os ikke at rejse, opsatte vi sagen indtil videre.

Nu ser vi imidlertid, at de officielle forhandlinger er blevet afsluttet med et resultat, der er langt dårligere end det, der var stillet os i udsigt. Dette beviser, at regeringen ikke formår at sikre vort land de bedst mulige betingelser.

Stauning: Den delegation, der nu er vendt tilbage, var i det væsentlige sammensat af repræsentanter for erhvervsgrenene.

Hartel: Den delegation, som De, hr. statsminister, her omtaler, beskæftigede sig med de tyske modbydelser; landbrugsprodukterne var blevet solgt under forhandlingerne i København på dårlige betingelser.

Jeg mener, at en regering Knud Bach vil have langt lettere end den nuværende ved at skaffe landet gunstige afsætningsvilkår. Og en sådan regering har indadtil den store fordel, at den foruden at repræsentere vort hovederhverv kan slutte en politisk borgfred med de danske nationalsocialister, hvad ingen anden regering formår i dag. Og at nationalsocialisterne i dag er en magtfaktor, kan dog ikke drages i tvivl.

Stauning: Hvis De ønsker, at regeringen skal erstattes, så kender De vejen dertil. Jeg mener, at regeringen har et sikkert parlamentarisk flertal.

Hartel: Det har intet formål i dag, da der af gode grunde ikke kan rettes nogen appel til vælgerne, at tale om parlamentariske flertal. Vi behøver en regering, som i Tyskland nyder en sådan tillid, at Danmarks selvstændighed bevares, og at man derved undgår det truende protektorat og opnår bedre afsætningsvilkår.

Stauning: Der findes ganske sikkert adskillige, som slet ikke er så kede af udsigten til et protektorat.

Hartel: Dette gælder i det mindste ikke mig, der netop foretager denne henvendelse, for at vi kan undgå et protektorat. Det ville være meget ubehageligt at arbejde under sådanne forhold.

Indenrigsminister Dahlggaard sagde kort efter besættelsen til mig, at jeg i denne situation kunne yde mit land store tjenester, og netop derfor beder jeg i dag Dem, hr. statsminister, om at træde tilbage, da jeg tror, at regeringens forbliven udgør en fare for vor selvstændighed.

Stauning: Jeg stoler i denne henseende på, at den med os trufne aftale om vor uafhængighed vil blive respekteret.

Hartel: Har regeringen ikke på sin side brudt denne aftale ved, at der til trods for aftalen blev ydet modstand i Jylland?

Stauning: Denne modstand blev ydet, fordi tyskerne trængte ind over grænsen, inden aftalen blev truffet.

Hartel: Der er i øjeblikket ikke tale om nogen direkte pression, men man mener i Berlin, at vi selv må indse, hvorledes stillingen er. Jeg har talt åbent til Dem, hr. statsminister, således som det er min ret og min pligt, da jeg ved, at forholdene er alvorlige. Og jeg mener, at det er Dem, hr. statsminister, der selv må træffe afgørelsen.

Stauning: Jeg ser ingen anledning til at træde tilbage.

Hartel: Jeg takker Dem, hr. statsminister, fordi De har hørt på mig, men jeg beklager, at De ikke ser situationen under samme synsvinkel. Jeg imødeser en alvorlig udvikling.

Referatet blev nedskrevet umiddelbart efter samtalen. Samtalen fandt sted mandag den 20. 5. 1940.

sign. A. Hartel.

(50. bilag 6)

Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested til Frits Clausen.

24. maj 1940.

Hemmeligt!*St. Kongensgade 81,
d. 24. 5. 1940.**Kære dr. Clausen!*

Jeg fremsender hermed en afskrift af breve til kammerherre Hansen, hr. Preben Wenck og ingeniør Mortensen.

Jeg vil meget gerne have en samtale i dagens løb.

Jeg vedlægger et brev til justitsminister Unmarck Larsen. Hvis han ikke bøjer sig for de i skrivelsen indeholdte fuldt berettigede krav, vil jeg forsøge på overfor rigsdagen at gøre ham ansvarlig og så inddrage Steincke-sagerne, som jeg har gemt til en situation, i hvilken det er nødvendigt at få regeringen styrtet. Fra nu af må der helst flere gange om ugen ske et angreb, og jeg håber, at De og Hartel vil understøtte en rigsretsanklage mod Unmarck Larsen og kravet om kriminel undersøgelse mod Steincke. Det vil være yderst ubehageligt for regeringen, at disse sager fremdrages i øjeblikket. Selvfølgelig skal jeg lægge det til rette juridisk.

Deres hengivne

(50. bilag 7)

Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested til direktør Juncker.

18. maj 1940.

Hemmeligt!*18. maj 1940.**Hr. direktør Juncker.*

Jeg tillader mig at henvise til en kopi af breve til Hans Majestæt og til kammerherre Hansen.

Disse breve blev foranlediget ved, at jeg i dag fik besked om, at Stauning var underrettet. Dette kan blive anledningen til en ny krise.

Grunden til at Stauning ikke demissionerede i torsdags aften, da hans beslutning syntes at være taget, er efter oplysninger, der er indhentet af Hartel, den, at der i mødet blev givet meddelelse om, „at franskmændene havde vundet et stort slag i Belgien“. Man foretrak så ikke at afgive magten, men at vente på, at englænderne sejrede, „således at alt igen kunne blive ligesom tidligere“.

Deres hengivne

Brev fra hofjægermester Jørgen Sehested til justitsminister Unmack Larsen.

21. maj 1940.

Hemmeligt!

Afskrift.

København, den 21. maj 1940.

*Hr. justitsminister Unmarck Larsen,
justitsministeriet,
Slotsholmen 2.*

Den 4. april d. å. indeholdt aviserne en meddelelse om, at statsministeren med den tidligere justitsminister Steinckes godkendelse havde opgivet tiltalen i sagen Elith Jensen. Offentligheden måtte herefter få den opfattelse, at samtlige hr. Steinckes injuriersager vedrørende Elith Jensen var standset. Med største forundring har man derfor erfaret, at der er gjort en undtagelse netop for Elith Jensens vedkommende, og at man vedblivende mod ham opretholder den offentlige tiltale for fornærmelse og ærekrænkelse, fordi han i en skrivelse af 31. maj 1937 påstod, at justitsminister Steincke havde undladt at overholde loven.

Dette regeringens standpunkt er så meget mere uforklarligt, set fra et sagligt, juridisk synspunkt, som der i de sager, der nu afsluttes uden tiltale, rettes beskyldninger mod den tidligere justitsminister Steincke for i højeste grad kompromitterende forhold — nemlig grov embedsforsømmelse og misbrug af beføjelserne, medens Elith Jensen kun har beskyldt ministeren for „at have undladt at overholde loven“.

Når man nu vedblivende anstrenger sig for at få Elith Jensen domfældt for æresfornærmelse på grund af dette udtryk, skønt hr. Steincke iøvrigt ikke ønsker at rense sin ære som embedsmand og menneske, så er jeg nødsaget til at rette det spørgsmål til Dem, hr. justitsminister, om De virkelig tror, at Steincke holdt sig indenfor lovene, da han gennem 9 måneder forhindrede, at den lovbealede undersøgelse blev foretaget i sagen om Elith Jensens anklage mod redaktør Hendil for falsk forklaring og dokumentmisbrug, og om De vil overtage det personlige ansvar for, at sagen angående ærekrænkelse opretholdes på det foreliggende grundlag. At Elith Jensen ønsker sagen fremmet for at få mulighed for at blive retfærdiggjort, turde ikke komme i betragtning. I alle tilfælde vil denne omstændighed ikke kunne fritage anklagemyndigheden for det personlige ansvar, hvis tiltalen opretholdes uden tilstrækkelig grund.

Den 5. oktober 1936 blev Elith Jensen dømt til 3 måneders fængsel i en sag, som direktør Kyhl og redaktør Hendil i fællesskab havde anlagt. Efter kommissionsdomstolens undersøgelse viser det sig, at Elith Jensen er blevet dømt på et overordentlig svagt grundlag. Kommissionsdomstolen har arbejdet med Hendils sag i 8 måneder, og det er ikke lykkedes at føre bevis for rigtigheden af den påstand, på hvilken Elith Jensen blev dømt, nemlig at de svenske statsbaner havde betalt redaktør Hendil et honorar for hans artikel i „Forenede Danske Motorejeres Aarsskrift“. Hverken af korrespondancen eller af bogholderiet på de svenske statsbaners kontor i Stockholm og København, der blev nøje gennemforsket af politiet, fremgår noget herom. Derimod viser det sig ved direktør Lindéns vidneforklaring, at den brevveksling, som på afgørende måde ville have bevist forholdet, har eksisteret, men at de pågældende breve er sporløst forsvundet.

Det synes herefter at være en overordentlig uheldig foranstaltning, at justitsminister Steincke undlod at foretage en undersøgelse, da anklagen mod Hendil blev rejst, idet det var muligt, at sagen på det daværende tidspunkt kunne have været opklaret.

Idet jeg henholder mig til landsretssagfører Eduard Hansens til Dem rettede skrivelse af 6. d. m. og til de oplysninger, som af Elith Jensen blev tilsendt Dem i skrivelser

af 8. og 14. maj, må De, hr. justitsminister, være klar over, at der ikke findes noget grundlag for at tiltale Elith Jensen for ærekrænkelse, fordi denne har sagt, „at Steincke har undladt at overholde loven“. Jeg henleder Deres opmærksomhed på, at justitsminister Steincke netop på grund af denne retssag i april 1937 offentligt blev anklaget for at have gjort sig skyldig i „falsk anklage“, en af de groveste og skændigste forbrydelser, som straffeloven kender, og at denne anklage efter statsministerens skrivelse af 4. april ikke vil blive tilbagevist ved en injuriersag.

Under henvisning til foranstående udtalelser tillader jeg mig at anmode Dem, hr. minister, om følgende:

1. At anklagen mod Elith Jensen for ærekrænkelse omgående hæves.
2. At det i overensstemmelse med Elith Jensens skrivelse af 14. d. m. til justitsministeren pålægges anklagemyndigheden at tilvejebringe de af Elith Jensen ønskede oplysninger.
3. At der mod statsadvokat Bach indledes en undersøgelse på grund af Elith Jensens beskyldninger mod denne for overfor Elith Jensen og dennes forsvarer at have tilbageholdt 3 kvitteringer fra et af hovedvidnerne i Hendil-sagen, frøken Wittrock, og i betragtning af, at disse kvitteringers indhold synes at pege på, at der er sket Elith Jensen uret.

De, hr. justitsminister, må være klar over, at den tidligere justitsminister Steinckes afgang blev nødvendig på grund af hans forhold til Kyhl- og navnlig Hendil-sagen, at skandalen i Terndrup, i lægdommeraffæren og i Prytz-sagen alle går tilbage til samme kilde, at man ikke vil give Elith Jensen oprejsning for den ham overgåede uret. I Deres ministertid er der ikke foretaget det mindste skridt for at bringe de sager på det rene, som forårsagede justitsminister Steinckes afgang, eller for at drage de skyldige til ansvar.

Hvis De ikke opfylder de krav, som jeg rejser i denne skrivelse, vil en fremstilling af Deres og justitsminister Steinckes forhold i Hendil-sagen blive overgivet til rigsdagen og offentligheden.

(50. bilag 9)

Resolution fra LSs forretningsudvalg.

23. maj 1940.

LSs forretningsudvalgs resolution af 23. maj.

I en resolution fra LSs forretningsudvalg straks efter besættelsen krævede vi på landbrugets vegne, at de nye handelsforhandlinger blev ført udfra den forudsætning, at landbrugsproduktionen til trods for de manglende tilførsler vestfra måtte holdes på sin højeste ydeevne, og at der fra dansk side måtte kræves priser, som muliggjorde den nødvendige selvforsyning med fornødne råstoffer.

Efter den 9. april har det vist sig, at regeringen ikke på noget punkt har imødekommet landbrugets krav. Man har solgt vore smørlagre og vor løbende produktion til en pris, der ligger langt under fremstillingsprisen, skønt man meget vel vidste, at dette nødvendigvis måtte føre til en katastrofal nedgang i kvægbestanden med den følge, at vor smørekseport til Tyskland reduceres til et minimum.

Disse landsskadelige dispositioner fra regeringens side ødelægger vor købekraft for livsvigtige importvarer som kul og brændselsolier og lammer derved vor industri.

I det nu forelagte såkaldte kriseforslag er der ikke taget det ringeste hensyn til vore krav, ligesom heller ikke til nødvendigheden af, at arbejdsløsheden afskaffes. Regeringen

ved, at landbruget kan overtage ca. 100.000 arbejdsløse, såfremt vore landmænd ved handelsforhandlinger med Tyskland opnåede et lignende prisgrundlag som de tyske landmænd.

Idet vi henviser til det af de jyske amtmænd konstaterede, hvorefter talrige landmænd er ude af stand til at dække forfaldne renter, skatter og andre forpligtelser, må vi i overensstemmelse hermed kræve: ret til moratorium uden betingelser for alle landmænd indtil juni termin og standsning af alle tvangsauktioner, der er forårsaget af rente- og skattekrav. Gennemførelsen af en almindelig nedsættelse af den faste prioritetsgæld kræves ligeledes. Alle de mænd, som bl. a. ved kødeksportsagen for stedse har mistet landbrugets agtelse, må fjernes fra handelsforhandlingerne. Der kræves et forslag overfor Tyskland om en handelsaftale, som på lang sigt og i gensidig tillid klarer de to landes økonomiske spørgsmål.

Da regeringen efter sin fortid og sin holdning den 9. april er uegnet til ved sådanne forhandlinger at bringe os i det nødvendige tillidsforhold, kræver vi, at regeringen nu trækker sig tilbage og gør plads for mænd udenfor de partipolitiske rammer, som bag sig har den danske landbostand og det øvrige danske erhvervsliv.

(50. bilag 10)

Brev fra folketingsmand A. Hartel til hofjægermester Jørgen Sehested.

16. maj 1940.

Hemmeligt!

Afskrift.

DANMARKS RIGSDAG

I folketinget, den 16. 5. 1940.

Kære Sehested!

Den stående talemåde indenfor systemet Stauning, dets presse og partipolitik er: *Det er tyskernes skyld*; det er en foranstaltning, som tyskerne kræver af os.

Udadtil lader man, som om man beredvilligt gør, hvad Tyskland ønsker, indadtil iscenesætter man en hviskekampagne og skyder skylden for den omsiggribende opløsning i vort land over på Tyskland.

Jeg kan nævne en række områder:

1. *Mørklægningen* og de drakoniske forhøjelser af straffene for mørklægningsforbrydelser.
2. Råbet efter „mere politi“, en kraftigere bevæbning af dette og gummikuiplerne til mørklægningsassistenterne, kaldet „föllene“.
3. *Indskrænkningerne i spiritussalget*.
4. *Pressens ensretning*, som dog kun betyder, at aviserne nu er nødsaget til at referere objektivt; den samme kendsgerning kan jo ikke udtrykkes ved modstridende skildringer.
5. *Tiltagende vareknaphed*. Tyskerne plyndrer vore lagre! Og dog ved man, at de tyske besættelsestropper faktisk har alt med sig.

Derimod synes mærkeligt nok ingen at bemærke den præferencestilling, som vi stadig har, idet vi kan aflytte enhver radiostation over hele verden. Dette har tilsyneladende ikke længere samme interesse, efter at det har vist sig, at de tyske værnemagtsberetninger svarer til kendsgerningerne. Da jeg for ca. 10 dage siden talte med justitsminister Unmarck Larsen — forøvrigt på hans egen foranledning —, beklagede han meget stærkt, at han var så overbebyrdet med arbejde for tyskerne, at han næppe kunne bestille andet.

Tanken om at benytte henvisningen til tyskerne som den store undskyldning for, hvad der sker, og for, hvad der ikke sker, udtrykkes klart i „Socialdemokraten“s leder den 14. maj side 6 spalte 1 forneden: „I den nye situation beskylder man uden videre fagforeningstarifferne, dyrtidsforordningen, arbejdsløshedsunderstøttelserne og den sociale lovgivning for at være de egentlige årsager til Danmarks øjeblikkelige misère. Dette er selvfølgelig urigtigt. Årsagerne er *krigen, afspærringen og besættelsen*. Under disse forhold er det givet, at den danske befolkning ikke kan opretholde den høje levestandard, som vi har opnået under normale forhold på det fri marked“.

— Vi, der kender de slavevilkår, under hvilke det danske landbrug sled og slæbte for den danske regering og England, har fået nok af denne velstand, der kort kan karakteriseres ved, at de danske landmænd som helhed har mistet ca. 1 750 mill. af deres formue. At handel med Tyskland til bedre betingelser er en redning for vort land, omdigtes ved denne forløjede agitation til, at Tyskland er årsagen til Danmarks ulykke, og at den økonomiske misère er en følge af besættelsen.

Til yderligere orientering vedlægger jeg eksemplarer af visse love fra den seneste tid.

1. Loven om en kredit på 10 mill. i USA. Besættelsen får her skylden for, at vi ikke kan udnytte dette eksemPELLøse kredittilbud, ved hvilket vor gæld til USA ville være steget fra 102 til 112 mill. dollars.
2. Loven om skærpelse af visse straffe¹).
3. Våbenloven.

Denne lov havde nær ført til, at enhver jagt her i landet var blevet umuliggjort. Selvfølgelig blev disse drastiske bestemmelser kun udstedt for at gøre tyskerne en tjeneste. Jeg protesterede stærkt i folketinget, hvilket medførte visse ændringer og dispensationer.

- Du vil finde mine udtalelser blandt de vedlagte tryksager.

Det hele er et velberegnet spil, som går ud på at tilintetgøre sympatierne for Tyskland. Opgaven må dog være en modsat: at styrke og forøge forståelsen for det gode forhold. Vi er jo dog i samme båd.

Et udslag af den samme sabotage er befolkningens reserverede optræden overfor de tyske soldater. Sidstnævntes holdning er mønsterværdig; de optræder beskedent, værdigt og hensynsfuldt. Alligevel undgår danskerne dem. At København for 20 år siden på den mest beskæmmende måde udleverede sin kvindelige ungdom til Ententens matroser, nævner jeg kun for kontrastens skyld. Jeg mener ikke, at overstrømmende kammeratlighed er den naturligste løsning, men en naturlig dansk venlighed, som vi dog alle så nemt kan udvise, ville være på sin plads, så længe Tysklands repræsentanter optræder så tilbageholdende, som tilfældet er nu for tiden.

Med andre ord, der er for os nok at gøre, for os, som ser vort lands lykke bedst sikret ved et åbent og godt forhold til vor nabo mod syd.

Din hengivne

sign. **Hartel**.

¹) Den tyske tekst har her „Fragen“ (spørgsmål), hvilket formentlig er en skrivefejl for „Strafen“.

Tysk version af hofjægermester Jørgen Sehesteds breve m. m.

(Se tyske dokumenter nr. 50. bilag 11).

51.**Telegram fra Renthe-Fink ang. den politiske krise i Danmark.****20. juni 1940.****Hemmeligt!***Skal stedse opbevares under lukke.***Telegram**

(åben tekst).

Det tyske gesandtskab København nr. 113 af 20.6.40 kl. 0,30.
 Modtaget: den 20.6.40 - 1,30.

*Nr. 698 af 19.6.**Også til gehejmeråd Luther.*

Den latente indrepolitiske krise, der navnlig har gjort sig gældende efter besættelsen, er blevet skærpet i den sidste tid. Påvirket af den nylige sammenslutning af danske nationalsocialister med den oppositionelle agrariske LS-bevægelse er spændingen mellem dem og regeringen tiltaget. Regeringen nærer navnlig under indtryk af Tysklands overvældende militære resultater ængstelse for, at vi hemmeligt støtter nationalsocialisterne og opmuntrer dem til ved første lejlighed voldeligt at styrte regeringen. Justitsministeren, der påberåbte sig pålæg fra regeringen, har i dag i en samtale med vicepræsident Kanstein givet udtryk herfor og derved berørt spørgsmålet, om den nuværende regering i fremtiden kunne regne med et tillidsfuldt og åbent samarbejde med de tyske instanser. Justitsministeren har udtalt ønske om at få et klart svar fra mig. Jeg har til hensigt på det allerskarpeste at tilbagevise bebrejdelse for indblanding i danske indrepolitiske forhold og navnlig, at vi begunstiger et kup, således som også Kanstein allerede har gjort det. Efter tingenes tilstand er det ikke udelukket, at det allerede i nærmeste tid kommer til en akut regeringskrise, som stiller os overfor spørgsmålet, om og hvor langt vi skal øve indflydelse på regeringens nydannelse. Til trods for DNSAPs ved sammenslutningen udvidede basis anser jeg det ikke for stærkt nok til derpå at opbygge en regering. Efter min mening bør vi ved dannelsen af den nye regering fremdeles indtage en afventende holdning, da vi jo til enhver tid er i stand til at få en regering, som ikke passer os, til at falde, og de danske nationalsocialister får således lejlighed og tid til at udbygge deres position i landet. Anmoder om telegrafisk instruks.

sign. Renthe-Fink.

52.

Skrivelse fra Renthe-Fink ang. den fremtidige ordning af forholdet mellem Tyskland og Danmark.

22. juni 1940.

Hemmelig.

Afskrift.

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 22. juni 1940.

Nr. D Pol 3/588

Indhold: Fremtidig udformning af det tysk-danske forhold.

— 2 gennemslag —.

*Til Auswärtiges Amt,
Berlin.*

På grund af tempoet i den militære og politiske udvikling er problemet om Europas nyordning i overensstemmelse med en tysk storrumspolitik indtrådt i et akut stadium. Til dette kompleks af spørgsmål hører også den fremtidige udformning af Danmarks forhold overfor det stortyske rige. Som resultat af enhver ordning kan der selvfølgelig kun være tale om Danmarks snævreste tilknytning til riget i udenrigs-, militær- og erhvervs-politisk henseende. Tilbage står dog at afgøre den form, i hvilken Danmarks praktiske inddragelse i det stortyske rum skal fuldbyrdes.

I modsætning til andre stater, der i krigens løb er blevet besat af tyske tropper, foreligger der med Danmark et slags traktatforhold, i hvilket Tyskland har overtaget beskyttelsen af den danske neutralitet og har samtidig garanteret dets suverænitet og integritet som stat. Under forudsætning af, at situationen tillader at skåne den danske suverænitet, må vore krav, som vi f. eks. overfor Norge, Belgien og Holland kan gøre gældende i forbindelse med fredsbestemmelserne, overfor Danmark sættes igennem ved en mellemstatlig traktat. Jeg har den ære at henstille, at det spørgsmål underkastes prøvelse, om ikke allerede nu tidspunktet er kommet til at træffe forberedelser til at afslutte en sådan traktat, som kunne blive et mønstereksempel også for andre neutrale lande.

Hvis der skal opnås en syntese mellem den formelle opretholdelse af den danske suverænitet og de tyske almenpolitiske interesser for og i dette land, må efter min mening visse grundbetingelser være opfyldt.

1.) På det økonomiske område:

Den bedste garanti for Danmarks inddragelse i det stortyske rum vil bestå i skabelsen af en økonomisk union, hvorved det kan stå åbent, om også en møntenhed forekommer nødvendig. Måske er det tilstrækkeligt at bringe kronen i et fast forhold til marken. I første række kommer det efter min mening imidlertid an på at skabe garantier for, at en af os ukontrolleret dansk udenrigshandelspolitik i fremtiden ikke mere er mulig. Dette lands historie har bevist, at handelspolitiske interesser altid har været afgørende for Danmarks almenpolitiske indstilling.

2.) På det militære område:

Det forekommer mig selvfølgelig, at Danmark også inddrages i vor militærpolitiske interessesfære. Vi må kræve, at de til forsvar af det stortyske rum fornødne støttepunkter for de tre tyske værnemagtsgrene, men navnlig for marinen og luftvåbnet, stilles til vor rådighed, og at der i fornødent omfang indrømmes os en medbenyttelsesret med hensyn til havnene og trafikvejene til lands, i luften og til søs. Den ydre ramme for ordningen af disse spørgsmål kan være en militærkonvention, som også tildeler den danske

forsvarsmagt opgaver ved forsvaret af det stortyske rum (forbundstraktat eller bistands-pagt) og ikke giver Danmark følelsen af at være en underkastet stat, men snarere af at være en partner.

3.) *På det indrepolitiske område:*

En væsentlig forudsætning for en udvikling af det tysk-danske forhold, der svarer til vore ønsker, er indsættelsen af en dansk regering, der udfra indre overbevisning er rede til et så snævert samarbejde. Ministrenes og de ledende embedsmænds personligheder må udelukke enhver fare for passiv modstand eller endog politisk sabotage. Endvidere vil ændringer af den danske forfatning blive nødvendige, for at overholdelsen af en retliniet politik overfor Tyskland ikke bliver umuliggjort for en sådan regering på grund af parlamentariske hindringer. Jeg tør forbeholde mig til given tid at fremkomme med særlige forslag herom.

4.) *På det udenrigspolitiske område:*

Den danske udenrigspolitik, forsåvidt der overhovedet kan tales om en sådan, har bestandig på afgørende måde været bestemt af landets erhvervspolitiske interesser. I betragtning af Danmarks fuldstændige økonomiske afhængighed af riget bliver det i fremtiden med næsten automatisk sikkerhed nødvendigt for den danske udenrigspolitik at orientere sig udelukkende mod Tyskland. Garantier for, at der ikke fra dansk side gøres forsøg på udenrigspolitiske sidespring, må — bortset fra rigets permanente besættelse af militære støttepunkter — tilvejebringes ved afslutning af en særlig traktat, f. eks. en forbundstraktat eller bistandspagt med konsultativ klausul. For at opnå et fuldstændigt samarbejde på det udenrigspolitiske område kan man også overveje at indbygge et permanent tysk forbindelsesorgan i det danske udenrigsministerium. Under disse forudsætninger vil det efter min mening ikke være betænkeligt at lade Danmark beholde gesandtskabsretten som ydre attribut for dets suverænitet. Udvælgelsen af de danske udenrigsrepræsentanter må dog ske i forståelse med rigsregeringen.

Jeg vil være taknemlig for instruks om, hvorvidt Auswärtiges Amt er enig i grundlinien i mine ideer, og om jeg er bemyndiget til på dette almindelige grundlag at forberede jordbunden i Danmark.

sign. v. **Renthe-Fink.**

53.

Telegram fra Renthe-Fink ang. de dansk-tyske prisforhandlingers betydning for de politiske forhold i Danmark.

24. juni 1940.

Hemmeligt.

Telegram

(åbent)

København, den 24. juni 1940 kl. 19,40.

Modtaget — 24. — — 19,15.

Nr. 712 af 24. juni 1940. CITISSIME!

Til gehejmeråd Luther.

De forhandlinger, som den 25. eller 26. juni påbegyndes i Berlin mellem de kompetente rigsmyndigheder og danskerne om prisforhøjelser for danske landbrugsprodukter, kan i høj grad påvirke den indrepolitiske situation her.

Hvis vi nu efter den danske regerings ønske godkender prisforhøjelser for danske landbrugsprodukter, som i betydeligt omfang tilfredsstiller de danske landmænd, vil dette betyde en kraftig svækkelse af det oppositionelle landbrug (LS), som fornylig er gået sammen med de danske nationalister, og for hele fornyelsesbevægelsen. På den anden side har vi naturligvis ernæringspolitisk interesse i at gennemføre den af rigsernæringsministeriet påtænkte prisforhøjelse, for at den danske landbrugsproduktion kan holdes på et så højt niveau som muligt. Det drejer sig altså om at afveje disse modsatte interesser mod hinanden. Afgørelsen kan kun træffes i Berlin. Den løsning var mulig, at rigsernæringsministeriet gav de kompetente rigsmyndigheder ordre til foreløbig kun at indrømme de påtænkte prisforhøjelser for et begrænset tidsrum og i ringe omfang.

Renthefink.

54.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. den politiske situation i Danmark.

29. juni 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
KØBENHAVN

København, den 29. juni 1940.

Original til Pol. 1873.

Nr. Pol. 3/230.

Indhold: Overblik over den indre-politiske udvikling.

2 gennemslag.

Til

Auswärtiges Amt, Berlin W.

Kort efter de tyske troppers indmarch lykkedes det statsminister Stauning ved at appellere til den nationale ansvarsfølelse at bevæge 3 førende personligheder fra såvel det konservative folkeparti som fra venstre til at indtræde i kabinettet som ministre uden portefeuille og derved danne en samlingsregering. Med dette behændige skaktræk fratog han de konservative og venstre muligheden for at føre opposition mod regeringen, uden at de derved fik indrømmet en afgørende indflydelse på regeringen. I betragtning af den utilfredshed med den nuværende regering, der består indenfor vide kredse af befolkningen, kan det ikke undre, at de konservative og venstre ikke føler sig rigtig vel til mode i den nye situation. Deres partipresse betoner, at de nye ministre sidder i kabinettet alene som personligheder, men ikke som bemyndigede repræsentanter for deres partier, og at derfor kun de, men ikke deres partier, er bundne. Samtidig kan man hos de nye ministre iagttage bestræbelser for, at der også tages hensyn til dem ved fordelingen af faglige ressorts, og at de får øget indflydelse. Tanken om at danne et snævert kabinet dukker atter og atter op. Denne tanke nyder en vis popularitet, da det egentlig overalt erkendes, at det nuværende kabinet på 18 personer er et altfor tungt virkende maskineri i de nuværende vanskelige tider. Hidtil har de gamle regeringspartier dog ikke været tilbøjelige til at afgive noget af deres magtposition til gunst for de konservative og venstre; man nærer også frygt for en regeringsomdannelse, der måske betyder et skridt ud i det uvisse. Til de surrogatløsninger, som man hidtil er tyet til, hører dannelsen af det såkaldte „krisekabinet“, et kabinetsudvalg, for hvilket handelsministeren er formand, og som omfatter 7 medlemmer.

Man kan ikke sige, at samlingsregeringen har medført en konsolidering af den indre-politiske situation. Regeringsblokken er ingenlunde homogen og indeholder en latent opposition. Hertil kommer, at samlingsregeringen, der talmæssigt har 90 % af det i april 1939 valgte parlament bag sig, i praksis betyder, at det demokratisk-liberalistiske system

har dannet front mod fornyelsens kræfter, fremfor alt mod nationalsocialisterne og mod den faglige landboopposition (L.S.). Da man i disse kræfter ser en trusel mod den nuværende regering, har den forståelse mellem dem, som opnåedes for kort tid siden, fremkaldt ikke ringe uro blandt de herskende kredse. Det kan endnu ikke overses, hvorvidt denne forståelse vil udøve indflydelse på den indrepolitiske udvikling. Foreløbig forsøges det fra regeringslejligheden at spalte den nye front og at afholde den lille oppositionelle bondefraktion i rigsdagen fra at slutte sig til fronten. I særdeleshed bestræber regeringspressen sig for at gøre det klart for medlemmerne af L.S., at deres førere ved at gå sammen med nationalsocialisterne for så vidt har gjort dem en bjørnetjeneste, som de har udleveret landbrugernes interesser til en politisk ideologi. Omvendt forsøger L.S. at miskreditere regeringen ved at påstå, at regeringen under de nylige tysk-danske økonomiske forhandlinger på uforståelig måde har afvist det tyske tilbud om at betale en væsentligt højere pris for dansk smør end hidtil.

Også ellers gærer det under overfladen. De vildeste rygter svirrer; nationalsocialisterne beskyldes hårdnakket for at have kupplaner. Føreren for de danske nationalsocialister, Fritz Clausen, har derfor fornylig set sig foranlediget til at imødegå disse rygter i en offentlig erklæring. Alligevel vil rygterne om forsøg på en omvæltning ikke forstumme.

Hvorledes forholdene vil udvikle sig videre, kan i indeværende øjeblik vanskeligt forudsiges. Parlamentarisk kan regeringen ikke styrtes, skønt dens prestigetab kan iagttages i stigende grad. Nyvalg vil sandsynligvis ikke hidføre afgørende ændringer. Kongen, der efter forfatningen kan afskedige regeringen, og som stemningsmæssigt har vundet meget i national prestige, har derved fået en vis indrepolitisk nøglestilling, men holder sig tilbage efter de dårlige erfaringer fra 1920 og vover i hvert fald foreløbig ikke at fjerne sig fra det parlamentariske flertalsprincip. Den nye tid banker dog stadig mere indtrængende på Danmarks dør, og det er vel egentlig mere et spørgsmål om tid, hvornår også her den tilpasning foretages, der følger af det nationalsocialistiske Tysklands militære og politiske sejr over Vestens demokratier og af de nye ideers magt.

Renthe-Fink.

55.

Indberetning fra Renthe-Fink om samtale med justitsminister Unmack Larsen, statsminister Stauning og udenrigsminister Munch ang. tyskernes forhold til de danske nationalsocialister.

2. juli 1940.

Hemmelig!

Gennemslag.

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 2. juli 1940.

Pol. 3/230.

Pol. VI 1898.

I tilslutning til telegrafisk indberetning
nr. 698 af 19. 6. 1940.

Vedrører: Den indrepolitiske situation.

2 gennemslag.

*Til
Auswärtiges Amt
i Berlin.*

Som det fremgår af den nævnte indberetning, havde justitsministeren, som her ressourcemæssigt er ansvarlig for den offentlige sikkerhed, udtalt ønsket om at tale ud med mig om vort forhold til de danske nationalsocialister for at opnå klarhed over, om den nu-

værende regering i fremtiden kan regne med et tillidsfuldt og åbent samarbejde med de tyske instanser. Det blev dog ikke til noget med samtalen med justitsministeren, da statsminister Stauning og udenrigsminister Munch pludselig greb ind og for deres vedkommende bad om en samtale. I denne samtale, der fandt sted i forrige uge, desavouerede statsminister Stauning og udenrigsminister Munch deres impulsive kollega og gav udtryk for deres beklagelse over, at han havde forløbet sig. De betonedes, at de lagde vægt på, at der ikke fremkom nogen som helst misforståelse, og benyttede lejligheden til eftertrykke- ligt at betone den danske regerings vilje til loyalt at samarbejde med os. De stillede ikke noget som helst spørgsmål.

Jeg tror ikke, at statsminister Stauning og udenrigsminister Munch tænker anderledes end justitsministeren om de danske nationalsocialister. Men de håber, at de til trods for alle vanskeligheder kan komme til forståelse med os og ved imødekommenhed og elastisk tilpasning, hvor det er nødvendigt, finde en modus vivendi. Om statsminister Stauning hedder det, at han styrker sin stilling for at foretage en rekonstruktion af sin regering og gennemføre reformer i den indre politik, som i personel og saglig henseende tager hensyn til den nye situation, d. v. s. Tysklands nye magtstilling, og som også skal udstrække sig til socialdemokratiet og dets organisationer (afpolitisering af fagforeningerne, indførelse af arbejdstjeneste, vidtgående tilsidesættelse af rigsdagen o. s. v.). Tilsyneladende vil regeringen lade sig give store fuldmagter. Statsminister Stauning tror, efter hvad jeg hører, på denne måde uden rystelser at kunne føre Danmark over i den nye tid og håber at opnå vor stiltiende indforståelse.

Staunings beredvillighed til en vis omstilling i Danmark har naturligvis ikke sit udspring i en indre overbevisning, men i indsigten om den politiske nødvendighed og i ønsket om af det herværende system at redde, hvad reddes kan.

sign. v. **Renthe-Fink.**

56.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forhandlingerne om en regeringsomdannelse.

2. juli 1940.

Telegram
(åbent)

Hemmeligt. Det tyske gesandtskab København nr. 11, den 2. juli 1940
Modtaget: den 3. juli 1940 kl. 3.30

Nr. 751 af 2.7.

Også til gehejmeråd Luther.

Meddelelserne om forestående regeringsomdannelse fortætter sig. Efter at forhandlinger om dannelse af et blandet kabinet af politikere og fagfolk hidtil ikke har ført til et resultat, synes statsminister Stauning i stedet for at ville foreslå kongen et kabinet af samlingspartierne. Som ny udenrigsminister nævnes Erik Scavenius, der allerede under verdenskrigen var dansk udenrigsminister. Hans udnævnelse vil efter mit kendskab til hans indstilling betyde en mere afgjort orientering mod Tyskland. Omdannelsens betydning i indrepolitisk henseende kan endnu ikke overses.

Renthe-Fink.

57.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. danske nationalsocialistiske demonstrationer
i anledning af regeringsforhandlingerne.**

3. juli 1940.

Telegram

(åbent)

Det tyske gesandtskab København nr. 12, den 3. juli 1940 kl. 2.00

Modtaget: — 3. - — kl. 3.30

Nr. 752 af 2.7.

Også til gehejmeråd Luther.

I København har der i dag været nogle mindre demonstrationer fra de danske nationalsocialisters side. Demonstranternes formål var øjensynligt igen at bringe sig i erindring i anledning af de omløbende rygter om en forestående omdannelse af regeringen. Demonstrationerne blev temmelig hurtigt kvalt af politiet, som på sin side benyttede lejligheden til ved stort opbud og særlig udrustning at vise magtmidlernes styrke. I byen er der for tiden igen fuldstændig ro. Det må afventes, om og hvilke følger episoden vil få.

Renthe-Fink.

58.

**Telegram fra Renthe-Fink om statsminister Staunings tale i
folketinget 5. juli.**

5. juli 1940.

Hemmeligt!

Telegram

(åbent)

København, den 5. juli 1940 kl. 1.20

Modtaget: — 5. - — 1.50

Nr. 759 af 4.7.

Til Auswärtig Berlin.

Også til presseafdelingen.

Statsminister Staunings tale i folketinget i dag berørte også forholdet til Tyskland. Hensigten var tydeligt at give udtryk for venskabelig indstilling overfor Tyskland og vilje til økonomisk samarbejde for hos os at fremkalde godt vejr for regeringen. Hans erklæring blev afsvækket ved det forbehold, der lå i betoningen af Danmarks uafhængighed og integritet og i dets ønske om også ideologisk at føre sit eget liv.

Den tyske presse bør indskrænke kommentering til bemærkning om, at den bebudede regeringsomdannelse må afventes.

Ordlyd gennem D.N.B.-repræsentant.

Renthe-Fink.

59.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forhandlingerne vedr. regeringsomdannelsen.

5. juli 1940.

Hemmeligt.

Telegram

(åbent)

København, den 5. juli 1940, kl. 9.10

Modtaget — . — kl. 9.35

Nr. 761 af 5.7.40.

Også til gehejmeråd Luther.

Forhandlingerne om en regeringsdannelse er ganske vist endnu ikke helt afsluttet, dog står det nu fast, at statsminister Stauning bliver. Der kan alene ventes formindskelse af det for store ministertal samt nyfordeling af portefeuiller til fordel for venstre og konservative. Foreløbig synes udenrigsminister Munch ikke at udgå; såfremt personskifte sker, har dette overvejende partipolitiske motiver. Nye impulser kan næppe ventes af et sådant kabinet. Også det i går af samlingspartierne dannede nimandsudvalg, der skal sikre regeringsblokkens arbejdsdygtighed, betyder ingen ændring af den nuværende tilstand. I landet vil resultatet af regeringsomdannelsen fremkalde skuffelse, hvilket allerede får udtryk i forskellige blade, da man havde håbet på afstandtagen fra den hidtidige partipolitiske studehandel.

Fornyesoppositionen regner med, at kampen mod det herskende system nu vil blive meget lettere for den. Regeringsomdannelsen medfører intet fremskridt for orienteringen mod Tyskland. I den tyske presse bør derfor henvises til, at regeringsomdannelsens resultat er fuldstændig negativt og ufrugtbart og danner et skoleeksempel på det parlamentarisk-demokratiske systems svigten i tider, hvor nye og påtrængende opgaver melder sig for et land; den nye regering er ingen løsning, men kun et mellem spil. Udbeder mig godkendelse af, at jeg, så snart den nye regering er dannet, kommer til Berlin for at aflægge referat.

Renthefink.

60.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den nye regering Stauning.

5. juli 1940.

Telegram

(åben tekst)

Det tyske gesandtskab København nr. 23 af 5.7.40 kl. 21.00

Modtaget: den 5.7.40 - 21.10

Nr. 762 af 5.7.

I tilslutning til telegram 761 af 5.7.

Staunings i morges offentliggjorte og af D.N.B.s repræsentant til Berlin meddelte ministerliste er hidtil ikke blevet godkendt af kongen. Regeringsomdannelsen er derfor endnu ikke fuldført og ændring af ministerlisten mulig.

Renthe-Fink.

61.

**Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker om samtale med den danske gesandt,
Herluf Zahle, ang. de politiske forhold i Danmark.**

6. juli 1940.

Statssekretæren nr. 528.

Berlin 6. juli 1940.

Den danske gesandt gav i dag overfor mig udtryk for nogen uro, fordi han ikke var fuldstændig klar over meningen med den danske regeringsomdannelse og den kurs overfor Danmark, som vi har til hensigt at følge. Hr. Zahle var også inde på tanken om at rejse til Danmark og gribe ind, hvis der var noget, som skulle bringes på ret køl. Hr. Zahle bad om min personlige opfattelse og mit råd.

Jeg holdt mig til ganske vage bemærkninger og forbeholdt mig at give hr. Zahle et råd, når et sådant var påkrævet.

sign. **Weizsäcker.**

Forelægges påny efter afgang.

62.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den nye regering Staunings medlemmer.

8. juli 1940.

Telegram

(åbent)

København, den 8. juli 1940 — kl. 23.40
Modtaget: — 8. - 1940 — kl. 23.55

Nr. 769 af 8.7. I tilslutning til telegr. nr. 762) af 5.7.*

Også i den omdannede, i dag af kongen anerkendte danske regering er flertallet af ministrene partipolitisk bundne. Undtagelser udgør kun Eric Scavenius — udenrigsminister — Gunnar Larsen — offentlige arbejder — og Harald Petersen — justitsminister. —

Af disse bringer Eric Scavenius, der anses for repræsentant for en afgjort tysk linie, og Gunnar Larsen, en førende og initiativrig storindustriel, et nyt element ind i regeringen. Som den nye regerings opgaver har statsminister Stauning betonet opfyldelsen af den nye tids krav og loyalt samarbejde med Tyskland. Den nye regering fremtræder således som et forsøg på i det væsentlige med de hidtil ved magten værende kræfter at hidføre den nødvendige fornyelse i Danmark. Det er dog tvivlsomt, hvorvidt en gennemgribende omstilling er mulig med den nuværende sammensætning, de bestående partipolitiske forpligtelser og den ideologiske grundindstilling hos flertallet af ministrene. Her anses den nye regering allerede af mange for kun at være overgangen til en virkelig frigørelse fra de hidtidige partipolitiske forpligtelser.

Renthe-Fink.

*) Ved Pol. VI.

63.

Notits af presseattaché Gustav Meissner og SS-Sturmbannführer v. Löw ang. de politiske forhold i Danmark.

10. juli 1940.

Afskrift.

10/7 40.

Notits

Vedrører: Indenrigspolitiske opgør i Danmark i lyset af det fremtidige dansk-tyske forhold.

I. Regeringen Staunings tilpasningsforsøg.

Den marxistisk-radikale flertalsregering Stauning, i hvilken de radikale var repræsenteret ved udenrigsminister Munch, havde, da Danmark den 9. april 1940 blev besat af tyske tropper, været ved magten i 10 år.

På grund af sin ubeslutsomme holdning og utilstrækkelige økonomiske beredskabsforanstaltninger med henblik på en krig var den før den 9. april udsat for en heftig kritik fra oppositionspartierne (venstre [liberale] og konservative samt nationalsocialister og bønder). I disse indrepolitiske kampe var nationalsocialisterne især aktive og høstede rige resultater.

Den tyske besættelse standsede denne udvikling, hvis resultat allerede kunne forudses at blive regeringen Staunings endeligt og Danmarks økonomiske ruin, forårsaget vestfra, og den forandrede radikalt den indrepolitiske situation. Den deraf opståede almindelige chokvirkning blev straks den 10. april 1940 af Stauning udnyttet til at danne en „national samlingsregering“, i hvilken han medtog 3 repræsentanter for hvert af de store oppositionspartier, venstre (liberale) og de konservative, som ministre uden portefeuille. Derved blev antallet af ministre forhøjet fra 12 til 18.

18 mands kabinettets holdning, som i forholdet til Tyskland gik ud på passivt at trække tingene i langdrag, mistede sin mening på grund af de store europæiske begivenheder. De tyske troppers forbilledlige holdning i Danmark begunstigede en voksende tyskvenlig stemning; rationeringer og utilstrækkelige priser for landbrugsprodukter samt den øjensynlige ubeslutsomhed bevirkede, at den offentlige kritik mod regeringen igen blev heftigere. De konservative og venstre deltog i denne kritik for derved i stedet for de 3 ministerier uden portefeuille hver at få ordinære ministerier.

Påvirket heraf har kongen den 8. juni 1940 godkendt en ny regeringsomdannelse, ved hvilken repræsentanter for de konservative og for venstre samt 3 partipolitisk ubundne personligheder blev optaget i kærnekabinettet som fagministre.

Samtidig har de 4 store partier i den danske rigsdag (socialdemokrater, radikale, venstre og konservative) sluttet sig sammen i et arbejdsfællesskab og indenfor deres fraktioner valgt et 9 mands udvalg, der skal sikre samarbejdet mellem denne gruppe af partier og stå ved regeringens side. Dette arbejdsfællesskab disponerer i den den 3. april 1939 valgte rigsdag i folketinget (2. kammer) over 136 af 149 og i landstinget (1. kammer) over 75 af 76 mandater.

Politisk er det nuværende kabinet Stauning intet andet end en noget ændret fortsættelse af den hidtidige samlingsregering. Alle deri repræsenterede partier har en interesse i ved udadtil loyal imødekommenhed og rolig optræden at overleve den tyske besættelse for ved så løse forpligtelser udadtil som muligt at kunne opretholde den indre parlamentariske og liberale struktur. I denne retning må også statsminister Staunings fortrolige udtalelser om, at han nærer ønske om såvidt muligt at imødekomme Tyskland økonomisk, udenrigspolitisk og ved en hensigtsmæssig indre omstilling, forstås.

Denne tendens belyses tydeligt ved, at såvel i den nye regering som i partiernes sammenslutning de politikere er førende, der siden 1933 i gerning og ord er oprådt som skarpe modstandere af det nationalsocialistiske Tyskland og som tilhængere af de demokratiske staters solidaritet henh. af den socialistiske internationale. (Således sidder i par-

tiernes ni mands udvalg den socialdemokratiske gruppeformand Hartvig Frisch, hvis bog „Pest over Europa“ er et af de værste ophidselsesskrifter mod nationalsocialismen og det nye Tyskland.

Til karakteristik af den nye regering:

Statsminister Stauning er som gammel socialdemokrat og fagforeningsmand for stærkt bundet af sin fortid til, at man af ham kan vente udformningen af et frugtbart dansk-tysk samarbejde.

Handelsminister Christmas Møller er fører for det konservative parti og kendt som udpræget anglofil og fjendtlig overfor det nye Tyskland. Som søn af en bankier er han stærkt bundet til den jødiske kapital og under tilsvarende påvirkning. 1935 opfordrede han til fra dansk side at boykotte den tyske olympiade.

Justitsminister Harald Petersen er en marxistisk embedsmandstype, som efter den 9. april fungerede som det danske justitsministeriums forbindelsesmand overfor de tyske myndigheder. Hans udnævnelse til minister er sikkert sket i forventning om et mere gnidningsløst samarbejde end hidtil, for hvilket hans person dog ikke skaber forudsætningerne.

Minister for offentlige arbejder Gunnar Larsen er industrimand. Han nyder nogen anseelse indenfor arbejderkredse. Han har i mange år været i Amerika og er anglofil indstillet. Han har gjort sig fortjent ved opbygningen af den civile luftfart i Danmark, og det formodes, at hans virksomhed her har berøring med militære engelske interesser.

Udenrigsminister Scavenius har allerede to gange ledet Danmarks udenrigspolitiske interesser. Hans indstilling er tyskvenlig ud fra realpolitiske overvejelser. Således er han den eneste skikkelse i det nye kabinet, til hvem man politisk kan nære nogen forhåbning, skønt han som gammel liberal ikke kan anses for at være tilhænger af Danmarks indre tilpasning til Tyskland.

Det nye kabinets politiske muligheder er meget begrænsede. Der findes indenfor det stærke modsætninger (Gunnar Larsen — Christmas Møller), som må komme til åbent udbrud, såsnart det tager alvorligt fat på problemerne. Det kan kun håbe på et langt liv, hvis det ligesom den tidligere regering vil krydse sig frem uden initiativ. Men dette vil offentlighedens kritik ikke tillade. Dertil kommer som yderligere belastende faktorer de synlige spaltningsskæbener indenfor det konservative parti og indenfor venstre.

Følgelig må det nuværende kabinet betragtes som et rent overgangskabinet, der måske kan holde nogle uger.

II. Oppositionens politiske mål.

Overfor den i den nye regering sammensluttede gruppe af partier står *parlamentarisk* kun en meget svag opposition. Denne opposition, som i virkeligheden er betydeligt stærkere, end den fremtræder i parlamentet, består af de kræfter i Danmark, som har erkendt, at deres lands folkelige, politiske og økonomiske fremtid kun kan formes ved en fuldstændig indordning i den af Tyskland ledede europæiske nyordning. Oppositionens ledelse ligger hos det siden 1930 eksisterende danske nationalsocialistiske arbejderparti (DNSAP), med hvilket i juni 1940 den store, oprindelig upolitisk-nationale bondebevægelse LS (Landbrugernes Sammenslutning), bondepartiet og et uafhængigt medlem af den danske rigsdag har sluttet sig sammen.

Ved det sidste rigsdagsvalg den 3. april 1939 opnåede DNSAP rundt regnet 30 000 stemmer og 3 mandater i folketinget.

Bondebevægelsen LS, der ledes af den overordentlig populære bondefører Knud Bach, har ca. 40 000 medlemmer og tæller størstedelen af de 206 000 selvstændige danske landmænd som sine tilhængere.

Bondepartiet opnåede den 3. april 1939 40 000 stemmer (for størstedelen LS-bønder) og 4 mandater.

I tiden indtil den 9. april 1940 havde DNSAP en meget stærk tilgang af medlemmer, som, efter at det første chok ved besættelsen er blevet overvundet, fremdeles vedvarer og tilmed yderligere forstærkes. Ved et meget forsigtigt skøn antages det, at partiet ved et i dag uden store forberedelser stedfindende valg vil opnå mindst 150 000—200 000 stemmer.

Den i midten af juni måned d. å. afgivne erklæring om, at LS opgav sin hidtidige politiske neutralitet og som faglig repræsentation for den danske landbostand og dermed for den bærende stand i Danmark sluttede sig sammen med DNSAP i et politisk arbejde, har hos LSs medlemmer og tilhængere vundet overvejende tilslutning. Indtil udgangen af juni var der kun kommet ca. 150 udmeldelser og 2 oppositionelle erklæringer fra lokale organisationer, medens der på den anden side er sket talrige nyindmeldelser.

DNSAPs fører er den nordslesvigske landlæge dr. Fritz Clausen, Bovrup, som allerede i 1930 tog ledende del i grundlæggelsen af den nationalsocialistiske bevægelse i Danmark. Som ung menneske optrådte dr. Clausen, inden hans hjemstavn blev afstået til Danmark, i grænsekampen som stærkt national dansker. Han har deltaget i verdenskrigen som tysk soldat og var i 2 år i russisk fangenskab. Siden 1933 har dr. Clausen som dansk nordslesviger arbejdet for en overvindelse af den gamle grænsekampparole til gunst for en snævrere sammenslutning af de racemæssigt beslægtede folk i det storgermanske rum. Han er den første dansker, der har erkendt, at den historiske udvikling ikke blot fører til en indordning af Danmark i det af Tyskland ledede fællesgermanske rige. Som en mand med en klar og kompromisløs nationalsocialistisk grundindstilling har dr. Clausen i meget snæver tilslutning til det tyske forbillede skabt en lille, men vel gennemarbejdet organisation, hvilken han ligesom sine nærmeste medarbejdere holder fast i sin hånd.

Dr. Clausen er ca. 45 år gammel. Skønt danske kredse med fjendtlig indstilling til stadighed har bebrejdet ham, at hans holdning er for tysk, er der ingen tvivl om, at han har dybe rødder i danskheden. Han stammer fra en gammel dansk familie.

Tidligere skal dr. Clausen en tid have taget stærkt for sig af alkohol. Hans eneste datter er noget hemmet i sin udvikling. I de seneste år, navnlig efter at han har indledt sin politiske virksomhed, har dr. Clausensandel været så anstændig, beskeden og afholdende, at der ikke kan rettes alvorlige personlige bebrejdelser imod ham.

Dr. Clausens værdi som politiker, der skaber ham agtelse indenfor stadig bredere kredse af befolkningen, ligger i hans ubestikkelige retlinede holdning. Politisk har han ikke noget udpræget stort format. Alligevel er hans ideologisk klare holdning, hans sunde, målbevidste politiske instinkt, hans tilknytning til folket og hans evner som mødetaler og ved ledelsen af sine medarbejdere så udprægede, at han til den foreliggende opgave synes egnet som fører.

.....
Udenrigspolitisk tilstræber dr. Clausen en fuldstændig nyordning mellem Danmark og det stortyske rige. Der skal i fremtiden gives afkald på en selvstændig udenrigspolitik, idet Danmark fører sin udenrigspolitik i overensstemmelse „med den nære forbindelse til det stortyske rige“. Der skal tages afstand fra enhver indblanding i internationale intriger eller konstellationer. Udenrigsrepræsentationerne skal i højere grad fremfor et egentligt politisk arbejde dyrke økonomisk propaganda. „Med hensyn til forholdet til det øvrige Norden skal der skabes den størst mulige vekselvirkning i handelsmæssig og kulturel form, medens en egentlig fællesnordisk politik ikke gennemføres.“

I stedet for at det nordslesvigske spørgsmål hidtil har været bundet til Versailles-systemet, skal der tilvejebringes en direkte dansk-tysk overenskomst, der tjener begge parter interesser.

Dette udenrigspolitiske program er affattet i den form, i hvilken DNSAP mener at kunne forsvare det overfor den danske offentlighed. Dr. Clausen er selv klar over, at udviklingen vil gå henimod en endnu meget snævrere indordning af Danmark.

Økonomisk tilstræber DNSAP oprettelsen af en dansk-tysk toldunion, der underbygges ved, at kronen stabiliseres i forhold til mark.

Landbrug og industri skal fuldstændig omstilles på behov og muligheder i det af Tyskland ledede mellem- og nordeuropæiske rum. Der tages herved hensyn til landbruget med dets dominerende betydning som dansk erhvervsfaktor, medens industrien skal specialisere sig på kvalitetsproduktion. Det *hjemlige* råstofgrundlag skal være den basis, man går ud fra ved udnyttelsen af produktionsmulighederne.

Forsvarspolitisk tilsigtes der en dansk-tysk militæralliance, som tager sigte på udveksling af officerer og erfaringer samt strategisk samarbejde.

Kulturelt skal forbindelsen mellem Danmark og Tyskland uddybes på enhver måde.

DNSAPs propagandaplan:

Forinden de danske nationalsocialisters propagandaplan beskrives, må det anføres, at der af regeringen Stauning straks efter den 9. april 1940 blev udstedt et almindeligt forbud mod offentlige møder, som ganske vist blev motiveret med de „indtrådte særlige forhold“, men i virkeligheden skulle tjene til at undertrykke alle oppositionelle bevægelser. Den på grund af benzin- og kulmangel indtrådte stærke begrænsning af al trafik har også i høj grad vanskeliggjort mulighederne for at holde lukkede møder. Til påvirkning af befolkningen har regeringen Stauning således som de vigtigste faktorer bevaret pressen og radioen, der indrepolitisk næsten udelukkende står under de 4 store samlingspartiers indflydelse. Siden besættelsen har de udenrigspolitiske referater i presse og radio på grund af den tyske påvirkning ikke givet anledning til klager. Indrepolitisk fremhæves imidlertid ved enhver lejlighed af de to organer „den fra tysk side lovede opretholdelse af integriteten“ for således at udelukke faren for påvirkning.

Under hensyntagen til disse vanskeligheder er DNSAPs propagandaplan udarbejdet med en udbredelse af dets ideologiske og politiske synspunkter gennem skrifter, plakater og annoncer for øje. Formen for den i alle enkeltheder udarbejdede propaganda undgår alt udansk og giver udtryk for troen på en udpræget gunstig udformning af Danmarks fremtid for derved at ændre de talrige planløse og pessimistiske anskuelser hos befolkningen til egen fordel.

Som det fremgår af propagandaplanen, må der til dens fulde gennemførelse tilvejebringes et beløb på ialt 524 621 kr. (ca. 260 000 RM). Resultatet af en sådan omfattende propaganda vil dog retfærdiggøre de dertil anvendte midler, især når der fra tysk side samtidig arbejdes for, at mødeforbudet i Danmark ophæves, med den begrundelse, at Tyskland ønsker, at det danske offentlige liv bringes ind i normale baner. Først når mødeforbudet er blevet ophævet, kan også oppositionen demonstrere sin virkelige styrke i dag.

Hvis det er i tysk interesse at støtte DNSAP, må det anbefales, at de for DNSAP nødvendige pengemidler til propaganda stilles til rådighed fra tysk side med deres fulde beløb i *dansk valuta*. For at bevare den officielle tyske repræsentation ubundet, må det i dette tilfælde foreslås at lade tildelingen af midlerne ske over SD.

Den danske konges stilling til den indrepolitiske udvikling er på afgørende måde bestemt af hans interesse i, at hans dynasti opretholdes. Han er klar over, at den nuværende danske regeringsform kun er midlertidig. Han står dog meget afventende overfor dr. Clausen og DNSAP. Tilsyneladende nærer han ønske om at forene politisk uafhængige, førende personligheder fra erhvervslivet og det offentlige liv i en regering, som efter hans opfattelse skaber en større garanti for dynastiets bevarelse. Dr. Clausen har dog vundet stigende indflydelse netop indenfor kredse, der står kongehuset nær, og repræsenterer også i spørgsmålet om en eventuel kabinetsdannelse det standpunkt, at han i ansvaret vil indtage også de udenfor hans parti stående venligt indstillede fagligt dygtige mænd i Danmark. På denne linie kan der under den kommende udvikling dog fremkomme stærkere berøringspunkter med kongen, som, hvis han går positivt med, på grund af sin netop efter den 9. april øgede popularitet kan lette den nye udformning af den politiske fremtid meget.

Det nordslesvigske spørgsmål, som indenfor alle dele af det danske folk er levende på grund af den årtier gamle modsætning, er et afgørende problem ved en virkelig dansk-tysk tilnærmelse. En territorial tilbageførelse af Nordslesvig til riget vil i adskillige år frem i tiden indenfor hele det danske folk skabe følelsen af en uberettiget national krænkelse ved misbrug af magten og ville gøre arbejdet meget vanskeligt, om ikke umuligt, for de kredse, der arbejder for en tilnærmelse til Tyskland. Det spørgsmål melder sig, om det efter en snæver ideologisk, politisk og økonomisk indordning af Danmark i den nye europæiske orden under Tysklands førerskab er nødvendigt at tage Nordslesvigproblemet op med henblik på større territoriale fordringer, da jo de hemmende faktorer for udformningen af den tyske folkegruppes selvstændige liv falder bort under disse forudsætninger, og der ved den uddybning af den tyske indflydelse i Danmark, som må tilstræbes, desuden tilkommer den en stor fremtidsopgave netop indenfor Danmarks grænser.

Berlin, den 10. juli 1940.

sign. **Meissner**
(Meissner, legationssekretær)

sign. **von Löw**
(SS-Sturmabführer i SS-rigsførerens sikkerhedstjeneste.)

64 a.

Byretsdom over Jørgen Sehested, Axel Hartel m. fl.

12. juli 1947.

(Se tyske dokumenter nr. 64 a).

64 b.

**Byretsdom over Karl Rudolf Werner Best, Hermann v. Hanneken,
Günther Pancke og Otto Bovensiepen.**

20. september 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 64 b).

65 a.

**Østre Landsrets dom over Jørgen Sehested, Axel Hartel
og Knud Mortensen.**

8. april 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 65 a).

65 b.

**Østre Landsrets dom over Karl Rudolf Werner Best, Hermann v. Hanneken,
Günther Pancke og Otto Bovensiepen.**

18. juli 1949.

(Se tyske dokumenter nr. 65 b).

66 a.

Højesterets dom over Jørgen Sehested.

28. juni 1949.

(Se tyske dokumenter nr. 66 a).

66 b.

**Højesterets dom over Karl Rudolf Werner Best, Günther Pancke
og Otto Bovensiepen.**

17. marts 1950.

(Se tyske dokumenter nr. 66 b).

4.

Erklæringen af 8. juli 1940 og forhandlingerne om en mønt- og toldunion sommeren 1940

(Oversættelser)

67.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. offentliggørelsen af den danske
regerings erklæring af 8. juli.**

9. juli 1940.

Hemmeligt!

Telegram

(åben tekst)

Det tyske gesandtskab København, den 9. juli 1940 nr. 36
Modtaget — 9. — — kl. 22,25.

Nr. 774 af 9.7.40.

Den i morgenpressen i dag offentliggjorte og af DNBs repræsentant indberettede erklæring fra den nye udenrigsminister Scavenius om Danmarks forhold til Tyskland fortjener særlig opmærksomhed, fordi den blev godkendt af den samlede regering og viser den hovedlinie, som Scavenius tænker sig at følge. Erklæringens politiske betydning ligger fremfor alt i, at det tyske krav om, at det europæiske rum, politisk og økonomisk, skal nyordnes under tysk ledelse, for første gang officielt billiges af den danske regering, og i, at den udtaler, at Danmark er villigt til at indordne sig under nyordningen og aktivt samarbejde med Stortyskland.

Renthe-Fink.

68.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. overrækkelsen i Berlin af den
danske regerings erklæring af 8. juli.**

11. juli 1940.

Chiffertelegram

(åbent)

Det tyske gesandtskab København 40 11.7.40 kl. 14.00
Modtaget: den 11. juli 1940 — 14.30

Nr. 778 af 11.7.1940

Til Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 774 (ved P.) af 9.7.1940.

Udenrigsminister Scavenius' erklæring om Danmarks beredvillighed til aktivt at samarbejde med Tyskland og til at deltage i et storrum under tysk førerskab skal af den danske gesandt i begyndelsen af næste uge overrækkes i Berlin. For at understrege skridtets politiske betydning vil udenrigsministeriets direktør M o h r blive sendt til Berlin og ledsage gesandt Z a h l e.

Skriftlig indberetning følger.

Renthe-Fink.

69.

**Indberetning fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister
Scavenius 10. juli.**

11. juli 1940.

Hemmelig!

Afskrift.

· DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 11. juli 1940.

— Nr. Pol. 3 — 230 —

Indhold:

Samtale med den nye
danske udenrigsminister.

2 gennemslag

1 bilag (i 3 eksemplarer)

I tilslutning til telegram
nr. 774 af 9.7. og
nr. 778 af 11.7.40.

Til Auswärtiges Amt i Berlin W 8.

Den nye danske udenrigsminister Eric von Scavenius opsøgte mig i går for at knytte den første officielle kontakt med mig. Af samtalen fremgik, at navnlig to spørgsmål optog ham:

- 1.) Det fremtidige politiske og økonomiske forhold mellem Tyskland og Danmark og Tysklands planer i så henseende,
- 2.) vor holdning overfor den nye danske regering.

Hr. von Scavenius indledte sin samtale med at sige, at beslutningen om at indtræde i regeringen havde været meget vanskelig for ham. Han havde kun besluttet sig dertil, fordi kongen personlig havde appelleret til hans nationale pligt- og æresfølelse som dansker, og fordi den nærmeste tid efter al sandsynlighed ville medføre tungtvejende afgørelser for Danmark. Hvis Danmark ville udøve nogen indflydelse på udformningen af sin skæbne, kunne dette kun ske i snævraste føling med Tyskland. Det var den politik, som han ville gå ind for. Derfor havde det været hans første embedshandling klart at orientere den danske politik i retning mod Tyskland og at give udtryk herfor i en af den samlede regering godkendt erklæring. Den danske gesandt i Berlin ville blive instrueret om at overrække erklæringens ordlyd (jfr. bilag) i Auswärtiges Amt for derigennem officielt at underrette rigsregeringen om, at den danske regering var rede til aktivt at samarbejde med Tyskland og at indtage den plads i Europas nye ordening under Tysklands ledelse, som tilkom den. Idet han henviste til rigsleder Rosenbergs udtalelser om det nordiske skæbnefællesskab, spurgte hr. von Scavenius, om der allerede var optaget føling med Sverige, og hvorledes vi praktisk forestillede os gennemførelsen.

På mit spørgsmål forsikrede hr. von Scavenius overfor mig, at den slutpassus i hans erklæring, i hvilken der er tale om opretholdelsen af Danmarks selvstændighed og egenart, ikke var ment som et forbehold, men kun skulle vise det danske folk, at den nye regerings politik ingenlunde betød en selvopgivelse. Det var hans ønske, at Danmarks nødvendige tilpasning blev fuldbyrdet ved en fredelig politisk og social udvikling. En så dybtgående omstilling som Danmarks indordning i det stortyske livsrum burde også i tysk interesse støttes af det overvejende flertal indenfor det danske folk. Naturligvis lå det i dag i Tysklands

magt at indsætte en anden regering i Danmark, men en sådan regering, som blot kunne få en brøkdel af folket bag sig, ville ikke blive betragtet som en dansk, men som en udenlandsk regering. Den måtte regne med passiv modstand og varig utilfredshed og måtte støttes af de tyske bajonetter. Der var ingen tvivl om, at også i Danmark ville en indre omstilling fuldbyrdes. Denne proces ville dog forløbe meget langsomt, da situationen var en helt anden end i Tyskland, og da danskerne heller ikke var i besiddelse af den samme letbevægelighed som tyskerne.

Jeg indskød, at regeringen dog i det væsentlige var den gamle, og det ville være vanskeligt sammen med den gamle regerings mænd, som personificerede et system, der var i modsætning til Tyskland, at føre en politik, der gik ud på snævert samarbejde med Tyskland. Hr. von Scavenius anså ikke disse modsætninger for afgørende og udtalte som sin overbevisning, at regeringen ville følge hans linie og også drage de praktiske konsekvenser heraf. Ingen kunne i dag unddrage sig kendsgerningernes magt. Hvis han ikke kunne gøre sig gældende, ville han ikke et øjeblik tøve med at udtræde af regeringen. Han lod skinne igennem, at hans ministerkolleger var ganske klar herover.

Den videre samtale viste, at hr. von Scavenius også indser, at Danmark må indstille sig på militærpolitiske aftaler med Tyskland. Han mente dog, at man i landet endnu ikke var rigtig klar herover og vedblivende levede i håbet om, at Danmark efter krigens afslutning ville blive fuldstændig frit i militær henseende.

En stor vanskelighed så hr. von Scavenius i det nordslesvigske spørgsmål. Han havde tidligere overfor den danske regering insisteret på, at den skulle opnå en direkte forståelse med Tyskland herom. Men desværre havde han talt for døde øren. Han anså det for meget vanskeligt for hvilken som helst dansk regering nu at optage dette problem som et separat spørgsmål. Hvis Tyskland ikke kunne give afkald på at rejse diskussion om problemet påny, ville det i hvert fald være bedst at gøre det som et led i Europas nyordning.

Hr. von Scavenius har allerede, da jeg begyndte min herværende virksomhed, overfor mig betonet nødvendigheden af en mere positiv tyskorienteret dansk politik, fordi han forudså Tysklands opsving og dominerende magtstilling i Europa. Hans nuværende holdning har derfor ikke sin oprindelse i øjeblikkelige opportunistiske overvejelser, men i en ærlig og oprigtig overbevisning. Selvom den nye kurs foreløbig indledes uden væsentlig ændring i det hidtidige regime, så betyder dog den kendsgerning, at der er sket en udenrigspolitisk kursændring, et fremskridt, som ikke må undervurderes.

Der melder sig det spørgsmål, om og i hvor vid udstrækning vi skal drage nytte af den danske udenrigsministers beredvillighed til at fremme vore planer, for såvidt de vedrører Danmark, i den ønskede retning. Jeg udbeder mig instruks.

Renthe-Fink.

70.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. 1) samtale med gesandt Herluf Zahle 2) Renthe-Finks anmodning om tjenesterejse til Berlin.

12. juli 1940.

Berlin, den 12. juli 1940.

Statssekretæren nr. 547 a.

Den danske gesandt er blevet kaldt til København for at modtage instrukser fra den nye udenrigsminister, Erik Skavenius. Han spurgte mig, om vi havde noget at bemærke til Skavenius' sidste tale.

Jeg udtalte overfor hr. Zahle, at jeg ikke havde haft noget at udsætte på denne tale, for såvidt jeg havde kendskab til den.

Zahle ønskede derefter at vide, om jeg personlig var i Berlin næste tirsdag og onsdag, da han formodentlig da vendte tilbage med instrukser fra København.

(Slut på samtalen med Zahle).

Gesandt von Renthe-Fink har fornylig anmodet om godkendelse af en tjenesterejse til Berlin. Jeg anbefaler, at denne rejse nu godkendes, for at Renthe-Fink kan ankomme hertil før Zahle og mundtligt afgive beretning om kabinettet.

Hermed over fjernskriver til rigsudenrigsministeren.

Weizsäcker.

71.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. bemærkning af gesandt Herluf Zahle om besøg af udenrigsminister Scavenius i Berlin.

12. juli 1940.

Berlin, den 12. juli 1940.

Statssekretæren nr. 553.

Den danske gesandt lod i dag falde en bemærkning om, at den danske udenrigsminister Erik Skavenius jo endnu ikke kendte rigsudenrigsministeren. Måske frembyder der sig engang en lejlighed til, at Skavenius kan aflægge et besøg i Berlin, efter at svenskeren, hr. Günther, har været her.

Hermed til rigsudenrigsministeren.

Weizsäcker.

72.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. gesandt Herluf Zahles og direktør Mohrs overrækkelse af den danske regerings erklæring af 8. juli.

17. juli 1940.

Berlin, den 17. juli 1940.

Statssekretæren nr. 569

I eftermiddags indfandt sig hos mig, som anmeldt, den danske gesandt ledsaget af gesandt Mohr, der beklæder stillingen som generalsekretær i det danske udenrigsministerium. Hr. Zahle overrakte mig vedlagte note til rigsudenrigsministeren. Nogle mundtlige bemærkninger fra hr. Zahle indeholdt alene en omskrivning af de indledende og afsluttende ord i denne note. De skulle godtgøre, hvilken vægt den nye udenrigsminister,

hr. von Skavenius, lægger på et nært og godt samarbejde med Tyskland. Udsendelsen af hr. Mohr og hans deltagelse i besøget skulle give notens overrækkelse et højtideligt anstrøg.

Da jeg allerede var bekendt med den i noten indeholdte erklæring fra hr. von Skavenius, drøftede vi ikke påny dens indhold. Det blev under samtalen kun kort berørt, at den danske regering sandsynligvis i disse dage vil tage beslutning om at udtræde af Folkeforbundet.

Jeg gav overfor hr. Zahle udtryk for, at rigsudenrigsministeren levende beklagede ikke selv at kunne modtage ham i dag på grund af sin fraværelse fra Berlin. Jeg lovede, at noten snarest ville blive forelagt rigsudenrigsministeren, hvorved jeg også ville omtale den vægt, som hr. von Skavenius ønsker at tillægge sin meddelelse.

I tilslutning hertil stillede jeg så en række spørgsmål om den nye danske regerings sammensætning og indre sammenhold. Jeg lod derved indirekte forstå, at kabinetsmedlemmernes partitilhørsforhold fra det yderste højre til socialdemokratiet inklusive ikke netop ville lette opfyldelsen af den af minister Skavenius forkyndte nye danske politik.

Samtalen kom ikke ind på Nordslesvig.

Hr. Zahle forebragte iøvrigt, ligesom allerede fornylig, hr. von Skavenius' ønske om at besøge rigsudenrigsministeren på et eller andet i Berlin velkomment tidspunkt.

Hermed til rigsudenrigsministeren, idet noten vedlægges.

Weizsäcker.

73.

Note fra det danske gesandtskab i Berlin til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop med den danske regerings erklæring af 8. juli.

17. juli 1940.

KONGELIGT DANSK GESANDTSKAB

Berlin, den 17. juli 1940.

Hans Excellence

hr. rigsudenrigsminister Joachim v. Ribbentrop.

Hr. rigsminister!

I anledning af sin udnævnelse til udenrigsminister har hr. Erik von Scavenius, som det turde være Deres Excellence bekendt, den 9. juli 1940 offentliggjort en af den samlede regering godkendt erklæring, hvori han har optrukket de naturlige retningslinier for et udvidet samarbejde mellem Danmark og Tyskland. Da det forekommer hr. von Scavenius ønskeligt, at denne erklæring også ad den sædvanlige diplomatiske vej bringes til den tyske rigsregerings kundskab, har jeg herved den ære i overensstemmelse med den modtagne instruks at gøre Deres Excellence bekendt med sammes ordlyd. Den lyder som følger:

„Ved min overtagelse af udenrigsministeriet vil det findes naturligt, at jeg fremsætter nogle bemærkninger om Danmarks udenrigspolitik. Jeg vil herved gerne drage en parallel mellem forholdene under verdenskrigen og nu.

Det har været den lille stats opgave at føre en politik, der holdt landet udenfor de store staters kampe¹⁾. Opgaven måtte nøjere forstås således, at Danmark under ingen omstændigheder måtte komme i strid med sin store nabo mod syd. Denne politik har fundet Tysklands forståelse og støtte såvel under verdenskrigen som under den nuværende krig — med den forskel, der følger af de forandrede muligheder for krigsførelsen.

Når man tager denne forskel i betragtning²⁾, kan man sammenstille begivenhederne i august 1914 og i april i år. I begge tilfælde var det den tyske politiks mål at holde Danmark udenfor krigsbegivenhederne, idet landet ved sin beliggenhed dækker Østersøfronten i forhold til England. Som følge af de ændrede vilkår for krigsførelsen måtte opgaven denne gang væsentligt tilfalde de tyske land- og luftstridskræfter, medens den under verdenskrigen alene løstes af den tyske flåde. Det må bemærkes, at denne omstændighed — de tyske stridskræfters tilstedeværelse i landet selv, hvor friktionsløst den end lykkeligt forløber³⁾ — ganske naturligt har gjort forståelsen sværere for det danske folk. Under verdenskrigen udelukkede den tyske flådes eksistens, at England kunne forsøge at forcere adgangen til Østersøen og at skaffe Tyskland en tredje kampfront. Herved bevarede Danmarks neutralitet, og dette vil altid blive erindret med taknemlighed i Danmark.

Under den afsluttede Folkeforbundsperiode fastholdtes den danske politiks linie. Danmark nægtede at deltage i Folkeforbundets mod Tyskland rettede politik.

Ved de store tyske sejre, der har fremkaldt verdens forbavselse og beundring⁴⁾, er en ny tid oprundet i Europa, der vil medføre en ny orden i politisk og økonomisk henseende under Tysklands førerskab. Det vil være Danmarks opgave herunder at finde sin plads i et nødvendigt og gensidigt aktivt samarbejde med Stortyskland. Det danske folk er overbevist om⁵⁾, at det i den nye europæiske orden vil bevare⁶⁾ sin selvstændighed, og det håber at finde forståelse for sin egenart og for sin traditionelle fredelige politiske og sociale udvikling.“

Under mit ophold i København fornylig har minister von Scavenius pålagt mig at bede Deres Excellence om at være overbevist om, at den kongelige regering lægger den største vægt på, at Danmark deltager i et konstruktivt samarbejde med sin store nabostat på det politiske og økonomiske område. Det vil altid være den danske regerings opgave med alle kræfter at stræbe efter at skaffe Danmark og det danske folk en heldbringende fremtid indenfor rammerne af den politiske og økonomiske orden, som er under dannelse.

Jeg benytter denne anledning til overfor Dem, hr. rigsminister, at forny forsikringen om min mest udmærkede højagtelse.

Herluf Zahle,
kongelig dansk gesandt.

¹⁾ Den originale erklæring har her: „kamp“.

²⁾ Originalen har her: „Med denne forskel taget i betragtning“.

³⁾ Originalen har her: „udløber“.

⁴⁾ Originalen har her: „der har slået verden med forbavselse og beundring“.

⁵⁾ Originalen har her: „Det danske folk stoler på“.

⁶⁾ Originalen har her: „vil kunne bevare“.

74.

Notits af ambassadør Ritter ang. samtale med direktør Mohr 18. juli om tysk-danske økonomiske forhandlinger.

19. juli 1940.

AMBASSADØR RITTER

Notits

Gesandt *Mohr* (generalsekretær i det danske udenrigsministerium) opsøgte mig den 18. juli. Samtalen varede 40 minutter. Samtalen kom straks ind på den danske gesandts skrivelse til rigsudenrigsministeren af 17. juli og den danske udenrigsminister Scavenius' deri indeholdte erklæring. (Statssekretærens notits af 17. juli).

Mohr udtalte gentagne gange og i indtrængende form ønsket om, at der meget snart indledes forhandlinger i Berlin om de økonomiske spørgsmål, der rejser sig som følge af denne erklæring („Europas nyordning i økonomisk henseende under Tysklands førerskab“). Da det hos os endnu ikke er klarlagt internt, under hvilken form og i hvilket tempo Danmarks fremtidige erhvervspolitiske og -retlige stilling overfor Tyskland skal ordnes, undgik jeg at tale om bestemte former (toldunion, møntunion, erhvervsunion). Af drøftelsen af enkelte landbrugs- og industrispørgsmål forstod jeg dog, at Mohr under samtalen tænkte på sådanne former. Således udtalte han for eksempel frygt for, at enkelte danske industrigrene i fremtiden ikke længere kunne opretholdes, fordi den nu eksisterende toldbeskyttelse mod den tyske konkurrence ville falde bort. Han nævnte i den forbindelse den danske tekstilindustri og skotøjsindustri.

Mohr sagde, at eventuelle forhandlinger fra dansk side sandsynligvis ville blive ledet af en hr. *Sthyr*. Sthyr var under verdenskrigen i dansk regeringstjeneste, men har derefter helliget sig privatøkonomiske opgaver. Under forhandlingerne måtte der opretholdes forbindelse med de bestående regeringsudvalg. Med dette for øje vil hr. Sthyr sandsynligvis få tilforordnet lederen af det danske regeringsudvalg.

Jeg konstaterede under samtalen, at initiativet til disse forhandlinger udgår fra den danske regering. Om hvordan der videre skal gås frem, er intet blevet aftalt.

Den danske regerings initiativ er efter mit skøn en politisk betydningsfuld kendsgerning, der kan udnyttes politisk. Uden at foregribe de hidtil bestående hensigter vedrørende det tempo, i hvilket de besatte områder skal tilknyttes til eller indlemmes i det tyske økonomiske storrum, anser jeg det for rigtigt, at man bifalder dette danske initiativ, og at der hurtigt afsluttes en økonomisk traktat med Danmark. En sådan første traktat på grundlag af den danske regerings initiativ vil være betydningsfuld, såvel i forhold til de andre besatte stater (Norge, Holland, Belgien, Luxembourg) som også almenpolitisk i forhold til udlandet. Jeg anser det derfor for nødvendigt, at der snarest tilvejebringes en afgørelse fra rigsudenrigsministeren, om sådanne forhandlinger straks skal optages. Målet med sådanne forhandlinger kan kun være en almindelig økonomisk union. Herom må der, såfremt rigsudenrigsministeren er enig heri, først tales med de interesserede indre instanser.

Berlin, den 19. juli 1940.

sign. Ritter.

75.

**Indberetning fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål, dr. Ebner,
ang. en dansk-tysk mønt- og toldunion.**

24. juli 1940.

Hemmeligt!

Gennemslag.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 24. 7. 1940.

Den kommitterede for økonomiske spørgsmål.

Nr. Wi/700/40

I tilslutning til indberetning fra det tyske gesandtskab i København af 22.6.1940 — D Pol 3/588 — og under henvisning til instruks af 11.5.40 — W V 1599/40 —

Indhold: Den fremtidige udformning af de dansk-tyske økonomiske forbindelser.

2 gennemslag

*Til Auswärtiges Amt,
Berlin.*

I den forudgående politiske indberetning af 22.6.40 Nr. D Pol 3/588 blev oprettelsen af en *økonomisk union* mellem Tyskland og Danmark betegnet som den bedste garanti for Danmarks inddragelse i det stortyske rum. De økonomiske virkninger af en sådan fremtidig inddragelse af Danmark kan herfra bedømmes omtrent på følgende måde:

Danmark er ifølge sin økonomiske struktur et udpræget *landbruksland*. Den danske landbrugsudførsel androg i 1937/39 gennemsnitlig 1,1 til 1,2 milliarder kroner. Rundt regnet 65 pct. af dets samlede udførsel bestod af kvægavlsprodukter, nemlig smør, kød og kvæg samt æg, som i vid udstrækning blev produceret ved opfodring med udenlandske foderstoffer. Danmarks hidtidige forbrug af udenlandske foderstoffer androg årlig ca. 700.000—800.000 t korn og ca. 800.000 t olienkager.

Under krigen har Danmark været afskåret fra indførsel af udenlandske foderstoffer. Det danske landbrug er derfor tvunget til foreløbig i højere grad end hidtil at omstille sig til anvendelse af egne foderstoffer. Omstillingen kræver dog længere tid og må ganske væsentligt forringe landbrugets produktivitet. Navnlig er det i betragtning af de særlige danske forhold ikke muligt for mange af de små og de mindste bedrifter at omstille sig til en større produktion af eget foder. De må hjælpes ved afslutning af opfodringskontrakter eller lignende midler.

Da det danske landbrug er den vigtigste gren af det danske erhvervsliv, må det være målet at bevare det så ydedygtigt som muligt. Hertil turde høre, at der efter krigens afslutning igen stilles de tilstrækkelige foderstoffer til rådighed for den danske kvægavl. Disse foderstoffer må i første række skaffes fra det af Tyskland skabte storrum og først i anden række fra lande udenfor storrummet. Prisen for disse foderstoffer vil sandsynligvis i praksis blive bestemt af Tyskland.

Hvis det danske husdyrbrug i højere grad end hidtil omstiller sig til anvendelse af eget foder, samtidig med at der efter krigens afslutning ved siden heraf atter står udenlandske foderstoffer til dets rådighed i det nødvendige omfang, vil der nu som før kunne regnes med betydelige eksportoverskud af smør, kvæg, kød og æg, selvom de bliver noget mindre end i førkrigstiden.

Det må antages, at det nye storrum vil overtage det danske eksportoverskud. Selvom også det tyske landbrug efter krigen i øget omfang vil give sig af med forædlingsøkonomi, vil navnlig på fedtstofferne område behovet være så stort, at de fortrinlige danske produkter vil være et velkomment supplement. Ved siden heraf vil også en afsætning til tredieland være mulig, for så vidt dette forekommer Tyskland hensigtsmæssigt og der foreligger afsætningsmuligheder.

Det er ikke muligt at anslå det danske landbrugs fremtidige eksportoverskud, navnlig fordi — bortset fra andre omkostningsfaktorer — ikke alene de kommende høstresultater, men også mængden af og priserne på de udenlandske foderstoffer, der vil stå til Danmarks rådighed, er ukendte, og køberlandenes overtagelsespriser overhovedet ikke kan anslås.

For i det mindste at give en omtrentlig sammenligning af størrelsesforholdene mellem den danske eksport og den tyske import til det nuværende Tyskland for de vigtigste varer, skal nedenstående tal meddeles:

	Danmarks eksportoverskud.		Tysk import ialt.	
	1938	1937	1938	1937
Hornkvæg (i 1000 stk.).....	134	172	173	202
Svin (i 1000 stk.).....	114	167	583	475
Kød (i 1000 t).....	214	227	138	111
Smør (i 1000 t).....	158	153	92	85
Æg (i 1000 t).....	93	97	102	101

Heraf fremgår Danmarks fremtidige betydning for det nye storrum på levnedsmiddelforsyningens område.

Med hensyn til andre landbrugsprodukter, navnlig brødkorn og kartofler, vil Danmark som hidtil dække sit eget behov, med hensyn til sukker også herudover være eksportdygtig.

Indenfor *trælastøkonomien* er der planlagt den størst mulige koordinering og et snævert samarbejde mellem Tyskland og Danmark. I almindelighed går interesserne parallelt, da disse to lande optræder som købere af de samme varer i Norden — Sverige, Finland og Randstaterne. En uhindret indførsel af de ganske vist kun ringe mængder bøgetræ, som Tyskland har modtaget fra Danmark, er udfra tysk interesse ønskelig. Danmark selv har hidtil fra Tyskland kun modtaget lidt træ og træprodukter, bortset fra trækul og krydsfinerplader, derimod større mængder opskåret nåletræ fra Polen over Danzig. Danmarks import fra Tyskland kan ikke påvirkes ugunstigt af en toldunion, da udførslen fra Tyskland ligesom den indenlandske vareomsætning dirigeres af Reichsstelle Holz.

Den danske industri, indenfor hvilken rundt regnet $\frac{1}{3}$ af den danske befolkning finder beskæftigelse, har trods manglen på værdier i undergrunden og på råstoffer udviklet sig til en anseelig betydning og opnåede i 1938 en produktionsværdi på rundt regnet 3 milliarder kroner. Hovedparten heraf faldt på levnedsmiddelindustrien med 39 pct., derefter følger jern- og metalindustrien med 23 pct. og den teknisk-kemiske industri med 16,5 pct. De øvrige industrier fordeler sig over resten af den angivne produktionsværdi.

For tiden arbejder den danske industri med nedsat kapacitet som følge af knapheden på råstoffer. Råstofimporten fra Tyskland volder på grund af krigen mere eller mindre store vanskeligheder på de forskellige vareområder. Efter krigen må Tyskland så vidt muligt overtage dækningen af det fulde behov for råstoffer til Danmark. Dette er så meget mere ønskeligt, som man derved kan udligne landbrugsimporten fra Danmark, der i det størst mulige omfang må tilføres det stortyske rum.

Skibsværftsindustrien vil som følge af sin geografisk gunstige beliggenhed uden videre bevare sin betydning. Cementindustrien henter som den næsten eneste danske industri sine råstoffer i landet selv og forbliver fremdeles eksportdygtig. De ydedygtige større industrier, såsom navnlig maskinfabrikker, vil ligesom hidtil være konkurrencedygtige. For så vidt angår de øvrige mindre industrier, der tildels kun arbejder for den lille danske befolknings behov, kan det være tvivlsomt, om de vil kunne klare sig i et storrum med ra-

tionel arbejdsdeling. Men deres betydning er ringe. Efter krigen vil iøvrigt et efter stortyske begreber ubetydeligt antal arbejdsløse let kunne anbringes andre steder, tilmed da der i Danmark selv endnu findes store muligheder for storstilede vej- og brobygningsarbejder, anlæggelse af kraftværker samt opdyrkning af øde jorder.

Af den effektive og forholdsvis store *handelsflåde* på rundt regnet 1,2 mill. brutto registertons står nu kun ca. en trediedel af tonnagen til rådighed for Danmark. Selvom krigen vil medføre ikke uvæsentlige tab, vil den danske handelsflåde efter krigens afslutning igen kunne finde fuldstændig beskæftigelse. Dens anvendelse kan så afstemmes med den stortyske skibsfarts planer. Også denne vigtige faktor i den danske økonomi kan følgelig med fordel tilsluttes storrumsokonomien.

Nævnes må også den betydning, som Danmark ifølge sin geografiske beliggenhed har erhvervet som *transitland*. Navnlig København har fået betydning for transiten fra og til det skandinavisk-baltiske rum. Denne Danmarks funktion som transitland gør det særlig værdifuldt for en tilknytning til det tyske storrum.

I forbigående bemærkes, at med en indlemmelse af Danmark vil også være knyttet indlemmelsen af *Færøerne og Grønland*, som, bortset fra kryolitforekomster på Grønland og en vis interesse for havfiskeri, vil være uden økonomisk betydning. Overvejende af militær-politiske grunde må dog endvidere undersøges, om ikke også *Island* skulle tilsluttes storrummet, medens den økonomiske betydning af en tilknytning vel må anses for at være af mindre værdi og i det væsentlige kun rumme muligheder for havfiskeri.

De tysk-danske *økonomiske forbindelser* efter krigens udbrud og navnlig efter den 9. april 1940 er fundamentalt blevet ændret, fordi Danmark som følge af krigsforholdene praktisk taget er afskåret fra udenrigshandel med andre lande, navnlig med England. Før krigen indtog Tyskland og England en fremherskende stilling i Danmarks udenrigshandel. I årene 1935 og 1937 udgjorde i gennemsnit Tysklands andel i Danmarks import 25,6 pct., Englands 36,7 pct. I samme tidsrum gik 18,9 pct. af den danske eksport til Tyskland og 56,5 pct. til England. England var altså som den største aftager og valutaleverandør af den største betydning for Danmark. Nu er Tyskland næsten den eneste aftager af hele landbrugseksporten og næsten eneste leverandør af industrielle råstoffer, halvfabrikata og færdigvarer, i det omfang det af hensyn til krigens krav er i stand hertil. Tredielands, navnlig Østersølandenes andel i den danske udenrigshandel er som følge af krigsforholdene ubetydelig i sammenligning hermed.

En indlemmelse af Danmark i det stortyske rum må have som naturlig følge, at Tyskland efter krigen indtager førstepladsen i den danske varehandel. Af Danmarks eksport vil der, i det omfang den ikke behøves af det stortyske rum, kun stå en meget begrænset del til rådighed til handel med tredieland, især for at muliggøre import af visse råstoffer (eksempelvis kautschuk og naturlige tekstilstoffer), hvis levering fra Stortyskland foreløbig kan blive vanskelig. Også Danmarks handelsforbindelser med Balkanlandene kan have betydning for leveringen af foderstoffer.

Hvilken form for Danmarks økonomiske tilknytning, der kan forenes med oprettholdelsen af den danske suverænitet, er et spørgsmål, som må afgøres politisk. Fra et handelspolitisk synspunkt vil en *toldunion* have den fordel, at den udelukker en selvstændig dansk handelspolitik, og at den tysk-danske toldunion på udenrigshandelens område udadtil vil fungere som en enhed, men internt være under tysk ledelse. Ved en toldunion må det endvidere undersøges, om det ikke også er uundgåeligt, at det indre, danske erhvervsliv inddrages under den tyske økonomiske ordning. Således må det overvejes, om ikke den tyske markedsordning må komme til at gælde for det danske landbrug for at hindre, at den indre-tyske økonomi forstyrres, selvom den i det mindste i en overgangstid tager særligt hensyn til de danske forhold. At dette også kan være i dansk interesse, viser eksempelvis den måde, hvorpå de danske landbrugsprodukter i tidsmæssig og stedlig henseende fordeles i Tyskland. Ligeledes må de i Tyskland bestående monopoler finde anvendelse for Danmark.

Hvorvidt det også med hensyn til håndværk og industri er nødvendigt at inddrage det danske erhvervsliv i den tyske organisation og de tyske reguleringer, må undersøges særskilt for de enkelte erhvervsområder. I den forbindelse har navnlig de danske faglærte arbejderes høje lønniveau krav på opmærksomhed.

En toldunion kan efter mit skøn i og for sig medføre, at en handelstraktat som grundlag for varehandelen mellem Tyskland og Danmark kan bortfalde. Såfremt en sådan formelt skulle bevares af politiske grunde for udadtil at lade den danske suverænitet træde frem, kan i en handelsoverenskomst bl. a. den centrale overtagelse af de danske landbrugsprodukter ordnes. Af hensyn til sundheds-, veterinær- og plantekontrollen må der vel også fremdeles opretholdes en grænsekontrol overfor Danmark såvel som af hensyn til fremskaffelsen af statistiske oplysninger.

En tysk-dansk *møntunion* vil yderligere styrke den økonomiske sammenslutning. De danske finanser er for tiden stærkt belastet af udenrigshandelen med Tyskland, hvorom der allerede gentagne gange er blevet indberettet. Man kan regne med, at Tyskland ved slutningen af 1940 fra Danmark vil have overtaget for ca. 280 mill. RM mereksport, som ikke er blevet udlignet ved vareudførsel fra Tyskland. Den danske regering er for at holde erhvervslivet i gang tvunget til forskudsvis at udbetale clearingkravene på Tyskland til de danske eksportører. Hertil kommer yderligere ca. 30—35 millioner RM for rustnings- og andre ekstraordinære ordrer fra Tyskland, der ligeledes må betales over clearing. Endelig er også besættelsesomkostningerne inkl. de faktiske udgifter til besættelsestroppers anskaffelses- og leveringsordrer, for hvilke der ydes betaling i rigskreditkassesedler, af betydning. De omtrentlige besættelsesomkostninger er kendt, de faktiske udgifter kan indtil årets slutning anslås omtrent til ca. 100 mill. RM.

Året 1941 vil, selvom også krigen afsluttes forinden, ikke bringe nogen fuldstændig udligning af den tysk-danske clearing. Thi selvom også den danske udførsel til Tyskland vil gå føleligt tilbage, kan man på den anden side ikke regne med, at Danmark kan tage imod en så stor tysk indførsel, at clearingen i slutningen af 1940 derved kan udlignes.

Til sammenligning med de ovenfor anførte tal kan nævnes, at det danske seddelomløb i juni 1940 udgjorde rundt regnet 706 mill. kroner (ca. 250 millioner kroner mere end på samme tid det foregående år). Den danske udenrigsgæld beløber sig rundt regnet til 1.400 mill. kroner. Nationalbankens guldbeholdning udgør for tiden kun 117 mill. kroner; Nationalbankens valutatilgodehavender er forholdsvis ubetydelige.

For den finansielle belastning af Danmark som følge af krigen, i hvilken forbindelse der også må tages hensyn til de indre udgifter p. gr. af øget arbejdsløshed, tab ved nedsat beskæftigelse i industrien, bortfald af valutaindtægter fra den største del af handelsflåden o.a., har spørgsmålet om krigens varighed naturligvis afgørende betydning. Det er endvidere værd at lægge mærke til de meget væsentlige prisforhøjelser for tyske eksportvarer, f. eks. jern, der nødvendigvis må føre til en tilsvarende prisforhøjelse indenfor industrien i Danmark. Herom følger en særberetning. Derfor må der, såfremt krigen fortsætter i længere tid, vel regnes med muligheden af, at den danske krone synker yderligere i værdi, og at Danmark går en inflation i møde. Således vil der snart blive udbudt et statslån til et beløb på 40 mill. kr. Den stærke forhøjelse af kornpriserne vil medføre en tilsvarende forhøjelse af brødprisen (10 øre pr. kg rugbrød). Hermed vil være forbundet lønforhøjelser, hvorved man dog fra tysk side må være opmærksom på, at industriarbejdernes lønniveau ikke sættes så meget op, at der deraf fremkommer vanskeligheder ved Danmarks inddragelse. Af politiske og økonomiske hensyn må et eventuelt sammenbrud af den danske krone forhindres.

Men selvom en møntunion ikke viser sig at være en nødvendighed på grund af Danmarks finansielle situation, kan afslutningen af en møntunion blive forlangt af Tyskland, hvis det anses for hensigtsmæssigt.

Hvis i så fald kun Reichsmark eller kroner og Reichsmark, i givet fald ved siden heraf også rigskreditkassesedler, skal cirkulere i Danmark, er et valutateknisk spørgsmål, som ikke kan bedømmes herfra. For den danske økonomi er det af væsentlig betydning, hvorledes pariteten mellem krone og Reichsmark i givet fald fastsættes. I den danske økonomis interesse vil det efter mit skøn være hensigtsmæssigt såvidt muligt at lade den nu bestående paritet forblive uændret for at undgå rystelser. Navnlig for det danske landbrug vil en tilknytning til de tyske priser ved opretholdelse af kronens nuværende paritet overfor Reichsmark være fordelagtig, tilmed da det samtidig vil blive stærkt aflastet for sin store gæld.

I almindelighed vil følgerne af landbrugets prismæssige tilknytning fremgå af efterfølgende sammenligning med prisstillingen i midten af juli 1940:

		i Reichsmark	i kroner
Smør	pr. kg	3.—	3.—
Korn	pr. 100 kg	18.—/20.—	17.—/19.—
Flæsk	pr. 100 kg	140.—	174.—
Levende køer	pr. 100 kg	90.—	48.—
Mælk	pr. l	15—16 Pfg.	16,75 øre
Æg	pr. kg	1.40/1.50	1.30

I denne opstilling ligger priserne for smør, korn og mælk i kroner omtrent lige så højt, flæsk betydeligt højere, levende køer og æg derimod lavere end priserne for de samme produkter i Reichsmark, medens på omkostningssiden foderstofpriserne, efter de billigere udenlandske indførsels bortfald, i overensstemmelse med kornpriserne ligger på omtrentlig samme højde i kroner som de tyske foderstofpriser i Reichsmark. Kronelønningerne i Danmark for landarbejdere ligger væsentligt højere end de tilsvarende Marklønninger i Tyskland. Medens en tjenestekarl i Slesvig-Holsten årlig modtager ca. 400 RM i kontant løn, andrager den tilsvarende løn her ca. 760 kroner.

Disse prisforskelligheder vil i det lange løb ikke kunne fortsætte. Ensartede prisforhold vil automatisk opstå indenfor det stortyske rum. Ovenstående sammenligning viser, hvor forskellig en sådan prisudvikling vil virke på de forskellige områder, hvorved navnlig den stærke aflastning af omkostningssiden ved en sænkning af lønningerne er påfaldende. Den danske arbejders nuværende relativt høje lønniveau i forhold til den tyske landmand kommer herigennem til udtryk.

En ny udvikling er i den allersidste tid blevet indledt med vedtagelse af kornloven for høståret 1940—41. Ved denne kornlov er der sket en forhøjelse af de hidtidige kornpriser til 25—29 kroner. Tilsvarende forhøjelser af brødprisen vil følge efter. Virkninger for lønniveauet er allerede bebudet. Ligeså må de højere kornpriser bevirke en stigning af foderstofudgifterne. En almindelig opadgående bevægelse i det hidtidige prisniveau for landbruget synes således uundgåelig, selvom der i øjeblikket endnu ikke kan siges nærmere herom. Lykkes det ved at lægge den nuværende valutastilling til grund at udnytte denne nye prisudvikling til en almindelig tilpasning til det tyske prisniveau, d. v. s. til en relativ nedskæring af lønniveauet overfor prisniveauet, kan dette kun være af interesse for den ønskede forbindelse mellem den danske og den tyske økonomi.

For industriens vedkommende er det ikke muligt at få et overblik over tilpasningen til de tyske priser, navnlig da man ikke har holdepunkter for at beregne de fremtidige råstofpriser, de fremtidige lønninger og de fremtidige priser på færdigvarer. Det kan dog antages, at den danske industri ligesom hidtil også vil kunne arbejde under de for Stortysklands industri gældende økonomiske betingelser, navnlig for så vidt den har en lokal leveberettigelse eller af andre grunde har vist sig at være konkurrencedygtig.

Den danske regering og det danske erhvervsliv er navnlig i den sidste tid blevet klar over, at Europas nyordning under tysk førerskab vil komme, og at Danmark vil tilhøre det nye storrum, der skal dannes. Den nuværende danske regering er på grund af de givne magtpolitiske forhold parat til et positivt samarbejde. Om udenrigsministerens positive indstilling er der i mellemtiden specielt blevet indberettet. Selvom der endnu ikke er truffet nogen afgørelse om formen for den fremtidige sammenslutning, vil jordbunden forsigtigt blive forberedt hos de danske regeringsmyndigheder og ved lejlighed hos førende danske erhvervsledere.

sign. Ebner.

Set.

Det tyske riges befuldmægtigede

sign. von Renthe-Fink

76.

Notits af ministerialdirektør Wiehl ang. rigskansler Hitlers beslutning om at optage forhandlinger med Danmark om en økonomisk union.

24. juli 1940.

*Berlin, den 24. juli 1940.***Notits**

Rigsudenrigsministeren har meddelt mig, at Føreren er indforstået med, at der snarest optages forhandlinger med Danmark om en økonomisk union.

sign. Wiehl.

77.

Notits af ambassadør Ritter om drøftelse med rigsudenrigsminister v. Ribbentrop 25. juli ang. programmet for forhandling om den tysk-danske økonomiske union.

26. juli 1940.

AMBASSADØR RITTER

Notits

Rigsudenrigsministeren henviste den 25. juli i nærværelse af ministerialdirektør Wiehl til min samtale den 19. juli med gesandt Mohr og meddelte, at Føreren havde besluttet, at der skal optages forhandlinger med det formål at afslutte en økonomisk union med Danmark. Rigsudenrigsministeren pålagde mig at føre disse forhandlinger.

Jeg redegjorde overfor rigsudenrigsministeren kort for mit forhandlingsprogram i så henseende. Den første opgave bliver at konstatere, hvilke hensigter den danske regering har. Under min samtale med gesandt Mohr søgte jeg med vilje ikke at komme til bunds i disse danske hensigter. Jeg anså det derfor for nødvendigt, at jeg først med den danske udenrigsminister, måske også med den danske statsminister, tilvejebragte klarhed over målet, og i den forbindelse ville jeg som tysk mål med eftertryk understrege, at det drejede sig om en økonomisk union.

Endvidere var jeg af den opfattelse, at sådanne forhandlinger måtte føres under et vist tidsmæssigt pres. Det vil ikke være godt, hvis man lader en opposition komme til orde i selve Danmark eller i udlandet.

Efter at have haft føling med de indre ressorts i begyndelsen af næste uge har jeg derfor til hensigt uden at informere pressen at rejse til København for i løbet af et par dage at tilvejebringe denne klaring. I givet fald vil derefter en dansk delegation blive indbudt til Berlin, og i den forbindelse vil jeg stille krav om, at forhandlingerne må afsluttes i løbet af få dage.

Rigsudenrigsministeren var indforstået hermed.

Berlin, den 26. juli 1940.

sign. Ritter.

78.

Protokol over møde i Auswärtiges Amts handelspolitiske udvalg 27. juli om den tysk-danske økonomiske union.

27. juli 1940.

Strengt fortroligt!

nr. W. H. A. 467.

I mundtlig og skriftlig kontakt med myndigheder og private må der ikke ske omtale af det handelspolitiske udvalg eller henvises til dets afgørelser.

Nr. 21.

Møde i det handelspolitiske udvalg den 27. juli 1940

Tilstede var:

Auswärtiges Amt:	Ambassadør Ritter Ministerialdirektør Wiehl Gesandt Clodius Gesandt Schnurre
Den befuldmægtigede for fireårsplanen:	Regeringsråd Schüssler
Værnemagtens Overkommando:	Oberst Becker
Rigsøkonomiministeriet:	Ministerialdirigent Bergemann Ministerialråd Schultze-Schlutius Ministerialråd Ludwig
Rigsernæringsministeriet:	Ministerialdirigent Straubinger
Rigsfinansministeriet:	Ministerialdirektør Berger Ministerialråd Scherer
Rigsbanken:	Hr. Wilhelm, medlem af rigsbankdirektionen.

Danmark.

Hr. Ritter underrettede det handelspolitiske udvalg om de af den danske regering i officiel form til den tyske regering overbragte erklæringer fra den danske udenrigsminister ang. Danmarks ønske om at træde i et snævert økonomisk forhold til Tyskland samt om en samtale, han havde haft med gesandt *Mohr* herom. Han meddelte endvidere, at den danske regering havde til hensigt at føre forhandlinger om dette spørgsmål, ikke i regeringsudvalget, men ved en særlig befuldmægtiget, og at han havde fået overdraget at overtage ledelsen af disse forhandlinger på tysk side. Han havde derfor til hensigt i næste uge at rejse til København og i samtaler med den danske udenrigsminister at få klarlagt, hvorledes Danmark i enkeltheder forestiller sig den nærmere økonomiske sammenslutning. Hr. Ritter gik ud fra, at der måtte oprettes en told- og møntunion. Såsnart der foreligger enighed om målet, skal danskerne indbydes til snarest muligt at komme til Berlin for at afslutte en traktat i så henseende. Forhandlingerne skal afsluttes i løbet af kort tid og uden at besværes af detaljer. De spørgsmål, der vedrører den tekniske gennemførelse af møntunionen, og en række skattespørgsmål, der hænger sammen med indførelsen af toldunionen, skal om fornødent ligeledes, for at undgå forsinkelser, ordnes ikke i hovedtraktaten, men ved senere særforhandlinger.

Det handelspolitiske udvalg var indforstået med den af hr. Ritter foreslåede behandling af spørgsmålet.

Berlin, den 27. juli 1940.

Wiehl.

79.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske reaktion på rigsökonomiminister
Funks tale om „det europæiske storrum“.**

27. juli 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 27. juli kl. 20,30.
Modtaget: — 27. — - 21,00.

Nr. 843 af 27.7.40.

Rigsminister Funks tale om et europæisk storrum har, som det måtte ventes, vakt den allerstørste opmærksomhed og fået en positiv bedømmelse. Navnlig er en meddelelse fra Berliner korrespondenter om, at en told- og møntunion ikke er planlagt,¹⁾ blevet modtaget med interesse. Det fremgår af de første pressekommentarer og udtalelser fra indflydelsesrige danskere, at der i vidt omfang heraf drages den konsekvens, at Tyskland ikke ønsker en så snæver erhvervspolitisk sammenslutning med Danmark, som man havde antaget efter rigsleder Rosenbergs tale. Har herooverfor henvist til, at rigsminister Funks tale indeholdt den almindelige ramme for en nyordning af det europæiske storrum og lod det spørgsmål stå åbent, om der mellem Tyskland og enkelte tilgrænsende stater skal foregå et økonomisk samarbejde, der går herudover.

Renthe-Fink.

¹⁾ Udfor denne sætning er i marginen med håndskrift anført:

„Har rigsökonomiministeren virkelig sagt dette? I den skriftlige ordlyd står det ikke.“

Derefter er med håndskrift tilføjet:

„Høfligst til ministerialdirektør Wiehl.

Rigsminister Funk har faktisk fremsat en udtalelse i denne retning, som også er blevet offentliggjort i nogle tyske aviser, (ulæseligt navn) 29/7.“

80.

**Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker om samtale med gesandt Herluf Zahle
ang. 1) de tysk-danske forhandlinger om en økonomisk union,
2) Scavenius' besøg i Berlin.**

29. juli 1940.

Statssekretæren nr. 595

Berlin, den 29. juli 1940.

På den note, som den 17. d. m. blev overrakt mig til rigsudenrigsministeren, har jeg i dag til den danske gesandt afleveret det i afskrift vedlagte svar.

Mundtligt tilføjede jeg følgende: På grund af det den 18. d. m. af det danske udenrigsministeriums generaldirektør, den danske gesandt Mohr, overfor ambassadør Ritter tagne initiativ vil hr. Ritter sandsynligvis i morgen indfinde sig i København og optage de foreslåede samtaler angående et snævrere økonomisk samvirke og et uddybet økonomisk samarbejde mellem Danmark og Tyskland. Hr. Ritter er allerede blevet anmeldt gennem gesandt von Renthe-Fink og vil vel foreløbig søge føling med hr. von Scavenius.

Hvad angår et besøg af hr. von Scavenius i Berlin, som hr. Zahle to gange havde nævnt overfor mig, stod rigsudenrigsministeren sympatisk overfor denne plan, ved hvis udførelse jo også den danske regerings¹⁾ kun formelt behandlede, af hr. v. Scavenius anlagte linie kunne drøftes. Jeg kunne dog på grund af rigsudenrigsministerens skiftende og af den til enhver tid foreliggende situation afhængige opholdssted endnu ikke opgive noget om et tidspunkt for hr. v. Scavenius' rejse.

Gesandt Zahle udtalte herom til mig, at han selv overfor Scavenius havde bragt denne rejse til Berlin på bane. Han lagde derfor særlig vægt på, at besøget fandt sted på et eller andet tidspunkt, skønt han forstod, at man i øjeblikket ikke kunne disponere lang tid i forvejen, og at jo f. eks. Scavenius' svenske kollega, hr. Günther, endnu ikke havde været i Berlin.

sign. **Weizsäcker.**

¹⁾ Den tyske tekst er her ulæselig.

Berlin, den 27. juli 1940.

*ad Pol. VI 2010
Ekspedition II*

Rigsudenrigsministeren
Statssekretæren
Understatssekretær Pol.

Ref.: Konsul Koester

HASTER!

*Til Hans Excellence, den kgl. danske gesandt,
hr. kammerherre Herluf Zahle,
Berlin.*

Hr. gesandt!

Hermed har jeg den ære overfor Dem at anerkende modtagelsen af Deres behagelige skrivelse af 17. juli 1940, ved hvilken De på Hans Excellence den kgl. danske udenrigsminister, hr. von Scavenius' vegne har meddelt mig ordlyden af den danske regerings erklæring af 9. juli om retningslinierne for den danske udenrigspolitik.

Modtag, hr. gesandt, forsikringen om min mest udmærkede højagtelse.

sign. **RAM**

Forelægges rigsudenrigsministerens kontor med anmodning om videregivelse til rigsudenrigsministeren til underskrift.

Den underskrevne renskrift derefter tilbage til statssekretær friherre v. Weizsäcker til aflevering til den danske gesandt.

81.

Notits af ambassadør Ritter ang. forhandlingerne i København 30.—31. juli 1940 om mønt- og toldunionen.

3. august 1940.

AMBASSADØR RITTER

Notits

om mine samtaler i København den 30. og 31. juli 1940

Jeg havde først en samtale med udenrigsminister von *Scavenius* i nærværelse af herrerne von *Renthe-Fink* og *Mohr*. Samtalen varede omtrent halvanden time.

Som indledning henviste jeg til den danske regerings bekendte erklæring og den til rigsudenrigsministeren rettede skrivelse af 17. juli 1940. Heri udtales det, at „der i Europa var opstået en ny tid, der medførte en nyordning i politisk og økonomisk henseende under Tysklands førerskab. Det er herved Danmarks opgave at finde sin plads i et nødvendigt og gensidigt aktivt samarbejde med Stortyskland“. Gesandt *Mohr* havde under sit besøg i Tyskland overbragt den danske regerings ønske om snart at indlede forhandlinger med Tyskland om den økonomiske side heraf.

Som følge heraf havde jeg fået til opgave at meddele, at rigsregeringen nu var parat til sådanne forhandlinger. Den eneste form, der svarede til den nuværende og fremtidige situation, var en aftale om en økonomisk union. Jeg fremsatte i tilslutning hertil nogle udtalelser om Danmarks almindelige stilling for at forklare, at en økonomisk union ikke blot var den rigtige form indenfor rammerne af Europas nyordning i økonomisk henseende, men at den også var til fordel for Danmark selv.

Efter at hr. von *Scavenius* havde stillet nogle spørgsmål om betydningen og rækkevidden af en økonomisk union, rejste han yderligere det spørgsmål, hvilke hensigter der på det økonomiske område forelå med hensyn til de andre skandinaviske stater. Han begrundede dette spørgsmål med, at der gennem århundreder mellem de skandinaviske stater havde bestået en vis lighed i den politiske og økonomiske udvikling, og at det derfor var af interesse for Danmarks indstilling, om aftalen om en økonomisk union for fremtiden ville fjerne Danmark fra denne lighed i udviklingen eller ej. Jeg sagde derefter til ham, at forsåvidt angik Sverige, havde vi hidtil ikke haft anledning til at beskæftige os med dette spørgsmål. Hvis Sverige henvendte sig til os med spørgsmålet, om Sverige kunne træde i et snævrere økonomisk forhold til Stortyskland, ville et sådant spørgsmål formodentlig blive undersøgt med positiv interesse. Med hensyn til Norge lå sagen anderledes. Den politiske og militære udvikling i de sidste måneder gav naturligvis rigsregeringen anledning til at beskæftige sig med dette problem. Rigsregeringen havde endnu ikke i alle enkeltheder truffet nogen endelig afgørelse af dette problem. Men man kunne gå ud fra som sikkert, at man måtte drage visse konsekvenser af den nuværende politiske og militære situation. Jeg fremsatte kun disse udtalelser til personlig og fortrolig underretning for hr. von *Scavenius*.

Hr. von *Scavenius* gav derpå særligt indtrængende udtryk for sine bekymringer med hensyn til det danske smålandbrug, der ikke på egen jord avlede tilstrækkeligt med foderstoffer til, at det kunne producere forædlede landbrugsprodukter (bacon, mælk, smør, æg). Hvis man ikke sørgede for disse små landbrugere, ville de blive rodløse og tvunget til byerne som arbejdere. Jeg henviste i denne forbindelse til den tyske bondepolitik. Danmark behøvede ikke at være bekymret for, at Tyskland i denne henseende forsætlig ville drive en anden politik i Danmark end i selve Tyskland. Et andet spørgsmål var, hvorvidt Stortyskland under og efter krigen havde mulighed for at stille foderstoffer til rådighed for disse danske smålandbrugere. Om og i hvilket omfang dette nu under krigen var muligt, kunne jeg ikke oplyse ham om med tal. Det måtte klares ved de videre forhandlinger.

Jeg betonedede i samtalen løb, at det initiativ, som den danske regering havde taget med den velkendte mundtlige og skriftlige erklæring, blev særdeles værdsat af rigsregeringen. Scavenius spurgte derefter noget ængsteligt, om det skulle betyde, at han med sin erklæring direkte havde foranlediget det tyske forslag om en økonomisk union. Tilsyneladende nærrede han bekymring for, at det indrepolitisk kunne bebrejdes ham, at han personlig havde givet stødet til, at Danmark nu blev stillet overfor dette spørgsmål.

Efter at en række enkeltspørgsmål var blevet drøftet, fremhævede jeg tilsidst, at rigsregeringen ikke ønskede forhandlinger, der trak ud i ugevis. Den danske regering måtte under mit ophold i København principielt beslutte sig til, om den ville indlede forhandlinger om afslutningen af en økonomisk union og afslutte forhandlingerne i løbet af den kortest mulige tid. Det blev aftalt, at drøftelsen skulle fortsætte samme aften, efter at den danske udenrigsminister havde underrettet sine ministerkolleger. I en efterfølgende samtale alene med hr. Mohr spurgte jeg, hvad den danske regering selv havde tænkt sig med den bekendte erklæring, og hvad den havde ventet af os. Mohr sagde til mig, at den havde tænkt på en toldunion eller noget lignende. Men samtidig at afslutte en møntunion ville komme som en overraskelse for den.

Samtalen blev samme aften fortsat i en større kreds. Tilstede var foruden *Scavenius* og *Mohr* nationalbankdirektør *Bramsnæs* og herrerne *Sthyr*, *Wassard*, *Svenningsen*. Hr. Bramsnæs rejste stærke indvendinger mod en møntunion. Et fast omregningsforhold mellem Mark og krone var tilstrækkeligt. Han henviste til de tidligere skandinaviske og latinske møntunioner. I en længere diskussion forsøgte jeg at overvinde hans betænkeligheder. Han holdt fast ved sin hovedindvending, at ved den ordning, som vi påtænkte, ville den danske regering eller den danske nationalbank miste enhver kontrol med kreditpolitikken og dermed også med Danmarks økonomiske politik. Han og de andre herrer bad indtrængende om, at forholdet mellem Mark og krone blev fastsat på anden måde. Omregningsforholdet var allerede under de tidligere og nuværende forhold skævt (toldbeskyttelse, ind- og udførselsforbud) og svarede ikke til kronens købekraft i Danmark. De tab for Danmark, der af den grund opstod, lå dog med den nuværende handelspolitiske situation mellem de to stater alligevel indenfor visse grænser. Hvis Danmark derimod blev fuldstændig indlemmet i den tyske økonomi, ville dette skæve omregningsforhold bringe hele Danmarks sociale og økonomiske tilstand i den største uorden.

Den danske udenrigsminister meddelte derefter, at hans ministerkolleger også havde erklæret sig indforstået med, at der påbegyndtes forhandlinger om en told- og møntunion, endvidere også med, at forhandlingerne skulle føres hurtigt. Hans ministerkolleger måtte dog tage forskellige forbehold eller stille forskellige spørgsmål. Han overrakte mig samtidig formløst et dokument. Efter at jeg havde gennemset dette dokument, sluttede sig hertil en kort, overfladisk diskussion. Jeg sagde til udenrigsministeren, at jeg ville studere dette dokument og næste dag tage stilling til enkelte punkter.

Den 31. juli fandt en række samtaler sted, herunder en med statsminister *Stauning*, finansministeren, ministeren for offentlige arbejder *Gunnar Larsen* og nationalbankdirektør *Bramsnæs*. Under denne samtale gav herrerne overfor mig udtryk for deres store bekymring for det første vedrørende omregningsforholdet mellem Mark og krone. For det andet vedrørende mit krav om, at Reichsmark blev lovligt betalingsmiddel i Danmark. For det tredje bad de herrer om garantier for, at den danske industri og landbruget ikke blev ødelagt. Om det tredje punkt kunne jeg afgive beroligende forsikringer. De to første punkter lod jeg stå åbne.

Til denne samtale med ministeren sluttede sig enkeltamtaler med herrerne *Mohr*, *Sthyr* og *Wassard*. Under denne samtale gennemdrøftedes også det dokument, som aftenen i forvejen var blevet overrakt mig. Finansministeren og nationalbankdirektøren fastholdt, at de med nævnte to første punkter i dette dokument var i stand til at vise deres opfattelse. Dokumentet blev så officielt overrakt mig i form af vedlagte memorandum.

Det blev aftalt, at det første møde med den danske delegation skal finde sted mandag den 5. august om eftermiddagen kl. 5. Da jeg var i København, var det påtænkt, at delegationen skulle se nogenlunde således ud: Leder: direktør Sthyr; desuden herrerne Wassard, Svenningsen, Bramsnæs og en herre fra det danske finansministerium, der er kendt med told, forbrugsafgifter og omsætningsafgifter. Om hr. Mohr skal deltage, var endnu ikke afgjort. I mellemtiden er det blevet meddelt fra København, at delegationen ikke skal ledes af Sthyr, men af minister Gunnar Larsen. Vedrørende forhandlingerne er det foreløbig påtænkt, at enkeltheder skal drøftes med de danske herrer i en 2—3 dage. Hvis de så har ønske om at optage direkte føling med den danske regering, kan de et par dage rejse tilbage til København for så straks efter igen at komme til Berlin med det formål i løbet af yderligere 2—3 dage at afslutte overenskomsten.

Berlin, den 3. august 1940.

sign. **Ritter.**

82.

**Memorandum fra den danske regering ang. dansk-tyske forhandlinger
om økonomisk samarbejde.**

31. juli 1940.

Afskrift.

UDENRIGSMINISTERIET

MEMORANDUM.

Den danske regering erklærer sig principielt parat til straks at optage forhandlinger med den tyske regering angående afslutning af en overenskomst om et økonomisk fællesskab med bevarelse af Danmarks fuldstændige politiske selvstændighed. Den danske regering går med hensyn til møntspørgsmålet ud fra, at den danske krone forbliver eneste omsætningsmiddel i Danmark, og at der aftales et fast forhold mellem mark og krone i overensstemmelse med prisniveauet i de to lande.

Iøvrigt består der enighed om:

at den tyske regering ved aftalerne om de forholdsregler, der skal tages ved gennemførelsen, vil drage omsorg for, at de forskellige grene af det danske erhvervsliv, herunder også det mindre landbrug, efter krigen ikke vil få ringere eksistensvilkår end før krigen, og at navnlig den danske industri, der beskæftiger en trediedel af den danske befolkning, kan opretholde sin beskæftigelsesgrad. Med dette formål for øje påtænkes det at træffe aftaler om produktions- eller salgskontingenter eller lignende foranstaltninger,

at der ved gennemførelsen af overenskomsten sker en indgående undersøgelse af forholdene indenfor hver enkelt dansk erhvervsgren med det formål at tage ethvert muligt hensyn til den,

at der skabes mulighed for, at Danmark, der må antages at få sit hovedafsætningsmarked i Tyskland, kan anvende en passende del af sine indtægter fra eksporten til Tyskland til indkøb i tredieland af de for den danske landbrugs- og industriproduktion nødvendige råstoffer o. s. v. samt af andre varer fra tredieland (som f. eks. tobak, kaffe o. s. v.) og endvidere indenfor det muliges rammer til andre nødvendige betalinger,

at de under krigen for den danske eksport til tredieland bestående, af militære grunde nødvendige begrænsninger bortfalder efter krigen,

at der for at undgå pludselige ændringer i Danmarks kapital- og beskæftigelses-situation aftales overgangsbestemmelser, for at den ved overenskomsten nødvendiggjorte omstilling af erhvervslivet kan foregå i ro.

København, den 31. juli 1940.

83.

Udkast til en tysk-dansk traktat om økonomisk samarbejde.

[August 1940].

**Overenskomst
om afslutning af en økonomisk union mellem det tyske rige
og kongeriget Danmark**

Udkast I.

Den tyske og den kongelig danske regering har i erkendelsen af, at de to landes økonomi på det heldigste supplerer hinanden, og ledet af ønsket om at fæstne det gensidige venskab og den gode forståelse samt om nærmere at udforme de økonomiske forbindelser mellem de to lande og at stille dem på et nyt grundlag og derved tillige at yde et bidrag til Europas økonomiske genopbygning, afsluttet følgende overenskomst:

I

Mellem det tyske rige og kongeriget Danmark afsluttes en økonomisk union.

II

De to regeringer vil i fremtiden yde hverandre venskabelig bistand ved ordningen af deres økonomiske anliggender. De vil bestræbe sig for i fælles interesse at udbygge deres erhvervsliv således, at de to landes produktive kræfter udvikles på en sådan måde, at de supplerer hinanden.

De to regeringer vil straks træffe egnede foranstaltninger til under hensyntagen til begge parter behov efter fælles retningslinier at ordne produktionen indenfor landbrug og industri og dens fordeling samt ind- og udførslen.

III

De to regeringer vil drage omsorg for, at livsvigtige industriers beståen sikres ved særlige aftaler mellem vedkommende erhvervsgrupper eller industriorganisationer i begge stater.

IV

De to regeringer vil drage omsorg for, at den til de to landes livsnødvendigheder svarende beskyttelse af landbruget varetages

Udkast II.¹⁾

Rigsregeringen og den kongelig danske regering har i erkendelsen af, at de to landes erhvervsliv supplerer hinanden, og ledet af ønsket om at fæstne det gensidige venskab og den gode forståelse samt om nærmere at udforme de økonomiske forbindelser mellem de to lande og at stille dem på et nyt grundlag og derved tillige at yde et bidrag til Europas økonomiske genopbygning, afsluttet følgende overenskomst:

I

Mellem det tyske rige og kongeriget Danmark afsluttes en økonomisk union.

II

De to regeringer vil i fremtiden yde hverandre venskabelig bistand ved ordningen af deres økonomiske anliggender. De vil bestræbe sig for i fælles interesse at udbygge deres erhvervsliv således, at de to landes produktive kræfter udvikles på en sådan måde, at de supplerer hinanden.

De to regeringer vil straks træffe egnede foranstaltninger til under hensyntagen til begge parter behov efter fælles retningslinier at ordne produktionen indenfor landbrug, skovbrug og industri og dens fordeling samt ind- og udførslen.

III

De to regeringer vil drage omsorg for, at livsvigtige industriers beståen sikres ved særlige aftaler mellem vedkommende erhvervsgrupper eller industriorganisationer i begge stater.

IV

De to regeringer vil drage omsorg for, at den til de to landes livsnødvendigheder svarende beskyttelse af land- og skovbruget

gennem aftaler mellem de korporationer, der repræsenterer landbrugets interesser.

V

Naturlige og juridiske personer, der tilhører en af de to kontraherende stater, vil indenfor den anden kontraherende stats territorium ikke blive underkastet andre begrænsninger med hensyn til deres etablering og erhvervsmæssige virksomhed end dem, der gælder for denne stats egne statsborgere. De to regeringer vil i så henseende i den udstrækning, det er muligt, tage hensyn til den anden kontraherende parts ønsker.

VI

De to staters territorier betragtes med henblik på anvendelsen af toldtariffen og den øvrige toldlovgivning som eet område, og i dette fælles område vil principielt de i det tyske rige gældende bestemmelser om toldvæsenet og om ordningen af ind- og udførsel gælde.

De to regeringer vil snarest optage forhandlinger om den eventuelle tilpasning eller supplerung af disse tyske bestemmelser.

VII

Alle indførsels-, udførsels- og transitforbud og -begrænsninger ophæves i samkvemmet mellem de to kontraherende stater. Nye begrænsninger af denne art vil ikke blive gennemført.

Undtaget herfra er sådanne begrænsninger af samkvemmet, der er nødvendige af hensyn til den offentlige sikkerhed samt af hensyn til sundheds-, veterinær- og plantebeskyttelseskontrollen.

VIII

Toldafgifter og andre ind- og udførselsafgifter opkræves indenfor det tyske toldområde af den tyske forvaltning, indenfor det danske toldområde af den danske forvaltning.

Af hensyn til den ensartede håndhævelse af bestemmelserne om varehandelen med tredieland, navnlig vedrørende oppebørslen af told og afgifter, kan forvaltningerne i hvert af de to lande gensidigt tilforordne delegerede til det andet lands forvaltning.

varetages ved aftaler mellem de korporationer, der repræsenterer land- og skovbrugets interesser.

V

Naturlige og juridiske personer, der tilhører en af de kontraherende stater, vil indenfor den anden kontraherende stats territorium ikke blive underkastet andre begrænsninger med hensyn til deres etablering og erhvervsmæssige virksomhed end dem, der gælder for denne stats egne statsborgere. De to regeringer vil i så henseende i den udstrækning, det er muligt, tage hensyn til den anden kontraherende parts ønsker.

VI

De to staters territorier udgør et fælles toldområde. Indenfor dette fælles toldområde gælder de til enhver tid i det tyske rige bestående bestemmelser om toldvæsenet og om ordningen af ind- og udførsel.

De to regeringer vil snarest optage forhandlinger om den eventuelle tilpasning eller supplerung af disse tyske bestemmelser.

VII

Alle indførsels-, udførsels- og transitforbud og -begrænsninger ophæves i samkvemmet mellem de to kontraherende stater. Nye begrænsninger af denne art vil ikke blive gennemført i samkvemmet mellem de to stater.

Undtaget herfra er sådanne begrænsninger af samkvemmet, der er nødvendige af hensyn til den offentlige sikkerhed samt af hensyn til sundheds-, veterinær- og plantebeskyttelseskontrollen.

VIII

Toldafgifter og andre ind- og udførselsafgifter opkræves indenfor det tyske statsområde af den tyske forvaltning, indenfor det danske statsområde af den danske forvaltning.

Af hensyn til den ensartede håndhævelse af bestemmelserne om varehandelen med tredieland, navnlig vedrørende oppebørslen af told og afgifter, kan forvaltningerne i hvert af de to lande gensidigt tilforordne delegerede til det andet lands forvaltning.

IX

Den kongelig danske regering vil tilpasse lovgivningen om forbrugsafgifter og omsætningsskatten til de i Tyskland gældende bestemmelser.

X

Forsåvidt der i Tyskland består monopoler for visse varer, vil disse blive udvidet til kongeriget Danmarks område.

XI

Provenuet af told, forbrugsafgifter og monopolindtægter vil blive fordelt efter en fast kvote, der baseres på befolkningstallet.

XII

Omkostningerne ved oppebørsel og forvaltning af told- og forbrugsafgifterne, indbefattet omsætningsskatten, fordeles i forhold til de indtægter, der tilfalder hver af de to parter.

Omkostningerne ved forvaltningen af monopolerne fradrages forlods i indtægterne.

XIII

Økonomiske forhandlinger med tredieland vil på de to i det økonomiske fællesskab sammensluttede regerings vegne blive ført af den tyske regering. Den tyske regering vil herved varetage Danmarks interesser som sine egne.

En befuldmægtiget for den kongelig danske regering vil deltage i forberedelsen af økonomiske forhandlinger med tredieland og kan, forsåvidt dette er påkrævet, tilkaldes til forhandlingerne for at varetage Danmarks særlige interesser.

Økonomiske aftaler afsluttes på de to i det økonomiske fællesskab sammensluttede regerings vegne af den tyske regering.

IX

Den kongelig danske regering vil tilpasse lovgivningen om forbrugsafgifter, monopoler og omsætningsskatten til de i det tyske rige gældende bestemmelser.

X

Provenuet af told- og importudligningskatten vil — efter fradrag af de omkostninger, der fremkommer ved gennemførelsen af de fælles opgaver ved grænsen mod tredje stat — blive fordelt efter en kvote, der baseres på befolkningstallet.

For fordelingen af provenuet af forbrugsafgifter og af monopolindtægter vil der i tilfælde af et senere fællesskab vedrørende forbrugsskatter blive aftalt en særlig kvote, der vil tage hensyn til begge parter interesser.

XI

De to regeringer vil bistå hinanden ved forebyggelse, forfølgning samt ikendelse af straf for overtrædelser mod told- og valuta-forskrifterne.

XII

De på Reichsmark lydende tyske lovlige betalingsmidler er lovlige betalingsmidler indenfor de to i det økonomiske fællesskab sammensluttede staters samlede område.

Danmark bevarer retten til indenfor et beløb af dkr. fremdeles at udstede betalingsmidler i kronemønt. Disse på kroner lydende betalingsmidler vil til enhver tid af den tyske Reichsbank blive indløst til en kurs af dkr. = 1 RM.

Omvendt vil Danmarks Nationalbank til enhver tid indløse de lovlige på Reichsmark lydende betalingsmidler til den tilsvarende kurs af RM = 1 dkr.

XIII

Den kongelig danske regering vil tilpasse de i Danmark gældende forskrifter om valutaregulering til de til enhver tid gældende tyske bestemmelser.

XIV

De mellem kongeriget Danmark og tredje stater bestående handelsoverenskomster og økonomiske overenskomster opsiges snarest muligt af den kongelige danske regering i forståelse med rigsregeringen. Den tyske regering vil ufortøvet optage forhandlinger med regeringerne i de lande, med hvilke Tyskland har afsluttet gældende økonomiske overenskomster.

Disse forhandlinger vil have til mål at inddrage kongeriget Danmark i de mellem Tyskland og den pågældende stat gældende økonomiske overenskomster under hensyntagen til Danmarks særlige interesser.

XV

Reichsmark er lovligt betalingsmiddel i de to i det økonomiske fællesskab sammensluttede staters samlede område.

Danmarks Nationalbank bevarer retten til fremdeles at udstede betalingsmidler i kronemønt til et beløb, der svarer til det gennemsnitlige danske seddelomløb i de sidste fem år.

Disse betalingsmidler indløses til enhver tid af Reichsbank til en kurs af kr. lig RM 1—. Omvendt vil Danmarks Nationalbank til enhver tid indløse på Reichsmark lydende betalingsmidler til samme kurs.

Den kongelige danske regering vil fortløbende tilpasse de i Danmark gældende forskrifter om valutaregulering til de tyske bestemmelser.

XVI

Til gennemførelse af denne overenskomst vil der blive oprettet et forvaltningsråd for den økonomiske union med sæde i Berlin.

Forvaltningsrådet består af en tysk formand og et tysk og et dansk medlem. Ved forvaltningsrådets vedtagelser er, såfremt der ikke kan opnås enstemmighed, formandens stemme afgørende.

Forvaltningsrådets udgifter afholdes af de to regeringer med lige store andele.

XVII

Til gennemførelse af de i artiklerne II, stykke 2, VI, IX, X, XV hjemlede ord-

XIV

Til gennemførelse af denne overenskomst vil der blive oprettet et forvaltningsråd for den økonomiske union med sæde i Berlin.

Forvaltningsrådet består af en tysk formand og et tysk og et dansk medlem. Ved forvaltningsrådets vedtagelser er, såfremt der ikke kan opnås enstemmighed, formandens stemme afgørende.

Forvaltningsrådets udgifter afholdes af de to regeringer med lige store andele.

XV

Økonomiske forhandlinger med tredje stater vil på begge i det økonomiske fællesskab sammensluttede regeringers vegne blive ført af rigsregeringen. Rigsregeringen vil herved varetage Danmarks interesser som sine egne.

En befuldmægtiget for den kongelige danske regering vil deltage i forberedelsen af økonomiske forhandlinger med tredje stater og kan, forsåvidt dette er påkrævet, tilkaldes til forhandlingerne for at varetage Danmarks særlige interesser.

Økonomiske aftaler afsluttes på det økonomiske fællesskabs vegne af rigsregeringen.

XVI

De mellem kongeriget Danmark og tredje stater bestående handelsoverenskomster og økonomiske overenskomster opsiges snarest muligt af den kongelige danske regering i forståelse med rigsregeringen. Rigsregeringen vil ufortøvet optage forhandlinger med regeringerne i de lande, med hvilke det tyske rige har afsluttet gældende økonomiske overenskomster.

Disse forhandlinger vil have til mål at inddrage kongeriget Danmark i de mellem det tyske rige og den pågældende stat gældende økonomiske overenskomster under hensyntagen til Danmarks særlige interesser.

XVII

Til gennemførelse af de i artiklerne II, stykke 2, VI, VIII, IX, X, XI, XII og XIII

ninger træffes der særlige aftaler. Ligeså træffes der særlige aftaler for overgangstiden.

Disse aftaler kan suppleres eller ændres af forvaltningsrådet.

XVIII

Denne overenskomst kan til enhver tid med to års varsel opsiges til ophør ved udgangen af et kalenderår, første gang til den 31. december 1950.

XIX

Denne overenskomst skal ratificeres. Udveksling af ratifikationsdokumenterne skal så snart som muligt ske i København.

Den træder i kraft tre måneder efter ratifikationsdokumenternes udveksling.

hjemlede ordninger træffes der særlige aftaler.

Ligeså træffes der særlige aftaler for overgangstiden.

Forannævnte aftaler kan suppleres eller ændres af forvaltningsrådet.

XVIII

Denne overenskomst kan til enhver tid med to års varsel opsiges til ophør ved udgangen af et kalenderår, første gang til den 31. december 1950.

XIX

Denne overenskomst skal ratificeres. Udveksling af ratifikationsdokumenterne skal så snart som muligt ske i København.

Den træder i kraft tre måneder efter ratifikationsdokumenternes udveksling.

¹⁾ Med håndskrift er tilføjet: „Ovrrakt danskerne i denne affattelse“.

84.

Brev fra dr. Hellmut Toepffer til ministerialdirektør Wiehl ang. samtale med trafikminister Gunnar Larsen, kontorchef Wassard og direktør Sthyr.

7. august 1940.

DR. HELLMUT TOEPFFER

*Finkenwalde I/R, 7. august 1940.
Parkhaus*

*Hr. ministerialdirektør Wiehl,
Berlin
Auswärtiges Amt, Wilhelmstrasse.*

Højtærede hr. ministerialdirektør!

Efter mit besøg hos Dem i mandags var jeg mandag aften sammen med følgende danske herrer:

1. Trafikminister Gunnar Larsen,
2. Ministerialdirektør i det danske udenrigsministerium Wassard,
3. Direktør Sthyr.

Hr. Larsen var, inden han blev udnævnt til trafikminister, chef for den betydelige maskinfabrik F. L. Smith & Co. i København. Hans uddannelse er i det væsentlige foregået i De Forenede Stater. Efter sin faders død har han beklædt den stilling, som denne havde haft indtil da, og nyder tillid i vide kredse, ikke blot i Danmark, men i mange dele af verden. Han er en ivrig sportsmand og har f. eks. gennem en årrække benyttet egen flyvemaskine, når han tog fra sit sommerhus i Jylland til kontoret i København.

Jeg fik af den flere timer lange samtale med ham det indtryk, at han med klar forståelse for den nye europæiske situation har opgivet sin tidligere anglo-amerikanske indstilling og bestemt vil gøre alt for at gennemføre Danmarks økonomiske og politiske orientering mod syd. Firmaet Smith & Co. har et datterselskab i Lübeck og er storaktionær i Portland-Cement-Fabrikken Kursachsen i Karsdorf.

Også de herrer Wassard og Sthyr er overbevist om nødvendigheden af og nytten ved et snævert samarbejde med Tyskland og håber, at der i fortsættelse af de løfter, der er givet den danske konge, kan findes en ordning, som er tålelig for deres land. Allerede under verdenskrigen arbejdede hr. Sthyr under ledelse af sin daværende chef, den nu påny til udenrigsminister udnævnte hr. Erik Scavenius, for et godt forhold til Tyskland og gjorde mange indrømmelser, der stærkt nærmede sig grænsen for, hvad neutraliteten tillod.

Med de venligste hilsener
og Heil Hitler,

Deres meget hengivne

Dr. Toepffer.

85.

Telegram fra Renthe-Fink ang. drøftelserne i den danske regering om mønt- og toldunionen.

11. august 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 11. august 1940 kl. 17,20.
Modtaget, — 11. — — 17,20.

Nr. 884 af 11.8. CITO!

Under henvisning til telefonsamtale i går med ambassadør Ritter.

Enighed om rammetraktaten er endnu ikke opnået i regeringen. Statsminister Stauning er sammen med Scavenius og Gunnar Larsen tilhænger af en øjeblikkelig afslutning, medens de to konservative repræsentanter i kabinettet, handelsminister Christmas Møller og kirkeminister Fibiger, samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, der tilhører det radikale parti, endnu ikke har kunnet beslutte sig. Scavenius og Gunnar Larsen tror, at det vil lykkes dem at overvinde denne modstand. De er besluttet på at udtræde af regeringen, hvis det mod forventning ikke skulle være muligt for dem at gennemføre deres synspunkt. Udenrigsministeren bad om forståelse, hvis delegationens tilbagerejse skulle trække noget i langdrag. Jeg understregede, at afgørelsen måtte falde næste uge, og at det fra tysk side i tilfælde af en positiv afgørelse påtænkes at underskrive rammetraktaten i løbet af næste uge.

Renthe-Fink.

86.

Notits af ambassadør Ritter ang. den danske delegations ankomst til Berlin**15. august.****14. august 1940.**

AMBASSADØR RITTER

e.o. W V 3102/40.

Notits

Gesandt von Renthe-Fink meddelte mig i dag følgende pr. telefon:

1.) Den danske delegation kommer, sammensat på samme måde som sidst, torsdag den 15. august med flyvemaskine hertil og anmoder om en første drøftelse om eftermiddagen.

2.) Den danske delegation betragter ikke de forestående forhandlinger som afsluttende forhandlinger, men som en slags foreløbige forhandlinger. Den vil blive her til lørdag for da atter at rejse til København og onsdag næste uge igen vende tilbage til Berlin til de afsluttende forhandlinger.

3.) Delegationen har en række punkter, som den skal drøfte med os. Hovedvanskeligheden er dog, at den danske regering nu ikke vil afslutte en rammeoverenskomst, der skal ratificeres af parlamentet. Grunden hertil er, at der ved ratifikationen stadig ville være mange saglige spørgsmål, der ikke var belyst. Regeringen ville derfor ikke kunne give svar på mange vigtige spørgsmål. Den vil derfor undgå en parlamentarisk behandling nu. Den danske delegation vil derfor sandsynligvis foreslå, at der ikke underskrives en overenskomst, men kun en protokol. En sådan protokol behøver kun at forelægges det udenrigspolitiske nævn og kan derved så at sige behandles med udelukkelse af offentligheden.

Jeg gjorde hr. von Renthe-Fink opmærksom på, at en hemmeligholdelse var udelukket, om ikke af andre årsager så på grund af de mange drøftelser med interesserede, som måtte foretages straks efter protokollens underskrift. Vi måtte rejse de stærkeste indvendinger imod en yderligere forhaling.

Den danske legationsråd de Steensen-Leth meddelte mig noget senere, at den danske delegation ville ankomme torsdag morgen. De interne danske forhandlinger i København havde endnu ikke kunnet afsluttes. Derfor ville den danske delegation ikke medbringe endelige forslag i morgen. Der var endnu en række spørgsmål, som måtte rejses og diskuteres.

Jeg sagde til den danske legationsråd, at dette var en stor skuffelse for mig. Det øvrige ville jeg i morgen drøfte med den danske delegation.

Berlin, den 14. august 1940.

sign. Ritter.

87.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling
til mønt- og toldunionen.**

15. august 1940.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 15. august 1940 kl. 1,00.

Modtaget: — 15. — — - 1,45.

Nr. 898 af 14.8. CITISSIME!

Til ambassadør Ritter.

I tilslutning til telegram af 14. nr. 897*).

Indholdet af det foreløbige telegram viser, hvor store de vanskeligheder alligevel er, som Scavenius og Gunnar Larsen her må overvinde for at nå målet. Mohr og Sthyr begrundede ønsket om ikke at vælge traktatformen, men en protokol til rammeoverenskomst, med, at man så kun behøvede at underrette det udenrigspolitiske nævn og altså undgik debatter i plenum, hvorunder man måtte befrygte spørgsmål, som på nærværende stadium ikke kunne besvares. Måske spiller dog også den tanke med ind, at en almindelig protokol, hvorved den endelige afgørelse synes udskudt, vil fremkalde mindre modstand end en formel traktat. Scavenius og hans venner tror trods den eksisterende opposition indenfor regerings- og erhvervskredse bestemt på at kunne afslutte forhandlingerne i løbet af næste uge.

Renthe-Fink.

*) i original til ambassadør Ritter.

88.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. modstanden indenfor dansk industri og
landbrug mod mønt- og toldunionen.**

22. august 1940.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 22. august 1940 kl. 0,30.

Modtaget: — 22. — — - 1,15.

Nr. 926 af 21.8. CITO!

Til ambassadør Ritter.

Udenrigsminister Scavenius meddelte mig i dag, at modstanden indenfor industrien og også indenfor landbruget for tiden stadig var så stærk, at de ministre, der ønskede protokollen underskrevet, hidtil ikke havde kunnet gennemføre deres synspunkter i regeringen. Såvel indenfor industrien som indenfor landbruget var det blevet gjort gældende, at¹⁾ de danske erhvervs særlige stilling som rene forædlingserhverv forinden måtte ske en nærmere undersøgelse af enkelthederne. Han beklagede denne kortsynethed, men håbede, at denne tråd dog kunne spindes videre, selvom vi nu afbrød forhandlingerne. Spørgsmålet ville blive viderebehandlet her mellem regeringen og det danske erhvervs-

liv. Ved uofficielle drøftelser mellem de sagkyndige kunne jordbunden forberedes for en forståelse. Trods sin skuffelse var han forblevet i regeringen, da han ventede at nå målet indenfor overskuelig tid. Ved samtalens slutning konstaterede jeg overfor Scavenius, at Danmark lod en enestående chance for at gennemføre tilslutningen til det stortyske økonomiske rum under særlig gunstige betingelser, som næppe ville komme igen, ligge ubenyttet.

Det var faktisk de forskellige interessegrupper, som bragte Scavenius-kredsens bestræbelser til at strande, fordi de ikke ville vove skridtet uden bestemte garantier og desuden nødig ville træffe en afgørelse før fredsslutningen. Hertil kommer regeringens voksende svaghed og en vis national stædighed, der gør sig gældende i landet. Stillet overfor disse faktorer overvurderede Scavenius sin styrke i den nuværende regering.

Den danske delegation ankommer til Berlin fredag middag.

Renthefink.

¹⁾ Her synes nogle ord i den tyske tekst (f. eks. „der af hensyn til“) at være faldet ud.

89.

Meddelelse fra legationsråd Martin Luther til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. modstanden i Danmark mod mønt- og toldunionen.

22. august 1940.

Berlin, den 22. august 1940.

Meddelelse til rigsudenrigsministerens adjutantur

Vedlagt fremsender jeg en notits vedr. toldunionen mellem Tyskland og Danmark med anmodning om omgående forelæggelse for rigsudenrigsministeren. Notitsen stammer fra SDs kommitterede i København og blev i dag overbragt mig af hr. von Löw personlig. Gehejmeråd von Grundherr og ambassadør Ritter har modtaget afskrifter.

Abteilung Deutschland

Luther.

Afskrift.

København, den 21.8.1940.

Notits

Vedr.: Toldunionen mellem Tyskland og Danmark.

Under en konference med Sehestedt og Hartel den 21.8.40 meddelte denne, at Industrirådet (Holm for industrien, Swanholm for kulhandelen og Kørbing for skibsfarten) er modstander af told- og møntunionen mellem Tyskland og Danmark, og at de har meddelt kongen dette. Kongen skal ligeledes have udtalt sig imod gennemførelsen af denne toldunion. I hans regeringstid ville der under ingen omstændigheder blive tale om noget sådant.

Det ser ud til, at ministrene Scavenius, Gunnar Larsen og Bramnaes indenfor regeringen har forsvaret indførelsen af told- og møntunionen med Tyskland. Det hedder sig, at Bramnaes har arbejdet for en forhøjelse af kronekursen til 1,60, hvorved der vil tilføjes landbruget betydelig skade.

Endvidere forlyder det, at Styr (cementindustrien) er en af ophavsmændene til tanken om en toldunion.

sign. underskrift.
SS-Hauptsturmführer.

90.

Notits af ambassadør Ritter ang. forhandlingerne 23. august med den danske delegation om mønt- og toldunionen.

23. august 1940.

Notits

til WV 3188.

Angående: Drøftelse af spørgsmålet om et økonomisk fællesskab mellem det stortyske rige og kongeriget Danmark.

Hos ambassadør Ritter mødte i dag til formiddag de danske herrer minister Gunnar Larsen, direktør Sthyr og ministerialdirektør Wassard, som var ankommet fra København. Fra tysk side var tilstede: gesandt Eisenlohr, ministerialråd Ebner (rigsministeriet for ernæring og landbrug), ministerialråd Imhoff (rigsøkonomiministeriet), generalkonsul Krüger og legationsråd van Scherpenberg.

Minister Gunnar Larsen udtalte på grundlag af et dokument, som han ikke overrakte, følgende:

Efter så indgående undersøgelser, som den korte tid, der havde stået til rådighed, havde tilladt, var den danske regering kommet til det resultat, at det endnu ikke var muligt for den at få et klart billede af følgerne for det danske erhvervsliv af, at der afsluttedes en told- og møntunion. Man havde været tvunget til at søge føling med førende personer indenfor det danske erhvervsliv, og derved var de danske erhvervsorganisationer blevet bekendt med det rejste spørgsmål. De havde frarådet at afslutte en told- og møntunion. Som begrundelse var det blevet anført, at det var umuligt under krigen at gennemføre et økonomisk fællesskab, fordi de danske ind- og udførselsforbud måtte opretholdes, så længe krigen varede. En tilpasning af de danske toldsætter til de tyske ville desuden være virkningsløs med henblik på en ophævelse af den nuværende varemangel. Da der således i øjeblikket ikke kunne ventes større praktiske konsekvenser af gennemførelsen, behøvede man ikke at forcere spørgsmålet. Efter at de danske erhvervsorganisationer således havde taget stilling, var den danske regering for tiden ikke i stand til at afslutte den rammeoverenskomst, som man havde diskuteret. Den danske regering ville dog fortsætte undersøgelserne vedrørende de almindelige økonomiske problemer. Den håbede, at man fra tysk side ville yde den bistand ved denne undersøgelse af problemerne. Til slut gav hr. Gunnar Larsen udtryk for den danske regerings tak for den venlige modtagelse, som den danske delegation havde fået i Tyskland.

Ambassadør Ritter svarede herpå følgende:

Den danske regering havde i begyndelsen af juli på eget initiativ vedtaget og offentliggjort en erklæring, i hvilken Danmarks beredvillighed til det nødvendige gensidige og aktive samarbejde med Stortyskland blev tilkendegivet, for at Danmark kunne finde sin plads i Europas økonomiske nyordning under Tysklands førerskab. Denne erklæring havde den danske regering ligeledes på eget initiativ i en specielt markeret démarche notificeret rigsregeringen og udtalt ønsket om så snart som muligt at indlede forhandlinger. Som svar herpå havde rigsregeringen meddelt, at den var parat til sådanne forhandlinger, og at den betragtede et økonomisk fællesskab som den eneste mulige form for dette samarbejde og for Danmarks plads heri. Herpå havde den danske regering i et fælles underskrevet memorandum af 31. juli erklæret sig rede til under visse forudsætninger at optage omgående forhandlinger om afslutningen af en overenskomst om et økonomisk fællesskab. Ingen af disse forudsætninger havde under de hidtidige forhandlinger vist sig at være uop-

fyldelige. Med hensyn til det vigtige spørgsmål om omregningskursen havde den danske regering indtil dato ikke fremsat noget bestemt forslag. Den i dag afgivne erklæring betød derfor, at den allerede udtalte principielle beredvillighed blev opgivet. Han tog dette til efterretning og konstaterede, at forhandlingerne hermed var afsluttet negativt.

Til denne formelle moderklæring tilføjede ambassadør Ritter yderligere, at han havde forudset, at inddragelsen af interesserede parter ville føre til, at disse uden at bære et ansvar kun ville skyde betænkeligheder og negative synspunkter i forgrunden. Derfor havde han fra begyndelsen advaret mod at trække forhandlingerne i langdrag og insisteret på en omgående afgørelse. Udviklingen havde desværre givet ham ret. Han var overbevist om, at det danske erhvervsliv senere ville komme til at fortryde den i dag meddelte afgørelse.

Hr. Wassard bemærkede, at efter ambassadør Ritters erklæring var disse forhandlinger ganske vist afbrudt. Men når den danske regering senere havde et sikkert grundlag for, hvad der kunne gennemføres, var der jo den mulighed, at den igen henvendte sig til Berlin. Derved forblev det spørgsmål stående åbent, om der på det grundlag, som Danmark da ville foreslå, kunne optages nye forhandlinger.

Direktør Sthyr tilføjede, at dette tilfælde måske ville indtræde om få uger. Det var nyttigt, hvis danskerne, uden at føre forhandlinger, i mellemtiden i Berlin kunne indhente oplysninger og få spørgsmål nærmere oplyst.

Ambassadør Ritter udtalte hertil, at en afgørelse om, hvorvidt der igen kunne optages forhandlinger, først kunne træffes, når danskerne henvendte sig til Tyskland med et nyt forslag. Så kunne man tale om, hvorvidt disse forslag var et egnet grundlag. Han ville dog allerede nu give udtryk for sin opfattelse, hvorefter noget, der væsentligt afveg fra vort forslag, ikke fra tysk side ville kunne betragtes som et egnet grundlag for genoptagelse af forhandlingerne indenfor rammerne af Europas økonomiske nyordning. Han ville ikke forhindre, at *hr. Sthyr* eller *hr. Wassard* allerede før formuleringen af et dansk forslag foretog en uofficiel tankeudveksling om enkelte spørgsmål med referenter i de tyske ministerier. Dette var dog kun muligt under Auswärtiges Amts ledelse, og når det blev undgået, at danske interesserede kredse søgte direkte føling med tyske interesserede kredse. Sådanne drøftelser med ministeriernes referenter burde af hensigtsmæssige grunde også foregå uafhængigt af eventuelle forhandlinger om den løbende varehandel. Fra dansk side var man indforstået hermed.

I samtalens løb blev det fra tysk side fremhævet, at Danmark herefter naturligvis fremdeles ville blive behandlet som udland og ikke kunne gøre regning på de fordele, såsom eventuel rigeligere forsyning med råstoffer, indenlandske priser o. s. v., som i tilfælde af et økonomisk fællesskab ville være kommet det tilgode.

Til slut blev det aftalt, at der i pressen intet måtte fremkomme om, at drøftelserne havde fundet sted, og hvorledes de var afsluttet.

På et af *hr. Wassard* stillet spørgsmål om, hvad der kunne svares den amerikanske chargé d'affaires i København, såfremt denne på eget initiativ stillede spørgsmål til det danske ministerium, svarede ambassadøren, at det ville være hensigtsmæssigt at svare amerikaneren, at han vel også i sin tid havde hørt om den erklæring, som den danske udenrigsminister havde afgivet offentligt. Det var naturligt, at der med den tyske regering var blevet ført informatoriske samtaler om indholdet af denne erklæring. Enkeltheder måtte dog ikke fortælles amerikaneren.

Berlin, den 23. august 1940.

sign. **Ritter.**

91.

**Telegram fra ambassadør Ritter ang. forhandlingerne med den danske
delegation om mønt- og toldunionen.**

[23.] august 1940.

Berlin, den august 1940

e.o. W V 3187/40.

Diplogerma

København

nr.

Chiffertelegram

(hemmelig kode)

I anledning af telegrafisk indberetning nr. 926 af 21.

I. Minister Gunnar Larsen afgav i dag i Sthyrns og Wassards nærværelse en erklæring af omtrent følgende indhold:

Efter de undersøgelser, der indtil nu havde kunnet foretages, er den danske regering nået til det resultat, at det ikke er muligt at få et klart billede af følgerne for det danske erhvervsliv af, at der afsluttes en told- og møntunion. Det havde ikke kunnet undgås, at der blev søgt føling med ledende personer indenfor erhvervslivet. Derved blev også erhvervsorganisationerne bekendt med problemerne. De har frarådet told- og møntunionen. Så længe krigen varede, kunne en told- og møntunion ikke sættes i kraft. Den danske regering var derfor for tiden ikke i stand til at afslutte den rammeoverenskomst, der var blevet drøftet. Den detaljerede undersøgelse af de økonomiske problemer blev fortsat. Den danske regering håbede, at der fra tysk side ville blive ydet bistand ved denne undersøgelse.

II. Jeg svarede derpå følgende. Den danske regering havde i begyndelsen af juli på eget initiativ vedtaget og offentliggjort en erklæring, i hvilken Danmarks beredvillighed til det nødvendige gensidige og aktive samarbejde med Stortyskland blev tilkendegivet, for at Danmark kunne finde sin plads i Europas økonomiske nyordning under Tysklands førerskab. Denne erklæring havde den danske regering ligeledes på eget initiativ i en specielt markeret démarche notificeret rigsregeringen og heri udtalt ønsket om, at der snarest muligt blev indledt forhandlinger. Som svar herpå havde rigsregeringen meddelt, at den var parat til sådanne forhandlinger, og at den betragtede et økonomisk fællesskab som den eneste mulige form for dette samarbejde og for Danmarks plads heri. Herpå havde den danske regering i et fælles underskrevet memorandum af 31. juli erklæret sig parat til under visse forudsætninger omgående at optage forhandlinger om afslutningen af en overenskomst om et økonomisk fællesskab. Ingen af disse forudsætninger havde under de hidtidige forhandlinger vist sig at være uopfyldelige. Den i dag afgivne erklæring betød derfor, at den allerede udtalte principielle beredvillighed blev opgivet. Jeg tog dette til efterretning og konstaterede, at forhandlingerne hermed var afsluttet negativt.

Til denne formelle moderklæring tilføjede jeg yderligere, at jeg havde forudset, at inddragelsen af interesserede parter ville føre til, at disse uden at bære et ansvar kun ville skyde betænkeligheder og negative synspunkter i forgrunden. Derfor havde jeg fra begyndelsen advaret imod at trække forhandlingerne i langdrag og insisteret på en omgående afgørelse. Udviklingen havde desværre givet mig ret. Jeg var overbevist om, at det danske erhvervsliv senere ville komme til at fortryde den i dag meddelte erklæring.

III. Det er værd at bemærke, at de danske herrer under samtale videre forløb igen gav udtryk for hensigten om at fortsætte undersøgelsen og fra deres side udarbejde et forslag. De bad om rigsregeringens medvirken hertil i den form, at der om enkelte spørgsmål kunne foregå drøftelser med tyske sagkyndige. Jeg svarede hertil, at rigsregeringen sikkert var parat til at modtage og prøve et af den danske regering udarbejdet nyt forslag. Jeg måtte dog allerede i dag udtale, at intet dansk forslag, som afveg fra det væsentlige

indhold i det tyske forslag, kunne danne grundlag for genoptagelse af forhandlingerne. Vi var parat til informatoriske drøftelser om detailspørgsmål. Sådanne drøftelser kunne imidlertid kun foregå mellem ministeriernes referenter under Auswärtiges Amts ledelse.

IV. Anmoder Dem om at opsøge udenrigsminister Scavenius og overfor ham gentage den under II meddelte erklæring. Såfremt udenrigsministeren kommer ind på yderligere spørgsmål, kan mine tidligere erklæringer gentages.

Ritter.

92.

Telegram fra Renthe-Fink ang. en påtænkt dansk regeringserklæring vedr. mønt- og toldunionen.

19. september 1940.

Telegram

(åbent)

København, den 19. september 1940 kl. 13,25.

Modtaget: — 19. — — 14,10.

Nr. 1035 af 19.9. CITO!

Også til ambassadør Ritter og gesandt Luther.

I nogle uger har en voksende agitation, som retter sig mod et snævrere økonomisk samarbejde mellem Tyskland og Danmark, gjort sig gældende. Der kolporteres på falsk og tendentiøs måde meddelelser om tysk-danske toldunionssamtaler, som er sivet ud. Dette sker i form af en hviskepropaganda og i den sidste tid også ved hjælp af flyveblade og løbesedler, uden at det hidtil er lykkedes det danske politi at finde frem til de skyldige. Agitationen retter sig i en særlig krænkende form mod udenrigsminister Scavenius og trafikminister Gunnar Larsen, som beskyldes for at ville sælge Danmark til Tyskland.

Den danske regering anser det for påkrævet uden at fremkalde en diskussion om de tysk-danske samtalers karakter offentligt at imødegå denne agitation. Statsminister Stauning påtænker med dette for øje at afgive den i det følgende ordret citerede offentlige erklæring:

„Ansvarsløse personer har i de sidste uger bragt urigtige oplysninger i omløb om indholdet af nogle orienterende samtaler, der i august d.å. har fundet sted i Berlin mellem repræsentanter for den danske og den tyske regering angående et snævrere økonomisk samarbejde mellem de to lande. Meddelelserne bringes videre fra hånd til hånd ved hjælp af maskinskrevne, dupliserede sedler og med det formål at svække tilliden til enkelte medlemmer af den nuværende regering og for at fremkalde mistillid med hensyn til den tyske regerings hensigter og ønsker angående Tysklands økonomiske og politiske forbindelser med Danmark.

Regeringen ser sig derfor foranlediget til at henlede opmærksomheden på, at indholdet af de dupliserede sedler ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold, og at en udbredelse af sedlerne er en for landet skadelig kolportage af falske rygter.

Regeringen finder iøvrigt ikke tidspunktet egnet til at afgive en nærmere erklæring om de drøftelser, der har fundet sted.“

Udenrigsministeren har spurgt mig, om der er betænkeligheder mod foranstående tekst. Beder om telefonisk instruks.

Renthe-Fink.

93.

**Telegram fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. den påtænkte danske
regeringserklæring ang. mønt- og toldunionen.**

21. september 1940.

Berlin, den 21. september 1940.

til WV 3515.

Diplogerma

København

nr. 779.

Statssekretæren

Chiffertelegram

(hemmelig kode)

I besvarelse af nr. 1035 af 19.9.

Den af den danske regering foreslåede erklæring synes ikke egnet til at modvirke udspreldelsen af uønskede rygter om de tysk-danske samtalers karakter. Det må oven i købet befrygtes, at en sådan offentliggørelse, hvorved kendsgerningen, at samtalerne har fundet sted, indrømmes, medens det samtidig siges, at tidspunktet ikke er egnet til at afgive en nærmere erklæring om de stedfundne drøftelser, vil give anledning til en almindelig diskussion. Med en sådan må der så meget mere regnes, som en større personkreds turde være underrettet om sagen som følge af, at den danske regering i sin tid mod vort råd rettede forespørgsler til de interesserede parter. Jeg anmoder Dem derfor om at meddele den danske regering, at den tyske regering må holde fast ved overholdelsen af den aftale, der blev truffet i den afsluttende samtale den 23. august mellem ambassadør Ritter og de danske delegerede, og hvorefter der ikke i pressen må bringes noget om, at samtalerne er ført, eller om, hvorledes de er endt. Vi må overlade til den danske regering at finde andre veje til at modvirke den ondartede propaganda, som jo formentlig stammer fra ovennævnte interesserede kredse.

Kun til Deres information.

Vi er af den opfattelse, at enhver meddelelse, og altså også i en for os gunstigere affattelse, som for eksempel fremhævede det danske initiativ i sagen og lod den propaganda, som under hånden drives mod vore påståede politiske og økonomiske hensigter, uomtalt, må føre til uønskede og skadelige kommentarer i den udenlandske presse. Vi har ingen anledning til at tage denne ulempe med i købet for at dække danske ministre, hvem det ikke er lykkedes overfor deres landsmænd at føre det initiativ, som de selv har taget, frem til en heldig afgørelse.

Weizsäcker.

94.

**Indberetning fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål, dr. Ebner,
ang. kontorchef Wassards rejse til Berlin.**

12. november 1940.

Udkast.

DET TYSKE RIGES BEFULDMÆGTIGEDE

København, 12. november 1940.

Den kommitterede for økonomiske spørgsmål

Wi/1583/40

2 gennemslag.

Angående: Tysk-dansk toldunion.

Som svar på instruks af 28. oktober 1940

— W V 3635/40 —

Til

*Auswärtiges Amt,
Berlin.*

Hr. *Wassard* er allerede vendt tilbage hertil efter to dages ophold i Berlin. Efter hvad jeg har erfaret, har han ikke under sit besøg i Berlin haft til opgave at forfølge planen om en tysk-dansk toldunion.

Fornylig har den danske regering imidlertid efter meddelelse fra det danske udenrigsministerium nedsat et udvalg, der skal fortsætte undersøgelsen af spørgsmålet om en toldunion. Til dette udvalg hører direktør Hartz fra Industrirådet, generalsekretær Høgsbro-Holm fra Landbrugsrådet, Grosserer Raffenberg som erhvervenes repræsentant, endvidere generaldirektøren for det danske toldvæsen, direktør Sthyr fra udenrigsministeriet, en repræsentant for handelsministeriet og en repræsentant for landbrugsministeriet.

Om påbegyndelsen af udvalgsmøderne og disses resultat forbeholder jeg mig at indberette senere.

sign. **Ebner.**

Set:

Det tyske riges befuldmægtigede

sign. *Renthe-Fink.*

95.

Skrivelser fra fhv. stats- og udenrigsminister Erik Scavenius, ambassadør Steensen-Leth, minister O. C. Mohr, direktør Knud S. Sthyr, direktør Nils Svenningsen og ambassadør M. A. Wassard ang. mønt- og toldunionsforhandlingerne i sommeren 1940.

Marts 1953.

(Se tyske dokumenter nr. 95).

5.

Udviklingen af det dansk-tyske forhold efter 8. juli 1940 og gesandt v. Renthe-Finks démarche julen 1940

(Oversættelser)

96.

**Notits af legationssekretær H. Schwarzmänn ang. samtale med
direktør Knud Sthyr.**

10. juli 1940.

Fortrolig.

København, den 10. juli 1940.

Notits

Hr. Sthyr bad mig i dag, onsdag den 10. juli, endnu en gang om at besøge sig og meddelte mig følgende:

Ing. G. Larsen anså det for rigtigt at understøtte den danske N.S. presse og lod gennem en mellemmand tilflyde „Fædrelandet“ nogle 1 000 kroner. Ifølge hr. Sthyr's oplysninger skal „Fædrelandet“ være et rent forretningsforetagende, som tilhører brødrene Bruel?, om hvem han endnu ikke havde fået nærmere enkeltheder at vide. Hr. Sthyr tror, at denne gave står i forbindelse med, at der onsdag den 8. i „Fædrelandet“ vel var blevet øvet kritik, navnlig mod socialdemokraterne i den nye regering, men at der ikke var blevet taget stilling til hr. Larsen.

Hr. Sthyr får nu følgende at vide af hr. C. H. Olsen fra firmaet Danisco:

En hr. Kjærsgaard, tel. Central 17881 henh. Palæ 8112, mødte hos Danisco og gav følgende oplysninger:

De demonstrationer, som hidtil er blevet foranstaltet i ringe omfang, vil i de kommende 4 uger blive gentaget hyppigt og i stor stil. Det må forventes, at den nye regering bliver styrtet, og at DNSAP griber magten. Hr. Kjærsgaard oplyser endvidere, at firmaet Danisco kan få en af Frits Clausen underskrevet skrivelse, hvori det bekræftes, at det pågældende firma har støttet partiet. På spørgsmålet, om også andre firmaer vil deltage, blev der svaret, at hr. Gunnar Larsen understøtter partiet med store beløb. Hr. Olsen spurgte nu hr. Sthyr, hvordan det var muligt, at F. L. Smidth kunne give penge til denne bevægelse. Hr. Sthyr svarede herpå, at det var sket efter hans initiativ, men at han, navnlig efter denne indiskretion, ikke ville give yderligere beløb.

Hr. Sthyr havde i går en samtale med udenrigsminister Scavenius, som han tilsyneladende sætter stor pris på, og vidste også, at hr. ministeren¹⁾ i dag skal have en samtale med udenrigsminister Scavenius. I denne forbindelse nævnte hr. Sthyr, at det havde været Scavenius' tanke at danne et kabinet af 5 politikere og 5 ikke-politikere; denne tanke havde dog ikke kunnet lade sig realisere. Hr. Sthyr delte denne gang, mere end i lørdags, den opfattelse, at den nuværende løsning dog kun var et kompromis, og han sagde også, det måtte tilstræbes, at Scavenius i sin person forenede embedet som statsminister og embedet som udenrigsminister.

Hr. Sthyr antydede yderligere, at man eventuelt også ved nye valg i Danmark kunne nå en tilfredsstillende løsning.

Sch[warzmänn].

¹⁾ D. v. s. Renthe-Fink.

97.

**Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. samtale med
statsminister Stauning 18. juli.**

19. juli 1940.

19/7 40.

Notits.

Ang.: Samtale med statsminister Stauning.

Ved pressens fællesudvalgs årsmøde var der den 18.7. arrangeret en lille spisning på restaurant Nimb, hvortil jeg var indbudt som gæst. Ved spisningen var statsminister Stauning tilstede. Hans korte tale virkede noget træt. Han omtalte sig selv som en „halvdød eller endog død mand“, men sandsynligvis for derved at vække en vis medfølelse. Under spisningen sad jeg ved siden af Stauning og havde også bagefter rig lejlighed til at tale med ham. Fra samtalerne vil jeg gerne gengive følgende udtalelser:

Jeg spurgte Stauning, hvad det nu blev til med brødprisen. Han sagde, at brødet måtte forhøjes fra 96 øre til 1,36. Fordelen havde de store godsejere, fordi disse havde kornmarker, medens de mellemstore og små bedrifter jo vedblivende var specialiseret på den animalske produktion.

Jeg spurgte, om dette ikke var en stærk belastning for den jævne befolkning. Stauning svarede, at han skyldte arbejderne, at der fulgte en vis lønforhøjelse efter. Jeg bemærkede, at så måtte vel også pristallet ændres. Dette bekræftede Stauning, men han sagde, at pristallets forhøjelse måtte bæres af fabrikanterne. Jeg spurgte, om der da ikke var fare for, at arbejdsløsheden ved en yderligere belastning af den producerende industri ville tage til, tilmed da jo også råstoflagrene snarere tog af end til. Stauning indrømmede, at arbejdsløsheden igen meldte sig stærkere som et problem. Angående brødprisen udtalte han supplerende, at man med henblik på de arbejdsløse og gamle måtte forsøge for brødets vedkommende at gå frem på lignende måde som for margarinens vedkommende.

Så indskød han, at visse tegn jo talte for en toldunion med Tyskland. Jeg udtalte dertil, at en sådan udvikling efter min mening ville være gunstig for Danmark, da 3 mill. jo havde større afsætningsmuligheder hos 80 mill. end 80 mill. hos 3 mill. Samtalen kom så ind på Danmarks økonomiske muligheder, hvorved det blev fremhævet, at industrien måtte specialisere sig.

Stauning nævnte planer til nye veje og broer, som måske ville begrænse arbejdsløsheden noget. Endvidere indlod han sig på tilskyndelse fra nogle redaktører på nærmere at diskutere tanken om en arbejdstjeneste. Af samtalerne fremgik fuldtud, at man ønsker at gøre alt muligt for at holde arbejdet i gang, da man i arbejdsløsheden ser den mest truende faktor i den kommende udvikling.

Vi kom så til at tale om udenrigspolitikken. Stauning spurgte, hvad der nu ville ske i de nærmeste dage. Jeg svarede, at jeg antog, at Føreren ville tale i rigsdagen og endnu en gang præcisere Tysklands standpunkt overfor England. Måske kunne man bedst sige, at der nu kom et skud for boven, og at skibet England så enten måtte stoppe eller sejle videre. At konsekvenserne i sidstnævnte tilfælde ville blive draget ganske tydeligt, var en selvfølge.

Talen kom så ind på den 9. april, hvorunder det af enkelte blev sagt, at man stadig ikke kunne forstå regeringens holdning. Ganske vist blev det herved nævnt, at Norge, Holland og Belgien havde betydet en retfærdiggørelse af regeringens standpunkt. Men Danmark burde fra begyndelsen have holdt en større hær. Herved tænkte man på Sverige og dets nuværende stilling. Statsministeren sagde imidlertid, at man snarere burde tænke på Holland og Belgien, som dog havde haft en udmærket hær, og drage sine sammenligninger

herefter. Da jeg blev spurgt, svarede jeg, at den 9. april efter min mening slet ikke kunne være en så afgørende dato med hensyn til retten til at kritisere den danske holdning. En anke mod denne holdning kunne jeg ikke anse for begrundet. Stauning sagde, at der jo egentlig ikke havde været megen tid til at overveje. Man havde måttet tage sin beslutning indenfor en kort frist og havde herved kun kunnet gå den vej, som gav den største beskyttelse for befolkningen. Det var den vej, man var gået. Jeg kom endnu en gang ind på det omtalte eksempel med Sverige og bemærkede hertil, at der i de sidste års nordiske politik havde været meget, som havde udvisket de klare linier for en virkelig politik fra Nordens side. I politik måtte man altid stå med begge ben på jorden, hvad man ikke havde gjort i den nordiske politik. Stauning havde jo klart og tydeligt sagt dette i Lund.

Hans udtalelser i så henseende blev fra redaktørernes side suppleret med, at man i Norge og Finland ikke var synderlig begejstret over den svenske holdning. Så kom talen igen ind på den fællesnordiske holdning overfor Tyskland, hvortil jeg sagde, at denne efter forudsætningerne for den hidtil førte nordiske politik udgjorde en flugt fra ansvaret. Det nordiske forhold til Tyskland måtte skabes skridt for skridt, nemlig over et specielt dansk-tysk, norsk-tysk, svensk-tysk og finsk-tysk forhold. Når så i tidens løb disse linier var klare og der samtidig havde udviklet sig et godt indbyrdes forhold mellem de nordiske lande, ville resultatet være et langt klarere helhedsforhold, end når man ved altfor tidligt at bekende sig til en fuldstændig ufærdig internordisk politik igen ville kaste sig ud i drømme og utopier. Denne tankegang fik Staunings fulde tilslutning.

Vi kom så ind på at tale om mere almindelige ting. Stauning sagde, at generalkonsul Yde jo nu var blevet gesandt. Jeg spurgte, om han da skulle til Berlin. Stauning svarede, at dette ikke var påtænkt, men at Yde fra Hamburg skulle arbejde med særlige opgaver med henblik på en bedre udformning af forholdet til Tyskland.

Da samtalen kom ind på de danske nationalsocialister, deltog Stauning meget interesseret. En antydning om, at nationalsocialisterne påberåbte sig Tysklands støtte, vendte jeg om til det modsatte, idet jeg henviste til mødeforbudet og anholdelsen af nationalsocialister. Jeg sagde, at det med meget bedre begrundelse kunne tænkes, at man fra de nationalsocialistiske kredse, som jo altid havde stået meget venligt overfor Tyskland, kom med den bebrejdelse, at vi intet gjorde for at vise os taknemlige for dette venskab, men at vi tværtimod fra vor side gennem mødeforbudet havde begunstiget indgriben overfor nationalsocialisterne. Tilmed havde vi som bekendt intet at gøre med mødeforbudet. Da man talte om nationalsocialisternes svaghed, sagde jeg, at man jo under sådanne forudsætninger godt kunne ophæve mødeforbudet for derved tydeligt at demonstrere, hvor svage nationalsocialisterne var, thi så faldt jo den bebrejdelse væk af sig selv, at regeringen af svaghed opretholdt forbudet. Hertil blev bemærket, at man af hensyn til eventuelle fjendtlige demonstrationer mod Tyskland fra kommunisternes side måtte holde fast ved, at mødeforbudet blev opretholdt. Jeg bemærkede smilende, at man nu spillede teater for mig. Thi på en sådan historie kunne jeg ikke tro.

Af samtalerne ved statsminister Staunings bord og af Staunings optræden kunne en stærk usikkerhed spores. Man er stærkt famlende med hensyn til indre problemer, men bestræber sig samtidig for ved en overmåde imødekommende holdning overfor Tyskland at redde sin position.

København, d. 19. juli 1940.

Meissner.

Forelagt ministeren.

98.

Notits [af statssekretær E. v. Weizsäcker] ang. samtale med viceregeringspræsident Kanstein om mødeforbudet.

30. juli 1940.

Berlin, den 30. juli 1940.

Viceregeringspræsident *Kanstein* bragte i dag på gesandt von Renthe-Finks vegne følgende to spørgsmål på tale hos mig:

1) *Mødeforbud.*

I Danmark findes mødeforbud. I praksis rammer det især de danske nationalsocialister. Den danske presse har i anledning af et enkelt tilfælde ladet skinne igennem, at den danske regering havde udstedt dette forbud efter tysk ønske; gesandt von Renthe-Fink har i sin tid indberettet herom. Gesandtskabet har overfor statssekretær Mohr henvist til denne forkerte fremstilling. Men der er intet yderligere sket.

Jeg sagde hertil følgende: Det forekommer mig ikke hensigtsmæssigt at behandle emnet i pressen, hvilket gesandtskabet i København tidligere har rejst henstilling om. Derimod anser jeg det for rigtigt, hvis det i en passende form blev henstillet til den danske regering at ophæve mødeforbudet. I øjeblikket vil det være bedst at undlade at stille et direkte krav. Hvis den danske regering ikke reagerer overfor dette skridt, kan man påny undersøge spørgsmålet.

2)

99.

Memorandum af Oberleutnant G. v. Stechow ang. den politiske situation i Danmark.

10. august 1940.

Efter¹⁾ at forholdene i den første periode under indtryk af den hurtige og dygtigt organiserede besættelse af Danmark havde været udpræget rolige, har der i den sidste tid i den danske befolkning kunnet konstateres en vis utilfredshed, der ikke alene skyldes knapheden på enkelte levnedsmidler og lignende indskrænkninger. Tværtimod havde man i Danmark samtidig med tyskernes indmarch ventet noget nyt. Sensationslystent, som dette lille folk altid har været, ventede det — omend tildels med blandede følelser — en hurtigere omstilling, end det i dag er tilfældet. Den engelske propaganda havde nemlig indtil den 9. april, den dag da Danmark blev besat, været overordentlig aktiv. Den havde lovet meget. Den danske befolknings håb om, at tyskerne nu ville opfylde nogle af disse løfter, er ikke blevet bekræftet i det omfang, man troede i begyndelsen. Danmark venter kort sagt i dag mere end nogensinde hver dag og hver time noget godt og nyt fra Tyskland og dermed en forbedring af sin økonomisk ret trøstesløse situation. Stillet overfor dette har den tyske gesandt og overordentlig befuldmægtigede for det tyske rige ganske

vist gjort alt for rent administrativt at opretholde ro i landet og tilvejebringe selskabeligt gode forbindelser med de i øjeblikket toneangivende danske kredse. Dette er i betydeligt omfang lykkedes, men tilfredsstiller ikke de mere og mere indtrængende krav, som folket stiller med hensyn til den ovenfor nævnte hurtige omstilling og derigennem forbedring af sin stilling. Man betoner ganske vist atter og atter de tyske troppers gode forhold til befolkningen. Man skaber endvidere hermed et vist grundlag for en god forståelse også i fremtiden. Men politisk sker der intet, virkelig intet, som kan gøre danskerne kendt med det nye Tyskland og dermed knytte dem nærmere til os ideologisk og politisk. Denne fejl ligger fremfor alt hos det tyske gesandtskab, henh. den befuldmægtigede. Thi bortset fra propagandaafdelingen i den øverstkommanderendes stab må det øvrige militær ikke bidrage hertil. Som følge af, at intet sker, hører man ofte udtalelser som: „I er jo kun så venlige, fordi I har en dårlig samvittighed, men iøvrigt kan I jo heller ikke gøre noget for os“ eller „englænderne skal jo nok sejre alligevel, og for at vi ikke overfor sejrherren England skal stille for voldsomme krav med hensyn til jer, er I så flinke“. Dette viser, at med diplomatiske forbindtligheder og elskværdigheder alene kan intet gøres indenfor store kredse af det danske folk.

Hvad folket ønsker, fremgår af, at indmeldelserne i NSDAP (Fritz Clausen) vokser i voldsomt tempo. Jeg har selv gentagne gange set, hvorledes de, der melder sig, må afvises, fordi NSDAPs lokaler, der endnu er små, er overfyldt. Jeg har endvidere set, at på det arbejdsanvisningskontor, som Aussenpolitisches Amt oprettede i 1938, måtte mange arbejdere, som havde meldt sig til arbejde i Tyskland, afvises. Disse eksempler skal udelukkende tjene som bevis for, at man, „således som landet nu engang ligger“ (typisk dansk udtryk), håber på, at frelsen skal komme fra Tyskland. Jeg har talt med mange danske, som ikke var klar over, at jeg var tysker. Jeg har på den måde også hørt meget, som var nedsættende. De fleste står på det standpunkt: „Ganske vist har vi hidtil samarbejdet med englænderne, men hvorfor skulle vi ikke, sådan som landet nu engang ligger, forsøge det samme med tyskerne?“ Desværre sker der intet fra det tyske gesandtskabs side, som kan fremme disse bestræbelser. Den vigtigste parole er og bliver i alle forhold den diplomatiske „forsigtighed“, men ikke handling. Men således kan man i en situation, der er under hurtig udvikling (voksende arbejdsløshed o. s. v.), under ingen omstændigheder skabe en virkelig fornuftig basis for udadtil og indadtil at tilfredsstille Danmark. Det foran skildrede er ikke blot min opfattelse, men jeg har drøftet emnet med mange landmænd, mange forretningsfolk og også med andre, som jeg i årevis har kendt i Danmark, og har i almindelighed for det meste kunnet konstatere, at det forholder sig således.

Da forholdene nu også er ved at komme i skred i Norge, hvilket iøvrigt er velkendt i Danmark, er det på høje tid, at der i Danmark gøres noget for den store tanke, som vi arbejder for. Forholdene må betegnes som absolut modne herfor, hvilket iøvrigt også er blevet erkendt af den eneste mand, som energisk virker for sit folk, nemlig Fritz Clausen. Da han imidlertid ikke kunne få støtte fra gesandtskabet og andre bureaukratiske myndigheder, henvendte han sig tilsidst til legationssekretær Meissner, en ganske ung mand, der er udgået af NSDAP, og anmodede ham om på en eller anden måde at udnytte sine forbindelser for at hjælpe. Meissner, der er Obersturmführer i SS-rigsførerens stab, henvendte sig til SS-rigsfører Himmler. For nogen tid siden gjorde man en begyndelse ved at sende Standartenführer Müller herop, som — foreløbig i Jylland — hverver mange velegnede arbejdsløse til SS. Men det er klart, at det centrale problem ikke kan løses på den måde. Det, der snarere må tilstræbes, er en vis koordinering med det tyske rige for i det mindste med hensyn til arbejdsløsheden at tilvejebringe en udligning. Skønt der hverves mange danske arbejdsløse til arbejde i Tyskland, stiger arbejdsløshedstallet stadig støt, selvom arbejderne også fra dansk side af hensyn til tørveproduktionen — surrogatbrændslet for den kommende vinter — såvidt muligt trækkes bort fra arbejdsløshedskontoret for at arbejde på dette felt. Selvom der også indenfor handelen her og der skabes lettelser ved handelstraktater med Tyskland, må man også på dette område sætte væsentligt mere radikalt ind for at råde bod på situationen, og det må ske inden Danmark — som danskerne selv siger — rutscher helt til bunds (i Danmark sprogligt det samme udtryk som i Tyskland). Men også i denne henseende gøres der altfor lidt, atter af hensyn til den eventuelle uvilje, som mere radikale foranstaltninger kunne fremkalde.

Man hører udtalelser, som ser en tilsigtet politisering af det danske folk i den omstændighed, at der skaffes arbejdere til Tyskland. Men ikke blot på dette område, hvor der gøres for lidt, begås fejl, nej også dér, hvor danskerne selv tilbyder sig for at samarbejde med os tyskere, må en absolut mangel på forståelse konstateres. Jeg mener hermed f. eks. følgende tilfælde: Hos den tyske værnemagt henh. hos mig selv meldte sig mange officerer fra den danske hær med den bedste militære karriere (generalstabsofficerer) med anmodning om at blive optaget i den tyske hær. Da det fra et ideologisk synspunkt syntes at dreje sig om et førsteklasses menneskemateriale, henvendte jeg mig personligt til den tidligere chef for generalstabten ved min gruppe, som også er begyndt at arbejde med sagen. Men så kom en kort afvisning fra OKW, hvilket fremkaldte stor skuffelse blandt ansøgerne. Alt dette kræver, at en fast hånd griber energisk ind for at råde bod herpå.

Det fremgår kort sagt heraf, at efter mit skøn er det tidspunkt kommet, da man må støtte den eneste energiske mand, Fritz Clausen, der kan være tale om ved en nyorientering i Danmark. På grund af den kommende vinter, mørklægningen og andre vanskeligheder, der er en følge af krigen, og som virker mere og mere tyngende på den danske folkesjæl, må der ske noget. Danmark venter utvivlsomt i det mindste, at det tyske rige tager initiativet til løsning af de vanskelige problemer. Det er i bund og grund forkert at tro, at alene en loyal holdning overfor Danmark henh. den bestandige betoning af den danske nationalitet længere kan tilfredsstille folket som helhed.

Berlin, den 10. august 1940.

¹⁾ Dokumentet bærer foroven følgende påtegning med blyant: „Udarbejdet af G.v.Stechow. Kopi.“

100.

Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. mødet på Broholm og køb af maskiner til „Fædrelandet“.

19. august 1940.

19/8 40.

Notits til ministeren

Mødet på Broholm er — såvidt jeg har erfaret fra de danske deltageres side — i det store og hele forløbet meget harmonisk. At Knud Bach begynder at indtage en vaklende holdning, er hidtil ikke kendt blandt de danske nationalsocialister. Det synes dog muligt, at Valdemar Thomsen og Hartel øver indflydelse på Knud Bach. Navnlig Valdemar Thomsen havde på Broholm forholdt sig meget skeptisk. Underskrifter på erklæringen er endnu ikke afgivet fuldgjældigt. Måske vil det dog være nødvendigt en gang at tale med Knud Bach, da det ikke er udelukket, at han er blevet noget påvirket på grund af en privat samtale med hr. von Löw. Den kommende politiske form skildrede hr. von Löw således, at der under samlebegrebet „storgermansk“ ville udkrystallisere sig et organiseret afhængighedsforhold til Tyskland. Dette kan jo meget let blive misforstået i den nuværende situation. For en national bevægelse i Danmark er det også meget vanskeligt at repræsentere en sådan linie, da man må gå ud fra andre bevæggrunde. Fremfor alt anser jeg det heller ikke for politisk tilrådeligt at kalde faser i udviklingen fremtidens endelige form. Thi ved udformningen af et dansk-tysk samarbejde kommer det dog i det væsentlige an på psykologisk så klogt som muligt at betrygge de punkter, hvoraf en politisk ud-

vikling i den af os ønskede retning kan spire, uden derved alt for stærkt at gribe ind i den nationale selvstændighedsfølelse.

For at modernisere dagbladet „Fædrelandet“ er der i mellemtiden købt en stor brugt rotationsmaskine, og desuden er der blevet forhandlet om køb af et stort dansk accidenstrykkeri. Samtidig er følingen med Harald Tandrup blevet ført så langt frem, at han i dag skal tage definitiv stilling til, om han vil indtræde i „Fædrelandet“ som politisk redaktør. I Aarhus vil der i disse dage blive ført tilsvarende forhandlinger med „Søren Jyde“, der i Jylland er journalisten med den største succes og popularitet, og som hidtil har arbejdet ved „Jyllandsposten“.

Også fremstillingen af plakater og andet propagandamateriale er i de seneste dage blevet stærkt fremskyndet, således at den praktiske gennemførelse af propagandaen vil blive påbegyndt endnu i denne uge.

København, d. 19. august 1940.

Meissner.

101.

Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. føling mellem LS og De samvirkende Fagforbund.

21. august 1940.

21/8 40.

Notits til ministeren

I forbindelse med fagforeningernes nuværende planer om at danne en fælles organisation med arbejdsgiverne omtrent efter den tyske arbejdsfronts mønster erfarer jeg, at der ifølge foreliggende oplysninger stadig skal være føling mellem fagforeningerne og LS, hvorved navnlig Hartel skal være den drivende kraft. Det forlyder, at Hartel har udarbejdet en plan om, at han selv og Clausen udnævnes til ministre. Skønt dette skal have været en allerede noget ældre idé, synes den stadig at være aktuel i forbindelse med de nuværende planer. Det siges også, at Stauning ikke er imod en sådan plan, men støder på skarp modstand fra partiet, medens fagforeningerne på deres side synes at være mere villige. Endvidere er det med den Stauning meget nærstående fagforeningssekretær Berg som kilde blevet fortalt mig, at Hartel i de dage, da regeringen blev nydannet, i to dage havde været gæst hos Stauning. Denne notits viser, at Hartels holdning ikke er klar, og at hans hovedbestræbelse dog går ud på at få en ministerpost. Sandsynligvis må Knud Bachs vægelsindethed derfor tilskrives Hartels påvirkning.

København, d. 21. august 1940.

Meissner.

102.

**Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. en samtale med
„Politiken“s redaktion og direktion.**

22. august 1940.

22/8 40.

Notits til ministeren

Da jeg i dag af redaktionen og direktionen på „Politiken“ var indbudt til frokost og til at bese virksomheden, kom samtalen ind på den almindelige indrepolitiske situation. Med hensyn til resultatet af de økonomisk-politiske drøftelser antog man, at det drejede sig om en længere afbrydelse, som man begrundede med, at forudsætningerne for sådanne beslutninger i almindelighed endnu ikke var tilstede i befolkningen. Modstanden havde navnlig ligget hos Industrirådet og hos Landbrugsrådet. Man ventede ikke konsekvenser for den nuværende regering. Man er også overbevist om, at Scavenius ikke vil bringe regeringen i fare ved at træde tilbage.

Med hensyn til den almindelige situation udtalte jeg den formodning, at der kan spores en vis stædighed. På grundlag af konversationen kan som motiver fastlægges følgende synspunkter:

1. I almindelighed har man efter den hurtige afslutning på krigssituationen i Frankrig ventet, at der nu hurtigt ville komme et tysk angreb på England og dermed en afslutning på hele krigssituationen. I denne opfattelse har meget ændret sig. Molotovs tale, de amerikanske anskuelser og også Churchills tale, der alle profeterer en lang krig, har øvet deres indflydelse, således at man er mere pessimistisk stemt med hensyn til vinteren.

2. Usikkerheden med hensyn til den politiske fremtid i forbindelse med tyske udtalelser om Europas almindelige fremtid har haft den politiske virkning, at man i modsætning til løfterne af 9. april frygter en ændring i Danmarks selvstændighed og derfor holder en vis modstandsvilje levende. Denne udgår i det væsentlige fra ultranationale kredse, som har dannet sig omkring „Nationaltidende“. Som bevis for danskernes ømfindtlighed blev det overfor mig nævnt, at „Politiken“s stillingtagen til de tyske Norgesdokumenter og angrebet på Churchill havde haft rundt regnet 20 000 afbestillinger til følge. Dette havde altså været en meget dyr artikel. I politiske kredse havde man haft forskellige grunde til skepsis. Først var Funks tale i dens oprindelige affattelse blevet modtaget med stor glæde, indtil erklæringen om, at denne affattelse særlig havde taget sigte på Balkan, var kommet, således at man måtte få det indtryk, at der med henblik på Europas nyordning forelå to konstruktionsformer, og at den for Norden bestemte konstruktionsform ikke regnede med den selvstændighed med hensyn til den økonomiske udformning, som Funk havde talt om. Endvidere havde det irriteret, at udenrigsminister Scavenius i slutningen af den erklæring, som han havde afgivet, da han tiltrådte sit embede, havde fremhævet, at han var talsmand for et selvstændigt Danmark, og at denne sætning var blevet strøget i den tyske offentliggørelse. Således havde den formodning vundet terræn, at der i spørgsmålet om en nyordning af forholdene skulle findes en vej bort fra den selvstændighed, som var blevet tilstået Danmark, til andre indledende former. Dette havde mere og mere bidraget til at fremme en national skepsis, skønt den opfattelse i almindelighed var fremherskende, at et snævert dansk-tysk forhold måtte være afgørende for Danmarks fremtid. Men man behøvede nu tid til at overvinde disse hindringer.

Naturligvis blev Stauning nævnt som en mand, der kunne have afgørende indflydelse på en forståelsespolitik. Det var interessant at få at vide, at der foreligger en plan om at sende Kjærboel til Berlin på et studicophold.

Om fagforeningernes nuværende forhandlinger med arbejdsgiverforeningerne blev det sagt, at man ville enes om at fjerne strejkespørgsmålet som gnidningsmoment mellem de to organisationer.

København, d. 22. august 1940.

Meissner.

103.

**To notitser af presseattaché Gustav Meissner ang. en samtale mellem
Oberleutnant G. v. Stechow og Børge Bryld.**

26. august 1940.

Notits til ministeren

Sagfører Bryld har fortalt mig om et møde, som Oberleutnant Stechow har haft med hans broder, Børge Bryld. Von Stechow havde henvendt sig til hr. Bryld og anmodet denne om at forberede et møde mellem von Stechow og dr. Clausen. De udtalelser, som von Stechow herved havde fremsat, medførte, at de to herrer Bryld meget foruroliget henvendte sig til mig for at forespørge, hvem denne hr. von Stechow er.

Han har bl. a. sagt omtrent følgende: Det var snart på tide, at nationalsocialismen i Danmark blev udformet på en ordentlig måde af folk, som var kvalificeret dertil. Han, Stechow, var nøje underrettet om den forbindelse, der bestod med hr. von Löw og Meissner. Ad hr. von Löw kunne han kun le, og Meissner var med sine 26 år altfor ung til at påtage sig en sådan opgave. Det var ham ganske uforståeligt, hvordan man fra Berlin kunne udvælge sådanne folk. Rosenberg var jo dog den eneste mand, som kunne træffe afgørelser om Nordens skæbne. Han, Stechow, turde forsikre, at han positivt vidste, at Føreren helt og holdent havde lagt Nordens politiske skæbne i Rosenbergs hænder. Han talte i så henseende som Rosenbergs personlige befuldmægtigede og havde også været tilstede, da Føreren havde modtaget Rosenberg og Ribbentrop sammen. Ved den lejlighed havde han set, hvorledes Ribbentrop, omend han vel ikke ligefrem havde stået ret, så dog absolut havde været den af de to, som der blev taget mindst hensyn til. Det kom sig af, at Ribbentrop jo var en forholdsvis ny partifælle, og at Føreren foretrak den ældre partifælle Rosenberg. Også med hensyn til SS-rigsføreren havde jo meget ændret sig. Føreren havde oprindeligt givet ham vidtgående fuldmagter, efter hvilke han arbejdede på det udenrigspolitiske område. Men så var der indtruffet en fiasko i Rumænien, der havde medført, at Codreanu og hans folk var blevet skudt, og siden da var det ikke så meget bevendt med rigsførerens udenrigspolitiske fuldmagter. Gesandt von Renthe-Fink kunne prise sig lykkelig, at han i et vist omfang var kommet ind på den nationalsocialistiske linie i Danmark. Hans skæbne havde hængt i en tynd tråd. Men for Berlin stod det klart, at han var uduelig og måtte bort efter krigen. Rosenberg havde allerede fremsat krav om, at alle hans folk skulle ind i Auswärtiges Amt. Han, Stechow, ville i ansvarlig stilling blive tilforordnet gesandtskabet i København.

Stechow spurgte så, hvordan det forholdt sig med pengene hos de danske nationalsocialister. Da sagfører Bryld udtalte, at man måtte kæmpe hårdt for at klare sig, udbrød Stechow, at her kunne man se, hvor ansvarsløst der blev arbejdet. Rosenberg havde millionbeløb til rådighed. Såvidt jeg erindrer, har Stechow også anmeldt hr. Scheidts forestående besøg.

Da jeg foreløbig gerne vil afvente Scheidts besøg for nøje at undersøge, hvor snævre hans forbindelser med hr. von Stechow er, vil jeg foreslå foreløbig at behandle indholdet af denne notits som orientering.

København, d. 26. august 1940.

Meissner.

Notits til ministeren

For at få nøje kendskab til Oberleutnant von Stechows udtalelser til den danske sagfører Børge Bryld, som fra trediehånd allerede var blevet gengivet overfor mig, talte jeg den 26.8. d. å. kl. 20,30 afta med sagfører Børge Bryld, der meddelte mig følgende:

Hr. von Stechow kom den 24. d. m., ledsaget af en dansk grosserer Thorlund, med hvem han tidligere har forsøgt at gøre forretninger i fisk, til hr. Brylds kontor og bad om en samtale. v. Stechow bar uniform. Han sagde til hr. Bryld, at han med interesse havde læst en juridisk redegørelse fra DNSAP og var kommet, fordi han havde indtryk af, at de danske nationalsocialister ikke havde de rigtige tyske forbindelser. Han, Stechow, havde tidligere været leder af afdelingen Norden i NSDAPs udenrigspolitiske kontor og havde derfor kendskab til Skandinavien. Han var også tilhænger af dr. Clausen og havde derfor efter den 9. april holdt alle folk som Ejnar Vaaben, Wilfred Petersen etc. borte fra general Kaupisch.

For nogle uger siden havde han, Stechow, så udarbejdet en stor beretning om den politiske situation i Danmark, som han via Rosenberg havde forelagt Føreren, der havde accepteret hans tanker og mål. Føreren havde netop givet Rosenberg alle fuldmagter for Norge. Og nu ville han, Stechow, gerne vide, hvornår dr. Clausen ville have en samtale med Reichsamtsleiter Scheidt. Denne var den afgørende mand. Dr. Clausen behøvede kun at give en kort bekræftende besked til ham, Stechow. Så ville han give beskeden videre til Rosenberg på sin direkte ledning, hvilket kunne ske på 8 minutter. Scheidt ville så straks tale med Føreren og komme til Danmark, hvor nationalsocialisterne så 3 dage efter samtalen mellem Scheidt og Clausen ville komme til magten.

Sagfører Bryld antydede, at de danske nationalsocialister vel havde nogle forbindelser med tyskere, og at han ikke rigtig kunne tro på det, som Stechow stillede i udsigt.

Stechow omtalte så navnene Meissner og von Löw, hvorved han meget sigende smilede ad von Löw og om Meissner bemærkede, at denne var en ung knægt på 26 år, som man umuligt kunne tildele politiske opgaver.

Det var jo meget godt med Ribbentrop. Men han havde en sort plet på sin samvittighed, da han var ny som partifælle. Man måtte vel medgive, at han i den sidste tid redeligt havde bestræbt sig for med iver at udligne denne mangel. Men Rosenberg havde en helt anden stilling overfor Føreren. Alene Førerens fødselsdagsgaver viste dette. Han, Stechow, havde adskillige gange været tilstede ved forhandlinger mellem Rosenberg og Ribbentrop og set, hvorledes Ribbentrop så at sige stod ret overfor Rosenberg. Rosenberg var nu engang den gamle partifælle. Ganske vist havde han efter Ribbentrops Ruslandspagt holdt sig tilbage i et års tid, men nu var der af Føreren blevet pålagt ham noget særlig vigtigt. Rosenberg havde også krævet, at alle hans folk skulle ind i Auswärtiges Amt. Til ham, Stechow, havde han allerede sagt, at han ville blive diplomat i København.

Gesandt von Renthe-Fink kunne være glad for, at han endnu var i live. Det var hans held, at han i det mindste omsider i et vist omfang var kommet ind på den national-socialistiske linie. Tidligere havde han i sine indberetninger aldrig sagt en døjt om de danske nationalsocialister. Han ville også blive fjernet efter krigen.

Med Himmler var det også sådan sin sag. Han havde ganske vist i de foregående år af Føreren fået et vist spillerum, indenfor hvilket han, således som han elsker det, kunne tumle sig udenrigspolitisk. Men så var fiaskoen i Rumænien, der havde kostet Codreanu og hans folk livet, kommet. Og siden da var hans udenrigspolitiske virksomhed blevet begrænset af Føreren.

Nu flyttede han mindretal i Europa. I denne forbindelse ville han, Stechow, dog nævne, at SS-hvervningen alene omfattede folketysskere, og at hvervningen af danskere derfor var ganske utilladelig. Han ville kun advare. Den nu af nationalsocialisterne overfor Tyskland fulgte linie ville en skønne dag føre til en katastrofe.

Stechow spurgte så, om nationalsocialisterne i det mindste disponerede over penge-midler. Dette benægtede Bryld. Derpå sagde Stechow, at Rosenberg disponerede over millionbeløb, og at et samarbejde med Rosenberg allerede af den grund måtte være værd at nævne. Bryld svarede, at man dog ikke kunne kaste sine årelange venskabelige forbindelser med tyskere i rendestenen, hvortil Stechow svarede, at forbindelsen med Rosen-

berg jo kunne dyrkes hemmeligt, uden at de andre vidste noget derom. Han ville i det hele taget indtrængende bede om, at denne samtale, om hvilken der kun måtte gives dr. Clausen selv meddelelse, blev behandlet som strengt fortrolig.

Da samtalen kom ind på den nuværende europæiske situation, kritiserede von Stechow den måde, hvorpå krigen blev ført overfor England, og gav udtryk for den opfattelse, at krigen ville være i årevis.

I samtalens løb foregav han også, at han ofte havde været sammen med Føreren, som nøje vidste, hvem Stechow var.

Denne samtale er på grund af mit meget gode bekendtskab med sagfører Bryld blevet meddelt mig i fortrolighed af denne personlig, fordi han frygter, at hr. von Stechow tilsyneladende som tillidsmand for Reichsamtsleiter Scheidt vil opsøge andre danske kredse, hvorved der kan fremkomme en politisk uheldig uro. Samtidig gav hr. Bryld, som jeg kender som en anset og fuldtud troværdig mand, udtryk for sin forundring over, at en Oberleutnant i værnemagten kan fremsætte sådanne udtalelser overfor en dansker, som derved måtte få et uheldigt billede af forholdene i riget.

Om hr. Bryld vil jeg gerne nævne, at denne, dengang jeg arbejdede i Dienststelle Ribbentrop i 1938, blev anbefalet mig af Reichshauptamtsleiter Brack fra Førerens kancelli til et samarbejde, og at jeg siden da også har haft forbindelse med ham i den bedst tænkelige form.

København, den 26.8.1940.

Meissner.

104.

Brev fra rigsleder Alfred Rosenberg til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. „Nordische Gesellschaft“.

6. september 1940.

6. sept. 1940.

12382/R/Dt.

*Herr rigsudenrigsminister
Bernhard¹⁾ von Ribbentrop.
Berlin W. 8.
Auswärtiges Amt.*

Højtærede partifælle von Ribbentrop!

I det følgende vil jeg gerne for Dem fremsætte nogle betragtninger, der forekommer mig at være vigtige for den ideologiske side af det nordiske problem, og i den forbindelse antager jeg, at de udenrigspolitiske problemer, der knytter sig hertil, af Dem betragtes på samme måde, som jeg efter mange års overvejelser mener at burde opfatte dem.

Under vore samtaler mente jeg at have konstateret en vidtgående overensstemmelse i synspunkter. Jeg er af den overbevisning, at hele det skandinaviske problem ikke blot er et spørgsmål om politik og økonomi, men at de skandinaviske folks indre modstand kun kan overvindes ved en stor, nærmere bestemt germansk tænkt idé. Som De ved, har jeg med Førerens udtrykkelige godkendelse talt til den udenlandske presse om dette nordiske skæbnefællesskab, og dette spørgsmål er — selvom man fra forskellige sider naturligvis indtager en afvisende holdning — alligevel blevet et åndeligt problem for skandinaverne, som de ikke kan komme udenom. Denne tale bevægede sig i tankegange,

som jeg i de forløbne år har gjort mig til talsmand for på Nordische Gesellschaft's møder. Jeg mener, at Nordische Gesellschaft netop på denne ideologiske linie har særlige opgaver i fremtiden og således kan blive et særlig værdifuldt redskab for det tyske riges hele indstilling overfor Norden. Selskabet er, som De ved, i Tyskland repræsenteret af kontorer, som næsten overalt ledes af Gauleiterne og rigsstatholderne personlig. De selv er for nogle år siden trådt ind i Nordische Gesellschaft's øverste råd, og Nordische Gesellschaft's virksomhed har uden tvivl været meget værdifuld, alene af den grund, at det har fundet frem til de forskellige personligheder i hele Skandinavien, som har værdi for os. Jeg tror, at en henvisning til tilfældet Norge, som De jo kender indgående, i den forbindelse er tilstrækkelig.

Jeg tror, at det vil være til fordel for hele dette arbejde, hvis Nordische Gesellschaft bliver øverste organisation for de særlige foreninger, der især beskæftiger sig med Norge, Danmark eller Sverige. Jeg tror, at det vil tjene helheden i denne idé, hvis man kunne finde en form, hvorunder Nordische Gesellschaft under Gauleiter Lohses ledelse også af Auswärtiges Amt generelt fik overdraget gennemførelsen af forskellige opgaver, som for en dels vedkommende gennemføres af selskabet, men for andres vedkommende specielt varetages af andre foreninger. Det skulle ske nogenlunde på den måde, at Nordische Gesellschaft generelt løser disse opgaver, men således at det land, som det i hvert enkelt tilfælde drejer sig om, deltager. Altså Nordische Gesellschaft plus tysk-svensk forening, eller Nordische Gesellschaft og et tysk-norsk selskab. Jeg er af den opfattelse, at en sådan ordning, hvis enkeltheder naturligvis må aftales, vil fremme både en ensartet ideologisk behandling og en ensartet varetagelse af udenrigspolitiske interesser.

Hertil kommer endvidere følgende: Føreren har, som det vil være Dem bekendt gennem dr. Lammers' cirkulære, betroet mig ledelsen af hele den nationalsocialistiske forskning. I forbindelse med disse forberedende arbejder for universiteterne oprettes forskellige steder i Tyskland forskningsinstitutter, således også et institut for germansk forskning ved universitetet i Kiel. De organisatoriske og forskningsmæssige opgaver vil på mit kontor blive ledet af Reichsamtsleiter Scheidt og Reichsamtsleiter, professor dr. Bauml. Også disse opgaver tilsigter ved siden af det løbende åndelige og kulturelle daglige arbejde at uddybe den ideologiske og forskningsmæssige forbindelse af historisk og nutidig karakter mellem Norden og Tyskland. Dette forskningsarbejde vil, da det er centraliseret i samme Gau, hvor Nordische Gesellschaft har sit sæde, organisk indgå i helheden. Også af denne grund anser jeg den ovenfor foreslåede ordning for rigtig og hensigtsmæssig.

Jeg vil være Dem forbunden, hvis De kan give Deres tilslutning til disse overvejelser.

Supplerende vil jeg endvidere henvise til en detaille. På samme måde som repræsentanterne for Nordische Gesellschaft i Lybæk foretager mange nødvendige rejser på grund af indbydelser fra Skandinavien til Tyskland, ville jeg sende partifælle Scheidt til København for at optage forbindelse med danske videnskabsmænd. Til trods for den trufne aftale med lederen af Deres kontor for kontakt med partiet erfarer jeg, at De har afvist Scheidts rejse som inopportun. Jeg kan kun opfatte dette som en misforståelse, thi det er udtrykkeligt blevet betonet, at Scheidt i Danmark ikke skulle føre politiske forhandlinger, men blot kulturelle, videnskabelige samtaler og optage forbindelser, der er vigtige for vort kommende forskningsarbejde.

Jeg anmoder Dem derfor om at instruere repræsentanten for kontakten med partiet indenfor Deres ministerium om ikke at skabe vanskeligheder på dette punkt, og jeg anmoder Dem om at udstede en sådan generel ordre for fremtiden.

Jeg vil være Dem forbunden, hvis De ret snart kan give mig et svar vedrørende de her skitserede tanker. Jeg er selvfølgelig parat til en samtale om disse problemer, såfremt en yderligere diskussion af en eller anden grund måtte være nødvendig.

Heil Hitler!

¹⁾ Således i den tyske tekst, fejlskrivning for: „Joachim“.

105.

**Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. chefredaktør
Steen Rasmussens rejse til provinsen.**

7. september 1940.

7/9 40.

Notits til ministeren

For at finde ud af stemningen hos de for DNSAP vigtige personligheder blev chefredaktør Steen Rasmussen sendt på en rejse til provinsen, og han har i dag til mig afleveret følgende notater, der er oplysende i politisk henseende:

Samtale med direktør Juncker, Aarhus, den 4. september 1940:

Den to timer lange samtale, som jeg har haft med direktør Juncker på hans kontor, drejede sig helt og holdent om den øjeblikkelige situation. Juncker sagde straks, at der for ham ikke var mindste tvivl om, at den eneste politiske faktor her i landet, som kunne magte tidens krav, var DNSAP med partiføreren Fritz Clausen. Hvis dette skulle være forkert, ville han ikke længere beskæftige sig med det offentlige liv, men udelukkende leve som privatmand. J. udtalte, at han både fra venstre, socialdemokraterne, radikale og konservative var blevet opfordret til at påtage sig et ansvar. Han havde imidlertid afvist dette, fordi han ikke troede, at disse partier besad evnerne til at lade det rigtige komme til gennembrud og til at omsætte det i handling. J. sagde, at han fornylig havde været i Berlin og herefter kunne sige, at han havde en anden opgave end den at indtræde som medlem i ministeriet Fritz Clausen. Han antydede også, hvad han mente dermed. På min opfordring karakteriserede Juncker Fritz Clausen således: Jeg har flere gange været sammen med dr. Clausen, og min opfattelse er, at han er en meget betydelig mand og et udmærket menneske. Jeg vil benytte en af mine hovedgrundsætninger, der lyder således: Kvalitet lader sig aldrig ensrette, kvalitet indgår aldrig i dusinet som en grå enhed.

Juncker sagde endvidere, at han nu anerkendte „Fædrelandet“'s politiske og sociale linie. Han betragtede alliancen med LS som meget betydningsfuld. Ved mødet på Broholm havde Juncker en udtalelse fra sagfører H. C. Bryld i erindring, hvorefter det ikke gjaldt om at støde folk fra sig og få fjender og misundere, men tværtimod om at skaffe sig allierede og medkæmpere for sagen. Jeg kan fuldtud slutte mig til denne tanke, sagde J., thi sagen må nu på alle områder bringes ind i det rigtige leje.

Jeg (Steen Rasmussen) fik nu visse erklæringer om, at de afbrudte told- og møntunionsforhandlinger med Tyskland måtte genoptages, og at Juncker den 11. d. m. i København skal have en samtale herom med Industrirådets formand, direktør August Holm. Juncker udtrykte ønsket om, at grundlaget for en økonomisk aftale af positiv karakter allerede må lægges, inden den politiske afgørelse sker. Det var hans overbevisning, at Industrirådet er i færd med at opgive den afvisende holdning overfor Tyskland. Hvis dette imidlertid ikke skulle være tilfældet, vil Juncker ved oliemøllens statistiske afdeling tilvejebringe det nødvendige materiale, således at man fra tysk side kan skaffe sig et billede af den økonomiske situation i Danmark og af dets stilling som helhed.

Juncker understregede meget tydeligt, at den opfattelse, at Danmark skulle gå over til kun at være et landbrugsland, ikke måtte vinde terræn. Noget sådant ønskedes heller ikke fra tysk side, hvor man var villig til loyalt at drøfte industriens stilling i de to lande. Jeg forstod Juncker således, at der, hvor den danske industri har vist sig at være konkurrencedygtig, skulle den fortsætte. Hermed, sagde han, er man indforstået fra tysk side. I denne forbindelse blev skotøj og tekstilvarer nævnt.

Juncker var imod at fremhæve jødespørgsmålet for stærkt i agitationen, ligesom han sagde, at den nordiske hilsen og hagekorset for mange erhvervsfolk betød en alvorlig

hindring for officiel tilslutning. Han spurgte mig, om DNSAP var parat til hurtigt at overtage magten. Jeg henviste til, at et ministerium Clausen utvivlsomt ville være præget af alliancen med LS. Under vor samtale ringede Gunnar Larsen fra København og inviterede Juncker til middag onsdag aften. Juncker bad om, at dette måtte finde sted under fire øjne.

Samtale med Knud Bach den 3. september 1940:

Jeg spurgte Knud Bach, hvordan det forholdt sig med udmeldelserne. Han opgjorde dem til ca. 800, hvilket på ingen måde er foruroligende. Det var ganske vist gået noget stærkere i år, fordi visse folk indenfor LS havde sagt,¹⁾ at den upolitiske organisation nu var blevet politisk og nationalsocialistisk, fordi Knud Bach havde givet sig i DNSAPs vold. Knud Bach nærer ønske om på en rolig måde at komme ud over den 1. oktober og så stramme sejlene i den rigtige retning. Han indser fuldtud, at der for ham ikke findes anden vej end et brud med parlamentarismen. Han er tilhænger af fællesmøder af LS og DNSAP med LS-amtsledere som talere. De fleste udmeldelser er forekommet i Haderslev amt og i det stærkt konservativt prægede Thisted amt. I Nordslesvig er kun amtsformanden i Tønder gået. Til hvert af medlemmerne i Haderslev amt er der i disse dage blevet sendt personlige breve fra Knud Bach. Dette har allerede virket. I Thisted amt vil det samme blive gjort. Knud Bach betonedede, at han på 3 punkter havde særlige vanskeligheder, nemlig Jørgen Sehesteds stilling, forholdet til erhvervsudvalget og med hensyn til folketingsmand Valdemar Thomsen.

Hovedledelsen og repræsentantskabet går stærkt mod en sag, når Sehested kræver, at den skal gennemføres øjeblikkeligt. Således havde det været med det omtalte opråb. Knud Bach foreslog, at Sehesteds arbejde fremtidig blev nærmere knyttet til DNSAP end tidligere, fordi han så ville få mere ro indenfor LS-arbejdet. Han kunne ikke anbefale, at Sehested deltog i en regering. Med hensyn til en ny regering ville det være af største betydning, at kongen udnævner den. Den stilling, som landmændene i dag indtager overfor den nye tid, karakteriserede han således, at de er rede til at respektere en nationalsocialistisk lovgivning, men endnu ikke vil gå ind i DNSAP. Knud Bach har opfordret Hartel til at henvende sig til Clausen angående Sehesteds tilknytning til DNSAP. Om Hartel sagde Bach, at han aldrig rigtigt havde bemærket noget sammenspil mellem Hartel og visse systemkredse, men at Hartel sikkert var ængstelig for at blive glemmt. Knud Bach vil overveje, om han ikke kan vinde Valdemar Thomsen for udstykningsarbejdet for således at binde ham mere. Denne udstykning skulle gå ud fra, at husmandsstederne skulle erstattes af mindre gårde på ca. 20 tønder land. Bach ønsker altså en social hævelse af husmandsstanden.

København, den 7.9.40.

Meisner.

¹⁾ „gewisse Leute der LS gesagt hätten“ kan også betyde: visse folk havde sagt til LS.

106.

**Indberetning fra viceregeringspræsident Kanstein ang.
Oberleutnant G. v. Stechow.**

9. september 1940.

Hemmelig!

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE¹⁾

København, den 9. september 1940.

Den kommitterede
for spørgsmål vedrørende
den indre forvaltning
553 hemmeligt partiet.

Inn. V. B. nr. 368.

Ang.: Udtalelser af Oberleutnant von Stechow, leder af den herværende propagandaafdeling, til den danske sagfører Børge Bryld om aktuelle indre-politiske spørgsmål i Danmark.

Ref.: Ingen

Bilag:

Til Auswärtiges Amt, Berlin.

Den 26. august fandt en samtale sted mellem lederen af den herværende propagandaafdeling, Oberleutnant von Stechow og sagfører Børge Bryld, medlem af det danske national-socialistiske parti. Indholdet af denne samtale har sagfører Bryld refereret til legationssekretær Meissner, som herom har udarbejdet en notits, der er vedlagt denne skrivelse, og til hvilken jeg henviser.

Den 28. august aflagde sagfører Bryld i nærværelse af en af mine underordnede rapport om samtalen med Oberleutnant von Stechow til de danske nationalsocialisters partifører, dr. Fritz Clausen. M.h.t. forløbet af denne sidste samtale henviser jeg til de øvrige bilag.

Efter aftale med det tyske riges befuldmægtigede, gesandt von Renthe-Fink, underrettede jeg den 3. september den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, generalløjtnant Lüdke, om sagen specielt på grund af von Stechows udtalelser om ledende personligheder i Berlin og om rigets befuldmægtigede, gesandt von Renthe-Fink. Den øverstkommanderende beordrede straks en undersøgelse iværksat og gav stabschefen, oberstløjtnant von Krause, ordre til mundtligt at informere Oberleutnant von Stechows foresatte i Berlin om dennes opførsel.

Børge Bryld og den i vedlagte notits omtalte Thorlund har man under hensyn til deres danske nationalitet undladt at afhøre. Oberleutnant von Stechow vil få lejlighed til at udtale sig overfor sine foresatte i Berlin.

Under mit ophold i Berlin i dag erfarede jeg hos stabschefen, oberstløjtnant von Krause, der ligeledes opholder sig i Berlin, at sagen endnu ikke har kunnet færdigbehandles af værnemagtens overkommando, da chefen for OKW. — W.P.R. for tiden er fraværende på tjenesterejse og først i begyndelsen af næste uge ventes tilbage til Berlin. Oberleutnant von Stechow er i mellemtiden beordret til deltagelse i et kursus i Berlin.

sign. **Kanstein.**

¹⁾ Dokumentet har følgende påtegning: „Set: København, den 9. sept. 40. sign. RentheFink“.

Hemmeligt!*553 hemmeligt partiet.*

GESANDT LUTHER

*Berlin, den 11. september 1940.**Højtærede hr. understatssekretær!*

Desværre blev jeg opholdt hos rigsministeren, så jeg ikke nåede at træffe Dem før middag. Jeg står også nu og skal til et vigtigt møde og kan derfor først komme til Dem mellem kl. 18 og 19.

Vedlagt fremsender jeg den omtalte sag — von *Stechow*, partiet 553 hemmeligt — og skal herom bemærke følgende:

Hr. von *Stechow* er i det civile liv chef for afdeling nord i NSDAPs udenrigspolitiske kontor og for tiden med rang af Oberleutnant leder af propagandaafdeling Danmark, der har sæde i København. Som sådan er han underordnet OKW.afd.WPr. (værnemagts-propaganda), afdelingschef oberstløjtnant von *Wedel*.

Allerede for nogen tid siden modtog jeg i et privat brev fra legationssekretær *Meissner* ved det tyske gesandtskab i København dennes notits om sagen, der er vedlagt den officielle skrivelse fra vicepræsident *Kannstein* i København. Da vi imidlertid ikke kunne gøre brug af en privat meddelelse, anmodede jeg hr. von *Renthe-Fink* om at give sagen officiel karakter. Dette er sket med vedlagte skrivelse. Legationssekretær *Meissner* føjer den bemærkning til sin notits, at der ikke er grund til at tvivle på rigtigheden af de to danskeres oplysninger. Hr. von *Stechow* har iøvrigt tidligere vist en sådan indstilling, at man udmærket kan tiltro ham sådanne udtalelser.

Rigsudenrigsministeren ønsker, at vi fra Auswärtiges Amts side straks rejser landsforræderisag, og det er iøvrigt blevet mig pålagt at anmode SS-rigsføreren om at bifalde dette forslag.

Straks efter mødet i eftermiddag vil jeg ringe Dem op for at høre, hvornår det passer Dem at drøfte sagen med mig.

Heil Hitler!

Deres hengivne

P.S.: Strengt fortroligt kan jeg meddele Dem, at oberstløjtnant von *Wedel* i OKW./WPr., hvem den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, generaløjtnant *Lüdke*, efter hvad vicepræsident *Kannstein* meddeler, allerede har overdraget sagen, ikke nærer større velvilje overfor Auswärtiges Amt. Vi kan derfor ikke regne med, at han af sig selv vil vise særlig energi i denne sag.

d.s.

107.

**Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. DNSAPs planer
m. h. t. en dansk regering.**

13. september 1940.

Hemmelig!

13/9 40.

Notits til ministeren

På basis af den danske oppositions øjeblikkelige politiske stilling vil følgende ministerium være tænkeligt:

Statsminister	Dr. Frits Clausen
Departementschef hos statsministeren	Sagfører Børge Bryld
Udenrigsminister	Helmar Rosting
Indenrigsminister	Einar Jørgensen, Glostrup
	eller Sagfører, kaptajn Jacob Holm, Roskilde
Landbrugsminister	Knud Bach
Undervisningsminister	Hartel
Justitsminister	Hofjægmester Sehested
Finansminister	Direktør Povl Rasmussen
Økonomiminister	Direktør Juncker, Aarhus
Handelsminister	Direktør Poul Bihesen
Forsvarsminister	Kaptajn Rantzau-Engelhardt
Kirkeminister	Pastor Meinhard-Jensen
Minister for ungdommens dygtiggørelse (sport, højskoler og ungdomsorganisationer)	Niels Buck
Kulturminister	Sagfører H. C. Bryld.

Der skal altså besættes 12 ministerier. Departementschefen hos statsministeren skal samtidig være statsministerens tillidsmand og faglige kraft ved behandlingen af statsministerens løbende forretninger. Sagfører Børge Bryld turde være egnet til denne post, da hans broder¹⁾, sagfører H. C. Bryld, er den eneste mand, der egner sig til et kulturministerium.

I forbindelse med økonomiministeriet tænkes der på en sammenlægning af arbejdsministeriet og trafikministeriet. Dog vil der blive oprettet 2 nye ministerier, nemlig:

Ministeriet for ungdommens dygtiggørelse, som ikke blot skal sammenfatte ungdomsorganisationerne som en enhed, men også over højskolerne gennem sport og åndelig skoling give dem nye mål.

I. *Kulturministeriet* skal omfatte områderne presse, radio, teater, film almindelig propaganda og internationalt kulturarbejde.

Med hensyn til film tænkes der på en sammenslutning af de 3 bestående selskaber til et stort selskab, der navnlig skal producere historiske film såsom en film om året 1807, en Grundtvigfilm o. s. v.

Teatret skal fra justitsministeriet overføres til det nye kulturministerium; ligeledes skal pressen fra justitsministeriet eller statsministeriet indlemmes i det nye kulturministerium.

Af øjeblikkelige omposteringer vil komme i betragtning stillingen som pressechef i udenrigsministeriet og chefen for statsradiofonien, Bomholts stilling samt stillingen som chef for radioavisen. Som pressechef i udenrigsministeriet vil redaktør Bangsted komme på tale. For statsradiofonien vil bibliotekar Holstein-Rathlou komme på tale; for radioavisen journalist Karl Hoyer. Endvidere vil der under ledelse af redaktør Steen Rasmussen blive oprettet et pressekontor for partiet, der til en

vis grad skal samarbejde med kulturministeriet. Redaktør Steen Rasmussen skal samtidig lede en nyoprettet pressehøjskole til uddannelse af nye journalister.

Af praktiske forberedende arbejder vedrørende kulturministeriet må følgende nævnes:

- 1.) Et øjeblikkeligt pressemøde med redaktørerne for hovedstadspressen og provinspressen, på hvilket der henvises til nødvendigheden af en loyal holdning overfor regeringen og riget,²⁾
 - 2.) politiske subventioner til aviser forbydes.
 - 3.) ved lov fastlægges redaktørens eneansvar og fjernelse af bestyrelsens indflydelse,
 - 4.) af kulturministeriet udstedes der til alle pressefolk nye journalist-legitimationer, der fordeles efter politisk pålidelighed,
 - 5.) der gennemføres straks en nybesættelse af det ansvarlige radiopersonale, og radioen inddrages i propagandaen. Med dette formål for øje udarbejdes på forhånd de vigtige opråb og dagens program: national dansk musik, korte foredrag, bekendtgørelser o. s. v.
 - 6.) for filmen fastlægges den retningslinje, at der med det forhåndenværende kunstmateriale skal skabes kunstnerisk gode film, hvorved der ved emnevalget lægges an på den danske histories store øjeblikke,
 - 7.) også teatret indordnes på samme måde, således at platte lystspil tages af programmet. I teaterspørgsmål vil forfatteren Howaldt med beskikkelse som konsulent overtage rådgivende funktioner for kulturministeriet. Det internationale kulturelle arbejde vil blive taget op til revision med dets politiske værdi for øje og omlagt i overensstemmelse med behovet.
- II. Spørgsmålet om *politiet*. Det er tilrådeligt foreløbig at lade rigspolitichef Thune Jacobsen forblive i sit embede og, som det foreslås, internt tilforordne ham sagsfører Pontoppidan. Som chef for sikkerhedsvæsenet er Louis von Kohl blevet nævnt. Til stillingen som politidirektør i København foreslås politimester Harhorn fra Nyborg. Som tilfornordnede medarbejdere hos politimestrene står et antal højere officerer, der er kendt som pålidelige, til rådighed.
- III. Den *danske SA* må af stabschef Juul for størstepartens vedkommende koncentreres i København og anbringes i en kaserne for at hindre den i at forstyrre den offentlige ro og orden og for at udøve en konsekvent myndighed over den.
- IV. De *politiske partier* må opløses, og der må bebudes nyvalg under forbehold af normale politiske forhold.
- V. *Fagforeningerne* må straks underkastes en revision ved statslige revisorer. Vigtige nøglestillinger indenfor fagforeningerne må ligesom arbejdsanvisningskontorerne overtages af pålidelige nationalsocialister.
- VI. *Nationalbanken* må straks have en ny direktør. Som egnet nævnes direktør Hedegaard fra landmandsbanken.
- VII. Der må omgående optages forhandlinger med Tyskland om økonomiske spørgsmål samt notificeres en på forhånd udarbejdet programerklæring fra dr. Clausen.
- VIII. Valg vil ikke straks kunne udskrives. Som gunstigt tidspunkt for valg anses maj måned.

København, den 13.9.1940.

Meissner.

¹⁾ I marginen er med håndskrift tilføjet: „der i første række kan komme på tale“.

²⁾ D. v. s. det tyske rige.

108.

**Skrivelse fra generalløjtnant Lüdke ang. henvendelse fra DNSAP
om hjælp ved et kupforsøg.**

16. september 1940.

Hemmelig!

Udkast.

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE FOR
DE TYSKE TROPPER I DANMARK

København, den 16. september 40.

Afd.: Ic. Br. Br. nr. 1185/40 hem.

Ang.: Indberetning om politiske spørgsmål.

*Til flakgruppe Dänemark,
Aarhus.*

Fra stabschefen for Luftgau-kommando XI blev det i dag telefonisk meddelt, at kommandoen for lufthavnsdistriktet Jylland den 12.9.40 af DNSAP blev anmodet om hjælp til et planlagt politisk kup. Af kommandoen for lufthavnsdistr. Jylland er en melding herom afgivet til Hamburg, medens der indtil nu ingen melding er afgivet over flakgruppe Dänemark til den øverstkommanderende i Danmark. Kun den øverstkommanderendes Abwehrstelle har først nu i forbindelse med en medarbejders tjenesterejse fået kendskab til sagen.

Foranlediget heraf skal jeg gøre opmærksom på, at kommandoen for lufthavnsdistriktet Jylland i denne sag ikke har afgivet melding ad den korrekte tjenestevej. De militære afdelingers forhold til et sådant rent politisk spørgsmål sorterer udelukkende under mig. Sagen burde derfor ufortøvet være indberettet til mig ad tjenstlig vej, d. v. s. gennem flakgruppe Dänemark. Jeg anmoder om, at man udtrykkeligt gør de underordnede afdelinger opmærksom på dette.

Til selve sagen skal jeg bemærke, at de tyske tropper i Danmark i henhold til min instruks skal afholde sig fra indblanding i danske indrepolitiske forhold, hvilket også må være retningsgivende i det foreliggende tilfælde. Da det vil være ensbetydende med indblanding i indrepolitiske forhold at stille en lastvogn til rådighed for våbentransport, vil der ikke kunne blive tale om noget sådant.

L[Lüdke].

Meddeles:

Luftgau-Kommando XI Hamburg
Abwehrstelle under den øverstkommanderende i Danmark.

109.

**Notits af legationssekretær H. Schwarzmann ang. samtale med
trafikminister Gunnar Larsen i Berlin.**

19. september 1940.

19/9 40.

SCHWARZMANN

Ministerkontoret

**Notits ang. en samtale med den danske minister for offentlige arbejder,
Gunnar Larsen, den 16.9.1940.**

Gunnar Larsen tilbragte på sin rejse til Moskva, hvor han skulle underskrive den dansk-russiske handelstraktat, en aften i Berlin.

Gunnar Larsen fortalte, at stemningen i Danmark i øjeblikket havde nået et lavpunkt. Han kunne ikke give nogen forklaring på grundene. Han mente dog, at det kun var forbigående, da stemningen i den seneste tid havde været underkastet hyppige svingninger. Han tror, at øjeblikket ikke er særlig gunstigt for den planlagte indsats af en mere intensiv propaganda fra DNSAP, og at det ved offentlige møder ville komme til alvorligere sammenstød.

Således som Larsen ved anden lejlighed har meddelt mig i København, gør det i Danmark et ubehageligt indtryk, at Langohr Nielsen (?) er Clausens sekretær. Han skal allerede flere gange være dømt til fængselsstraf for kriminelle forseelser. Endvidere kritiserede Larsen, at Clausen på sine ture gennem Danmark benyttede en tysk værnemagtsbil.

På mit spørgsmål, hvornår han anså det for muligt, at Clausen kom til at danne regering, svarede han, at man måtte have tålmodighed i 2, 4 eller 6 måneder.

Det allerede tidligere af hr. *Knud Sthyr* udtalte ønske om et valg i Danmark blev også forsigtigt anbefalet af Gunnar Larsen, men han måtte selv indrømme, at i dette tilfælde var udsigterne for Clausen ikke gunstige for tiden. Han antager, at Clausen måske kan forøge sine 3 mandater i parlamentet med 3 eller 4. Også kommunisterne og venstre vil vinde stemmer på bekostning af socialdemokraterne.

Gunnar Larsen beklagede, at der angående spørgsmålet om ophævelse af mødeforbudet var opstået en uoverensstemmelse mellem den tyske gesandt og den danske justitsminister Harald Petersen. Ifølge Larsens oplysninger skal Petersen foruden Scavenius og ham selv have været de eneste i kabinettet, som åbent var gået ind for planen om en toldunion med Tyskland. Han mente, at Harald Petersen blev vurderet forkert fra tysk side.

Man havde i Danmark været meget forbavset over, at Hartel i rigsdagen havde berørt et spørgsmål, der stod i forbindelse med den tysk-danske toldunion. Besvarelsen af dette spørgsmål blev afvist i rigsdagen. Denne optræden var i strid med aftalerne med ambassadør Ritter om at holde forhandlingerne strengt hemmelige. Larsen tror, at Hartel har rettet denne forespørgsel på tysk initiativ.

Gunnar Larsen udtalte sig også om, hvorvidt man ikke på en eller anden måde kunne forandre de for Danmark bestemte tyske ugerevuer, da de stort set ikke svarede til den danske mentalitet. Derimod var de øvrige tyske film en fuldstændig succes og propagandistisk værdifulde.

F. L. Smidths maskinfabrikker (Gunnar Larsens firma) ejede i Estland en cementfabrik; i hvilken danske ingeniører var beskæftiget. Efter at USSR havde overtaget de baltiske stater, henvendte russerne sig til disse ingeniører med anmodning om i Danmark at forrette spionagetjeneste for russerne overfor de tyske tropper. Russerne benyttede som argument for en sådan optræden, at dette lå i det af Tyskland militært besatte Danmarks interesse.

Berlin, den 19. september 1940.

110.

Telegram fra Renthe-Fink ang. statsminister Staunings og Hans Hedtoft-Hansens udtalelser på den socialdemokratiske kongres 21. september.

22. september 1940.

Telegram

(åbent)

København, den 22. september 1940 kl. 21,20

Modtaget, den 22. september 1940 kl. 22,35

Nr. 1043 af 22.9. CITO!

Til presseafdelingen og gesandt von Grundherr.

Ved det socialdemokratiske partis årsmøde i går gav statsminister Stauning en politisk oversigt, i hvilken han ikke blot gjorde op med fornyelsesbevægelsen, men også kom ind på forholdet til Tyskland.

Et officielt uddrag af Staunings tale samt enkelte udtalelser af det socialdemokratiske partis formand Hedtoft-Hansen og den vedtagne resolutions tekst er allerede telefonisk blevet meddelt presseafdelingen. Der kan derfor henvises hertil.

Staunings tale må forstås som et nyt forsøg på at bane vej for et samarbejde mellem det nuværende regime og det nationalsocialistiske Tyskland, men konkret forslag mangler. Stauning har begrænset sig til at gentage sine tidligere erklæringer og intet sagt, som bringer nye momenter.

Det udførlige opgør med fornyelseskrafterne viser, at selvom Stauning betegner dem som quantité négligeable, ser han dog i dem en alvorlig fare for det nuværende regime. Interessant er det, at Stauning truer med valg for at påvise fornyelsesbevægelsens af ham hævdede talmæssige betydningsløshed.

Hedtoft-Hansens retfærdiggørelsesforsøg og den publicitet, som det får i den socialdemokratiske presse, tyder på, at man stadigvæk ikke kan beslutte sig til at fjerne denne på grund af sin tidligere antityske indstilling kendte personlighed.

Skal her ikke skjule min forbavselse herover.

Anmoder Dem om også at underrette gesandt Luther.

von Renthe-Fink.

111.

Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. samtale med Frits Clausen 30. september.

30. september 1940.

30/9.

Notits til ministeren

Vedrører: Samtale med dr. Clausen den 30.9.1940.

Samtalen fandt sted den 30.9. d. å. kl. 17 eftermiddag i gesandtsens bolig. Tilstede var foruden dr. Clausen og gesandten, præsident Kanstein, SS-Hauptsturmführer Pahl og legationssekretær Meissner.

Dr. Clausen udtalte sig først om de almindelige politiske spørgsmål og skildrede, hvilke store vanskeligheder der i rigsdagen forelå angående spørgsmålet om trontalen ved rigsdagens åbning den 1.10. d. å. Der havde været afholdt lange rådslagninger, uden at regimets repræsentanter kunne blive enige.

Endvidere fortalte dr. Clausen, at han dagen forinden sammen med Sehestedt havde været hos rigspolitichef Thune-Jacobsen, med hvem de havde talt om rygter angående DNSAPs kupplaner. Rigspolitichefens holdning havde i og for sig været imødekommende og venlig.

Om direktør Juncker, Aarhus, udtalte dr. Clausen, at denne overfor ham ikke havde lagt skjul på sin afvisende holdning til spørgsmålet om en toldunion. Han havde advaret ham, Clausen, imod at begynde med en toldunion, såfremt han kom til magten.

Så foreviste dr. Clausen en ministerliste og udtalte hertil, at han allerede havde talt med officerer, og at denne liste var resultatet af drøftelserne. Officererne (det er kommandørkaptajn Augsburg, kaptajn Lauesen, kommandørkaptajn Nørup og yderligere en officer) havde sat sig i forbindelse med ham for åbent at diskutere general Withs planer om at søge kongen og til ham stille krav om kabinettet Staunings afsættelse. Bag dette krav skal stå 800 officerer fra hær og flåde. Samtidig skal af general With til kongen stilles forslag om at godkende et kabinet, for hvilket general With skal stå i spidsen som statsminister.

Officerernes samtale med Clausen havde til formål at sondere, hvorvidt Clausen står velvilligt overfor planen. Clausen udtalte, at han var positivt indstillet til planen, fordi han vidste, at general With kunne komme direkte til kongen, og derfor så en mulighed for, at der derved foreløbig kunne komme skred i spørgsmålet om kabinettet Staunings videre eksistens. Af officererne var der overfor ham blevet gjort politiske indrømmelser, som han kunne sammenfatte derhen, at man ikke alene var klar over, at det med kabinettet With, hvis det skulle komme i stand, må dreje sig om et overgangskabinet til en ren national-socialistisk regering, men at man også havde lovet at give nationalsocialisterne fuld frihed til deres propaganda. Man havde været meget skuffet over, at han, Clausen, ikke selv havde til hensigt at indtræde i regeringen, men havde forstået hans argumenter, som holdt ham tilbage herfra. Dette begrundede Clausen med, at han kun kunne overtage ansvaret i et rent nationalsocialistisk kabinet, og at han derfor ikke ville lade sig opbruge forinden. Clausen har dog erklæret sig rede til at afgive nogle nationalsocialister til en eventuel regering With. Ministerlisten skal herefter omtrent se ud som følger:

statsminister With
udenrigsminister Rosting
finansminister Poul Rasmussen
økonomiminister direktør Juncker
krigsminister kommandørkaptajn¹⁾ Augsburg
landbrugsminister Knud Bach
undervisningsminister Hartel
oplysningsminister prof. Kjær Hansen
justits²⁾minister dommer Junior
indenrigs³⁾minister Popp Madsen
kirkeminister⁴⁾

Clausen mener ved at delegere folk som Rosting, Poul Rasmussen, Juncker, Knud Bach, Junior og eventuelt også Popp Madsen at have besat hjørnepillerne i et eventuelt kabinet With så godt, at han til enhver tid er i stand til at udøve et tryk, og at han således kan bestemme et sådant kabinets politik. Han udtalte, at han nøje vidste, at man fra officerernes side kunne gøre forsøg på at skubbe ham til side, men praktisk nærede han dog ingen frygt for denne mulighed. Om With sagde han, at han ganske vist var meget ærgerrig, men at han efter hans mening praktisk ikke kunne gøre meget. En vigtig stilling i det nævnte kabinet gav Clausen til kreditforeningsdirektør Rasmussen, hvis finansplan han kaldte en typisk overgangsplan. Sin tilbøjelighed til også straks at lade direktør Juncker indtræde i kabinettet som økonomiminister begrundede han med den opfattelse, at Juncker til denne store opgave behøvede store og tidkrævende forarbejder og derfor måske

kunne begynde i praksis at gennemføre opgaverne, når kabinettet With var blevet afløst af et rent nationalsocialistisk kabinet Clausen. DNSAPs politik ville styre henimod det mål at udhule kabinettet With indefra for så som led i en ny kabinetsdannelse at kunne besætte alle ministerposter med nationalsocialister. Men kabinettet With skulle få lejlighed til at indlede visse økonomiske foranstaltninger såsom det absolutte prisstop, visse skattelettelser etc.

Bemærkelsesværdige var Clausens tanker om Danmarks europæiske opgave, som han så i dets beliggenhed ved havet og i Københavns egnethed som stabelplads. Han havde altid sagt, at Danmark industrielt måtte søge opgaver, som med få råprodukter krævede stor arbejdsydelse for således at beskæftige sine arbejdere, og ikke begive sig ud på det håbløse område med masse- eller serieproduktion. Landbruget måtte beholde sin kvalitetsproduktion. Danmark kunne få store opgaver ved skibsbygning og skibsfart. Danmarks fremtid lå indenfor det storgermanske rum. Danmark var et naturligt organ i Europa, som man ikke kunne isolere uden at dræbe det.

Clausen vil den 10.10. d. å. kl. 18 eftermiddag få underretning om, hvorvidt general With i mellemtiden har opsøgt kongen, og hvilket resultat besøget har haft.

København, den 30.9.40.

Meissner.

¹⁾ Med håndskrift rettet til: „kommandør“.

²⁾ - - - - : „indenrigs“.

³⁾ - - - - : „justits“.

⁴⁾ - - - er tilføjet navnet: „K. Hee Andersen“. Endvidere ligeledes med håndskrift: „Trafik: Fischer Simonsen“.

112.

Telegram fra Renthe-Fink ang. 1) samtale med Frits Clausen 2) handelsminister Christmas Møllers lukkede møder.

1. oktober 1940.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 1. okt. 1940, kl. 2.10
Modtaget: — 1. — — , - 3.30

Nr. 1072 af 30.9. CITISSIME!

Til gesandt Luther og til gesandt von Grundherr.

I.) Føreren for de danske nationalister Clausen har i dag overfor mig udtalt, at hærens og marinens førerkorps havde søgt føling med ham for ved påvirkning af kongen at styrte det nuværende kabinet og sammen med nationalsocialister danne ny regering under ledelse af general With, den tidligere øverstkommanderende for hæren.

Clausen har for senere at have frie hænder afvist selv at indtræde i et sådant kabinet, men erklæret sig rede til, når kabinettet betegnes som overgangskabinet, at tolerere regeringsdannelse, hvis bestemte poster besættes med folk efter hans valg.

Clausen tror, at denne vej på grund af de indrømmelser, han har modtaget, indenfor overskuelig tid må føre til den af ham ønskede regering under hans ledelse; han er af den overbevisning, at general With og officerspartiet ved den planlagte kombination ikke kan være skadelige, skønt han er sig bevidst, at de efter omstændighederne vil gøre forsøg på selv at vinde løbet.

Clausen mener, at With allerede i morgen vil gå til kongen. Efter Clausens udtalelser er jeg også af den opfattelse, at et overgangskabinet With bringer den indrepolitiske udvikling i gang og kan forberede vejen for en nationalsocialistisk regering. På den anden side vil det være urigtigt at skænke With tillid. Jeg vil derfor foreslå, at vi fortsætter vor afventende holdning og ikke på nogen måde engagerer os til fordel for regeringen With. En risiko består næppe, da With må vide, at vi kun vil tolerere ham, sålænge han ikke begår nogen illoyal handling overfor os og nationalsocialisterne.

II.) Den konservative handelsminister Christmas Møller, som er en af de vigtigste ophidsere mod os, har i den seneste tid i forskellige lukkede møder hidset imod os i en form, som rigets anseelse og vore interesser ikke kan tolerere. Jeg anmoder om, at der uafhængigt af den under I antydede udviklingsmulighed gives mig bemyndigelse til at kræve hans tilbagetræden.

Renthe-Fink.

113.

Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. samtale med Børge Bryld om dennes samtale med direktør Juncker.

1. oktober 1940.

1/10

Notits til ministeren

Om sin samtale med direktør Juncker har sagfører *Bryld* berettet følgende til mig:

Direktør *Juncker* fortalte om sine erhvervsplaner. På mit forslag, om han ikke ville tage initiativet overfor Tyskland, svarede han, at han anså det for rigtigt foreløbig at forblive passiv, da han anså det for hensigtsmæssigt at lade opfordringen komme fra den anden side. Juncker fortalte om ærgrelser og ubehageligheder fra forskellige sider, dog havde højesteretssagfører *David*, der er formand for oliemøllesekskabet, gjort forestillinger og udtalt, at han intet havde at indvende imod Junckers virksomhed.

Juncker fortalte, at Brandnes havde besøgt ham, men Juncker havde kun vist ham fabrikken og ikke indladt sig på nogen samtale. Også *Hassing Jørgensen* havde været hos Juncker og havde gjort forsøg på at fortsætte den samtale, som Juncker under sit sidste besøg i København havde haft med *Gunnar Larssen*, *Sthyr* og *Wassard*. Ved midt dagen i *Gunnar Larssens* hjem havde man forsøgt at bringe Juncker i forbindelse med *Scavenius*, men Juncker var ikke gået med hertil. *Gunnar Larssen* var meget træt på grund af hele situationen og samarbejdet med de øvrige ministre. Han skal nære ønske om snarest at trække sig tilbage. *Wassard* viste sig at være modstander af Clausen. *Gunnar Larssen* var i og for sig *Sthyr*s marionetfigur, og *Wassard* var en farlig mand, som man hurtigst muligt måtte fjerne. Han havde, som han havde udtalt, fået til opgave bestandig at svinge frem og tilbage mellem København og Berlin for at iagttage de dansk-tyske forhold; til denne opgave anser Juncker *Wassard* for uegnet.

Med hensyn til udviklingen i Danmark viste Juncker sig meget utålmodig, han anså det for overordentlig uheldigt, at det Østasiatiske Kompagni, der i øjeblikket befinder sig i store vanskeligheder, havde begyndt at samle sin kapital i USA. Selskabets direktør, Christiansen, havde allerede taget fast ophold i New York, og det var Junckers bestemte opfattelse, at man fra Ø. K.s side energisk arbejdede på at omdanne selskabet til et amerikansk selskab. Juncker mente også, at det af hensyn til den kommende vinter var ønskeligt snarest at lade et politisk systemskifte finde sted. På grundlag af de udtalelser, som han havde hørt, og efter sin egen fornemmelse havde han fået det indtryk, at man fra tysk side ikke længere havde rigtig hånd i hanke med den offentlige mening og situationen i Danmark; således henviste han flere gange til handelsminister Christmas Möllers rejse i provinsen, der i virkeligheden ikke var andet end en ophidselseskampagne, der måtte få de alvorligste følger for landet, hvis den blev fortsat. Juncker vidste således fra troværdig kilde, at Christmas Möller for nogle dage siden på et møde i Aarhus havde betegnet Tyskland som fjende.

Dagbladet „Jyllandsposten“ befinder sig i finansielle vanskeligheder. Juncker vil gennem en tredjemand tilbyde kapital for således at spille dagbladet i hænderne på national-socialisterne.

K., den 1. oktober 40.

Meissner.

114.

DNSAPs genophygningsplan og [Meissners?] kommentarer hertil.

1. oktober 1940.

Danmarks nuværende økonomiske situation lader sig mest rammende karakterisere med ordet „likvidation“. Danmark ligner i dag en forretning, der holder udsalg — og ikke køber ind —, og hvor følgelig lagrene svinder ind. Men stillingen lader sig endvidere karakterisere som en likvidation, der enten ikke ledes eller ledes forkert. Som følge af de afbrudte tilførsler af udenlandsk korn og foderstoffer (som udgør over $1\frac{1}{2}$ million tons årlig), må der foretages en reduktion af landbrugets besætninger. I DNSAPs erhvervsplan er nærmere angivet retningslinierne for en fornuftig reduktion, en reduktion, der giver sig udslag i en nedsættelse af hønse- og svinebestanden. Sidstnævnte må nedsættes med $\frac{1}{3}$, eventuelt endnu mere, for at der herigennem kan opnås den størst mulige besparelse af foderstoffer for at skåne kvægbestanden. Regeringen har udfra sin klassepolitiske indstilling drevet den modsatte politik og fortsætter i stigende grad denne politik uge for uge. Resultatet vil ikke udeblive — til skade såvel for Danmark som for Tyskland. Man kan ikke ustraffet slagte en ko, hvis mælk man har brug for. Medens denne udvikling således medfører en standsering af smøreksperten, fordi produktionsmidlet forringes, stiger prisen for dette produkt, medens prisen for flæsk, hvis produktion opretholdes, kun er steget meget lidt.

Industriens produktion befinder sig på grund af manglende råvarer i stærk tilbagegang og er over 30 % mindre end i fjor. Arbejdsløsheden er fordoblet, og en yderligere fordobling må ventes. Leveomkostningerne er steget med 50 %, statsfinanserne udviser et stadig stigende underskud, og skatterne har nået en sådan højde, at den ikke tillader yderligere forhøjelse.

Prisudviklingen har under krigens hidtidige forløb været ugunstig for Danmark, da importvarer tilnærmelsesvis koster dobbelt så meget som før krigen, medens eksportvarerne kun er steget med 30 %.

Af ovennævnte kortfattede betragtninger om landets økonomiske situation fremgår, at høsten er utilstrækkelig til at dække landets behov af korn og foderstoffer; på grund af manglende råvarer til den danske industri må der endvidere i løbet af kort tid regnes med en stærk stigning i arbejdsløsheden.

Om den politiske situation må siges, at demokratiets indre følelse af samhørighed ikke længere eksisterer.

Statens økonomiske stilling lader sig bedst karakterisere ved, at man uden videre har regnet med et budget, der udviser et deficit på 63 000 000 kr., der ikke kan dækkes.

Konklusionen må derfor lyde: Regeringen stiller sig afvisende overfor et kontinentalt samarbejde og håber ved uvilje og ved modstand at vinde så megen tid, at den engelske sejr, som de pågældende kredse længes efter, vil være nær.

Denne kendsgerning er motivet for regeringens hele handlemåde: skabelsen af en nødstilstand, der kan anvendes til agitation mod Tyskland, og som samtidig er egnet til at overføre den antityske stemning på den danske nationalsocialistiske bevægelse. Grundtanken er demokratiets bevarelse.

For DNSAP findes der to alternativer: magtovertagelse på et senere tidspunkt eller omgående magtovertagelse. Med hensyn til det første alternativ fremhæves det, at på det senere tidspunkt vil de af demokratiet ønskede økonomiske, politiske og psykologiske virkninger være indtrådt. Danmark vil være fuldstændig forarmet, der vil udbryde uroligheder, og forholdet mellem Tyskland¹⁾ vil uigenkaldeligt være ødelagt for et længere tidsrum. Folket vil blive misfornøjet, miste troen på fremtiden, og samtidig vil hele det danske produktionsapparat være ruineret, og indførelsen af nationalsocialismen i Danmark vil være forbundet med uhyre vanskeligheder.

Med hensyn til det andet alternativ vil man kunne opnå forståelse for det kontinentale samarbejde ved en effektiv sanering af de offentlige finanser, ved at indføre økonomiske foranstaltninger mod arbejdsløsheden og den sociale nød, ved foranstaltninger mod den antinationale ophidselskampagne — dels ved at uskadeliggøre uroelementerne, dels ved en storslået propaganda —, som går ud på at fremme folkets sammenhold og skabe et godt forhold til Tyskland. Med udgangspunkt i den betragtning, at det danske erhvervsliv og det danske produktionsapparat havde kunnet reddes ved en af DNSAP i maj måned udgivet erhvervsplan, har alle partiets sagkyndige erklæret, at der endnu består en mulighed for at redde den væsentligste del af dette produktionsapparat og at føre Danmark nogenlunde uskadt gennem vinteren; men dette forudsætter dog en hurtig indgriben. De synspunkter med hensyn til mulighederne for en propagandistisk udnyttelse af den kommende vinters vanskeligheder, som tidligere er blevet forelagt, og som førte til beslutningen om at indtage en iagttagende holdning, repræsenteres ikke længere af DNSAP.

Resultatet af disse overvejelser er for DNSAP dette, at en magtovertagelse ikke kan ske hurtigt nok, bl. a. af den grund at man derved hurtigt bliver herre over situationen.

Vintermånederne kommer man så over på en bedre måde, og alt bliver gjort rede til februar måned, i hvilken opdriften igen begynder, således at Danmark automatisk indtager sin plads, rede til at samarbejde i det nye Europa.

¹⁾ Her er formentlig ordene: „og Danmark“ faldet ud.

DNSAPs genopbygningsplan.

Ved en eventuel magtovertagelse støtter DNSAP sig på den danske grundlov, der opstiller det danske folks forfatningsmæssige funktioner således:

<i>udøvende</i>	<i>lovgivende</i>	<i>dømmende</i>
(konge)	(konge og rigsdag)	(domstole)

Disse funktioner bevares, og ministerposterne overtages og besættes med egnede, gode danske mænd, da forfatningens ånd forudsætter af ministrene, at de er bestemte og ansvarlige ledere af de dem betroede administrationsområder.

Efter et regeringsskifte har DNSAP til hensigt, når kongen har udnævnt ministrene, at anvende den forfatningsretlige fremgangsmåde, som er gennemgået i vedlagte bilag A.

Der vil altså på fuldt grundlovmæssig måde kunne skabes et regeringssystem, der dels omfatter statsansvarlige ministre, som påser, at administrationen gennemføres i overensstemmelse med de gældende love, og dels bygger på de landsledere, der som folkets tillidsmænd vinder og samler styrkerne og fører dem ind i et positivt opbygningsarbejde på det nationale fællesskabs grundlag.

Det danske folk må derfor opbygges på følgende måde:

	<i>Konge</i>	
Minister	Partifører	Landsleder
	Stab	
Statsadministration		Partiorganisation
	Folk	

Som bindeled mellem folkets organisation og statsforvaltningen står partiføreren, som forener folkets idé med statens form og derfor skal råde over ministrene og partiorganisationen. Dette kan kun ske ved, at han samtidig beklæder embedet som statsminister og som partifører.

Derved opnås den mest ideelle og mest praktiske form for folkeregering, da partiet er den fremadstræbende og initiativrige, vitale del, der får sine impulser fra folkets fineste rødder, medens statens administration mere er regeringens mekanisk virkende del.

Statsadministrationen.

Ministeriernes arbejdsdeling er for tiden følgende:

1. Statsministerium
2. Udenrigsministerium
3. Justitsministerium
4. Landbrugsministerium
5. Indenrigsministerium
6. Finansministerium
7. Trafikministerium
8. Socialministerium
9. Kirkeministerium
10. Undervisningsministerium
11. Forsvarsministerium
12. Handelsministerium.

Det bemærkes, at kongen suverænt bestemmer antallet af ministerier og forretnin-
gernes fordeling mellem ministrene.

Ovennævnte inddeling må ændres således, at socialministeriet (8) ophæves og der i dets sted oprettes et økonomiministerium, hvis opgave er at skabe arbejdsmuligheder, hvor socialministeriet har givet understøttelser. Socialhjælpen, der vedblivende må ydes til invalider, syge og andre trængende, skal sortere under indenrigsministeriet.

Økonomiministeriet omfatter import og eksport, industri, søfart, fiskeri, som der forenes fra handels-, landbrugs- og fiskeriministeriet.

Fra justitsministeriets 2. ekspeditionskontor henlægges teater- og biografbevillinger til kulturministeriet, og benådningsretten henlægges fra samme kontor sammen med politiet og anklagemyndigheden fra 3. ekspeditionskontor, og rets- og politibygninger samt politimesterkontorerne fra 4. ekspeditionskontor under stats-/indenrigsministeriet. Til dette henlægges også direktoratet for fængselsvæsenet.

Fra handelsministeriet henlægges alle pengeinstitutter til finansministeriet.

Trafikministeriet, henh. ministeriet for offentlige arbejder, benævnes transportministerium og omfatter udelukkende transportanliggende, ligesom alle under 1. kontor henhørende anliggende — udover ministeriets almindelige budget —, og sager vedrørende fællesmøder mellem ministeriernes etatschefer henlægges under økonomiministeriet.

Statsradiofonien fratages trafikministeriet og henlægges under kulturministeriet, hvorhen også fra statsministeriets departement kommer statens forhold til pressen.

Endvidere oprettes der under udenrigsministeriet ved siden af den økonomisk-politiske afdeling et særligt handelsdepartement, der overtager landets erhvervspolitiske repræsentation i de stater, hvor der består eksport- og importmuligheder for danske varer og for dækning af danske behov.

Alle til disse funktioner hørende tjenestemænd overføres fra udenrigsministeriets økonomisk-politiske afdeling til handelsdepartementet.

Der fremkommer således følgende arbejdsdeling mellem ministerierne:

1. Statsministerium
2. Udenrigsministerium
3. Justitsministerium
4. Landbrugsministerium
5. Indenrigsministerium
6. Finansministerium
7. Transportministerium
8. Økonomiministerium
9. Kirkeministerium
10. Skole- og undervisningsministerium
11. Forsvarsministerium
12. Kulturministerium.

Partiorganisation.

Partiføreren udnævner landslederne, som gennem partiorganisationens forbindelse med befolkningens forskellige dele fører de i folket eksisterende kræfter ind i et positivt og opbyggende arbejde, som af ministerierne gives lovsform, og hvis virkning på folkets liv undersøges og kontroleres.

Der udnævnes i de enkelte tilfælde for hvert ministerium en landsleder, og samtidig udnævnes der foruden SA-stabschefen og den nationalsocialistiske ungdomsfører en leder af arbejdstjenesten og en leder for de nationalsocialistiske faggrupper. Til rådighed for hver landsleder stilles en stab af nødvendige medarbejdere.

Der oprettes endvidere et økonomiråd, som i alle forhold er overordnet de bestående faglige og erhvervspolitiske institutioner. Landslederne er samtidig medlemmer af dette råd.

Der oprettes en sikkerhedstjeneste svarende til statens politikorps, en social hjælpefond og en ferie- og fritidsforsorg.

Løvrigt beholder den nuværende partiorganisation sin nuværende form.

Regeringshandling.

Den nye regering må straks gennemføre følgende:

1. Regeringen udsteder et opråb til det danske folk, hvori følgende nærmere behandles:

Den nye regerings stilling til konge, kirke og økonomiske forhold, herunder særlig betoning af vor stilling til fagforeningerne og landbrugspolitikken. Desuden vor stilling til forholdene i det nye Europa under særlig hensyntagen til vort forhold til de skandinaviske stater og til Tyskland.

Der opfordres endvidere til ro og orden, og der advares mod sabotage overfor statsmagten såvel i direkte som i indirekte form ved udspredelse af rygter og foranstaltning af demonstrationer, ligesom der på arbejdspladser o. lign. opslås plakater, der advarer imod sabotageplaner, boykot, obstruktion o. lign. Om propaganda se også bilag B.

2. Regeringen henvender sig til Tyskland med henblik på det fremtidige samarbejde.

3. Regeringen udsender et opråb til hær og flåde med løfter om regeringens bestræbelser for at opbygge en forsvarsmagt til forsvar af det danske territorium.

4. Alle grænser, navnlig grænserne mod øst, spærres indtil videre, idet der tages fornødent hensyn til den nuværende besættelse.

5. Rigsdagen indkaldes, og efter forhandling med partiformændene forelægges der en lov, som giver regeringen vidtgående beføjelser. Den bestemmelse, at hvert rigsdagsmedlem kun kan disponere over eet adgangskort til de reserverede loger, ophæves, og der gives den nye regerings tilhængere udvidet adgang til rigsdagen.

Såfremt rigsdagen vægrer sig ved at vedtage denne lov, vil kongen udsætte rigsdagsmøderne. Regeringen regerer derefter med foreløbige love efter grundlovens § 25, og efter nogle måneders forløb forelægges spørgsmålet for kongen.

6. Uniformsforbudet ophæves ved justitsministeriel dispensation for medlemmer af DNSAP. Disciplinære forseelser indenfor DNSAP behandles af en partidomstol, hvis domme har samme retsvirkning som de ordinære domstoles.

7. Der udstedes et forbud mod schächtning.

8. Der udstedes forbud mod salg af enhver art af ammunition og mod våbendepoter, herunder også af politiets lagre af konfiskerede våben, der stilles under bevogtning.

9. Der udnævnes en politidirektør for Københavns politi, og der foretages efter en nærmere plan forskellige omgrupperinger indenfor politiet.

10. Rigsadvokaten afskediges, og embedet besættes påny.

11. Statsradiofoniens ledelse udskiftes.

12. Der udstedes et forbud mod visse dele af pressen, og der pålægges andre dele af pressen en statskontrol.

13. Der udarbejdes straks en ny presselov i overensstemmelse med retningslinierne i bilag C.

14. Der rettes også en opfordring til alle funktionærer og tjenestemænd i central- og kommunalforvaltningen, ligesom i retsvæsenet og politiet, om at erklære, hvorvidt der er jødisk blod i deres familie, og om de har været tilsluttet frimurer- eller andre loger, Rotary-klubber eller lignende foreninger, hvilken grad eller hvilken stilling de havde, og hvilken rolle de har spillet indenfor disse foreninger.

15. Virksomheder, der ledes af jøder eller jødisk kapital, sættes under kontrol.

16. Alle lukkede møder forbydes. Møder kan iøvrigt kun afholdes efter forudgående tilladelse.

17. Der drages omsorg for, at personer, af hvem man kan vente iværksættelse af sabotagehandlinger eller andre forseelser mod statens sikkerhed, hindres i at udføre sådanne forehavender.

18. Alle retssager af politisk karakter eller retssager mod staten eller dens organer må, inden de forelægges det pågældende justitskontor til bearbejdelse, forelægges justitsministeriet til udtalelse. I Østre Landsret oprettes der en ny afdeling til behandling af sager af ovennævnte karakter.

Nedforordninger.

I.

Alle tvangsauktioner over fast ejendom standses, og der gives moratorium, indtil der er nedsat et gældsråd. Gældsrådet kan, inden moratoriet udløber, afgive en erklæring om, hvem der uden nævneværdig grund undlader at opfylde indgåede forpligtelser, som kunne have været opfyldt uden vanskelighed, og kan i sådanne tilfælde fratage denne retten til at benytte sig af moratoriet.

II.

Omsætningsafgiften afskaffes, og der indføres en midlertidig omsætningsafgift på 5% for alle på børsen noterede papirer. Obligationer og aktier, som er udstedt efter denne forordning, er ved første omsætning fritaget for denne afgift. Ovennævnte midlertidige omsætningsafgift på 5 % fordeles på køber og sælger med $2\frac{1}{2}$ % til hver.

III.

Af alle indtægter af repræsentativ eller kontrollerende virksomhed i institutioner, foreninger og forvaltninger samt tantiører må der svares staten en afgift på 50 %.

Denne bestemmelse gælder ikke for tantiører, der anses for at være lønninger, og heller ikke for honorarer og diæter for statslige og kommunale funktioner. Den nugældende lov om tantiører ophæves.

IV.

Begrænsningen af udbetalinger af kontant udbytte af aktieselskaber gennemføres som tidligere foreslået, dog med visse ændringer. Den nuværende lov om begrænsning af udbytte af aktieselskaber ophæves.

V.

Stat og kommune foranlediger, at der under iagttagelse af rationeringen til alle ubemidlede udleveres brændsel mod ratebetaling over 10 måneder.

VI.

Der indføres et effektivt prisstop ligesom også rationering af alle primære varegrupper med strenge straffe for overtrædelser eller overdragelser mod betaling af rationeringsmærker.

VII.

Hamstring og åger straffes med fængsel.

VIII.

Der udstedes forbud mod investering af kapital i form af lån i bestående grund- ejendom, såfremt de ikke er begrundet ved:

ombytning med andre prioriteter i fast ejendom,
udvidelse, ombygning eller forbedring af ejendommen,
overdragelse af enfamiliehuse eller landejendomme til en ny ejer,
opfyldelsen af arveforpligtelser eller
hjælp til familiemedlemmer til oprettelse af et hjem eller en virksomhed.

Direktioner i kredit- og hypotekforeninger, sparekasser, banker, overformynderier samt forsikringsselskaberne administrerer disse bestemmelser efter regeringens direktiver.

IX.

Der udstedes forordninger om en offentlig kritisk revision af alle foreninger, sammenslutninger, korporative foretagender, hvis formål er at varetage medlemmernes faglige interesser. Alle formuekonti spærres. Der kan dog med indenrigsministeriets tilladelse gøres brug af arbejdsløshedskasserne og understøttelsesfonds. Regeringen udnævner revisorerne. Revisionsudgifterne bæres af de pågældende foreninger, sammenslutninger eller virksomheder. Revisionsresultatet offentliggøres.

X.

Der udstedes forbud imod at udbetale arbejdsløshedsunderstøttelse til gifte kvinder, hvis mænd har normal beskæftigelse.

XI.

Som midlertidig foranstaltning foretages en civil mobilisering af alle arbejdsløse ugifte mænd og kvinder i alderen 18—30 år, der ansøger om arbejdsløshedsunderstøttelse eller offentlig hjælp uden at begrunde dette med sygdom eller arbejdsudygtighed.

De indkvarteres mod arbejdsydelse i landejendomme, såvidt muligt i det område, i hvilket de er født, og på samme betingelser som værnepligtige og med sædvanlig kvartergodtgørelse fra staten. I hver kommune indsættes der et råd til at afgøre eventuelle stridigheder. Rådet skal bestå af en landmand, en indkvarteret fra en anden kommune, af den stedlige politimester samt sognerådsformanden og hans stedfortræder. Rådets afgørelse er endelig. Kriminelle forseelser behandles af de ordinære domstole. I hver kommune foranstalter partiet to ugentlige sammenkomster med mødepligt for de indkvarterede. En ambulant biograf og et bibliotek stilles til rådighed for disse sammenkomster. Til sammenkomsterne benyttes forsamlingshusene.

XII.

Partiet opretter en folkehjælp i alle større byer, således at socialhjælpen om vinteren kan deles i spisemærker til varm mad og kontante beløb.

XIII.

Der gennemføres en generel ordning af jødeproblemet.

XIV.

De midler, som hidtil er blevet anvendt for at afhjælpe den af mangelen på arbejde følgende nød, ligesom arbejdsgivernes, fagforeningernes, arbejdsløshedskassernes og tilsvarende negative fonds' midler skal sammenfattes i en nyoprettet „Arbejdets fond“, der skal danne grundlag for en finansiering af reale værdier såsom nye arbejderboliger, veje, broer o. s. v.

XV.

Det kommunistiske parti forbydes.

Bilag A.

Regeringsformen i Danmark er indskrænket monarkisk. Efter grundlovens § 2 ligger den lovgivende magt hos kongen og rigsdagen. I overensstemmelse med § 5 i DNSAPs genopbygningsplan vil den nye regering ved magtovertagelsen forsøge at gennemføre en lov, som i almindelighed bemyndiger regeringen til uden rigsdagens medvirken at udstede love og forordninger. Denne lov må vedtages af begge rigsdagens ting og underskrives af kongen og må begrundes med hensynet til en nødsituation. I almindelighed er altså kongens og rigsdagens medvirken nødvendig til gennemførelsen af lovene. I grundlovens § 25 hjemles der dog kongen ret til „i særligt vigtige tilfælde, når rigsdagen ikke er indkaldt, at udstede foreløbige love“, som dog, som navnet allerede siger, kun kan have en foreløbig karakter og derfor altid må forelægges den følgende rigsdag. Denne bemyndigelse kommer selvfølgelig kun til anvendelse i særlig sjældne tilfælde, men i praksis har den dog spillet en særlig vigtig rolle, da den af regeringen blev benyttet som magtmiddel overfor folketinget. Fra 1885 til 1894 havde den oven i købet permanent karakter, da „finansloven“ hvert år blev erstattet med en provisorisk „bevillingslov“; en række andre provisoriske love blev i over 9 år opretholdt mod folketingets vilje. Efter året 1901 fulgte man i praksis det parlamentariske system — med en enkelt undtagelse i året 1920, da kongen udnævnte forretningsministeriet Liebe —, og ved grundloven af 1915 har man ved en ændret affattelse af § 25 og § 48 (vedr. finanslov) forsøgt at hindre en gentagelse af begivenhederne i 80'erne. Efter § 48 kan skatter ikke udskrives, før finansloven eller en midlertidig bevillingslov er vedtaget af rigsdagen. Ordene: „af rigsdagen“ blev således indføjet i grundloven af 1915. § 48 siger endvidere, at „ingen udgift må afholdes, som ikke har hjemmel i den af rigsdagen vedtagne finanslov eller i den af rigsdagen vedtagne tillægsbevillingslov eller i den midlertidige bevillingslov“. Disse skarpe forholdsregler tages dog for tiden ikke

mere alvorligt; i praksis tør det antages, at de nødvendige uforudsete udgifter kan bestrides på en mere enkel måde end ved en provisorisk bevillingslov, nemlig ved at man holder sig til den forannævnte bevillingslov, og det er ikke engang nødvendigt, at der dertil udfærdiges en kongelig resolution; en ministeriel beslutning er tilstrækkelig.

Spørgsmålet, om parlamentarismen er fastlagt i den danske forfatning, må besvares med nej. Efter grundlovens § 13 kan kongen frit udnævne og afskedige ministre. Det parlamentariske system er hverken i almindelighed eller i den særlige form som folketingsparlamentarisme fastlagt i den danske grundlov. Tværtimod, et i 1920 både for folketinget og for landstinget forelagt ændringsforslag, hvorefter ministrene kunne forblive i deres embeder uden folketingets tillid, blev forkastet. Ingen forfatningsændring er derfor nødvendig for at ændre denne praksis.

Hvis kongen udnævnte et ministerium, som ikke havde flertal i folketinget, måtte dette sikkert i begyndelsen — hvis der ikke blev givet nogen bemyndigelse — regere ved foreløbige love. Forudsætningen herfor er, at rigsdagen ikke er indkaldt. Hvis rigsdagen er indkaldt på det pågældende tidspunkt, ville den eneste praktiske foranstaltning være at udsætte indkaldelsen af rigsdagen; en opløsning af rigsdagen ville i hvert fald ikke være opportun straks, da der i dette tilfælde måtte udskrives nye valg; simpelthen at opløse rigsdagen ville næppe kunne lade sig gøre, da § 14 bestemmer, at kongen træffer beslutning om rigsdagens opløsning. Det tilføjes, at dette dog ikke kan ske, førend der efter § 48 lovligt formelt er sørget for gennemførelsen af skatter og bestridelsen af statsudgifterne. Den eneste mulighed er derfor at udsætte indkaldelsen af rigsdagen. Efter § 21 skal dette dog, hvad angår den ordentlige rigsdag, ske på en nærmere bestemt tid og kan ikke uden rigsdagens samtykke udsættes længere end to måneder og ikke mere end een gang om året indtil den næste ordentlige rigsdagssamling. Drejer det sig ikke om udsættelse af den ordentlige rigsdags indkaldelse, men om en overordentlig rigsdagssamling, antages det, at end ikke de i § 21 fastsatte særlige begrænsninger gælder; den overordentlige rigsdag har så ret til at træde tilbage den første tirsdag i oktober måned (grundlovens § 40).

Ved et eventuelt ministerskifte må man derfor, såfremt der ikke gives en særlig bemyndigelse, gå frem på den måde, at rigsdagen udsætter sine møder i to måneder, og i dette tidsrum må regeringen betjene sig af foreløbige love. Skulle dette vise sig uigennemførligt, kan grundlovens regler ikke længere følges, og der må indføres en ny grundlov. Også indenfor statsretten gælder jo sætningen: „Nød bryder alle love“, og overalt anerkendes det derfor også, at selv dette, at en forfatning ved et statskup eller en revolution sættes ud af kraft, kan tjene til at skabe ny ret, hvis den nye retstilstand praktisk anerkendes af alle samfundets betydende dele. De fleste landes forfatninger ville ellers hvile på et meget usikkert retsfundament.

Endelig må man erindre, at der i mange nye love gives ministeriet bemyndigelse til uden rigsdagens samtykke at udvide eller ophæve love. Iøvrigt er det DNSAPs hensigt snarest at udarbejde forslag til en ny grundlov, en grundlov, der er i overensstemmelse med partiets program og ideologiske indstilling.

København, den 1. oktober 1940.

PLAN B.

Statsministeriet:

Sekretær Niels Arup forflyttes.

Der udnævnes en statssekretær, som overtager de forretninger, der påhviler partiføreren som statschef.

Statssekretæren organiserer selv sit kontor.

Grønlands styrelse:

Direktør Oldendow forflyttes. Lauge Koch bliver direktør.

Efter plan A, blad 4, lægges følgende embeder under stats-/indenrigsministeriet: Politidirektør, kommissær Holten.

I følgende områder oprettes der politiadjutanturer:

Sjælland

Møn

Lolland-Falster

Fyn

Esbjerg

Aarhus

Aalborg.

Følgende personer udnævnes:

Sjælland — sagfører Jacob Holm

Fyn — politifuldmægtig Haarsbjerg

Esbjerg — politikommissær Groes-Petersen

Aarhus — politifuldmægtig Erik Jensen

Aalborg — politikommissær Wolff.

I Nordslesvig bliver politimester Martensen-Larsen politiadvokat.

Til vicerigspolitichef udnævnes sagfører Baller.

Fængselsvæsenet: uforandret.

Eventuelt udnævnes politiadvokat Aksel Hye-Knudsen til direktør.

Udenrigsministeriet:

Udenrigsministeriets økonomisk-politiske afdeling, der består af en chef og to kontorer, henlægges under handelsdepartementet.

Handelsdepartementet:

Wærum forflyttes. Kontorchef Peschardt udnævnes.

Udenrigsministeriets rådgiver i folkeret:

Embedet ophæves. Georg Cohn afskediges.

NB.: Alle dette kontors beføjelser vedr. Folkeforbundet ophæves. Akter og arkiv afgives til udenrigsministeriets arkiv.

Udenrigsministeriets pressekontor:

Henlægges under kultusministeriet, chef Helge Bangsted.

Udenrigsministeriets arkiv:

Tages straks i forvaring.

Justitsministeriet:

Departementschef Svendsen afskediges.

Dr. Popp-Madsen udnævnes.

Der oprettes et generalprokurørembede, som beklædes af departementschefen.

Overformynderiet: chef dommer Prytz.

Anklagemyndigheden: rigsadvokat dommer Ströbech — Kolding.

Embedet som statsadvokat ved Højesteret ophæves.

Statsadvokater ved Østre Landsret:

1. Chefen for statsadvokaturen Schaldemose Nielsen udnævnes.

2. Chefen for statsadvokaturen Thomsen forflyttes. Hans stedfortræder konstitueres.

Staden København:

Overpræsident: Hofjægermester Richelieu.

Borgmestre: Svend E. Johansen, Stormgaard-Jepsen.

Finansministeriet:

1. Departement: kontoret for pensionssager: fuldmægtig Grünfel afskediges.

Det statistiske departement: E. Cohn afskediges.

Departementet for told- og forbrugsafgifter: chefen og generaldirektøren for toldvæsenet: K. Korst erstattes af Ulrich Mortensen.

Skattedepartementet: som foran.

Skattedepartementets 3. ekspeditionskontor: Benny Levin.

115.

**Brev fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til rigsleder Alfred Rosenberg
ang. „Nordische Gesellschaft“.**

6. oktober 1940.

Hemmeligt.

RIGSUDENRIGSMINISTEREN

Fuschl, den 6/10 1940.

*Til NSDAPs rigsleder, partifælle Alfred Rosenberg.
Berlin.*

Højtærede partifælle Rosenberg!

I anledning af Deres skrivelse af 6. september tillader jeg mig at sende Dem følgende svar:

Jeg kan tilslutte mig Deres udtalelser om betydningen af den ideologiske side af det nordiske problem og deler Deres overbevisning om, at den stærke modstand mod den nationalsocialistiske idé, som stadig findes i de skandinaviske lande, må overvindes med den storgermanske idé. Jeg har som følge heraf altid med interesse forfulgt Nordische Gesellschaft's mål. Det i Deres skrivelse behandlede spørgsmål om at anvende Nordische Gesellschaft som øverste organisation for de særlige foreninger, der arbejder med Skandinavien, berører også det efter mit skøn meget vigtige problem om en nødvendig forenkling og koncentration af det kulturelle arbejde i Norden. Dette problem trænger til indgående undersøgelse. Jeg har foranlediget, at denne undersøgelse foretages, og vil gerne forbeholde mig snarest at give Dem yderligere meddelelse om resultatet. Allerede nu vil jeg dog sige, at den nuværende situation i Norden endnu ikke forekommer mig at være moden til en endelig behandling af dette spørgsmål. De vil forstå, at der i første række må tages hensyn til den almindelige politiske situation og til, at vi ikke ved i utide at røbe vore hensigter fremkalder modstand, som ved at belaste vor udenrigspolitik kun vil gøre det vanskeligere for os at nå vort endelige mål. Ganske vist er det muligt, at udviklingen indenfor en overskuelig fremtid former sig således, at vi kan tage mere afgørende skridt med hensyn til at drive propaganda for den storgermanske idé. Jeg skal da påny komme tilbage til sagen.

Jeg hilser Deres plan om at oprette et institut for germansk forskning ved universitetet i Kiel velkommen. Jeg er parat til at fremme arbejdet i forbindelse med oprettelsen af dette institut.

Når gesandt Luther ved skrivelse af 26. august d. å. bad Aussenpolitisches Amt om foreløbig at aflyse Reichsamtsleiter Scheidts planlagte rejse til København, så var følgende synspunkter afgørende for mig: Den øjeblikkelige politiske situation i Danmark kræver en ganske særlig forsigtig behandling. Herr Scheidt havde, som han selv anførte, til hensigt under sit besøg i København bl. a. at besøge to danskere, Wilhelmsen (kontorchef for arbejdsløshedsspørgsmål under den nuværende regering) og forfatteren Vaaben. Begge er ledere af nationalsocialistiske splittelsesgrupper, afviser samarbejde med dr. Clausen, føreren for DNSAP, og repræsenterer det standpunkt, at der ganske vist må tilvejebringes et snævert samarbejde med Tyskland, men at Danmarks snævre tilslutning til Tyskland dog må forhindres. De samarbejder meget intimt med de danske nationale, konservative kredse, som naturligvis i endnu højere grad repræsenterer dette standpunkt. Der kan ikke være tvivl om, at de to herrer ved hr. Scheidts samtaler med dem var blevet støttet i en politik, som ikke ønskes af os, da det i øjeblikket kommer an på at styrke dr. Clausens stilling. I betragtning af den øjeblikkelige politiske situation i Danmark anmoder jeg Dem derfor om at stille Reichsamtsleiter Scheidts rejse, som naturligvis også på en eller anden måde ville få *politiske* følger, i bero.

Jeg mener herved at dele Deres opfattelse, at ethvert ideologisk og kulturpolitisk arbejde i Norden under hensyn til den øjeblikkelige politiske situation på det nøjeste må afstemmes med gennemførelsen af de udenrigspolitiske mål, som riget har sat sig.

Såsnart tiderne bliver noget roligere, vil også jeg hilse med glæde, hvis jeg engang personlig kunne drøfte disse spørgsmål med Dem.

Heil Hitler!

Deres

Ribbentrop.

115 a.

Telegram fra Renthe-Fink ang. oprettelse af et bondekontor for Danmark.

28. februar 1941.

Telegram

(åbent)

København, den 28. februar 1941 kl. 16,20.

Modtaget: — 28. — — 17,15.

Nr. 299 af 28. 2.

I anledning af telegrafisk instruks nr. 65*) af 22.2.

Under den nuværende indrepolitiske magtfordeling anser jeg det endnu for at være for tidligt at oprette et bondekontor for Danmark. Principielt er jeg ganske enig i tanken om, at der på et senere tidspunkt oprettes et bondekontor, men jeg anser det for bedst, at der ikke af den grund skabes et nyt organ under Nordische Gesellschaft, men at Reichsnährstand selv vælger egnede kræfter til at pleje de kulturelle og ideologiske forbindelser med de danske bønder, og at disse derefter tilsluttes gesandtskabet og politisk underlægges mig på en måde, hvorom der senere må træffes bestemmelse.

Jeg anbefaler, at man søger føling med Reichsnährstand herom.

Renthe-Fink.

*) Henvisningen forkert.

116.

Notits af gesandt v. Grundherr ang. LS-delegationens forhandlinger med rigsernæringsminister Darré.

8. oktober 1940.

Pol VI 2613.

Berlin, den 8. oktober 1940.

Notits¹⁾

Den 3. oktober kl. 15.30 modtog rigsministeren for ernæring og landbrug på foranledning af Auswärtiges Amt fire førende danske landmænd fra LS (Landsbruk Samling, der siden juni i år har arbejdet intimt sammen med Clausens DNSAP), der opholder sig i Berlin

fra den 2. til den 5. ds. efter indbydelse fra Reichsnährstand. Modtagelsen varede ca. 1 time. I den deltog: fra dansk side: føreren for LS Knud Bach, dennes stedfortræder Søren Lund, Spanager, hofjægmester Sehested og rigsdagsmand Hartel, fra rigsernæringsministeriet: ministerialdirektør Walther, dr. Untermann og dr. Apelt, SS-Hauptsturmführer Pahl fra Reichssicherheitshauptamt og attaché Gumpert fra Auswärtiges Amt.

Som indledning takkede hofjægmester Sehested — i stedet for Knud Bach, der ikke taler tysk — for indbydelsen, som ville give dem lejlighed til at se nationalsocialismens præstationer og forstå den nationalsocialistiske ideologi, hvilket ville sætte dem i stand til at gøre alt i deres land for at uddybe forståelsen for det nye Tyskland og forme de venskabelige og hjertelige forhold til riget endnu snævrere. — Derefter gav rigsernæringsministeren i store træk et overblik over den politiske situation. I den forbindelse udtalte han, at Europa måtte finde tilbage til sig selv, det gjaldt især for Danmark som land, men også som et folk af germansk race. I virkeligheden har Danmark hidtil været engelsk orienteret — det er det sidste land, der har draget fordel af det engelske system. Men ligegyldigt, hvorledes resultatet af denne krig blev, så måtte Danmark tilbage til Europa. Det betød f. eks. på det økonomiske område en tilpasning til Centraleuropas forhold. Men denne omstilling kunne ikke foregå alene med økonomiske midler; forudsætningen for den var den ideologiske fundamentering af denne nye tilstand, det ville han især sige til dem som bønder. Man kunne heller ikke tvangsindføre den nye orden. Det havde han (Darré) heller ikke kunnet, men det var nødvendigt at lede bønderne politisk og gøre tidens krav klar for dem, for at de af sig selv kunne indordne sig under de nye former. Loven kunne kun angive retningen, og tvang måtte indskrænkes til nogle få, som ikke ville tage ved lære.

I tilslutning hertil havde ministerialdirektør Walther lejlighed til at udtale sig om konkrete tysk-danske økonomiske spørgsmål. Det gjorde han fuldkommen åbent. Hr. Søren Lund havde i forvejen spurgt, om der ikke var mulighed for at levere oliekgager fra Sydøsteuropa til de danske småbønder. Hr. Walther udtalte sig i tilknytning hertil og sagde bl. a.: Ja, det er muligt, hvis De kan betale priserne og har transportmidlerne til disposition. Men priserne er for høje for Dem, fordi de retter sig efter det tyske marked. De vil kun være i stand til at købe på Balkan, dersom De får højere priser ved handelen med Tyskland. Det har De — d. v. s. Deres nuværende regering — imidlertid umuliggjort ved at afvise toldunionen. — Hr. Hartel svarede hertil: LS vil gøre alt for atter at tage tanken om toldunionen op, så snart den får magt dertil.

Modtagelsen forløb meget harmonisk. De danske gæster var tydeligt imponerede; men de havde gerne set, hvis der med hensyn til smørprisen straks eller indenfor den nærmeste fremtid var blevet stillet en forhøjelse i udsigt — mindre af økonomiske end af agitatoriske grunde. Dette kom for dagen under min private samtale med de danske herrer efter modtagelsen. Ved en frokost hos Gruppenführer Heydrich i Haus der Flieger den 4., og ved en samtale den 5. havde hr. Hartel påny lejlighed til at drøfte dette spørgsmål med hr. Walther. I den forbindelse lovede hr. Walther en forhøjelse af smørprisen i denne måned og at købe dansk frugt. Med det første har ministerialdirektør Walther til hensigt at formindske forbruget af smør i Danmark, for at smørudførslen til Tyskland kan øges.

De danske gæster nedlægger lørdag en krans ved mindesmærket for den ukendte soldat og forlader Berlin om eftermiddagen pr. flyvemaskine.

sign. Grundherr.

¹⁾ I marginen findes følgende håndskrevne påtegninger:

„Forelægges igen.

Deltog vi? W[oermann] 9“.

„Efter v. Grundherrs oplysning skal gesandt Luther have talt (her følger et ulæseligt ord) med ministerialdirektør Wiehl om sagen. Derudover har vi ikke deltaget“.

117.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling til en
ophævelse af mødeforbudet.**

9. oktober 1940.

Brevtelegram

København, den 9. oktober 1940.

Modtaget — 9. — — kl. 18,55.

Nr. 1102 af 9.10.

Under henvisning til instruks af 30. juli 1940 — Pol VI 2129 — (notits fra understatssekretær Woermann).

Forhandlingerne om ophævelse af mødeforbudet viser, at regeringen ikke er tilbøjelig til at foretage lempelser, som stiller tilhængerne af det nuværende styre og de danske nationalsocialister lige. Regeringen bestræber sig tværtimod nu som tidligere for at udnytte forbudet mod offentlige forsamlinger, der oprindelig kun skulle garantere besættelsestroppers sikkerhed, for sine indrepolitiske formål, forsåvidt som oppositionen skal berøves enhver mulighed for at udfolde sig. Medens den tyskvenlige reformbevægelse således er berøvet enhver mulighed for at drive propaganda udenfor sin egen kreds, er det en kendsgerning, at systemets tilhængere hyppigt skaber stemning imod os på de lukkede møder, der er tilladt uden indskrænkning. Denne tilstand kan vi i det lange løb ikke tolerere. Jeg anser yderligere forsøg på forhandling for håbløse. Tilfældet viser klart, at vi på grund af den tilspidsede indre situation og den politik, som vi i indrepolitisk henseende forfølger i Danmark, ikke når videre ad den hidtil fulgte linie. Det er nødvendigt, at vi i fremtiden stærkere end hidtil øver indflydelse på de spørgsmål, som angår opretholdelsen af ro, sikkerhed og orden, selvom dette er et skridt af temmelig vidtrækkende betydning.

Jeg foreslår, at jeg bemyndiges til at meddele den danske regering,

- 1.) at den hidtidige ordning af retten til at holde møder, ikke tager tilstrækkeligt hensyn til de militære interesser, fordi der på den ene side nu som tidligere er mulighed for i ukontrollerede og lukkede møder at skabe stemning imod os og ophidse imod os, medens på den anden side den indrepolitiske kamp i Danmark foregår med rygdækning af besættelsestropperne. Mødeforbudet må derfor ophæves på et nærmere fastsat tidspunkt. Den kommitterede for den indre forvaltning er bemyndiget til at bringe en aftale i stand med den danske regering om en ny ordning.
- 2.) at vi af hensyn til besættelsesstyrkernes sikkerhed anser det for nødvendigt, at den befuldmægtigede henholdsvis den kommitterede for spørgsmål vedrørende den indre forvaltning i fremtiden får den bestemmende indflydelse, forinden den danske regering træffer nogen foranstaltning, som angår opretholdelse af ro, sikkerhed og orden i landet.

Jeg anmoder om, at det må blive mig meddelt, om det er nødvendigt, at vicepolitipræsident Kanstein rejser til Berlin for at drøfte sagen, og anmoder i givet fald om at få opgivet en dato.

Renthe-Fink.

118.

Telegram fra understatssekretær Woermann ang. krav til den danske regering om ophævelse af mødeforbudet.

12. oktober 1940.

til Pol. VI 2629

Berlin, den 12. oktober 1940.

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Diplogerma
København
nr. 853.

Referent: legationsråd Hügel.

Chiffertelegram (hemmelig kode)

I besvarelse af brevtelegram nr. 1102 af 9.10.
Indforstået med den påtænkte fremgangsmåde.
Viceregeringspræsident Kansteins rejse hertil er for tiden ikke nødvendig.

Woermann.

Før afgang:
til behagelig medpåtegning:
Ambassadør Ritter
Gesandt Luther

119.

Notits af gesandt v. Grundherr ang. ophævelsen af det danske mødeforbud.

12. oktober 1940.

Pol. VI 2647

Berlin, den 12. oktober 1940.

Notits

Viceregeringspræsident Kanstein meddeler lige nu fra København, at den danske regering i overensstemmelse med vore ønsker vil ophæve mødeforbudet.

Grundherr.

120.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. 1) danske officerers politiske aktion
2) ophævelse af mødeforbudet.**

13. oktober 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 13. oktober 1940 kl. 00,15.
Modtaget — 13. — — . 2,20.

Nr. 1122 af 12.10.

I tilslutning til telegram af 30. nr. 1072*) nr. I.

De danske officerer har endnu ikke foretaget deres aktion, da grundlaget derfor åbenbart endnu ikke er tilstrækkeligt udbygget. Dog fortsætter bestræbelserne i den antydede retning. Det er dog for tidligt allerede nu at fremkomme med bestemte profetier om tempoet og udviklingens gang.

I tilslutning til telegram af 9. nr. 1102**)

Ophævelsen af forbudet mod offentlige møder skete i dag, efter at vi havde erklæret, at vi ikke mere ville forhandle. Den nye danske ordning af mødespørgsmålet svarer til de danske nationalsocialisters ønsker og giver dem mulighed for på det påtænkte tidspunkt at påbegynde hvervning ved offentlige møder.

Renthe-Fink.

*) ved Pol. VI

**) ved Pol. VI

121.

**Indberetning fra Abwehrstelle Kopenhagen ang. den
politiske situation i Danmark.**

15. oktober 1940.

Hemmelig kommandosag!

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE
OVER DE TYSKE TROPPER I
DANMARK
Abwehrstelle

København, den 15.10.40.

Br.B.nr.161/40/III F hemmelig kommandosag.

4 eksemplarer

Eksemplar nr. 2.

Vedrører: Beretninger fra F.1545.

Referat: A[bwehr]st[elle] København nr. 150/40/III F
hemmelig kommandosag af 3.10.1940.

Bilag: 1 (til Abwehr-afdeling in duplo).

Til

*O.K.W., Abwehrabteilung III (III F),
Berlin*

*den tyske gesandt i Danmark, hr. minister von Renthe-Fink,
København*

*det tyske riges befuldmægtigede, den kommitterede for den indre forvaltning
i Danmark, hr. vicepræsident Kanstein,
København.*

Som bilag fremlægger Abwehrstelle afskrift af yderligere en beretning fra F.1545 af 6.—13.10.1940.

Beretningen omhandler den indrepolitiske stemning i Danmark, navnlig efter den danske handelsminister Christmas *Møllers* tilbagetræden.

Howoldt.

Hemmelig kommandosag!

**Bilag til Abwehrstelle København nr. 161/40 III F hemmelig
kommandosag af 15.10.40.**

Beretning af 6. oktober.

Om virkningen af og årsagen til Christmas *Møllers* tilbagetræden tror jeg næppe, at jeg behøver at meddele noget, da jeg forstod, at De allerede vidste forskelligt; da jeg talte med Dem om manden. Bagefter, da jeg kom på redaktionen, hørte jeg den — endnu ikke offentliggjorte — nyhed. Den næste dag meddeltes demissionen. Den nye mand *Hendriksen* er imidlertid af samme kaliber, blot ikke så højrøstet og i det hele mere sleben; men politikken, således blev det bestemt forsikret overfor mig, går videre i samme spor. At jeg derfor hørte få lovord om gesandten, vil De forstå.

Den 7.

Jeg så kort ind hos den gamle¹⁾, fettere hos *Alsing*. Han sagde, at han havde profeteret, at Christmas ville ende således. Der skal allerede være indkommet forskellige protester? (Man må her ikke glemme: hvad man her i landet kalder protester, ville vi anse for ven-skabelige formaninger; jeg sagde til den gamle, at han måske her var for fintfølende. „Muligt, men jeg tænker ikke på at forandre mig.“) Da jeg denne aften havde indtryk af, at de skulle drøfte højt private og interne partianliggender, gik jeg i god tid, hørte også ved afskeden, at den gamle yderligere ventede *Hedtoft*, og at man „ville tale om oppositionens sidste fidus, nemlig at drive propaganda for nye valg under besættelsesmagtens beskyttelse“!

Den 9.

På „Politiken“s redaktion vurderes „forholdsreglen overfor Møller“ partipolitisk højest gunstigt. I byen cirkulerer allerede det rygte, at de tyske myndigheder havde krævet hans tilbagetræden. Og da Danmark kun er *en eneste* by, ville rygtet snart have nået det mindste sogn. For nazisterne var dette den dårligste propaganda, da Møller kunne glæde sig ved den største sympati. At demissionen blev udnyttet overfor LS og nazi, var kun naturligt, og man ventede, at bevægelsen mod LS — der var den eneste, som for tiden viste, hvilken mening man havde på landet — yderligere ville tiltage. — Senere, på „Social-Demokraten“s redaktion, hvor jeg videregiver denne de radikales mening, finder jeg fuld tilslutning. Men hører her også, at regeringen ikke ønsker, at rygtet udbredes yderligere, da man frygter, at besættelsesmagten og egne nazister heraf kunne skabe et nyt våben. Regeringens presse var blevet anmodet om ikke at omtale demissionen ud over dagen efter dens bekendtgørelse. (At der til gengæld tales så meget mere om den indenfor de politiske organisationer, antages som en selvfølge).

Af Hedtoft hørte jeg, at demissionen havde virket som en kold douche og havde „åbnet øjnene“ på alle, som endnu havde troet på, at danskerne virkelig kunne bestemme deres politik efter deres egen vilje. Demissionen faldt sammen med den overalt kendelige tendens, som rettede sig mod tyskerne; efter beretninger fra landbokredse havde oven i købet de fornuftige kredse besvaret med at dæmpe forbitrelsen. Fra samme kilde: De kendte officerers fremgangsmåde sammen med de danske nazisters optræden fornylig havde haft det gode, at man nu ville gå mere energisk til værks mod denne opposition. Hvordan det? spurgte jeg. „Nå, jeg hørte, at man indenfor alle partier og indenfor regeringen overvejer, hvad man skal gøre, og man er enig om, at noget afgørende må ske.“ — Hos Alsing havde jeg yderligere sagt til den gamle, at jeg havde tillagt hans i sin tid udtalte ord om den mulige opløsning af nazisterne og kommunisterne mere betydning, end han formodentlig selv havde gjort, thi man havde dog intet bemærket endnu. Hvorpå han svarede, at jeg tog fejl, når jeg antog, som jeg havde sagt til H. P. *Sørensen*, at man simpelthen lod sagerne gå deres gang. (Jeg havde virkelig på redaktionen udtalt noget i den retning, hvorpå det så i lederen — det var samme aften som vor samtale — blev betonet, at „regeringen nu måtte gribe energisk ind på alle områder“. Den gamle telefonerede naturligvis og hørte, at jeg havde talt med H. P. om sagernes gang). Hedtoft sagde videre til mig, at partiledelserne var blevet enige om deres taktik: de ville offentligt kun afværge nazisternes angreb, hvis disse tillod det uden at give den tyske besættelsesmagt henh. gesandtskabet lejlighed til indblanding. Dette gjaldt f. eks. med hensyn til regeringsovertagelse, det gjaldt i hen-seende til nyvalg under den tyske besættelse, det gjaldt tvistigheder med besættelsesmagten, som fremfor alt måtte undgås. „Vor holdning overfor besættelsesmagten har fra første dag været klar og utvetydig, og tyskerne har gentagne gange anerkendt dette. Nazisternes holdning er mere end blot tvetydig; den er lurvet. På den ene side prædiker de en tåbelig chauvinisme, og på den anden side tigger de om godt vejr hos tyskerne.“ På lignende måde optræder også de officerer, som har haft andel i pjecerne. Det var rigtig godt, at en i borgerlige kredse så anset mand som den konservative *Prieme* energisk tog stilling imod disse folk. „Det hjælper mere til at gøre dem uskadelige end et svar fra regeringen.“ Desuden havde de herrer indenfor deres egne kredse, altså indenfor officers-korpset, allerede måttet indkassere de alvorligste bebrejdelser, og dette var kun begyndelsen. Gennem Alsing hørte jeg, at man i dag indenfor officerskorpset på det livligste — ligesom i de militære hofkredse — drøftede spørgsmålet om det kommende forsvarssystem (!). Dette

bygger på politiske forbindelser, som tager sigte på det snævre samarbejde mellem de fire nordiske stater i politisk, økonomisk og frømt alt militær henseende. Men, sagde jeg, det forudsætter dog, at officererne må være af den mening, at Tyskland taber denne krig? Og jeg havde hørt, at mange toneangivende militære kredse i Danmark og også i Sverige tænkte anderledes? Toneangivende, sagde han, kunne disse kredse næppe være; thi han havde ikke truffet en eneste af de toneangivende, altså højere officerer, som endnu troede på Tysklands totale sejr. I almindelighed anser man den udeblevne invasion i England og navnlig luftstridskræfternes uafgjorte kamp for et tydeligt tegn på, at England og USA til slut vil blive sejrherre. England vinder med tiden, Tyskland taber; heller ikke i 1918 havde erobringerne mod sydøst kunnet hindre den allierede sejr. Det havde interesseret ham meget, at denne opfattelse også blev delt af de officerer, der ellers havde vist sig at være hans mest deciderede modstandere indenfor militærpolitikken. Eet var jo sikkert: såfremt der ikke fremkom ganske særlige omstændigheder, om hvilke man intet vidste i dag, så ville den nordiske efterkrigspolitik i militær henseende næppe længere være så passiv som i de sidste årtier — (hvoraf jeg tror at kunne slutte, at regeringerne og partierne dækker de mere løse forbindelser mellem politikerne og militæret; der findes jo også andre momenter, der taler for denne slutning). Den måde, hvorpå man går frem i Norge, anser han, såvel som den gamle, for „en storslået dumhed“, der desværre vil få den ulempe, at man i Norge vil behøve lang tid for at opnå den nødvendige forståelse af Tyskland.

I foreningen „Det frie Norden“ har general *With* holdt et foredrag, i hvilket han bekæmpede den gamle danske forsvarspolitik og betonede, at forsvarsvilje og nordisk samarbejde måtte være fremtidens løsen. I dag kunne det se ud, som om den nordiske enhed var slået sønder, og dog ville efter denne krig et nordisk folkeforbund være alle nordiske staters mål. Han tænkte hermed på svensk ledelse o. s. v. — hvoraf De vil se, hvorledes man tænker i militære kredse, og i hvilken ånd forhandlingerne forløber, i hvilke, som jeg tror allerede at have bemærket een gang, også norske militærpersoner deltager.

På lignende måde som indenfor de militære kredse foregår propagandaen indenfor de akademiske og overhovedet indenfor de intellektuelle kredse. Kendte lærere og professorer skyder sig mere og mere i forgrunden iblandt talerne på de „lukkede møder“, og deres optræden er „uangribelig“ på lignende måde som militærpersonernes, efter hvad de siger. Recepten ligner altid den, som dr. Vilh. la Cour har givet i „Grænsevagten“: Vi er nok europæere, men i første række danske. Vor statsform må være opbygget på dansk vilje og dansk erfaring. Måske kan dette standpunkt koste os adskillige økonomiske og udenrigspolitiske fordele, men heller ikke dette kan endnu nogen sige, thi de kendsgerninger, som betinger dette, har langt fra udviklet sig til ende.

Men selvom disse kendsgerninger allerede var givne, ville de ikke ændre noget i vor holdning. Man bevarer ikke sit sind frit uden at bringe ofre derfor. En dansk regering, der har til hensigt at revolutionere vort statsliv uden at tage hensyn til de indre krav, vil grave sin egen grav, selvom den ved sin politik opnår ydre fordele. På sådanne ydre fordele må der gives afkald, da man uden dem bevarer sit væsens rod-fæstede grundtræk; de er kun af meget ringe betydning. Vort folk vil aldrig anerkende en ordning, der ikke har sin oprindelse i dets frie vilje og ikke svarer til dets tradition og egen sjæl. Derfor kræver vi ikke blot tid til overvejelse, indtil rammerne for et nyt Europa er mere end et tankeeksperiment (!), vi kræver også, at vor egen statsform udbygges i overensstemmelse med vore egne ønsker og af vore egne folk. — Her har De hele regeringspolitikken.

Den 10. var der påny statsråd hos kongen. Den vigtigste grund var naturligvis de nye beskæftigelseslove etc. Af Alsing hørte jeg dog også, at ved siden af var „naturligvis som altid den politiske situation“ blevet drøftet. Han sagde til mig, at man havde fundet en *modus vivendi* med kronprinsen, der gjorde det muligt at klare sig uden direkte gnidninger. Heri skal Christmas Møller have haft fremtrædende del. Man havde også drøftet begivenhederne i Norge og de farer, som kunne fremkomme heraf for Danmark. Kongen gav, som han sagde til mig, i samtalens løb udtryk for en frygt, som var blevet forebragt ham fra militær side: der tales mere og mere om en mulig tysk krig mod Rusland. Sovjet selv regnede også hermed. Man nærrede nu i Stockholm frygt for, at Tyskland herunder måske ved at besætte henh. rende Sverige over ende og ved at besætte Ålandsøerne ville

gøre forsøg på også at tage fat på russerne nordfra. Ved at Narvik var blevet opgivet af englænderne, var Sverige een gang blevet skånet for en tysk-svensk konflikt; man var nu bange for, at den samme fare kunne dukke op for anden gang — navnlig hvis krigen varede længere og Rusland ikke mere roligt ville se på den tyske fremtrængen på Balkan. Alsing sagde til mig, at med henblik på denne situation kunne der også i Danmark i det mindste blive gjort et forsøg på at bringe nazisterne til roret. Han lod også forsigtigt skinne igennem, at Stockholm måske ikke eller sikkert ikke var uden føling med Rusland. (Han havde, tror jeg, sagt mig mere herom, hvis han havde vidst noget bestemt; det syntes mere at være rygter og formodning end en sikker kendsgerning. Alligevel —) Han anser det for givet, at Sverige nøjagtigt som Norge med våbenmagt vil sætte sig til modværge mod en tysk indmarch. For USA ville dette måske være en anledning til at stille sig på Englands side — hvilken formodning han forklarede vidtløftigt, men ikke interessant.

I går aften, altså lørdag aften, modtog jeg den lakoniske meddelelse fra den svenske gesandt, at udenrigsministeriet i Stockholm ikke havde tilladt min indrejse. (Jeg har i mellemtiden været endnu en gang hos Ekbladet, der jo afløses, da han bliver propaganda- leder i Stockholm). E. sagde til mig, at den lange tøven gjorde ham betænkelig; jeg måtte være forberedt på et afvisende svar. Jeg gav udtryk for min forundring, hvorefter han sagde til mig: „Det skal fra dansk side være blevet meddelt, at ingen vanskeligheder truede Dem fra det danske politis eller fra danske myndigheders side. Jeg prøvede så at få at vide, hvilken „dansk side“ det kunne have været, men forgæves). Indtil jeg så i dag, søndag, naturligvis mobiliserede alle pamperne og endelig via det socialdemokratiske partis sekretær Carlsson hørte, at det havde været — *Scavenius!* Det svenske udenrigsministerium havde hos ham forespurgt angående mig — om jeg var truet etc. —, og Sc. havde dertil svaret, at truet var jeg ikke, men at jeg ønskede at flytte til Stockholm, hvor jeg ville føle mig mere sikker. Dette havde nu ikke været tilstrækkelig grund for den svenske regering til at tillade mig indreisen! (Hvis dette senile æsel, der havde lovet mig at være mig behjælpelig overfor svenskerne, ikke kendte noget andet svar, burde han have spillet stum..)

I morgen skal jeg gøre endnu et sidste forsøg hos svenskerne — meget håb har jeg ikke, men det må gøres.

¹⁾ Med håndskrift er tilføjet: „Stauning“.

122.

Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. en sammenkomst hos direktør Knud Sthyr med deltagelse af trafikminister Gunnar Larsen, Frits Clausen m. fl.

18. oktober 1940.

18/10.

Notits til ministeren

Vedrører: Møde med minister Gunnar Larsen.

I hr. *Sthyr*s hjem mødtes vi (dr. Schwarzmann og jeg) den 17.10 om aftenen med minister Gunnar Larsen, dr. Frits Clausen og grosserer Boysen-Moeller. Samtalen drejede sig om to vigtige spørgsmål, nemlig danskernes mening om den økonomiske fremtid i de nærmeste måneder og indstillingen overfor det nuværende regime.

Gunnar Larsen repræsenterer følgende opfattelse: Han er overbevist om, at allerede indenfor de nærmeste uger vil et stærkt fald i levestandarden sætte ind, og det vil i vinterens løb trykke Danmarks levestandard ned til det tyske niveau. Han regner ikke med, at der til Danmark kan leveres mange råstoffer eller andre vigtige produkter som korn, jern og benzin. Som følge heraf imødeser han meget store vanskeligheder og udtalte, at en erklæret tyskvenlig regering ikke måtte belastes med disse vanskeligheder. Han er dog heller ikke tilhænger af, at statsminister *Stauning* og den nuværende regering får en længere levetid.

Derfor blev der af Larsen og Sthyr overfor dr. Clausen fremsat forslag om at møde et overgangskabinet med prins Aksel som statsminister med en vis velvilje. I dette kabinet skal der indrømmes de danske nationalsocialister to ministerposter til fri disposition. Clausen krævede betænkningstid angående dette forslag. I den kommende uge vil han give Gunnar Larsen og Sthyr svar.

Aftenen med de danske nationalsocialister i gesandtskabet har gjort et meget stærkt indtryk på regimet. I aften var der ministerråd. Man skal her, som det blev antydnet, have sonderet den mulighed at tage to nationalsocialister ind i samlingsregeringen som ministre, altså udvide koalitionen med nationalsocialisterne.

I går har der også, hvilket Gunnar Larsen fortalte mig, i udenrigsministeriet været et møde med pressens redaktører, hvor der overfor pressen blev gjort rede for mit overfor Kontorchef *Eskelund* meddelte standpunkt. Da hr. Sthyr sagde til mig, at der nu ville blive gjort alle anstrengelser for at give pressen det nødvendige loyale og forstående udseende, men samtidig spurgte mig om grundene til mine alvorlige bebrejdelser mod pressen, har jeg i meget bestemt form overfor ham udtalt, at jeg naturligvis ikke havde fremført sådanne anker udfra en forbigående ærgrelse, men at jeg selvfølgelig i det øjeblik, hvor jeg anså det for nødvendigt at indlede begrundede skridt, ville lægge et materiale på bordet, som måtte få en stærk virkning. Jeg havde atter og atter sagt til *Eskelund*, at jeg samlede på grunde til anker. Herunder havde jeg ikke blot samlet avisudklip, men også fået materiale om pressens indre indstilling, der talte et tydeligt sprog, i mine hænder. Sthyr gav udtryk for den bestemte opfattelse, at der ville ske en energisk omstilling. I den forbindelse kritiserede han kontorchef *Eskelund* på grund af hans rent negative indstilling og antydede, at der ville blive udpeget en ny person til positivt at bearbejde pressematerialet.

Med hensyn til spørgsmålet prins Aksel syntes Clausen at være af den opfattelse, at det var værd at overveje, om man ikke skulle give planen en vis tilslutning for således endelig at få Stauning bort. Prins Aksel ville dog ikke være i stand til at skabe en positiv regering. Han ville altså blive upopulær og ville derved svække kongens stilling i den danske befolkning. Dette var ud i fremtiden et moment, som man ikke uden videre burde vise fra sig.

K., den 18.10.40.

Meissner.

123.

Notits af legationssekretær H. Schwarzmänn ang. samtale med udenrigsminister Scavenius 17. oktober.

19. oktober 1940.

17/10.

AUSWÄRTIGES AMT

Dr. Schwarzmänn.

Berlin, den 19. oktober 1940.

*Hr. gesandt v. Renthe-Fink,
det tyske gesandtskab,
København.*

Højtærede hr. gesandt!

Hoslagt tilsender jeg Dem en kort notits om samtalen med minister Scavenius.

Jeg sender gennemslag til gesandt Luther og gesandt v. Grundherr.

Jeg har ikke udarbejdet noget notat om drøftelserne om aftenen hos hr. Sthyr, da jeg tør antage, at de dør førte samtaler allerede er blevet refereret for Dem af hr. Meissner.

Heil Hitler!

Deres hengivne

H. Schwarzmänn.

SCHWARZMANN.

Notits

angående samtale med udenrigsminister Scavenius den 17. oktober 1940

Med gesandt v. Renthe-Finks godkendelse havde jeg torsdag den 17.10.1940 en omtrent 1 time lang samtale med udenrigsminister Scavenius.

Jeg havde indtryk af, at Scavenius i sammenligning med tidligere gjorde et temmelig resigneret indtryk. Dette må sandsynligvis føres tilbage til den strandede plan om toldunionen, som han tillige med Gunnar Larsen havde givet sin fulde støtte.

Scavenius forsøgte tydeligt under samtalen at lægge sig så lidt fast som muligt.

Af hans udtalelser forstod jeg, at han på det nøjeste var orienteret om de sidste dages samtaler og begivenheder. Han understregede, at Klausen-bevægelsen ikke havde tilstrækkelig mange tilhængere, og mente, at det i gunstigste tilfælde kun kunne dreje sig om 10 % af vælgerne. På mit svar, at, såvidt det var mig bekendt, havde dog netop i den seneste tid navne med god klang bekendt sig til bevægelsen, svarede han, at dette ikke var ham bekendt.

Scavenius kom så temmelig udførligt ind på spørgsmålet om toldunionen. Han beklagede, at planen den gang ikke var kommet i stand. Han tilføjede, at det havde været meget vanskeligt for danskerne at afslutte en rammeoverenskomst uden at vide, hvilke virkninger den ville få i praksis. Han spurgte så, om Tyskland stadig var parat til at forhandle med Danmark ang. spørgsmålet om en toldunion. Han foreslog den omvendte forhandlingsvej: Først skulle man ventilere spørgsmålet blandt det praktiske livs folk (industri, håndværk og landbrug), og efter afslutningen af sådanne forhandlinger skulle der på grundlag heraf afsluttes en rammetraktat. Scavenius lod dog skinne igennem, at han heller ikke ved denne fremgangsmåde var sikker på, at en sådan plan ville lykkes. (Hr. Sthyr havde kort forinden udtrykt sig mere positivt overfor mig).

Mine indvendinger, at denne usikkerhed dog var et bevis for, hvor lidt den nuværende regering og dens tilhængere i virkeligheden var rede til et intensivt samarbejde, hvilket jo også daglig blev åbenbart i pressen, i radioen og i partitaler, førte samtalen ind på mulighederne for en omdannelse af regeringen. Scavenius indrømmede, at statsminister Stauning i den sidste tid var blevet gammel; han troede dog ikke, at han ville være let at erstatte, da han stadig havde stor indflydelse på arbejderne.

Om sig selv udtalte Scavenius, at hans stilling og hans navn i den sidste tid havde lidt i offentlighedens omdømme. Man brændemærkede ham som landsforræder og som germanofil, da han i for høj grad var gået ind for samarbejdet med Tyskland.

Scavenius ville ikke tage nogen klar stilling med hensyn til sin deltagelse i en eventuel omdannelse af regeringen. Jeg havde indtryk af, at han ikke stod helt afvisende overfor forhandlinger med Klausen. Han ville imidlertid med sine bemærkninger om sin egen person dog give tillende, at man fra tysk side ikke burde gøre sig altfor store illusioner om hans popularitet indenfor et Klausen-kabinet.

Berlin, den 17. oktober 1940.

sign. Schwarzmann.

124.

Telegram fra Renthe-Fink ang. befæstningsanlæg på Bornholm og i Hanstholm.

21. oktober 1940.

Strengt hemmeligt!*Skal stedse opbevares under lukke.***Telegram¹⁾**
(hemmelig kode)København, den 21. oktober 1940 kl. 18,10.
Modtaget: — 21. — — 18,30.

Nr. 1148 af 21.10.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. 863*) af 15. oktober.

Jeg har i fortrolighed erfaret, at det fra tysk side påtænkes at opføre befæstningsanlæg på øen Bornholm og i Hanstholm. Hertil skal anvendes ca. 3 000 medlemmer af organisationen Todt. Henstiller, at jeg i givet fald bemyndiges til i forvejen at underrette den danske regering om planen, for at forkerte politiske fortolkninger kan forebygges, og for at danske myndigheders uundgåelige medvirken i tekniske spørgsmål (indkvartering o. s. v.) kan sikres.

Det er selvfølgelig udelukket, at dansk samtykke indhentes.

Renthefink.

*) Parti 599 hemmeligt.

¹⁾ Med håndskrift er påført: „haster“.

125.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. mulighederne for DNSAPs overtagelse af regeringsmagten i Danmark.

22. oktober 1940.

Hemmelig!*Afskrift.*DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE*København, den 22. oktober 1940.*

Nr. D.Pol. 3/624.

Indhold: De danske nationalsocialisters magtovertagelse.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

I.

Den 9. april 1940 ydede Danmark ikke nogen modstand overfor vore troppers indmarch, men indstillede sig på det uundgåelige. Det ville dog være urigtigt heraf at slutte, at den danske regering og det danske folk allerede er villige til af de magtpolitiske forhold

i Europa af sig selv at drage de udenrigs- og indenrigspolitiske konsekvenser, som melder sig for Danmark. Ganske vist har Scavenius, da han under indtryk af vore heldige resultater i Frankrig i begyndelsen af juli måned blev gjort til udenrigsminister, gjort et forsøg på at indlede en politik, der går ud på en snæver tilslutning til Tyskland på det økonomiske område; hans program er imidlertid strandet på de toneangivende politiske og økonomiske kredses modstand mod toldunionen. Medens stemningen overfor os endnu i besættelsens første måneder var forholdsvis venlig, er den blevet meget dårligere i de sidste måneder. Regeringen kan ikke frikendes for ansvaret for dette omsving i stemningen; tværtimod må der mod den rettes den bebrejdelse, at den til trods for, at det ikke manglede på formaninger fra vor side, ikke har gjort noget afgørende for positivt at påvirke den offentlige mening i landet. Ganske vist har ikke blot regeringen, men også den danske radio samt pressen til syvende og sidst altid føjet sig efter vore ønsker. Men man kunne blot altfor ofte læse mellem linierne, at det ikke drejede sig om, at man frivilligt slog ind på en ny linie, men om opfyldelsen af tyske krav. Iøvrigt sørgede en fra officiel dansk side på utilstrækkelig måde bekæmpet hviske- og løbeseddelpropaganda for at forstærke dette indtryk hos folket. Betegnende er, at regeringen Stauning tolererede en mand som den tidligere handelsminister Christmas Møller, der utilsløret drev en tysk fjendtlig politik, som kabinetsmedlem og først fjernede ham efter tryk fra vor side. Den har overhovedet ladet det mangle på den gennemgribende reform i besættelsen af de førende politiske poster i landet, som var uundgåelig, hvis man ville foretage en ærlig orientering i retning mod Tyskland. I det hele forfølger den danske regering til trods for sine bedrydelser om det modsatte en konjunkturpolitik, som går ud på at undgå, at man lægger sig principielt fast, så længe den tyske sejr i dens øjne endnu ikke er definitivt fastslået.

En ændring i den nuværende danske regerings holdning kan ikke ventes, fordi den for så vidt lider af en indre modsigelse, idet den på den ene side ganske vist har en vis forståelse af nødvendigheden for en udenrigspolitisk tilpasning til det tyske rige, men på den anden side dog savner enhver virkelig beredvillighed til at bringe landets politiske liv i harmoni med de i Tyskland herskende grundsætninger. Efter mit skøn består der, så længe den nuværende regering er ved roret, ingen mulighed for at opnå, at Danmark oprigtigt og snævert knytter sig til Tyskland.

II.

Indenfor de i dag i det danske folk bestående politiske organisationer er det kun de af dr. Fritz Clausen ledede nationalsocialister, som med energi og ansvarsbevidsthed går mod strømmen og med anerkendelse af det tyske førerskab åbent går ind for Danmarks indordning i det storgermanske rum. Det er i den sidste tid ubestrideligt lykkedes for dem at opnå en talmæssigt og politisk større betydning. Imidlertid er de til trods herfor endnu ikke stærke nok til at overtage magten uden afgørende hjælp fra os. Dr. Clausen har nu i disse dage henvendt sig til mig for at anmode om denne hjælp, da han frygter, at hans parti vil blive knust af den tiltagende tysk fjendtlige stemning, såfremt det nuværende regeringssystem ikke styrtes indenfor overskuelig tid. De økonomiske vanskeligheder på den ene side og den officielle svaghed overfor den underjordiske propaganda på den anden side måtte uvægerligt føre til, at den almindelige stemning mod Tyskland og dermed også mod de danske nationalsocialister blev yderligere skærpet. Ved en udsættelse af magtovertagelsen ville der for DNSAP opstå en krise, hvis resultat i dag endnu ikke kunne overskues.

Dermed fraveg dr. Clausen den hidtil fulgte politiske linie. Denne gik som bekendt ud på først da at gribe magten, når den økonomiske og sociale udvikling var nået til et lavpunkt og følgelig det nuværende regimes svigten ikke længere kunne tilsløres. Da ville der for den nye nationalsocialistiske regering have frembudt sig udsigt til med tysk hjælp at hidføre en afgørende ændring, som ville have sikret den de brede massers anerkendelse og sympati. Nu anser dr. Clausen det for rigtigere at overtage regeringen så hurtigt som overhovedet muligt. Han mener, at han ved en række øjeblikkelige foranstaltninger, i forbindelse med en intensiv propaganda, bedre kan mestre de uden tvivl alvorlige økonomiske vanskeligheder, end det er muligt for den nuværende danske regering. Dr. Clausen er overbevist om et heldigt resultat selv i tilfælde af, at det på grund af krigens behov ikke straks skulle være muligt for Tyskland at yde Danmark virksom økonomisk hjælp.

Jeg er med dr. Clausen enig i, at det er ønskeligt, at han overtager magten hurtigst muligt. Indsættelsen af en nationalsocialistisk regering ved hjælp af os er dog i betragtning af de nuværende forhold i Danmark en tungtvejende foranstaltning, hvorved vi overtager et stort politisk ansvar. Jeg er derfor af den opfattelse, at en tilstrækkelig økonomisk støtte til den nye regering i alle tilfælde må være sikret *i forvejen*, fordi der i de kommende vintermåneder i Danmark vil indtræde en nødsituation, under hvilken ingen dansk regering kan bestå uden hjælp udefra. Dette gælder i særdeleshed for en regering, som først må skaffe sig en basis i landet, og som kommer til magten ikke så meget på grund af en organisk indrepolitisk udvikling som under de udenrigspolitiske forholds pres. Hos den overvejende del af landbobefolkningen vil en nationalsocialistisk regering kunne regne med forståelse, hvis det lykkes for den ikke blot at bevare de højere priser for landmændene, men også til trods for krigstiden som modydelse herfor at levere dem de livsnødvendige forbrugsgoder. De under systemet Stauning hidtil privilegerede danske arbejdere vil derimod foreløbig stå afventende og skeptisk, tildels endog fjendtligt overfor nationalsocialisterne. Men de vil kunne vindes, hvis man fritager dem for bekymringen for, at deres arbejdsmuligheder indskrænkes, og at det, som de socialt har opnået, kommer i fare. Dr. Clausen må vente at blive afvist af de konservative kredse i landet, navnlig af det nationale borgerskab. Her vil momenter som det nordslesvigske spørgsmål, bevarelse af landets ydre suverænitet og af symbolerne herfor, fremfor alt af et eget forsvar, spille en afgørende rolle.

III.

Af den foran skildrede situation fremgår efter min mening, at bestemte politiske og økonomiske forudsætninger må være opfyldt, inden dr. Clausen overtager magten i Danmark. Alt efter som vi er i stand til eller efter de politiske forholds stilling villige til før eller senere at skabe disse betingelser, bør vor fremtidige taktik indrettes.

For at DNSAP straks kan gribe magten, hvorved jeg forudsætter, at nationalsocialisternes regeringsovertagelse ikke skal ske ved hjælp af et statskup, men ad legal vej, kræves der medvirken af kongen, som ikke blot i sin egenskab af statsoverhoved, men også takket være sin i den sidste tid tiltagende personlige anseelse betyder en væsentlig faktor i dette politiske spil. Som bekendt afviser kongen i dag nationalsocialisterne og navnlig dr. Clausens person. Det er dog muligt, selvom det ikke er sikkert, at han vil give efter for et stærkt tysk tryk, såsnart han erkender, at han ellers bringer sin trone og sit dynasti i fare. Vi må dog også være forberedt på det tilfælde, at kongen vægrer sig ved at overdrage dr. Clausen at danne regering og lader det komme til en statskrise.

Forud for et skridt hos kongen må gå en aktion for at ryste den nuværende regerings stilling. Dette må på den ene side ske ved formålstjenlig propaganda, men i hovedsagen ved en følelig skærpelse af det tyske riges officielle holdning overfor regeringen Stauning, som om nødvendigt måtte forstærkes indtil en formel mistillidserklæring. Jo stærkere det bringes til kabinettet Staunings bevidsthed, at det har tabt vor tillid og derfor heller ikke kan regne med vor virksomme støtte til at afhjælpe Danmarks vanskeligheder, jo snarere vil statsministeren af sig selv være rede til at træde tilbage fra regeringen. Vort krav til kongen om at betro regeringsdannelsen til dr. Clausen vil så støtte sig på konstateringen af, at det hidtidige politiske system i Danmark ikke har opfyldt de forudsætninger, som selvfølgelig lå til grund for den den 9. april erklærede garanti for suveræniteten og integriteten, og at disse kun kan opretholdes, hvis ledelsen af regeringsforretningerne lægges i hænderne på en mand, hvis ideologiske og almenpolitiske indstilling overfor os garanterer for, at Danmarks snævre venskabelige tilknytning til riget nu gennemføres energisk og loyalt.

IV.

Skulle der i forbindelse med krigsbegivenhederne eller ud fra andre politiske overvejelser være anledning til at se bort fra en øjeblikkelig løsning, måtte man slå ind på en mellemvej. I så henseende foreligger der den mulighed fremdeles at tolerere regeringen Stauning indtil et tidspunkt, der er os belejligt, uden imidlertid at give den lejlighed til at styrke sin stilling i folket. En anden vej vil være dannelsen af en overgangsregering — naturligvis uden officiel tysk medvirken —, i hvilken visse nøglestillinger må besættes med national-

socialister. Denne tanke er allerede flere gange blevet ventileret af danske politiske kredse overfor DNSAP. Om man skal foretrække en overgangsregering eller tolerere kabinettet Stauning, henholdsvis en anden regering uden nationalsocialistisk deltagelse, er et spørgsmål, som ikke på forhånd kan besvares.

Da den indrepolitiske udvikling trænger til en klaring, anmoder jeg om, at der snarest muligt træffes en principiel afgørelse om, hvilken politisk linie der skal følges.

Som noget selvfølgelig ønsker jeg at betone, at hvorledes de indrepolitiske forhold i Danmark end måtte forme sig, kan der aldrig opstå fare for værnemagtens interesser. Vi råder til enhver tid over de fornødne pressions- og magtmidler for i alle tilfælde at gøre os gældende.

sign. v. **Renthe-Fink.**

126.

Notits af presseattaché Gustav Meissner ang. samtale 25. oktober med trafikminister Gunnar Larsen m. fl.

26. oktober 1940.

Notits til ministeren

Vedrører: Samtale med minister Gunnar Larsen,
direktør Sthyr, dr. Clausen og kontor-
chef Peschard.

I samtalen om den indrepolitiske situation i Danmark, som fandt sted med foran nævnte danske personligheder om aftenen den 25.10. d. å., deltog fra tysk side Oberführer Kanstein, dr. Schwarzmänn og jeg.

Navnlig direktør Sthyr kom tilbage til spørgsmålet, om dr. Clausen ville anerkende et kabinet prins Axel og medarbejde i dette. Dette kabinet skulle være et overgangskabinet og bane vejen for en senere nationalsocialistisk regering.

Dr. Clausen afviste ikke tanken, men lod tydeligt forstå, at han og hans parti ikke ville repræsenteres i et sådant kabinet. Han ville dog ikke lægge hindringer i vejen for bestræbelserne for at afløse kabinettet Stauning med et andet kabinet, hvis man garanterede ham, at hans parti ville få fuld politisk arbejdsfrihed, og hvis der blev givet amnesti for alle i fængslerne siddende nationalsocialister.

Direktør Sthyr præciserede senere den måde, på hvilken man tænker sig at bringe et kabinet prins Axel i stand. Herefter vil man først forhandle med de 4 store partier og via disse partier formå den nuværende regering Stauning til at træde tilbage. I det ny kabinet, der skal dannes, skulle så andre repræsentanter for de gamle partier tages med ind, f. eks. fra socialdemokraterne overborgmester Christensen etc.

Efter Sthyr's udtalelser er der allerede i nogen tid af Scavenius og Gunnar Larsen blevet arbejdet på en sådan plan. Man har til hensigt foruden de gamle partier også at tage nationalsocialisterne med ind med een eller to ministre for således at hindre faren for en opposition mod et kabinet prins Axel.

Sthyr syntes at være overbevist om, at kongen vil danne et sådant kabinet.

På mit spørgsmål om, hvor lang tid man skulle bruge for at omsætte den fremsatte idé i praksis, sagde Sthyr, at man regnede med nogle uger.

Gunnar Larsen indrømmede, at regeringens program for at skabe arbejdsmuligheder ikke vil være gennemførligt, og at det allerede om kort tid må vise sig, hvor store vanskelighederne var. Kontorchef Peschard sagde, at han ved det danske samarbejde med Tysk-

land om økonomiske spørgsmål stødte på så store vanskeligheder, som blev fremkaldt ved Industrirådets og købmændenes holdning, at han kun kunne holde den gående i 4 uger.

Herefter kom samtalen ind på spørgsmålet, om det ikke ville være langt mere praktisk, hvis Gunnar Larsen og Scavenius ville træde ud af det nuværende kabinet og således tvinge det til at drage konsekvensen deraf. Sthyr svarede, at man ikke godt kunne gøre dette, fordi man nu allerede var gået i gang med den foran skildrede løsning og havde bundet sig til dette arbejde.

Jeg stillede mig meget skeptisk med hensyn til spørgsmålet, om kongen i denne vanskelige tid vil gøre en prins til statsminister og således indblande kongehuset i den indre politik. Jeg sagde også, at det var kommet mig for øre (henvisning til samtale mellem prins Axel og direktør Krafft) — at Axel ikke tænkte på før krigens afslutning at give sig af med politik. Sthyr benægtede imidlertid begge dele og gav udtryk for sin overbevisning om, at såvel kongen som prins Axel var villige.

Senere havde jeg under hjemkørslen atter lejlighed til overfor Sthyr og Gunnar Larsen at rejse spørgsmålet om en løsning ved, at Larsen og Scavenius trådte tilbage. Sthyr er dog blevet betænkelig ved løsningen prins Axel og bad derfor om i den kommende uge endnu en gang at måtte tale med mig.

Iøvrigt sagde Clausen gentagne gange, at hans parti nu ville føre kampen til bunds. Man havde dokumenter om begivenhederne den 8. april, f. eks. om at Munch på denne dag havde opsøgt den engelske gesandt, at der var givet befaling til at rømme Langelinie, at minebevogtningsbådene var blevet trukket tilbage efter ordre, at der havde været et dunkelt samspil med englænderne, og at man ved den symbolske modstand ved sydgrænsen unødigt havde ofret de 13 soldaters liv. Dette materiale, som af generalkommandoen blev anerkendt som rigtigt, ville han offentliggøre i et skrift og således være i stand til at give Stauning dødsstødet.

København, den 26.10.1940.

Meissner.

127.

Notits af legationssekretær H. Schwarzmänn ang. samtale 25. oktober med trafikminister Gunnar Larsen m. fl.

28. oktober 1940.

Hemmelig!

SCHWARZMANN.

Notits

om samtaler under mit ophold i København fra den 24.10 til 26.10.1940, navnlig om en samtale fredag den 25.10., ved hvilken var tilstede:

fra tysk side:

Obergruppenführer Kanstein,
legationssekretær Meissner,
dr. Schwarzmänn;

fra dansk side:

dr. Fritz Clausen,
minister for offentlige arbejder Gunnar Larsen,
direktør Knud Sthyr,
kontorchef Peschard.

Larsen og Sthyr havde siden sidste møde yderligere forberedt den dengang for dr. Clausen forelagte plan om at danne en „overgangs“-regering med prins Axel som ministerpræsident.

Som jeg ved en senere lejlighed hørte herom fra Sthyr, har Larsen allerede talt med prins Axel om denne regeringsdannelse. Han skal nu være rede til at danne en „overgangs“-regering, og kongen skal have givet sit foreløbige samtykke. (Sthyr's meddelelse er i strid med oplysninger, der går ud på, at kongen ikke vil godkende et prins Axel-kabinet.) I „overgangs“-regeringen skal nationalsocialisterne være repræsenteret ved 1—2 poster.

Spørgsmålet om, hvilke poster nationalsocialisterne skal beklæde, blev ikke berørt. Det skal dog stå fast, at udenrigsminister v. Scavenius og minister for offentlige arbejder Gunnar Larsen skal gå over i det nye kabinet.

Clausen udtalte sig ikke om, hvorvidt hans parti er villigt til at deltage i denne omdannelse af regeringen. De krav, han stillede som partifører, var:

- 1) fuldstændig, uhindret partivirksomhed i enhver henseende,
- 2) amnesti for de arresterede og straffede nationalsocialister.

Den overgangsregering, som kan dannes i løbet af de nærmeste 14 dage, skal efter Larsens og Sthyr's oplysninger bane vejen for en Clausen-regering og skal fungere 4—6 måneder.

Af Larsens og Sthyr's udtalelser kunne man slutte, at denne plan er alvorligt ment. Men det tør vel ikke antages, at denne opfattelse deles i almindelighed.

Faren for Clausen-bevægelsen ved en sådan løsning ligger i, at denne overgangsregering i videste omfang vil efterkomme de tyske ønsker. Det blev f. eks. allerede nævnt, at den nye regering straks internt vil genoptage toldunionsplanen, og at der må regnes med, at man når at afslutte toldunionen. Ligeledes skulle pressens illoyale forhold ophøre; tysk-fjendtlige udtalelser som Christmas Møllers skulle forhindres.

Ved en sådan holdning kan luven naturligvis blive taget fra nationalsocialisterne, der går ind for et åbent samarbejde med Tyskland. Dette vil være ønsket hos kongehuset og også hos de medlemmer af overgangsregeringen, der i tilsagn til Tyskland ser et mindre „onde“ end et Clausen-kabinet. Den slutning er nærliggende, at prins Axel overhovedet ikke vil deltage i en regering, hvis han ikke tror på, at han ved sin medvirken fjerner „Clausen-faren“.

Clausen har vel på grund af frygt for noget sådant endnu ikke kunnet tilsige sin deltagelse i et prins Axel-kabinet, som vil tvinge ham ud af hans hidtidige oppositionsstilling.

Berlin, den 28. oktober 1940.

sign. Schwarzmänn.

128.

Notits (anonym) ang. de danske nationalsocialister.

[November 1940].

De danske nationalsocialister

søger i dag at hygge deres egne partimæssige kartofler. De bekæmper systemet. De skælder ud, men har endnu ikke ydet noget positivt arbejde. De har endnu ikke stået deres prøve, for ikke at tale om vist sig modne til en drastisk handling. Deres tyskvenlighed har øjensynlig sit udspring i ønsket om at udnytte konjunkturerne og lade sig løfte i sadlen af tyskerne. Derefter hører deres tyskvenlighed straks op og viger — svarende til deres nationale program — nødvendigvis pladsen for en frontstilling mod Tyskland. Deres kamp mod den udvidede regering og dens økonomisk famlende forsøg lyder bestikkende og skaber dem til-

hængere, folk, der er med til at skælde ud, men det ses ikke, hvorledes en anden regering bedre skulle have løst problemerne — udenrigspolitisk bestemt ikke! Det er derfor urigtigt, når de danske nationalsocialister fremsætter og stadig gentager det postulat, at regeringen har tabt befolkningens tillid. Såvidt det kan ses, står flertallet af befolkningen fra venstre til højre bag den udvidede regering, selvom det også sker udfra en trang til at vise disciplin overfor uvisse tilstande eller udfra den faktiske fornemmelse af manglen på noget bedre. Et valg på dette tidspunkt ville ikke bringe de danske nationalsocialister væsentlige eller endog afgørende gevinster, snarere status quo. Grunden: den danske nationalsocialistiske bevægelse savner en eller flere fremragende personligheder, den savner autoritet, den savner mulighed for at overbevise de brede masser om sine evner! Og i folket mangler den almindelige nød og fortvivelse, der er nødvendig for en organisk voksende sjælelig omstilling.

129.

Telegram fra Renthe-Fink ang. statsminister Staunings tale

3. november i Aarhus.

4. november 1940.

Telegram

(åbent)

Det tyske gesandtskab, København, den 4. november 1940 kl. 19,05.
Modtaget: — 4. — — 19,45.

Nr. 1198 af 4. 11.

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 1043*) af 22. september samt til gesandterne von Grundherr og Luther, presseafdelingen.

Statsminister Staunings tale i går på et socialdemokratisk møde i Aarhus holdt sig i almindelighed indenfor de samme rammer som hans udtalelser på den socialdemokratiske partikongres den 21. september. Hovedpunkter er meddelt pr. telefon til presseafdelingen og gennem DNB. Stauning behandlede mere indgående end hidtil det fremtidige forhold til Tyskland, idet han konstaterede, at Danmarks fremtidige forbindelser med verden muligvis ville blive mindre omfattende end tidligere, og at Tyskland ville blive den nærmeste og mest betydningsfulde forbindelse. Det var sandsynligt, at der ville blive etableret en snævrere økonomisk forbindelse med Tyskland, måske efter særlige aftaler, der ville kræve visse ofre fra dansk side, hvilket dog var af underordnet betydning, når blot de ved Danmarks besættelse givne løfter blev respekteret af Tyskland. En stærk nervøsitet kom for dagen i Staunings fornyede angreb på den nationalsocialistiske fornyelsesbevægelse, som blev bebrejdet, at den ville indføre udenlandske systemer, hvilket var umuligt ad legal vej. Også denne sidste tale af Stauning er en forsvarstale for det socialdemokratiske parti og viser ingen positiv linie for fremtiden. Det er dog bemærkelsesværdigt, at han for første gang åbent henviste til muligheden af økonomiske sær aftaler med Tyskland. Øjensynlig tænker han hermed på atter at puste liv i den allerede tidligere af Scavenius ventilerede idé om en toldunion, så at sige som betaling for, at Danmarks uafhængighed, indbefattet dets nuværende regime, respekteres. Det er karakteristisk, at „Nationaltidende“, de konservative chauvinisters organ, bemærker, at Staunings udtalelser blev fremsat uden hans ministerkollegers billigelse.

Renthe-Fink.

*) ved Pol VI

Brev fra understatssekretær Martin Luther ang. finansiel støtte til DNSAP.**14. november 1940.****Hemmeligt!***D.III.175.h.*

GESANDT LUTHER

*Berlin, den 14. november 1940.**Kære hr. v. Renthe-Fink!*

Jeg modtog i går Deres telegram nr. 1230, i hvilket De meddeler, at de til legationssekretær Meissners særlige propagandaopgaver bevilgede midler er opbrugt. De anmoder om fuldmagt til at stille yderligere midler til rådighed, foreløbig indtil 300 000 kr.

Da sagen naturligvis må forelægges rigsudenrigsministeren, vil jeg være Dem taknemlig for en indberetning om, til hvilke formål og med hvor store beløb i hvert enkelt tilfælde de hidtil bevilgede midler er blevet anvendt, og hvor store beløb der efter Deres opfattelse yderligere må stilles til rådighed. Jeg anmoder Dem gøre indberetningen ret udførlig, så jeg direkte kan aflægge referat til rigsudenrigsministeren.

Med venlige hilsener og

Heil Hitler!

forbliver jeg Deres

sign. **Luther.**¹⁾

¹⁾ Dokumentet bærer følgende påtegning:

„D III
Henlægges
Beløbet er i dag bevilget
Bedes meddelt R
Luther
18/12“.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. finansiel støtte til DNSAP.**20. november 1940.****Hemmelig!***Gennemslag.*

DET TYSKE GESANDTSKAB

*København, den 20. november 1940.**D Pol 3/624*

Ad telegraf. instruks nr. I. V. IV. København af 7.8.40
og i tilslutning til telegr. indberetning nr. 1230 af 11.XI.40.

Indhold: Støtte til den nationalsocialistiske propaganda i Danmark.

3 kopier.

Dokumentation.

*Til Auswärtiges Amt
v/ hr. gesandt Luther,
Berlin.*

Det danske nationalsocialistiske arbejderparti har siden slutningen af september i år drevet en intensiv propaganda med henblik på følgende to opgaver:

- A) et planmæssigt undermineringsarbejde mod regimet i presse, pjecer og på møder.
 B) agitation for en nyorientering i dansk politik dels indadtil og dels i forbindelse med kontinentet i presse, brochurer, pjecer og ved plakatpropaganda.

Til denne propaganda har DNSAP siden slutningen af september i henhold til nedenstående opstilling anvendt kr. 540 092,98.

1) Udbygning af den nationalsocialistiske presse.

Som en første betingelse for en intensiveret propaganda har man anset det for påkrævet at udbygge den nationalsocialistiske dagspresse. Dette er sket ved anskaffelse af en rotationspresse tillige med andre tekniske hjælpemidler som sættemaskiner, smelteovne støbemetall etc.

Lige så vigtig var ansættelsen af kendte danske fagjournalister ved bladets redaktion. Fra det store konservative blad „Berlingske Tidende“ fik man 5 nye medarbejdere, fra „Nationaltidende“ 1 medarbejder og fra „Politiken“ yderligere en.

Dagbladet „Fædrelandet“ er så sent som ved udgangen af 1939 flyttet fra provinsen til København og begyndte sit arbejde i den danske hovedstad med et læserantal på 4 000. Indtil september 1940 har bladet vel været i stadig fremgang, men tekniske og redaktionelle mangler har hindret det i at slå rigtigt igennem. I tiden fra 1. januar 1940 til 15. september 1940 steg antallet af faste abonnenter fra 4 000 til godt 12 000.

Efter en teknisk og redaktionel modernisering er det i de sidste uger lykkedes „Fædrelandet“ at bringe antallet af faste læsere op på 23 000. Der kan således konstateres en tilgang på godt 10 000 læsere.

Ligeledes har DNSAP benyttet sig af de foreliggende gunstige omstændigheder til at starte et middagsblad i København. Den 15. oktober udkom første nummer af „Middagsbladet“, der har karakter af et boulevardblad beregnet for løssalg. Efter godt en måneds levetid er det lykkedes dette blad at nå et fast salg på godt 7 000 eksemplarer. Det ventes, at bladet i løbet af de nærmeste uger kommer op på 10 000—12 000 faste abonnenter.

Foruden disse to dagblade er ugebladet „Nationalsocialisten“ blevet udbygget; desuden bliver ugebladet „Nation“ udgivet som camoufleret nationalsocialistisk organ, et ugeskrift for de nationalsocialistiske faggrupper er startet samt tidsskriftet „Det nye Europa“ og et studenterblad.

Sammenfattende kan man fastslå, at den nationalsocialistiske propagandaaktivitet m.h.t. pressen har bragt gode resultater.

2) Agitation ved brochurer og pjecer.

Til belysning af DNSAPs positive mål har man som led i propagandaen udarbejdet særlige brochurer og pjecer, af hvilke eksemplarer er vedlagt denne rapport. Disse brochurer er dels blevet tilsendt samtlige danske husstande, dels distribueret indenfor bestemte brancher. Siden 1. oktober er følgende brochurer udsendt:

1) Brochuren „Vi lægger Roret om“, trykt i næsten alle danske aviser i et antal af	1 150 000	ex.
2) Brochuren „Nye Mænd paa Broen“	1 150 000	-
3) Brochuren „Han er Manden“	1 150 000	-
4) Brochuren „Til Landbruget“	50 000	-
5) Brochuren „Til Handelsstanden“	50 000	-
6) Brochuren „Til Engroshandelen“	50 000	-
7) Brochuren „Til særlige Kredse“	50 000	-
8) Brochuren „Til Studenterne“	10 000	-
9) Brochuren „Til Militæret“	10 000	-
10) Pjecen „Som vi saaede“	30 000	-
11) Pjecen „Den fulde Sandhed“	100 000	-

Der er således ialt trykt og udsendt. 3 800 000 ex.

3) *Plakatpropaganda.*

Plakatpropagandaen har på samme måde haft til opgave ved stadig skiften at appellere til befolkningen over hele landet i en klar og positiv form. Følgende plakater er siden 1.10. blevet opslået i alle danske byer og bymæssige bebyggelser:

1) Plakaten „Vi lægger Roret om“	20 000	ex.
2) Plakaten „DNSAPs Kurs“	20 000	-
3) Plakaten „Nye Mænd paa Broen“	20 000	-
4) Plakaten „Med Dannebrog i Toppen“	20 000	-
5) Plakaten „Vi viser Vejen“	20 000	-
6) Plakaten „Vi sørger for Fremtiden“	20 000	-

Samtlige plakater er til dokumentation vedlagt denne rapport.

4) *Annoncekampagne.*

I en del af provinspressen og i københavnske distriktsblade, der omdeles til samtlige husstande, blev der samtidig med plakatpropagandaen indrykket annoncer, som i populær form agiterede for Danmarks fremtid og DNSAPs mål. Det drejede sig om hel- eller halvsides annoncer, som ved deres opsætning måtte fange alle læsers opmærksomhed. Alt i alt kan man regne med, at annoncerne i København er fremkommet i et samlet oplag på 200 000 og i provinsen godt 100 000. Annonceeksemplarer er ligeledes vedlagt rapporten. Det drejer sig om følgende annoncer:

- 1) „Se om føje Aar“
- 2) „Staa fast, naar Taarnene falder“
- 3) „Danmarks Vej“
- 4) „Vaj højt, vaj stolt“
- 5) „Han er den stærkeste“.

5) *Agitation blandt arbejderne.*

De nationalsocialistiske faggrupper, der er organiseret med NSBO som forbillede, har i de sidste uger haft særlig stærk tilgang. Tilgangen af nye medlemmer kan anslås til godt 3 000 arbejdere. Også for disse organisationer er der agiteret ved hjælp af pjecer. Følgende pjecer (vedlagt rapporten til dokumentation) er blevet uddelt:

1) „Tusinder af Arbejdere slutter sig sammen“	50 000	ex.
2) „Den nye Tid“	50 000	-
3) „De nationalsocialistiske Faggrupper“	50 000	-

6) *Plakatreklame for den nationalsocialistiske dagspresse.*

For at gøre såvel „Fædrelandet“ som det nye „Middagsbladet“ kendt i videst mulig udstrækning, er en række plakater blevet trykt og opslået overalt i landet. Et eksemplar af hver plakat medfølger til dokumentation. Det drejer sig om følgende plakater:

1) „Det gamle Navn, det nye Blad“	10 000	ex.
2) „Vi viser Vejen“	10 000	-
3) „Det nye Middagsblad“	10 000	-
4) Pjecen „En Avis i Fremgang“	50 000	-

7) *Oprettelse af et bogforlag.*

Med henblik på den intensiverede propaganda har DNSAP erhvervet en trykkeri-virksomhed med fladtrykspresse, der ikke blot har muliggjort den billigst mulige udførelse, men også danner grundlag for en nyoprettet forlagsvirksomhed „Nordiske Forfatters Forlag“. Forlaget har allerede en del bøger under forberedelse, f. eks.:

- 1) „Nationalsocialismen“ af H. C. Bryld
- 2) „Den unge Grundtvig“.
- 3) „Det tyske Riges Tilblivelse“ af Louis v. Kohl.
- 4) „Tysklands Hjemmefront — den egentlige Siegfried-linje“ af Wolff-Jørgensen.

De hidtidige udgifter til denne propaganda andrager kr. 540 092,98 og fordeles sig på følgende poster:

1)	Køb af Trinitatistrykkeriet	35 000,00	kr.
2)	Agitationsmidler til rådighed for propagandaafdelingen i provinsen ..	45 000,00	-
3)	Lokaleleje og lignende midler til rådighed for hovedkontoret	40 000,00	-
4)	Trykkerimaskiner	17 354,95	-
5)	Produktion, tegninger, klicheer, fotos	31 299,89	-
6)	Plakater, plakatafgifter, propagandamateriale, adresse materiale etc. .	31 351,08	-
7)	Administration, husleje, inventar, lønninger og kontormateriale	42 323,71	-
8)	Pjecer, tryksager og porto	73 100,72	-
9)	Papir	50 440,37	-
10)	Propagandafilm	1 800,00	-
11)	Propagandablade, annoncer	133 870,18	-
12)	Administrationsudgifter i henhold til bilag ltr. A	30 717,15	-
13)	— — — — — B	3 871,50	-
14)	— — — — — C	3 963,43	-
		Ialt...	<u>540 092,98 kr.</u>

Bilag til udgifterne er fremskaffet i størst muligt omfang og vedlægges rapporten.

Det er klart, at denne propaganda kun er en begyndelse, selvom den må anses for at være en succes. De danske nationalsocialister vil i de kommende måneder indtil foråret befinde sig i en fase af deres kamp, som sandsynligvis vil blive afgørende for deres fremtid. Da modstanderne selv såvel som deres magtmidler er meget stærke, vil det kræve intensivt og anspændt arbejde at slå afgørende igennem. Også de pengemidler, der står til rådighed for propagandaen, må tilpasses disse krav.

Foreløbig vil jeg i henhold til nedenstående oversigt anslå det minimale behov for de første tre måneder til kr. 316 500, hvilket er mindre end det beløb, der er anvendt i det foregående kvartal:

1)	Tilskud til dagbladene „Fædrelandet“ og „Middagsbladet“	24 000,00	kr.
2)	Tilskud til NSUs ungdomsarbejde	5 000,00	-
3)	Tilskud til DNSAP	5 000,00	-
4)	til uforudsete udgifter	6 500,00	-
5)	til propagandaaktionen „Den optimistiske Kampagne“ (pjecer, plakater, annoncer)	65 000,00	-
		Ialt...	<u>316 500,00 kr.</u>

Under hensyn til den foran skildrede politiske situation må jeg imidlertid forbeholde mig alt efter omstændighederne at fordre et tillægsbeløb på indtil 200 000 kr. Da betalingerne må afholdes løbende og de hidtidige beholdninger er opbrugt, udbeder jeg mig hurtigst mulig afgørelse og instruks.

sign. **Renthe-Fink.**

132.

Brev fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. storhertugen af Mecklenburg-Schwerins udsendelse til København.**23. november 1940.****Fortroligt.***Berlin, den 23. november 1940.**Til**den tyske gesandt
hr. von Renthe-Fink,
København.*

Gesandt Zahle indfandt sig efter sin tilbagekomst fra København hos mig og fortalte noget om sine indtryk hjemmefra. Af disse udtalelser fremgår, at Zahle til trods for rygter i modsat retning indtil videre tænker på at forblive på sin post i Berlin.

Blandt de oplysninger, som Zahle i samtalens løb forebragte, var også den bemærkning, at dronningen af Danmark havde undret sig over, at man stillede hende i en politisk pinlig situation ved til det tyske gesandtskab i København at udsende en så nær slægtning, som tilfældet var.

Ærlig talt var jeg overhovedet ikke klar over denne udsendelse. Havde jeg været bekendt dermed, eller var den blevet mig bevidst, havde jeg sandsynligvis opponeret. Overfor Zahle sagde jeg da også, at De efter vort ministeriums sædvane sikkert ikke har været underrettet på forhånd.

Mine efterfølgende undersøgelser gav så til resultat, at legationssekretær, arvestorhertugen af Mecklenburg-Schwerin allerede var indtruffet i København, således at der altså foreligger et fait accompli. I alle tilfælde har jeg for endnu en gang at kunne overveje sagen netop telegraferet til Dem, at De skal standse anmeldelsen til udenrigsministeriet i København, såfremt denne endnu ikke er sket.

Jeg vil være Dem taknemlig, hvis De vil udtale Dem om, hvorvidt man efter sagens nuværende stilling kan gribe ind uden at forkludre den.

sign. **Weizsäcker.**

133.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. oprettelse af et særligt referat i gesandtskabet for spørgsmål vedr. DNSAP.**25. november 1940.****Hemmelig.**DET TYSKE GESANDTSKAB
København*København, den 25. november 1940.**Nr. Pol.4/277.*

Indhold: Oprettelse af et særligt referat ved gesandtskabet for spørgsmål vedr. det danske nationalsocialistiske arbejderparti.

2 gennemslag.

*Til Auswärtiges Amt Berlin
v/ hr. gesandt Luther.*

Det har vist sig nødvendigt at samle behandlingen af samtlige det danske nationalsocialistiske arbejderparti vedkommende spørgsmål i gesandtskabet og den befuld-

mægtigedes kontor. Med henblik på dette påtænker jeg at oprette et særligt referat og at betro ledelsen af dette til legationssekretær *Meissner*, der allerede i længere tid har varetaget forbindelsen med de danske nationalsocialister. Da legationssekretær *Meissner* er attacheret mig som pressereferent, vil det være nødvendigt, at gesandt dr. Schmidt som leder af Auswärtige Amts presseafdeling bliver underrettet om mine planer. Legationssekretær *Meissner* vil naturligvis som hidtil varetage pressespørgsmålene, men til arbejdet i det særlige referat må der efter min mening skaffes ham en medhjælper, der er fortrolig med DNSAPs forhold og besidder de nødvendige politiske forudsætninger. Man har foreslået mig at udpege SS-Untersturmführer *Heinrich Lönneker*, der for tiden opholder sig i Flensborg, til dette arbejde. Den pågældende har hidtil været beskæftiget i sikkerhedstjenesten, men jeg tror, at Sicherheitshauptamt vil samtykke i hans ansættelse ved gesandtskabet. Jeg vil naturligvis drage omsorg for et snævert samarbejde mellem det særlige referat og den kommitterede for den indre forvaltning.

Jeg udbeder mig herved instruks.

Renthe-Fink.

134.

Brev fra Hermann Kiy ang. den politiske situation i Danmark.

29. november 1940.

HERMANN KIY

København, 29.11.40.

Hvad er forklaringen på, at den danske samlingsfront stabiliseres således, som det kan konstateres?

Denne stabilisering kan kun tildels føres tilbage til, at krigen efter dansk opfattelse trækker i langdrag. Tvivlen på, at Tyskland vil vinde krigen, medvirker ganske vist væsentligt, men er dog hos en del af folket vejet for erkendelsen af, at den engelske ø ikke vil kunne holde stand i altfor lang tid. Denne stabilisering, som også får udtryk i pressens mere selvbevidste og tildels udfordrende tone, synes hovedsagelig at bero på den grundfæstede overbevisning, at Tyskland til syvende og sidst vil anse det for politisk uklogt med magt at gennemtvinge en indrepolitisk løsning i Danmark mod forfatningen, mod de den 9. april 1940 afgivne tyske erklæringer og mod et efter samlingsfrontens opfattelse så godt som overvejende folkeflertals kompakte afvisning af Clausen.

Man stoler på, at:

Tyskland næppe overfor verden vil bryde sit ord til Danmark, som den 9. april i modsætning til Norge (tidligere Holland) ikke ydede nogen modstand, og som på grund af sin „realpolitiske indsigt“ blev rost af Tyskland.

Man regner med,

at Clausen hverken nu eller i den nærmeste fremtid har udsigt til at opnå en betydningsfuld vækst i sin bevægelse, heller ikke ved en yderligere tilspidsning af forsynings-situationen og stigning af arbejdsløsheden. Man anser Clausens person for uegnet til at udfolde og udstråle tiltrækningskraft. Samtidig mener man, at det kommer samlingsfronten til gode, at der mangler et program for opbygningen af en *dansk* nationalsocialisme.

Man stoler endvidere på, at forholdene selv ved yderligere knaphed ikke i tilnærmelsesvis samme grad som i sin tid de skæbnsvangre begivenheder i Tyskland vil mulig-

gøre og fremme nationalsocialismens gennembrud. Man bygger på, at modstanden mod Clausen stedse må blive heftigere, fordi Cl. i en tid, da landet er besat af tyske tropper, optræder udansk, fordi han ikke har nogen forståelse for, hvad der bevæger sig i det danske folk, og fordi han ikke ejer den mindste smule format. Man anser den nationale sammenvejsning af næsten hele folket siden den 9. april og Clausens nederlag i den sidste tid (anklageaktionen mod Stauning, mindeappellen i Forum betragtes som fuldkomne nederlag) for kendsgerninger, samtidig med at man i givet fald også håber på at kunne profitere af de andre strømninger *mod* parlamentarismen overfor Clausen, da også disse strømninger for størstedelens vedkommende tager afstand fra Clausen. Man venter ikke alene, at Clausens parti ikke vil få større tilstrømning, men tror snarere at kunne konstatere en tilbagegang blandt hans tilhængere. Man påberåber sig, at alle kendte personligheder har holdt sig borte fra Clausens parti. Hos undtagelserne skal opportunistiske grunde have været udslagsgivende.

Det indtryk kan ikke afvises, at man synes at antage, at man fra tysk side var blevet usikker på grund af den clausenske bevægelses „ugunstige udvikling“. Den med besættelsens varighed stigende uvilje hos det danske folk overfor ufriheden forekommer de nuværende ledere af samlingspolitikken at være det bedste våben mod Clausens nationalsocialisme og mod de fra tysk side forudsatte planer, da man anser denne stemning for egnet til trods alle modsætninger og uenigheder at muliggøre en virkelig samling, selvom man inderst inde også er klar over, at folkets uvidenhed om det, der må ske, modvirker enigheden om en virkelig nyorientering. Blankensteiners strafferegister, den af samlingspolitikkerne påståede fiasko ved brochure-aktionen og mindefesten for de 13 faldne fra den 9. april er momenter, som benyttes i propagandaen for at støtte håbet om en gunstig afværgelse af angrebet på Danmarks demokrati.

Også hos de erkendelsesmæssigt mest fremskredne politikere i samlingsfronten spiller påberåbelsen af det danske folks grundfæstede indstilling mod anvendelsen af voldelige metoder til gennemførelse af nye tanker den største rolle. Hos disse personer af betydning, der er på vej bort fra partisystemet, møder man den opfattelse, at det vil være muligt efterhånden at omforme Danmarks partier og tilpasse dem til de foreliggende krav som følge af verdenssituationens ændring. Disse folk indrømmer, at danskeren må ruskes op. De afviser Clausen; samtidig vil de fremkalde tro på, at Danmark langsomt vil fuldbyrde omstillingen frivilligt. Hos sådanne mænd hører man også udtalelser som den, at Clausen har taget så forkert fat på sagen, og det fra begyndelsen, navnlig ved at benytte tyske symboler, at han aldrig kan vinde frem. I stedet for at underkaste sig ham vil det være at foretrække at stille sig umiddelbart under Tyskland.

Afvisningen af Clausen er meget eftertrykkelig. Det skorter på en samtidig eftertrykkelig indsats for at tilvejebringe en handlekraftig ændret indstilling. Årsagen er, at man tror, at „alt hvad der kan tænkes“ vil ske ad evolutionens vej.

Så godt som overalt udenfor Clausens parti mener man at have en ret til ikke at blive behandlet som de lande, overfor hvilke Tyskland på grund af deres holdning har foretaget krigeriske aktioner. Man mener, at Tyskland endvidere i særtilfældet Danmark ikke kan komme udenom den uophørligt gentagne påmindelse om „løftet af 9. april“ og den „ærlige bestræbelse“ for at tilpasse sig og efterhånden forny sig, således at en „indblanding“ og dette, „at Clausen hæves i sadlen“, må undlades.

Kiy.

135.

Brev fra Hermann Kiy til dr. R. Juegler, „Berliner Börsen-Zeitung“, ang. det danske folks stilling til Frits Clausen.

1. december 1940.

Gennemslag.

HERMANN KIY

København, 1.12.40.

Til hr. minister von Renthe-Fink.

*Hr. chefredaktør, dr. R. Juegler,
„Berliner Börsen-Zeitung“.*

I n f o r m a t i o n .

Ved drøftelser om situationen og om den danske befolknings forhold til Clausen kommer samlingspartiernes politikere gerne ind på dette: i Norge går det jo åbenbart heller ikke helt glat med at indføre det autoritære regime. Dette udnyttes naturligvis stærkt i propagandaen.

Hos alvorligt tænkende personligheder støder man på den tankegang: Tyskland handler nu udfra sin kamp- og krigsstemning, hvilket er fuldkommen forståeligt. I denne stemning ser det anderledes på tingene i Danmark, end tilfældet vil være, når der igen hersker ro. Danmark vil tilpasse sig den nye udvikling, men det må ske i et til det danske naturel svarende, mere langsomt tempo og i tilslutning til det hidtidige ideologiske grundlag, i alle tilfælde ad evolutionens vej, for at det danske folk kan bevare og fuldtud udfolde sin arbejdskraft, arbejdsglæde og ydeevne. En sammenligning med udviklingen i Tyskland er umulig.

Indenfor en meget stor del af befolkningen er fronten mod Fritz Clausen blevet forstærket. Clausens egen front synes, bortset fra ham selv, gennemgående ikke at være sikker på sig selv. På den anden side røber såvel samlingspartiernes vælgermasser som deres ledere — bag markeret fasthed — uro og rådløshed. Overalt spores der omdannelsestendenser. Regeringen synes at ville kræve, at partierne reformeres og at modsætningerne mildnes for at tage luven fra Clausen. Hos de fire store partiers rigsdagsgrupper er selvopholdelsesdriften stærkt afgørende for den skærpede forsvarskamp mod Clausen og mod eftergivenhed overfor Tyskland. Indenfor selve partierne og fremfor alt hos vælgerne indenfor de enkelte befolkningsgrupper kan der spores en noget friere bevægelse, uden at det dog nu kan erkendes, hvorledes den vil forløbe i enkeltheder. Næsten overalt mangler der endnu tilknytningspunkter til Clausen. Indenfor en del af socialdemokratiet og fagforeningerne forsøges det at finde en vej, der kan hindre, at den gamle organisation bryder fuldstændig sammen. Herved tages også tilnærmelse til Tyskland med under overvejelse. (Danske fagforeningslederes rejse til Tyskland.). Hos de radikale (demokrater) synes en fløj at tilstræbe en aktivisering, der samtidig skal vise imødekommenhed overfor Tyskland. Indenfor landbovenstre peger den tidligere statsminister Madsen-Mygdal på en lignende vej. Hos de konservative parres — ved siden af nogle impulser, der peger henimod Tyskland — en strømning mod den hidtidige parlamentarisme med skarp stillingtagen imod Clausen og voksende fjendskab mod Tyskland. I en del af de konservative erhvervskredse dyrkes sympatierne for England ret kraftigt.

Thorvald Knudsen, der publicistisk og fremfor alt oratorisk arbejder som en fortræffelig, virksom talsmand for en fornyelse af den skandinaviske fællesskabsfølelse på grundlag af det nye Europa under tysk førerskab, hvorved han navnlig også indtrængende fremhæver Nordens medansvar, har desværre hidtil kun kunnet hverve indenfor en ret lille kreds. Skærpselsen af modsætningen samlingsfront — nationalsocialisme gør det vanskeligt

for ham at udvide sit virkefelt. Overfor Clausen indtager han, efter at han tidligere har arbejdet på den nationalsocialistiske linie, det standpunkt, at det på grund af de danske forhold er mere tjenligt for nationalsocialismens gennembrud, hvis han udøver sin hvervning uafhængigt af Cl., ved siden af ham. Da der foreligger så mange fordomme mod Clausens person og taktik, og da efter Knudsens opfattelse de magtfulde skæbnemomenter, som i sin tid var tilstede i Tyskland, mangler for Danmarks vedkommende, således at Clausens arbejde ikke støttes af sådanne fremadrivende faktorer, der tvinger masserne frem — rationeringerne, knapheden synes ikke at være en tilstrækkelig spore —, mener Knudsen selv foreløbig at kunne udrette mere ved sin hvervning for den tysk-nordiske tanke. I hans gruppe findes nationalsocialister (vel $\frac{1}{3}$) samt tilhængere af flere fornyelsesgrupper, der står udenfor samlingspolitikken.

Knudsen har i øjeblikket endnu ikke de rigtige arbejdsmuligheder. Som propagandist har han hidtil endnu ikke kunnet gøre sig fuldtud gældende. Indenfor Danmarks intellektuelle kredse søger man at diskvalificere ham ved at sige, at han ikke afsluttede sine studier. Såvidt mig bekendt fik han ikke sin doktorafhandling igennem på grund af kontroverser med en universitetslærer. Han er 45 år gammel. Der gøres forsøg på at skaffe ham et virkefelt. Hvis forsøget foretages på *storsindet* måde, kan man deraf vente sikre resultater.

Situationen er i det hele taget af de ovenfor fremstillede grunde uklar og vanskelig, inertien gør sig stærkt gældende. Fornyelsesbestræbelserne opfattes af og proklameres for folket for størstepartens vedkommende som aktioner til gunst for Tyskland og den tyske politik eller som tyske aktioner, som veje, der fører til underkastelse under en tysk magt-politik. Til at fremme forståelsen af den *konstruktive* tyske politik blandt danskere, som er villige til at tænke, er Knudsen i øjeblikket mere egnet end Clausen, selvom også Knudsens tilslutning til den af Clausen skabte organisation, det nationalsocialistiske parti, i og for sig er et naturligt forlangende.

K.

136.

Telegram fra Renthe-Fink ang. en artikel af folketingsmand Hans Hedtoft-Hansen.

7. december 1940.

Telegram
(åbent)

København, den 7. december 1940 kl. 21,05

Modtaget: den 7. december 1940 kl. 21,40

Uden nr.

Til Auswärtig Berlin.

Til den tjenstgørende chef for presseafdelingen med anmodning om at lade nedenstående kommentar fremkomme i næste nummer af „Berliner Börsenzeitung“, da den er vigtig for den herværende politiske udvikling.

Den førende danske socialdemokrat, Hedtoft-Hansen, hvis nære tilknytning til anden internationale i de sidste år har været lige så kendt som hans aktive fjendtlighed overfor det nationalsocialistiske Tyskland, har fornylig slået sig på journalistikken. Som ansvarlig redaktør for et tidsskrift kaldet „Folkeviljen“ er han trådt frem for offentligheden og har sørget for, at det første eksemplar blev uddelt i stort oplag. I denne forbindelse har det kun interesse, at hr. Hedtoft-Hansen i en artikel også forsøger at behandle Danmarks forhold til Tyskland og gør sig til talsmand for dette, i betragtning af hans politiske fortid for ham ikke helt lette spørgsmål. Betragtningerne er også lidet udtømmende og dvæler helt og holdent ved det intetsigende. Man er dog forundret over

at høre af hr. Hedtoft-Hansen, at de elementer, der er fjendtlige overfor Tyskland, må søges i de danske nationalsocialisters lejr. Dette politiske harespring vil næppe være egnet til at bringe de danske socialdemokraters formand, Hedtoft-Hansen, i ubemærket sikkerhed. Tværtimod må man undre sig over, hvorledes denne Tysklands modstander af i går til trods for den danske regerings gentagne erklæringer til fordel for et venskabeligt samarbejde med dette Tyskland stadig søger sin politiske chance. Nu lover han altså salighed til dem, der kommer til ham og hans parti. Måske ville en alvorlig selvkritik med de nødvendige konsekvenser bedre gavne hans lands politiske fremtid end hans krampagtige journalistiske svømmeforsøg. Han vil næppe nå frem til den tyske kyst på den måde.

Renthe-Fink.

137.

Brev fra Frits Clausen til understatssekretær Martin Luther ang. den politiske situation i Danmark.

11. december 1940.

København, den 11/12 40.

Højtærede hr. gesandt Luther!

Tilspidsningen i den politiske situation i Danmark giver mig anledning til i form af dette personlige brev at henvise til, hvad jeg under Deres besøg i oktober d. å. udtalte om mulighederne for at gennemføre en nationalsocialistisk opbygning i Danmark.

Jeg henviste i sin tid advarende til, at det politiske regime med sine officielle og propagandistiske hjælpemidler begyndte at organisere sig på en måde, som ikke blot kunne medføre fare for de danske nationalsocialisters stilling, men samtidig heller ikke udelukkede pinlige overraskelser for Tyskland.

Jeg gav uopfordret udtryk for den opfattelse, at det fra tysk side ville være tilrådeligt ikke altfor længe at stille sig afventende eller være tolerant overfor denne udvikling.

I mellemtiden er det politiske regime i sin hårdnakkethed gået politisk frem mod nationalsocialismen og mod Tyskland efter følgende psykologiske forudsætninger:

1. Det har benyttet den særlige situation i Danmark, der er blevet fremkaldt ved besættelsen, til i een front at knytte nationale og internationale interesser sammen i modstanden mod nationalsocialismen. Eksponent for de tysk fjendtlige nationale kredse er Christmas Møller, — eksponent for de tysk fjendtlige internationale kredse socialdemokraternes formand Hedtoft Hansen.

2. Den kendsgerning, at et interessefællesskab af kortsynede nationalistiske interesser og af ideologiske internationale modsætninger til nationalsocialismen har været muligt ved modstanden mod nationalsocialismen, er grundlaget for regimets nuværende samlingsfront. Når denne front stiller sig så stærkt imod nationalsocialismen og mod Tyskland, gør den det ved en negativ propagandistisk udnyttelse af besættelsen. På den ene side appellerer den til den konservativt prægede akademiske ungdom og borgerskabet, idet den udlægger Danmarks nuværende skæbne som national skændsel — på den anden side henvender den sig til de enkle instinkter hos de marxistisk påvirkede lavere befolkningslag, idet den fremhæver den tyske økonomiske udsugning og dermed forklarer den stigende nødssituation.

3. Overfor det således skabte og omhyggeligt udbyggede stemningsgrundlag indenfor befolkningen må en idé, som på det nuværende tidspunkt bekræfter tanken om et stort-germansk skæbnefællesskab i Europa, overvinde uhyre store vanskeligheder. Dette gælder så meget mere, når landets overfor systempartierne forpligtede presse daglig gør alt for at gøre denne tanke forhadet, og når forkæmperne for denne idé må begrænse sig til et eneste dagblad, der kun er tilgængeligt for en brøkdæl af befolkningen.

4. Selvfølgelig har besættelsen udsat den danske befolkning for et særlig moralsk pres. Selvom vi fra vor side ved en yderst aktiv propaganda har forsøgt at lede den almene tankegang ind i de for vort lands fremtid nødvendige baner, så må man dog i betragtning af mit folks karakteregenskaber netop i denne tid være opmærksom på behændigt forblommede antydninger. Disse forblommede antydninger optræder i massevis i hviskepropagandaen, i kædebreve og lignende skjulte propagandamidler ligesom også i pressens holdning. Når pressen for tiden daglig i den mest ophidsende form tager stilling imod de danske nationalsocialister, så er vi i virkeligheden kun syndebug for det virkelige raseri, der næres *mod Tyskland*. Jeg har til Dem vedlagt et udklip af „Nordschleswigsche Zeitung“ om den sidste episode i Haderslev, hvoraf De kan se, hvorledes man behandler os, og hvor stærkt gemytterne for nærværende er oppisket. Jeg har nævnt nogle forblommede propagandamidler og vil tilføje, at på universiteter, i skoler, kirker og foreninger af enhver art foregår det i endnu stærkere grad.

5. Når man ser, hvor hurtigt den britiske radio i dag er orienteret om begivenheder i Danmark og reagerer i en form, der er behagelig for regimet, kan der ikke være tvivl om, at et udbygget efterretningssystem må arbejde for England. Dette viser også den snævre åndelige forbindelse mellem systemets forsvarskamp og de engelske interesser.

Dette er i grove træk den ene side af sagen. Når systemet med et så heftigt forstærket raseri går frem mod nationalsocialismen i Danmark, så har dette sikkert også en taktisk betydning. Selvfølgelig er det nuværende regime fuldstændig i vildrede med hensyn til den tyske holdning. Dette føles også af befolkningen, som derfor bliver usikker i sin politiske indstilling. For overfor befolkningen at føre bevis for, at der af Tyskland ikke skænkes de danske nationalsocialister nogen interesse, skælder man os daglig ud på det mest gemene i alle aviser og sætter på den mest brutale måde politiet ind imod os, hvortil endvidere kommer, at boykotten og anholdelserne tager mere og mere til. Det er allerede blevet indprentet befolkningen, at der i Danmark ikke kan ske noget, som Tyskland ikke ønsker. Som følge heraf må befolkningen så altså efter systemets opfattelse indse, at tyskerne slet ikke har nogen interesse i de danske nationalsocialister, der i den indrepolitiske kamp behandles på denne måde.

Som jeg allerede har sagt, er der til trods for mine tydelige advarsler ikke fra tysk side sket nogen ændring med hensyn til at tolerere og give efter overfor regimet. Udadtil fastholder man således en fuldstændig vankelmødig politik, som må give enhver dansker, ligegyldigt fra hvilken lejr, fornemmelsen af svaghed. Derfor tillader systemets aktører sig så meget, medens min egen tilhængerskare bliver vaklende og tvivler på sin opgave.

Jeg tror nok, at De på grund af denne karakteristik af den nuværende situation vil forstå det, når jeg overfor Dem udtaler, at min bevægelse er ved at blive kvalt. Ved Deres besøg sagde jeg til Dem, at det var bedre at kæmpe med ulvæ end at blive trådt ihjel af gæs. En i enhver henseende uafgjort situation både overfor regimet og overfor den enfoldige tæskeevne hos den enkelte danske nationalsocialist må føre til en situation, hvorved den sidste fare rykker nærmere.

Ved Deres besøg gav jeg også udtryk for tvivl om, hvorvidt det var godt at forhale en afgørelse for længe. Jeg gjorde i den forbindelse opmærksom på den farlige stemningsbølge indenfor det danske folk, som systemet omhyggeligt forberedte, og jeg gjorde endvidere opmærksom på, at jeg med et alvorligt ansvar for mit folk ikke kunne se på, hvorledes elendigheden på grund af de fuldkommen utilstrækkelige og af klasseinteresser påvirkede sociale og økonomiske foranstaltninger voksede unødvendigt. I dag går vi, med stadige prisstigninger, en tid i møde, som måske vil bringe os en arbejdsløshed med 200 000 arbejdsløse. Men med disse arbejdsløse kommer ikke, som man dengang regnede med, systemets sammenbrud, men tiden for det stærkeste had mod Tyskland. Men dette er en atmosfære, mod hvilken jeg advarede, og om hvilken jeg har sagt, at hvis den kommer, vil jeg ikke længere være i stand til at overtage ansvaret. I politik kan man ofte overveje for længe og vente, indtil det er for sent. Dette ville jeg undgå, da jeg advarede. Når det nu alligevel, måske på grund af overvejelser, som jeg ikke kan overskue, er kommet til dette dødvande, så vil jeg i det mindste benytte lejligheden til at minde om det, jeg i sin tid sagde.

Jeg kan kun tænke mig en klaring i sidste minut, hvis man sætter en stopper for det nu indarbejdede systems politik. Derved vil man fra tysk side i det mindste opnå en mulighed for at lamme dem, der inspirerer den nuværende ophidselseskampagne. Men også hertil hører megen resolutthed og en hård hånd.

Jeg har overfor Dem, højtærede hr. Luther, åbent og ærligt givet udtryk for min nuværende stilling til tingene, fordi dette efter min opfattelse er nødvendigt. Spørgsmålet om, hvad der kommer efter systemet, interesserer mig ikke, det interesserer mig alene, at et sådant mod nationalsocialismen og Tyskland stærkt opelsket had bryder sammen. Kun i det tilfælde ser jeg i dag en situation, der gør det muligt for mig med al kraft at løse nationalsocialismens opgaver indenfor mit folk og derved for dette folk bane vej til et germansk samarbejde indenfor det nye Europa.

Med nordisk hilsen!

Frits Clausen.

138.

Telegram fra Renthe-Fink ang. 1) krav om Christmas Møllers nedlæggelse af sine politiske hverv 2) modsætningen mellem den danske regering og DNSAP.

12. december 1940.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 12. december 1940 kl. 19,15

Modtaget: — 12. — — 21,10

Nr. 1345 af 12.12. CITO!

Til gesandterne Luther og Grundherr.

I tilslutning til telefonsamtale af 9. december 1940.

Christmas Møller, som nu er det konservative partis generalsekretær, har, også efter at han er fjernet fra regeringen og ni mands udvalget, fortsat sin agitatoriske virksomhed mod Tyskland. I søndags afholdtes et af ham indkaldt massemøde i København, der havde udpræget tysk fjendtlig karakter. Har herefter af udenrigsministeren forlangt, at det konservative parti ryster Christmas Møller af sig og heller ikke mere anvender ham som taler. Udenrigsministeren misbilliger absolut Christmas Møllers optræden og var besluttet på gennem regeringen at påvirke det konservative parti.

Da Christm. Møller ikke indstillede sin agitatoriske virksomhed, op søgte jeg i dag på ny udenrigsministeren, som sagde til mig, at hans forhandlinger med hans ministerkolleger og det konservative parti formede sig meget vanskeligt og endnu ikke var afsluttet. Har givet udtryk for, at det er påkrævet, at det konservative parti lader Christm. Møller fuldstændig falde og foranlediger, at han opgiver folketingsmandatet og andre politiske poster; Christm. Møller må fratages enhver mulighed for agitatorisk aktivitet.

Hvorvidt (gruppe ulæselig) vil sætte sig igennem, er vanskeligt at forudsige. Muligheden for regeringskrise er ikke udelukket.

Tilfældet Christm. Møller bliver akut på et tidspunkt, hvor modsætningerne mellem nationalsocialister og samlingspartier har tilspidset sig. Efter at det til trods for vide kredses forventning ikke i sidste måned var blevet forsøgt at bringe nationalsocialisterne til magten, tror regeringen åbenbart, at tidspunktet er gunstigt til at påbegynde en klapjagt mod sine nationalsocialistiske modstandere. Ved den planmæssige måde, hvorpå regeringen går frem mod de danske nationalsocialister, bringes partiets udviklingsmulighed alvorligt i fare. Derfor vil det efter mit skøn politisk ikke være ubelejligt, hvis den nuværende samlingsregering bliver sprængt på grund af tilfældet Christm. Møller. Dannelsen af en anden regering uden nationalsocialisterne, som sikkert vil blive svagere, kan man imødesee med ro.

Udbeder mig telegrafisk iinstruks, om jeg kan forstærke presset i den hidtil fulgte retning.

Renthe-Fink.

139.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. sammenstød mellem det danske
politi og nationalsocialister i Haderslev.**

15. december 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 15. december 1940 kl. 15,00.
Modtaget — 15. — — 15,40.

Nr. 1362 af 15.12.

I besvarelse af telegram af 12. nr. 1022*)

Sammenstødet mellem politiet og nationalsocialisterne i Haderslev, der af nærliggende grunde er blevet fremstillet på tendentiøs måde i regeringspressen, er uden tvivl blevet fremkaldt af de danske nationalsocialisters optræden, da de ikke overholdt demonstrations- og uniformsforbudet og ikke rettede sig efter politiets henstillinger. På den anden side gik politiet ved anvendelse af sine magtmidler langt udover det nødvendige og lod det ved sin optræden mangle på den fornødne takt. Politiets optræden må på den ene side føres tilbage til myndighedernes nervøsitet, på den anden side til den klapjagt, som i den sidste tid i stigende grad har kunnet iagttages på DNSAP fra samlingspartiernes side. Vi har sagt til Clausen, at sådanne begivenheder ikke er i vor interesse og kun skader ham og partiet. Overfor regeringen har vi tilkendegivet, at vi af hensyn til vore militære og almindelige interesser var interesseret i begivenhederne ud fra synspunktet ro og orden.

Renthe-Fink.

*) D III 6030

140.

**Brev fra dr. Hans Dyckerhoff til dr. Hans Schwarzmänn ang. samtaler
i København med direktør Knud Sthyr m. fl.**

16. december 1940.

Afskrift.

DR. HANS DYCKERHOFF

Bestyrelsesmedlem

i Dyckerhoff

Portland-Zementwerke A.G.

HD/Sch.

*Wiesbaden-Biebrich
Amöneburg*

16.12.40.

*Hr. dr. Hans Schwarzmänn
Auswärtiges Amt
Berlin.
Wilhelmstrasse.*

Kære dr. Schwarzmänn!

Jeg kunne desværre ikke få fat på Dem i Berlin, inden jeg sidste torsdag fløj til København, eller da jeg lørdag middag kom tilbage. Hjemme fandt jeg så meddelelsen om grunden til Deres længere udebliven og gratulerer foreløbig Dem og den højtærede fru folkefælle hjertelig til datterens ankomst.

De savnes meget i København, og jeg giver Dem i det følgende et par stikord om forløbet, som forhåbentlig tilskynder Dem til i den nærmeste tid endnu en gang at vise Dem dér. Intercement-sagen er gået meget glat, Müller blev formand, og på mit forslag blev Sthyr, Hus og jeg valgt ind i bestyrelsesrådet for så at blive delegeret som et lille Managing Board. Vor ven Sthyr har øjensynlig temmelig store bekymringer med politikken. Han anses naturligvis for den ansvarshavende for Danmarks kulforsyning og synes at være meget bekymret i anledning af, at kvantummet nu er blevet formindsket til det halve, hvoraf tilmed 30.000 t skal aftages i Rotterdam. — Netop da jeg ankom i torsdags, havde udvalget for folkefronten, sådan hedder vel dette konglomerat af de fire store partier, holdt møde, og dér blev Sthyr stærkt angrebet på grund af sit venskab med Tyskland. Udenrigsministeren afviste dog at skille sig af med ham og udtalte også, at han ikke frygtede konsekvenserne, efter at man havde fortalt ham, at det ville få følger for hans personlige stilling, hvis han fremdeles holdt på Sthyr. I grunden er det naturligvis det samme fænomen, som jeg atter og atter stødte på i Holland og Belgien, nemlig at det udeblevne angreb mod England har forstærket al modstand enormt. Sthyr kæmper øjensynlig fremdeles en forgæves kamp for toldunionen med Tyskland og for sin idé om at opskrive den danske krone til den øvrige skandinaviske valutas niveau, som man jo i sin tid kun var gået bort fra på grund af smørprisen i England for derved at spare støtte til landbruget. Personlig anser jeg denne idé, som kan mildne følgerne af pristilnærmelsen, for meget god, men efter Sthyr's udtalelser ser bøndernes repræsentanter heri en bremse på tilpasningen af smørprisen, thi de kan naturligvis aldrig få nok, skønt den hidtidige udvikling dog allerede har bragt det forgældede danske landbrug en enorm aflastning. For at folkefronten nu ikke skal sprænges, kan der, når blot et af partierne opponerer, ikke komme nogen beslutning i stand. Man synes også set ud fra de tyske erfaringer at begå store fejl i indkomst- og indkomstskattepolitikken. Jeg sender en af disse dage Sthyr en skitse over den tyske indkomstskattelov i dens nuværende form.

Dette er i hvert fald de hovedproblemer, som Sthyr er kommet ind på overfor mig, der var eneste gæst på Solholt. Jeg havde dog det indtryk, at man ikke blot af personlige grunde har savnet Dem sådan dér, men snarere af den grund, at Sthyr atter en gang gerne ville have talt grundigt og så fortroligt med Dem, som han tilsyneladende ikke kan gøre det med andre. Jeg skriver iøvrigt dette til Dem alene på grund af mit personlige indtryk og ikke efter Sthyr's anmodning eller på grund af en indirekte antydning fra hans side.

I fredags var der stor diner hos ministeren. „Onkel“ var helt rørt over de tyske ovationer på hans fødselsdag. Øverland repræsenterede Norge og var lige så rørt over gensynets hjertelighed. Hans søn har kæmpet med på norsk side og er som den eneste af sin gruppe på 18 mand sluppet usåret derfra. Også hos sønnen et meget dårligt indtryk af englænderne og et stærkt indtryk af den tyske soldat. Øverland mener, at hvis vi ikke havde den ulyksalige tanke at støtte eventyreren Quisling, der allerede tidligere havde været igennem alle partier og derfor ikke nød nogen som helst anseelse, så behøvede man ikke at gøre sig bekymringer om Norges fremtidige stillingtagen til Tyskland.

Af svenskerne havde jeg hos den evindeligt stive hr. Wätje indtryk af, at man lukkede sig noget mere op overfor Tyskland, men jeg ved dog ikke, om dette hidrører fra gode erfaringer fra vore møder eller fra den efterhånden indtrådte erkendelse af, at Tyskland for alle skandinaver dog er den eneste redning i forhold til Rusland. Danmark har jo tilsyneladende med den nye handelstraktat med Sovjet igen gjort de allerdårligste erfaringer. (Herom mundtligt, hvis det interesserer Dem.) Man behøver blot i „Blæksprutten“'s julenummer at se karikaturen af Gunnar Larssen i himmelsengen i Moskva.

Angående Intercements resultat kan De bedst få et indtryk ved engang at lade Karthäuser vise Dem protokollen. Jeg anser det som allerede nævnt for meget godt, hvis De indenfor overskuelig tid finder anledning til at komme til København. Iøvrigt alt godt for moder og barn og også for barselmanden the best wishes of the season!

Heil Hitler

Deres

sign. underskrift.

141.

**Notits [af Renthe-Fink] ang. samtale med rigsudenrigsminister v. Ribbentrop
om 1) Christmas Møller, 2) DNSAP.**

19. december 1940.

Afskrift.

Pol. VI 4014 hemmeligt!

Eksemplarer til:

Ref. Pol. VI.
Understatssekretæren
Statssekretæren.

Notits¹⁾

Rigsudenrigsministeren har efter mit referat, der aflagdes i går i nærværelse af gesandt Luther, erklæret sig indforstået med, at man i tilfældet Christmas Møller går frem som foreslået i telegrafisk indberetning fra gesandtskabet, København nr. 1355 af 13.12.40. Såfremt vort krav ikke bliver imødekommet, er jeg bemyndiget til at lade Christmas Møller anholde og bringe til Tyskland, selvom der dermed måtte blive fremkaldt en regeringskrise. Agitation mod Tyskland må ikke tolereres og skal bekæmpes med de skarpeste midler. Det er bedre at gribe energisk ind straks i begyndelsen og allerede i fødslen kvæle en udvikling, som senere kan blive farlig.

Rigsudenrigsministeren betegnede det ved denne lejlighed som min fornemste opgave at sørge for de tyske troppers sikkerhed. Det næste synspunkt, jeg skulle lade mig lede af som rigets befuldmægtigede i Danmark, var vor interesse i, at englænderne ikke blev sat i stand til at sige, at vi undertrykte et lille, værgeløst land. Der må ikke på grund af udviklingen i Danmark opstå vanskeligheder for rigets politik. Dette skal naturligvis ikke forstås således, at vi skal finde os i alt fra danskernes side. Jeg er tværtimod bemyndiget til at tage kraftigt fat på enhver agitator, og hvis det er nødvendigt, også lade ham anholde.

En anden vigtig opgave for mig er at understøtte alle elementer, der er rede til samarbejde med Tyskland, i særdeleshed de danske nationalsocialister. Rigsudenrigsministeren nævnte i denne forbindelse den danske presses hetz mod de danske nationalsocialister og var af den opfattelse, at det er nødvendigt at skride ind derimod.

Da rigsudenrigsministeren spurgte om de danske nationalsocialisters chancer, henviste jeg på den ene side til de store vanskeligheder, som dr. Clausen må overvinde, på den anden side til den afgørende indflydelse, som nedkæmpelsen af England vil få på udviklingen i Danmark. Jeg understregede, at det ikke er muligt at forudsige, hvornår de danske nationalsocialisters magtovertagelse kan komme på tale. Rigsudenrigsministeren stillede i denne forbindelse det spørgsmål, om de danske nationalsocialisters fører også virkelig vil være rede til at gå ind på alt det, som vi må forlange politisk, militært og økonomisk. Danmark skal ganske vist ikke gøres til et „Gau“ i riget, men beholde sin selvstændighed, men f. eks. militært behøver vi støttepunkter og deslige. Gesandt Luther og jeg bekræftede dette, hvilket så foranledigede rigsudenrigsministeren til yderligere at stille det spørgsmål, om dr. Clausen også havde tilstrækkelig magt over sit parti til at gøre sig gældende. Dette bekræftede vi ligeledes. Da rigsudenrigsministeren kom ind på det nordslesvigske spørgsmål, gjorde vi opmærksom på, at dette spørgsmål er det nationale spørgsmål i Danmark, og at dr. Clausen, såvidt det nu kan bedømmes, vel kan gå med til visse grænsekorrektioner, men ikke kan afstå væsentlige dele af Nordslesvig til os uden at ophidse alle nationalt sindede kredse imod sig. Det var bedst at lade spørgsmålet hvile, indtil det har vist sig, hvor vidt Danmark indstiller sig venskabeligt overfor Tyskland.

Rigsudenrigsministeren interesserede sig navnlig for kongens holdning og tilkendegav, at en kongekrise ville være ham politisk ubelejlig. Jeg svarede, at kongen for tiden endnu ganske er behersket af indtrykket af den 9. april og foreløbig ikke er tilbøjelig til

at overdrage dr. Clausen regeringen, men at hans indstilling absolut kan ændre sig, når han ser, at nationalsocialisterne vokser i betydning og bliver en betydelig politisk faktor i landet. Men afgørende vil for ham være resultatet af konflikten med England og den dermed forbundne erkendelse af, at Danmark befinder sig fuldstændigt indenfor den tyske magtsfære.

Berlin, den 19. december 1940.

Hr. gesandt
Luther
til behagelig medunderskrift.

142.

Meddelelse fra understatssekretær Martin Luther ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops beslutning vedr. 1) Christmas Møller 2) angrebene på DNSAP.

20. december 1940.

Hemmelig!

Meddelelse til

1. *hr. gesandt von Grundherr.*
2. *hr. gesandt dr. Paul Schmidt, presseafd.*
3. *hr. legationsråd Rademacher, D III.*

I tilslutning til telegram nr. 1345 af 12. december fra det tyske gesandtskab i København aflagde gesandt von Renthe-Fink i går i min nærværelse personligt referat i denne sag.

Rigsudenrigsministeren pålagde gesandt von Renthe-Fink i overensstemmelse med telegram nr. 1345 at foretage passende skridt overfor den danske regering m. h. t. den tidligere handelsminister Christmas Møller og i givet fald foranledige ham anholdt, evt. overført til Tyskland.

Iøvrigt instruerede rigsudenrigsministeren gesandt von Renthe-Fink om at træffe passende foranstaltninger sigtende til at bringe den danske presses angreb på de danske nationalsocialister til ophør.

Berlin, den 20. december 1940.

sign. **Luther.**

143.

**Meddelelse fra understatssekretær Martin Luther ang. rigsudenrigsminister
v. Ribbentrops beslutning om finansiel støtte til DNSAP.**

20. december 1940.

Hemmelig!

D.III.175. hemmelig.

Meddelelse til

1. *hr. gesandt Schröder.*
2. *hr. gesandt von Grundherr.*
3. *D III, hr. legationsråd Rademacher.*

I gesandt von Renthe-Finks nærværelse refererede jeg indberetningen af 20. november 1940 fra det tyske gesandtskab i København for rigsudenrigsministeren og anmodede ham om til understøttelse af den nationalsocialistiske propaganda i Danmark at bevilge et beløb af kr. 516 500,00.

Rigsudenrigsministeren gav sit samtykke hertil.

Det vil være hensigtsmæssigt ligesom tidligere at lade udbetaling og afregning ske over det tyske gesandtskab i København og SDs kommitterede, Sturmbannführer von Löw.

Berlin, den 20. december 1940.

Luther.¹⁾

¹⁾ Dokumentet bærer følgende påtegninger:
 „von Löw er underrettet“.
 „Forelægges atter 3. I. 41.
 (Underretning fra von Löw
 ønskes inden 2. I. 41).“

144.

**Notits af Renthe-Fink ang. diskussion med understatssekretær Martin
Luther om krav til den danske regering.**

20. december 1940.

Afskrift.

Pol.VI 4015 hemmelig.

*Eksemplarer til
understatssekretæren
statssekretæren¹⁾
Pol.VI.*

Notits

Drøftelse hos gesandt Luther den 20.12.1940.

Deltagere: Gesandt von Grundherr
 legationsråd Rademacher
 gesandt von Renthe-Fink
 vicepræsident Kanstein.

Efter at vicepræsident Kanstein havde skildret det indtryk, som min démarche overfor udenrigsminister von Scavenius og min afrejse til Berlin for at drøfte situationen har gjort i København, var alle tilstedeværende enige om, at min aktion i København ikke blot skal tage sigte på Christmas Møller, men skal lægges på et større plan.

Af danskerne skal ikke blot kræves, at Christmas Møller nedlægger sine stillinger i det konservative parti og sit folketingsmandat, men også, at den danske regering forpligter sig til at forhindre enhver antitysk agitation. Herunder må der gives den nuværende danske regering et mistillidsvotum i den form, at vi til kongen henh. Scavenius siger, at den nuværende regering har svigtet fuldstændigt i denne henseende. I særdeleshed er den i sin tid overfor os notificerede regeringserklæring af 8. juli 1940 i det væsentlige forblevet døde bogstaver. Vi har efter de hidtidige erfaringer med den nuværende regering ingen tro på, at den vil være i stand til at gennemføre en gennemgribende forbedring i denne henseende. Vi anser overhovedet ikke en partipolitisk så bunden regering som den nuværende regering Stauning for egnet til at gennemføre et virkelig frugtbringende samarbejde med os.

Der var enighed om, at det vil være uklogt at inddrage de danske nationalsocialister i denne debat.

Der var endvidere enighed om, at vi ikke skal engagere os ved, at vi medvirker ved dannelsen af en ny regering ved at øve indflydelse på personudvælgelsen og ved at garantere dens levetid. Hvis man henvender sig herom til os, skal der indtages det standpunkt, at regeringsdannelsen er danskernes sag, og at disse må finde den rette løsning. Vi er naturligvis interesseret i, at den nye regering er sammensat af personer, der er rede til at samarbejde med Tyskland, og som overfor Tyskland hverken er belastet partipolitisk eller på anden måde, men kan først fælde dom over den, når det har vist sig, hvordan den står sin prøve i praksis.

Berlin, den 20. december 1940.

sign. v. **Renthe-Fink**.²⁾

¹⁾ Her er tilføjet den håndskrevne signatur: „Ws.“

²⁾ Med håndskrift er herunder påført: „Set Luther
» Grundherr“.

145.

Udkast til notits [af Renthe-Fink] ang. samtale med kong Christian X.

[30. december 1940.]

1. udkast.

Kongen modtog mig i formiddags. Jeg gjorde overfor ham først rede for, at vi fra vor side med alle kræfter bestræbte os på at opretholde den hidtidige gode forståelse, som jo var grundlaget for den nuværende ordning. Dette var også rigsregeringens ønske, hvilket jeg havde konstateret ved min sidste samtale med rigsudenrigsministeren før jul. Imod de hidtidige forhåbninger om, at krigen snart ville være afsluttet, måtte man nu belave sig på, at den ville få en længere varighed. Dette var ingen overraskelse for os, da vi på forhånd havde truffet vore forholdsregler også for dette tilfælde. Jeg imødeså imidlertid ikke uden bekymringer udviklingen i Danmark. Situationen ville her uden tvivl blive vanskeligere, selvom vi bestræbte os for såvidt muligt at hjælpe Danmark. Stemningen overfor os viste siden efteråret en stadig nedgang. Regeringen havde ganske vist i sin erklæring af 8. juli lovet et positivt samarbejde med Tyskland, og statsminister Stauning havde i sommer fremhævet nødvendigheden af, at man af sig selv tilpassede sig den nye tid; men intet væsentligt var sket. Vi havde tværtimod været nødsaget til at udøve et tryk på regeringen, inden denne havde bekvæmmet sig til at fjerne antityske personligheder som Christmas Møller fra offentlige nøglestillinger, i hvilke han havde udført en betydelig agitatorisk virk-

somhed imod os. Regeringens partipolitisk bundne stilling hemmede den i energisk at skride ind mod den tysk fjendtlige agitation. Jeg nævnte i den forbindelse tilfældet Hedtoft Hansen (Folkevilje). Medens enkelte regeringsmedlemmer holdt venlige taler med adresse til Tyskland, skubbede regeringspartiernes medlemmer al skyld for Danmarks vanskeligheder over på Tyskland i stedet for at indse, at vi kun tvunget af de engelske planer havde besat Danmark og ved vor hurtige indgriben havde skånet Danmark for at blive krigsskueplads. Partierne forsøgte at fremme deres interesser på bekostning af det tysk-danske forhold. Jeg var skuffet over statsminister Stauning. Det var åbenbart, at han ikke længere kunne gøre sig tilstrækkeligt stærkt gældende i kabinettet og i sit parti. Under disse omstændigheder forekom det mig nødvendigt, at der blev dannet en regering, der var fri for partipolitiske forpligtelser og ikke var underkastet påvirkning fra personer, som i forholdet til Tyskland var politisk belastede.

Kongen, der var stærkt bevæget, svarede, at han hidtil havde haft følelsen af, at den danske regering ærligt bestræbte sig for loyalt at opfylde alle vore ønsker. Han henviste herved særligt til det økonomiske område, hvor Danmark med ofre for sin egen befolkning påtog sig store ydelser til fordel for Tyskland uden umiddelbart fra Tyskland at modtage tilsvarende modydelser. Han betonedede, at statsminister Stauning var en meget fornuftigt indstillet mand. Kun den tillid, som han nød hos befolkningens brede lag, havde gjort det muligt, at befolkningen roligt tog de indgribende forandringer og indskrænkninger. Kongen bestred også, at stemningen var blevet dårligere. Jeg fortalte ham om tilfældet oberstløjtnant Ørum, som han endnu ikke kendte, og om den forbavsende kendsgerning, at emigrantkomiteerne, navnlig Matteotti-komiteen, endnu ikke var blevet opløst.

I samtalen kom kongen ind på de danske nationalsocialister, som han afviste uden undtagelse. Han fordømte skarpt partiets almindelige optræden og sproget i dets presse og udtalte så, at det var blevet ham fortalt, at dr. Clausen under verdenskrigen var deserteret fra den tyske hær, idet han forsætligt havde ladet sig tage til fange af russerne. Jeg svarede, at dette ikke var mig bekendt. Der var med bestemte formål sat rygter i omløb, så man kunne kun nære den største skepsis overfor sådanne påstande. Jeg anså det, som man i så henseende havde fortalt kongen, for en geme bagvaskelse. Da kongen sagde, at Danmark i Nordslesvig havde måttet overtage talrige personer som dr. Clausen, der slet ikke var rigtige danske, indvendte jeg, at jeg hidtil på grund af danskernes fremstilling havde antaget, at der i Nordslesvig havde været et flertal af ægte danske.

Kongen undgik øjensynlig at binde sig på nogen måde og betonedede, at folket „så op til ham som sin beskytter“, og at han intet kunne foretage sig mod folkets vilje. Han beholdt sig også til memorandummet af 9.4., hvori Danmark tilsikredes fuld suverænitet, og bemærkede, at en partipolitisk ubundet regering var i strid med forfatningen. Jeg svarede hertil, at vi ikke ville blande os i Danmarks indrepolitiske forhold, men at vi dog havde pligt til at gøre opmærksom på de omstændigheder, som kunne være til skade for den tysk-danske forståelse og dermed for vore militære interesser.

146.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med kong Christian X og udenrigsminister Scavenius om regeringen Staunings omdannelse.

30. december 1940.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 30. december 1940 — kl. 22.30

Modtaget: — 30. — 1940 — kl. 22.50

Nr. 1396 af 30.12. CITO!

Til gesandterne Luther og von Grundherr.

På grund af mine samtaler i Berlin før jul opsøgte jeg i dag kongen for overfor ham at redegøre for vore bekymringer angående den stemningsmæssige udvikling i Danmark. Jeg henviste til, at den nuværende overvejende partipolitisk sammensatte regering ikke syntes at være i stand til at tage tilstrækkeligt hensyn til, hvad der er påkrævet. Kongen forsøgte at dække over regeringen Stauning, men det kunne dog mærkes, at min redegørelse gjorde indtryk, og at han ikke ville modsætte sig omdannelsesbestræbelser. De i Berlin drøftede og i optegnelse Pol VI 2957 af 20. december nedfældede punkter har jeg mundtlig forebragt udenrigsminister Scavenius og endvidere særlig tilføjet, at også klapjagten mod de danske nationalsocialister må indstilles. Regeringskrisen synes nu foreløbig at tilspidse sig i retning af Staunings udelukkelse. Omdannelsesbestræbelser drives navnlig frem af Scavenius, der selv er skuffet over Stauning. Hvor lang tid en løsning af krisen vil kræve, lader sig endnu ikke forudse.

Renthe-Fink.

147.

Telegram fra Renthe-Fink ang. føler fra statsminister Stauning om en regering Knutzen.

8. januar 1941.

Telegram

(hemmelig kode).

København, den 8. jan. 1941, kl. 2.30

Modtaget: — 8. — — , - 2.50

Nr. 28 af 7.1. CITO!

Til gesandterne Luther og von Grundherr.

Statsminister Stauning har over mellemmand forsøgt at optage kontakt med os for at opfylde vort ønske om dannelse af et partipolitisk ubundet kabinet og for som statsminister at foreslå den kendte generaldirektør for de danske statsbaner, Knutzen. Han har også stillet i udsigt opfyldelsen af vort ønske om, at overfor os politisk belastede personer blev fjernet fra partivirksomhed. Stauning går dog her ud fra den forudsætning, at vi ikke rejser indvendinger, hvis han forbliver i regeringen som udenrigsminister.

Der rejser sig det spørgsmål, hvorledes vi skal reagere overfor Staunings føler. Situationen er uden tvivl blevet vanskeligere i de sidste dage, og den almindelige stemning overfor os blevet dårligere, fordi man frygter, at vi er ude efter at udøve en bestemmende indflydelse på den indre danske politik. Hvis dette indtryk bliver uddybet på grund af vor holdning, er det, således som tingene har udviklet sig, sandsynligt, at regeringen Stauning kun træder tilbage under protest med det resultat, at overvejende dele af befolkningen går i forsvarsstilling, og at navnlig arbejderne går i opposition; at kongen under disse omstændigheder holder fast ved en regeringsomdannelse, kan næppe antages.

De danske nationalsocialisters fører vil naturligvis foretrække, at Stauning allerede nu helt træder ud af det politiske liv, men anser det i øjeblikket for det væsentlige, at der overhovedet udnævnes ny regeringschef, og vil hilse Knutzens valg som et fremskridt.

Anmoder om telegrafisk instruks.

Renthe-Fink.

148.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. samtaler med udenrigsminister Scavenius om statsminister Staunings afgang.

8. januar 1941.

1. udkast¹).

DET TYSKE GESANDTSKAB
KØBENHAVN

København, den 8. januar 1941.

J.nr. 45/41.

I tilslutning til telegrafisk indberetning
nr. 28 af 7.1.

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt, Berlin.

Da jeg i forrige måned efter min hjemkomst fra Tyskland overfor udenrigsministeren og kongen gav udtryk for vor utilfredshed med regeringen Stauning, der havde ladet det mangle på den fornødne energi ved bekæmpelsen af den antityske agitation og ved tilpasningen til den nye tids krav, og advarede imod at lade tingene gå videre på bedste beskub, gav jeg, således som det var aftalt i Berlin, ikke udtryk for personelle ønsker med hensyn til en regeringsomdannelse, men indskrænkede mig til den noget sibyllinske formel, at en partipolitisk så bunden regering som den nuværende regering Stauning efter de hidtidige erfaringer ikke var i stand til at realisere et virkeligt frugtbringende samarbejde med os.

Scavenius, der allerede i lang tid har klaget over Staunings passivitet, og som ikke føler sig tilstrækkeligt støttet af Stauning i sin Tysklandspolitik, har ikke med urette af mine henstillinger draget den slutning, at vor kritik hovedsagelig rettede sig mod Stauning, der som statsminister er ansvarlig for regeringens samlede politik og derfor for de indrepolitiske konsekvenser, der må drages af udenrigspolitikken. Han har derfor bestræbt sig for at få statsminister Stauning ud af regeringen, idet han har stillet de andre ministre i udsigt, at de kan forblive på deres poster, hvis Stauning vil udtræde af regeringen. Stauning har opfattet udenrigsministerens fremgangsmåde som en personlig intrige og haft fornemmelsen af, at Scavenius forsætlig har overdrevet vore krav, forsåvidt angår hans

— Staunings — person. Han har derfor vægret sig ved at træde tilbage. Det socialdemokratiske parti og arbejderne, der føler sig truet af udviklingen, har stillet sig sluttet bagved ham. Ligeså ydede de konservative modstand. Venstre var lammet på grund af jalousien mellem dets ledere, af hvilke ingen ville unde den anden posten som statsminister. De tre partiers taktik går foreløbig ud på såvidt muligt at forhale regeringens omdannelse eller kun at bøje sig for et tysk magtsprog, men da kun under erklæret protest.

Da jeg i går opsøgte udenrigsministeren, bekræftede han overfor mig, at hans forsøg på at bevæge Stauning til at træde tilbage var stødt på store vanskeligheder. Han stillede i den forbindelse det forbløffende spørgsmål, om det ikke var muligt at lade Stauning forblive som statsminister, hvis regeringen lagde sig fast på et aktivt program i overensstemmelse med de af mig nævnte punkter. Arbejderne betragtede stadigvæk Stauning som garant for deres interesser, og Stauning var den eneste, som i vanskelige tider kunne holde dem i ro. Han anså det for det bedste, hvis man kunne komme til en forståelse med Stauning. På mit spørgsmål, hvorfor Stauning da ikke i de forløbne måneder havde gjort sin indflydelse stærkere gældende i retning af den af ham så ofte betonedede politik, mente Scavenius, at Stauning først nu var kommet til en klar erkendelse af, at der ubetinget måtte ske noget. Jeg henviste til, at der i hvert fald var stor forskel på, om Stauning som statsminister beholdt ledelsen af kabinettet i sin hånd, eller om han overtog en anden ministerpost.

Når statsminister Stauning nu lader os vide, at han er rede til at ombytte posten som statsminister med den som udenrigsminister, så turde heri på den ene side ligge hans egen erkendelse af, at han ikke kan blive som statsminister, på den anden side ønsket om ved at overtage den lige så betydningsfulde post som udenrigsminister at bevare sin prestige og samtidig hævne sig på Scavenius.

Imod at Stauning foreløbig forbliver i kabinettet, kan der i og for sig intet indvendes. Dette kan, såvidt det kan overses, oven i købet indeholde en garanti for en rolig fortsat udvikling, hvilket vi under de nuværende forhold naturligvis må have interesse i. Efter min opfattelse må det ved alle bestræbelser for så vidt muligt hurtigt at sætte gang i tingene undgås, at vi kommer i en situation, hvor det ser ud, som om vi påtvinger Danmark en løsning, eller hvor det store flertal af befolkningen, navnlig arbejderne, går i forsvarsstilling overfor os eller oven i købet går over til passiv modstand. Hvis det lykkes at bringe generaldirektøren for de danske statsbaner, Knutzen, der er kendt som stående over partierne og som tyskorienteret, på posten som statsminister, vil det være et skridt fremefter. Vanskeligheden ligger i, at statsminister Stauning gør krav på stillingen som udenrigsminister og vil holde Scavenius, der altid er gået aktivt ind for et tysk-dansk samarbejde, udenfor det nye kabinet. Det er rigtigt, at Stauning, hvis han overtager stillingen som udenrigsminister, derved må gøre sig til et aktivt værktøj for de tyske ønsker. Alligevel falder det mig vanskeligt at tro på, at Stauning, efter at han ikke har gjort mere som statsminister, som udenrigsminister vil vise en større aktivitet i retning af et snævrere tysk-dansk samarbejde og udøve en afgørende indflydelse på sit parti i denne retning.

Det er også tænkeligt, at Staunings forslag er et fikt skaktræk, hvorved han i tilfælde af en afvisning vil skyde ansvaret for, at det ikke kommer til en forståelse, over på os.

Hvorledes det end måtte forholde sig, bør vi efter mit skøn principielt ikke reagere negativt overfor Staunings føler, men lade ham meddele, at vi er indforstået med hans forslag om Knutzen som statsminister. Vi er endvidere indforstået med, at han forbliver i kabinettet. Hvad angår fordelingen af portefeuillerne, ligger det os fjernt at udøve nogen som helst indflydelse herpå. Vi venter imidlertid, at de bekendte, af os meddelte punkter bliver gennemført; heraf vil vor holdning overfor kabinettet være afhængig. Vi har heller ingen anledning til at fremkalde indtrykket af, at vi ikke fuldtud anerkender Scavenius' ærlige bestræbelser, og at vi fra vor side fortrænger ham fra hans stilling.

Til afgørelse står det spørgsmål tilbage, om det kan gå an at lade skinne igenem, at vi til syvende og sidst vil kunne tage Stauning med i købet også som udenrigsminister, eller om vi bør afvise ham som sådan.

Renthe-Fink.²⁾

¹⁾ Aktstykkets forside er streget over, og tværs over den er skrevet: „cessat“.

²⁾ Underskriften er streget over.

149.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. udsættelse af de dansk-tyske regeringsudvalgs
forhandlinger p. gr. af den politiske krise.**

8. januar 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 8. januar 1941 kl. 16,15.
Ankomst — 8. — — - 16,30.

Nr. 31 af 8.1. CITO!

Under henvisning til mine samtaler med ministerialdirektør Walter og gesandt von Grundherr.

På grund af den uafklarede indrepolitiske situation anser jeg det for ønskeligt, hvis regeringsudvalgsforhandlingerne, der er berammet til 13. januar, kan udskydes til henimod slutningen af januar. Forhandlingernes udsættelse kan bedst motiveres med, at den tyske formand er optaget af andet arbejde eller med hans helbredstilstand. Tekniske enkeltspørgsmål, som ikke tåler udsættelse, må dog efter aftale mellem de to udvalgsformænd behandles i mellemtiden. Jeg udbeder mig om muligt telegrafisk svar inden i morgen aften, for at danskerne kan blive underrettet rettidigt.

Renthe-Fink.

150.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. planerne om statsminister Staunings overtagelse
af udenrigsministerposten.**

14. januar 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 14. januar 1941 kl. 1.20
Modtaget: — 14. — — - 1.50

Nr. 56 af 13.1. CITO!

Stauning har underrettet Scavenius om, at en plan er under overvejelse, hvorefter Stauning afgiver statsministerposten og i stedet overtager stillingen som udenrigsminister, medens posten som gesandt i Berlin er tiltænkt Scavenius, men dog fremstilles det, som om ideen ikke hidrører fra ham — Stauning —, men fra os.

Scavenius er tilsyneladende rede til i den tysk-danske forståelses interesse at gøre plads for Stauning, tilmed da det er ham bekendt, at kongen af hensyn til bevarelsen af den sociale fred kun vil give sit samtykke til en regeringsomdannelse, hvis Stauning forbliver i regeringen.

Renthe-Fink.

151.

Medlem af Wehrwirtschaftstab Dänemark, Forstmanns indberetning ang. den danske befolknings indstilling til Tyskland.

15. januar 1941.

WEHRWIRTSCHAFTSTAB DÄNEMARK

København, den 15. 1. 1941.

A/d. Allg. j. nr. 66/Wi-Ber. Nr. 29/41 hemmeligt.

Vedrører: Situationsberetning.

a) Stemningen i befolkningen.

Vi tyskere kan ikke vente, at en dansker, der elsker sit fædreland og derfor ønsker et uafhængigt Danmark, skal være lykkelig over at se Danmark uforskyldt inddraget i stormagternes opgør ved, at landet er blevet besat. Men det må dog fremhæves, at det — såvidt Wehrwirtschaftstab Dänemark kan vurdere det — falder danskerne meget vanskeligt at acceptere kendsgerningerne og herved rette blikket mod fremtiden, som også for Danmark i mange henseender må bringe afgørende omvæltninger.

Besættelsestroppersnes gode optræden anerkendes ganske vist overalt, endvidere også at en del af det danske erhvervsliv holdes i gang på grund af de tyske indkøb, leverancer og ordrer. En mere kritisk indstilling overfor Tyskland er dog en kendsgerning, som ikke må overses. Grundene hertil ligger på det udenrigspolitiske, økonomiske og indrepolitiske område.

De udenrigspolitiske begivenheder — de dårlige italienske resultater i Grækenland og Libyen, Roosevelts lovforslag om Englandshjælpen — betragtes af danskerne som sympotomer, der er ugunstige for Tyskland, og bevirker, at de ikke når til en positiv indstilling overfor Tyskland, men tværtimod anlægger engelskvenlige betragtninger på disse begivenheder.

Udformningen af et godt forhold Tyskland-Danmark lider endvidere under den tiltagende forringelse af de økonomiske forhold. For det første volder det danskerne stor bekymring, at den danske eksport er så meget større end importen fra Tyskland. Modydelser fra Tyskland mangler altså i tilstrækkeligt omfang. Det lille land er således blevet en betydningsfuld kreditor i forhold til det store tyske rige. Man udtrykker frygt for inflation.

Det er forståeligt, at landets dårlige forsyning med brændsel bebrejdes Tyskland; men også stigningen i arbejdsløshedstallet og råstofknapheden bidrager til, at stemningen daler. På samme måde lægges rationeringsforanstaltningerne og den fra og med april 1940 forstærkede opadgående bevægelse i priserne og den samtidig faldende købekraft uden videre de tyske troppers indmarch til last. Man overser, at krigen i sig selv har udløst en opadgående prisbevægelse. Ganske vist må det indrømmes, at den store forhøjelse af de tyske eksportpriser ligger væsentligt over den forhøjelse af priserne for den danske landbrugs-eksport, som Tyskland er gået med til, og at den derved fremkomne prisklemme har bidraget til den i de sidste måneder indtrådte væsentlige fordyrelse af leveomkostningerne.

Endelig finder den behændige engelske radiopropaganda og mange rygter om, at Tyskland tilstræber en omdannelse af den danske regering, en ugunstig¹⁾ jordbund og påvirker stemningen.

Den dårlige stemning i landet kommer på grund af den danske mentalitet ganske vist ikke til noget demonstrativt udtryk, men viser sig i befolkningens stigende reservation overfor alt, der er tysk.

Det er meget beklageligt, at tyskere, der kommer rejsende til landet i forretningsøjemed, ofte ikke tænker på advarslen „fjenden lytter“ og ansvarsløst taler om begivenheder i Tyskland, f. eks. luftangreb, som ikke burde omtales overfor udlændinge. De påvirker der-

med stemningen mod Tyskland. Det foreslås, at de pasudstedende tyske myndigheder instrueres om at give de til Danmark rejsende tyskere en belæring i så henseende, således at snakkesalige rejsende får deres ansvarsfølelse skærpet.

Wehrwirtschaftstab Dänemark har ikke kunnet konstatere, at der i virksomheder, som har modtaget tyske ordrer, er foregået sabotage, eller at leveringsterminer forsætligt er blevet skudt ud. Virksomhederne arbejder i fuldstændig ro og orden.

Da den danske industri ikke er uden betydning for de tyske rustninger — hvilket bevises af den samling ordrer, der beror hos Wehrwirtschaftstab Dänemark —, må der efter nærværende stabs skøn fra tysk side gøres alt for at opretholde og fremme det hidtil gode samarbejde.

sign. Forstmann.

¹⁾ Således i den tyske tekst, meningen er formodentlig „gunstig“.

152.

Telegram fra understatssekretær Martin Luther ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops beslutning vedr. den danske regeringskrise.

15. januar 1941.

Telegram

(åben tekst)

(Særtog) Salzburg, den 15.1.41. kl. 15.15
Modtaget den 15.1.41. kl. 15.25

Nr. 16 af 15.1.41. CITISSIME!

Hr. gesandt von Grundherr.

I anledning af det af statssekretær von Weizsäcker under 11.1.41 forelagte vedrørende Danmark har rigsudenrigsministeren bestemt følgende:

Gesandt von Renthe-Fink skal bemyndiges til at afgive følgende erklæring.

- 1.) Fra vor side er der intet at indvende imod et kabinet Knutzen.
- 2.) Vi lægger *afgørende* vægt på, at minister Scavenius får en *vigtig* post indenfor det nye kabinet (f. eks. stillingen som kulturminister).
- 3.) Vi er indforstået med, at den hidtidige statsminister Stauning indenfor kabinettet Knutzen overtager udenrigsministeriet.
- 4.) Den nye regering må garantere, at al antitysk agitation undertrykkes, og at der sker en tilpasning til den tyske linie. Ligeledes går vi ud fra den selvfølgeligelige forudsætning, at den nye regering ikke skrider ind mod de danske nationalsocialister, men tværtimod anerkender disse som ligeberettiget og jævnbrydigt parti.

Luther.

153.

**Notits af gesandt v. Grundherr ang. rigsudenrigsminister v. Ribbentrops
beslutning vedr. den danske regeringskrise.**

15. januar 1941.

Pol.VI 48

Berlin, den 15. januar 1941.

Notits

I formiddags meddelte gesandt Luther følgende pr. telefon fra Salzburg:

Rigsudenrigsministeren har bestemt, at gesandt von Renthe-Fink skal bemyndiges til at afgive følgende erklæring til den danske regering:

- 1) Et ministerium Knutzen vil tiltale os.
 - 2) Vi lægger afgørende vægt på, at Scavenius atter får tildelt en vigtig post i det nye ministerium.
 - 3) Vi er indforstået med, at Stauning overtager udenrigsministerposten i ministeriet Knutzen.
 - 4) Den nye regering skal garantere, at enhver antitysk agitation undertrykkes, og at der sker en tilpasning til den tyske linie. Regeringen må ikke skride ind mod de danske nationalsocialister, men skal anerkende disse som et ligeberettiget og jævnbryddigt parti.
- Gesandt Luther vil omgående pr. fjernskriver fremsende en gentagelse af ovenstående tekst.

Grundherr.

153 a.

Notits [af Renthe-Fink] ang. omdannelsen af den danske regering.

[Januar 1941.]

Under de samtaler, der går forud for regeringens omdannelse, henviser mine medarbejdere og jeg atter og atter eftertrykkeligt til, at vi af den nye regering som en selvfølgelighed må forvente, at hetzen og chikanerierne mod det danske nationalsocialistiske parti standses, og at dr. Clausens bevægelse anerkendes som en organisation, der er de andre partier jævnbryddig og indadtil ligeberettiget. De kompetente danske personligheder lades fra vor side ikke i tvivl om, at vi ganske vist ikke har til hensigt at blande os i de indrepolitiske danske anliggender, men at denne indstilling ikke kan hindre os i at yde DNSAP vor sympati. Disse erklæringer modtages i almindelighed med betydelig forståelse af danskerne. Jeg nærer ingen tvivl om, at det vil lykkes i dette spørgsmål at nå til varig enighed med den nye statsminister. Toneangivende danske kredse har hidtil været overbevist om, at Tyskland, hvis det skulle være, også med magt og uden hensyn til det danske folks ønsker ville bringe nationalsocialisterne til magten. Den interesse, som vi nu viser omdannelsen af den danske regering, og den klare stilling, som vi indtager overfor de danske nationalsocialister, idet vi — i det mindste foreløbig, — ønsker en organisk udvikling for dem, men ikke deres voldelige magtovertagelse, har virket beroligende på dansk side. Denne omstændighed ligesom den forpligtelse, som den nye danske regering må påtage sig til at give nat.soc. enhver chance, vil komme partiet tilgode.

Overfor et legalt anerkendt og legalt arbejdende parti vil danskerne optræde mindre skeptisk og tilbageholdende, end det hidtil har været tilfældet overfor nat.soc. Det kan med sikkerhed antages, at partiets tilbagegang også vil blive standset derved, og at oven i købet nye tilhængere vil strømme til det. Et anseligt antal har netop af frygt for kup, der ikke ligger for mentaliteten her, afholdt sig fra at indtræde i partiet.

DNSAP selv har i de sidste måneder i det store og hele ikke arbejdet på en heldig måde. Gentagne gange har rygter, som det har udspreddt, og hvorefter det på bestemte datoer ville tage magten, i den offentlige mening fremkaldt ikke blot uro, men også afvisning. Den kendsgerning, at magtovertagelsen så ikke skete, var naturligvis egnet til at skade partiets anseelse — også indenfor dets egne rækker. I partiets egen interesse må det derfor hilses velkommen, at der gives det en frist til at rehabilitere sig. Det behøver tiden indtil fredsslutningen for at bringe den hidtil forsømte partiorganisation i orden, for at udskille de kriminelle elementer, der endnu findes indenfor partiet, og for endelig gennem en fornuftig personpolitik at få tag i de danske kredse, som i dag stadig står vaklende og usikre overfor de nat.soc. bestræbelser. For dr. Clausens unge parti vil det komme an på, at det indtil da såvidt muligt fra alle lejre i landet vinder ansete og personligt anstændige danskere, selvom de også tidligere har tilhørt andre retninger og efter tyske begreber først må blive nat.soc.

Jeg tør antage, at de samme grundtanker angående udviklingen af dr. Clausens bevægelse i den nærmeste tid vil blive gjort gældende ad de særlige veje, ad hvilke forbindelsen mellem de kompetente tyske instanser og partiet opretholdes.

154.

Brev fra Frits Clausen til Renthe-Fink ang. den politiske situation i Danmark.

16. januar 1941.

DANMARKS RIGSDAG
Christiansborg

Folketinget, den 16. januar 1941.

Højtærede hr. minister v. Renthe Fink!

I en samtale, som jeg i går havde med ministerialråd dr. Draeger, blev det aftalt, at jeg skulle give ham en fremstilling af den politiske situation, således som jeg ser den. Jeg bad i morges dr. Draeger om undskyldning for, at min fremstilling ikke var renskrevet, og lovede uopholdeligt at eftersende den, hvad jeg har gjort gennem Oberführer Kanstein.

Da jeg dog ikke har til hensigt at foretage mig noget, hvorom jeg ikke også underretter Dem, tillader jeg mig herved gennem vedlagte gennemslag at gøre Dem bekendt med min skrivelse.

Idet jeg endvidere udtaler min hjertelige tak for den venlige modtagelse af min hustru ved hendes besøg og overbringer min hustrus hilsener, forbliver jeg med

nordisk højagtelse

Deres hengivne

Frits Clausen.

København, 16. januar 1941.

FC/EH. Nr. 1255.

Højtærede dr. Dræger!

Idet jeg endnu en gang takker Dem for den samtale, som De i går tilstod mig, meddeler jeg Dem herved efter vor aftale ved samtalen nogle synspunkter, som er bestemmende for min bedømmelse af den nuværende politiske situation i Danmark med henblik på gennemførelsen af en nationalsocialistisk opbygning og indordningen af mit folk i det nye Europa.

Jeg vil dog først ganske kort henvise til den samtale, som jeg havde med Dem i september i fjor, da jeg forestillede mig denne opbygning og indordning forberedt af en politisk indifferent regering.

Kort tid efter denne samtale blev jeg imidlertid underrettet om, hvorledes man fra det herværende demokratisk-marxistiske regeringssystemets side var beskæftiget med at organisere de negative kræfter her i landet i en passiv modstand mod Tyskland og nationalsocialismen. Jeg har i den anledning ændret mening og givet udtryk for den opfattelse, at man, for hurtigt og kraftigt at standse denne udvikling, måtte bane vej for en af rent nationalsocialistiske synspunkter bestemt regering.

Jeg har anset det for min pligt som nationalsocialist atter og atter at henvise til det farlige sammenspil mellem de kortsynede, af jødiske kræfter stærkt påvirkede nationale kredse og de af de samme kræfter påvirkede internationale faktorer og atter og atter givet udtryk for den opfattelse, at man måtte standse den af disse kræfter systematisk gennemførte ophidselse mod Tyskland, og at man ud fra et nationalsocialistisk standpunkt ikke kan have tillid til de kredse, som til trods for mange smukke, men altid udflydende taler dog ikke ved en virkelig indsats har bevist, at de har indstillet sig anderledes overfor den nationalsocialistiske idé og overfor de store mænd i det af denne idé opståede nye Tyskland, end de har gjort før landets besættelse, på en måde, som jeg kun med allerstørste modvilje kan referere, og som jeg derfor her ikke skal komme nærmere ind på.

Jeg har ikke fremsat bestemte forslag om, hvad der skulle komme efter det nuværende system, og har kun henvist til nødvendigheden af at træffe foranstaltninger mod det had, der er blevet stærkt opelsket mod nationalsocialismen og Tyskland. Jeg har desuden givet udtryk for den mening, at en uindskrænket fortsættelse af den nuværende udvikling uundgåelig måtte føre til anvendelse af magtforanstaltninger, som kun kunne vanskeliggøre og forsinke udviklingen af et ærligt venskabeligt forhold mellem Tyskland og Danmark.

I hvor høj grad jeg har haft ret i disse formodninger, tror jeg at kunne se af den kendsgerning, at man i den forløbne uge har set sig nødsaget til at forbyde det socialdemokratiske regeringsorgan i Aarhus i tre dage. Jeg tør måske i denne forbindelse henvise til, at netop denne avis hidtil fra socialdemokratisk side altid er blevet benyttet som føler for at undersøge, hvor langt man kunne vove sig ud i det politiske spil. Jeg kan til yderligere beskrivelse af forholdene endvidere tilføje, at man på de dage, da forbudet gjaldt, forsynede abonnenterne med det officielle regeringsorgan, og at man i morgentimerne på forbudets første dag ved opslag bekendtgjorde, at forbudet var blevet udstedt, fordi man i avisen havde angrebet os danske nationalsocialister.

Denne begivenhed er kun et enkelt eksempel blandt utallige, der beviser, hvorledes man stadig bliver mere aktiv i bestræbelserne for at gennemføre den parole, der er blevet udstedt af systemet, og som den 7. januar i den socialdemokratiske avis i Sønderborg blev udtrykt således, at det nu var tiden til stejl modstand. (Nu er stejlhedens tid inde).

Det er dette, som jeg har forudset, og jeg styrkes stadig mere i den opfattelse, at man fra demokratisk-marxistisk side forsøger på ved en hyklet velvilje overfor Tyskland at undgå en gennemgribende systemændring her til lands, indtil man så gennem en engelsk sejr, på hvilken alle gode demokrater tror fast, af det engelske demokrati kan vinde den anerkendelse, man håber på. Hvilke forbindelser der endnu opretholdes med England, kan man se af den hurtighed og rigtighed, hvormed den engelske radio i stigende grad kan berette om forholdene her i landet. Som et slående eksempel blandt mange kan

jeg henviser til, at den engelske radio i forgårs aften i sin udsendelse til Danmark kunne meddele, at en regeringskrise her i landet var blevet afværget ved kongens indgriben.

Dette er i ganske korte træk den ene side af billedet af vort lands politiske forhold med henblik på muligheden af en sejr for den nationalsocialistiske idé. På den anden side må jeg henviser til de vanskeligheder, som har vist sig for en direkte agitation fra min side for denne idé i hele dens udstrækning. Jeg vil kun i korthed henviser til de vanskeligheder, som opstod for vort agitationsarbejde efter landets besættelse, og som yderligere i væsentlig grad blev forværret på grund af det grundlovsstridige møde- og demonstrationsforbud, som gjaldt indtil efterårsdagene. Alligevel har vi fra vor side i efterårsmånederne gennemført en agitation, som vort land aldrig tidligere har oplevet. Hvor stærkt denne agitation har virket, kunne man se af vore modtanderes aviser i denne periode. Men da agitationebølgen døde hen, uden at der var opstået nogen som helst vanskeligheder for systemet, blev de foranstaltninger truffet, som nu på allerstærkeste måde hindrer vort fortsatte arbejde. Jeg skal ikke her komme ind på de personlige forfølgelser af mine kammerater, som vi i skiftende grad har været udsat for i årevis, og som i den sidste tid er blevet kendetegnet af skærpede; men jeg vil dog anføre, at man ved påtryk overfor ejerne i stigende grad gør det umuligt for os at få tale til vore møder. Det er netop i dag blevet meddelt mig, at man i byen Horsens ikke engang længere vover at stille lokaler til rådighed for vore medlemsmøder. Her i København har man i de sidste dage som på befaling opsagt alle distriktskontorer i byens forskellige kvarterer. Jeg skal endvidere kort henviser til nogle forhold, som jeg tillægger en ikke ringe betydning i økonomisk henseende, og som også gør et snarligt regeringsskifte ønskeligt, om ikke nødvendigt. Jeg har allerede for længere tid siden givet udtryk for den opfattelse, at man også forsøger ved økonomisk sabotage i al stilhed at forstyrre forholdet mellem Tyskland og Danmark, og i alle tilfælde anser jeg det for nødvendigt, at der endog meget snart træffes forholdsregler for at sikre Danmark og dermed også Tysklands livsrum en så givtig høst, som en vel planlagt økonomi må kræve. Hidtil synes den nuværende regering at have gjort sig lige så få planer i denne retning, som den har gjort alvorlige forsøg på produktivt at indlemme de arbejdsløse kræfter i vort folk til fordel for et europæisk livsrum.

Dette var i ganske korte træk et billede af de politiske forhold i vort land, således som jeg ser dem som nationalsocialist. Jeg behøver ikke at henviser til, med hvilke følelser dette fylder mig. Disse følelser er så meget mere trykkende, som jeg med de til min rådighed stående midler anser mig for ganske ude af stand til at standse udviklingen i en retning, der er direkte modsat mine forhåbninger og forventninger. Jeg ser under de nuværende forhold ingen vej for indenfor overskuelig tid at genoplive den stemning, som herskede her endnu i efterårsmånederne, og jeg bliver derfor stadig mere overbevist om nødvendigheden af, at jeg i stigende grad må føre min kamp for den nationalsocialistiske idé som en defensiv i stedet for, således som det sømmer sig for en revolutionær bevægelse, som en kraftig og vedholdende offensiv, således som jeg har gjort det gennem 11 år¹⁾, tidligt erkendt og forudset og har, hvor jeg kunne, henvist dertil. Når man alligevel måske på grund af overvejelser, som jeg ikke kender eller kan overse, lader denne udvikling gå sin gang, er jeg nødsaget til at omstille min indsats for det nationalsocialistiske livsgrundlag med henblik på en politisk udnyttelse af denne idé, hvortil jeg også er rede, for ikke helt at forringe denne indsats. Jeg tror imidlertid, at en sådan omstilling af min organisation i det mindste i politisk henseende i høj grad vil vanskeliggøre og forhale den nationalsocialistiske idées sejr her til lands. Skal denne sejr vindes indenfor overskuelig tid, ser jeg kun den ene udvej, at der sker en hurtig og gennemgribende ændring af det nuværende regeringssystem, og at der ligeledes skrives radikalt ind overfor de maskerede og de åbenlyse redskaber for dette system og dets organer, hvis virksomhed kun er rettet mod den nationalsocialistiske verdensanskuelse, det Tyskland, der bæres af denne verdensanskuelse og det Europa, der skal nyopbygges på dette grundlag.

Med nordisk højagtelse!

¹⁾ Her synes at være faldet nogle ord ud ved afskrivningen.

155.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med statsminister Stauning
om dennes afgang som statsminister.**

24. januar 1941.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 24. januar 1941 = kl. 23.45

Modtaget den 25. januar 1941 = kl. 0.40

Nr. 114 af 24.1.

I besvarelse af telegram af 16. nr. 44*).

Til information.

Da vi er blevet bekendt med udtalelser, hvorefter det måtte være tvivlsomt, hvorvidt Stauning stadig gik ind for den planlagte rekonstruktion af kabinettet, har jeg foreløbig i en personlig samtale med Stauning skaffet mig vished om hans holdning. Da jeg konstaterede, at Stauning virkelig har ombestemt sig og nu igen holder fast ved stillingen som statsminister, har jeg anset det for rigtigt ikke at gøre brug af bemyndigelsen, men at foreholde Stauning, at hidtil intet var sket for at opfylde ønskerne.

Stauning begrundede sin ændrede holdning med, at han på grund af partiernes indstilling i den sidste tid var kommet til den overbevisning, at så vidtgående tyske krav, som var blevet fremsat i den sidste tid, kun kunne gennemføres godvilligt, hvis partierne selv beholdt hovedansvaret i regeringen. Knutzen havde dog ikke den fornødne autoritet til, at han i den kommende tid, der ville blive vanskeligere og vanskeligere, kunne stå stærkt overfor partierne som upartisk statsminister.

Stauning forsikrede, at han var rede til at imødekomme vort ønske om, at politisk indflydelse, som ikke er os belejlig, bliver trængt tilbage, ikke at forfølge de danske nationalsocialister og at indlede et mere positivt samarbejde med os tillige med en undertrykkelse af enhver tysk fjendtlig agitation.

I mellemtiden har de sidste dages forhandlinger om afståelse af de danske torpedobåde fuldtud krævet regeringens interesse, således at de politiske drøftelser først i begyndelsen af næste uge vil komme ind i et mere konkret stadium.

Renthe-Fink.

*) Pol VI 51.

156.

**Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale mellem statsminister Stauning og
presseattaché Gustav Meissner.**

30. januar 1941.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 30. jan. 1941, kl. 20,50

Modtaget: — 30. — — , - 2,25

Nr. 141 af 30. 1.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 114*) af 24.1.

Til information.

Statsminister Stauning gav overfor Meissner udtryk for beredvillighed til i forbindelse med standsning af den aggressive holdning overfor nationalsocialisterne at foranledige benådning af de for overtrædelse af uniforms- og demonstrationsforbudet straffede medlemmer af det nationalsocialistiske parti, derimod forsøgte han at dække over Hedtoft-Hansen og ville kun forsåvidt gå med til en personel omdannelse af kabinettet, som generaldirektør Knutzen skulle overtage søfartsministeriet og der desuden skulle dannes et propaganda-ministerium med den hidtidige departementschef i statsministeriet, Andreas Møller. Dette har vi betegnet som utilstrækkeligt og særlig påny forlangt, at Hedtoft-Hansen forlader politiske poster, og at kabinettet undergår en gennemgribende omdannelse.

Har i dag med udenrigsministeren drøftet resultatet af samtaler med Stauning vedr. omdannelse og lagt pres på ham med hensyn til vore krav. Scavenius vil nu gå til ministerrådet. Yderligere indberetning forbeholdes.

Renthe-Fink.

*) ved Pol. VI

157.

**Medlem af Wehrwirtschaftstab Dänemark, Forstmanns indberetning ang. den
danske befolknings indstilling til Tyskland.**

15. februar 1941.

Hemmelig.

WEHRWIRTSCHAFTSTAB DÄNEMARK

København, den 15. 2. 1941.

Afd. Allg. j.nr. 66/Wi-Ber. Nr. 113/41 hemmelig.

Vedrører: Situationsberetning.

a) *Stemningen i befolkningen.*

2 begivenheder har i referatperioden udøvet stor indflydelse på danskernes indstilling overfor Tyskland og er dagens samtaleemner:

Spionagesagen mod den danske oberstløjtnant Ørum og den af tyskerne forlangte udlevering af danske torpedobåde til den tyske krigsmarine.

Medens de tyske myndigheders behandling af Ørum-sagen i almindelighed betegnes som meget loyal og imødekommende, brændemærker man i vide kredse kravet om aflevering af torpedobådene som værende i strid med aftalerne af 9. april 1940 og en krænkelse af den danske ære.

Den nye danske lov, der hjemler strenge straffe for personer, som udspreder rygter, modtages, fordi den er nødvendig, med absolut forståelse og saboteres ikke.

I og for sig er der i Danmark basis for et godt samarbejde med Tyskland. Industri og landbrug, handel og håndværk vil i dag meget gerne knytte forretningsforbindelser med Tyskland, og de danske arbejdere, der er blevet sendt til Tyskland, har under deres juleorlov i Danmark med deres tyskvenlige indstilling ydet et godt oplysningsarbejde om de virkelige tilstande i Tyskland og derved skabt en gunstig stemning for Tyskland. Blot vil man selv ordne sine indrepolitiske forhold og selv træffe de forholdsregler, der er nødvendige med henblik på Danmarks nyordning, d. v. s. uden opsigtsvækkende tysk pres.

Set fra et forsvarsøkonomisk synspunkt behøver landet ro, for at dets udnyttelse med hensyn til fremstilling af krigsmateriel og leverancerne af landbrugsprodukter til Tyskland kan ske gnidningsløst og med det største resultat.

Den danske industris direkte og indirekte værnemagtsordrer på krigsmateriel og på dele dertil, for hvilke der er et påtrængende behov, og som stiger fra måned til måned, samt rigsmarskallens krav om på grund af den alvorlige arbejdssituation i Tyskland at omplacere ordrer indenfor den civile sektor til de besatte områder, altså også til Danmark, må efter nærværende stabs opfattelse føre til den konklusion, at disse for krigsførelsen nødvendige leverancer for tiden ubetinget er det primære, hvorfor alle beslutninger angående den politik, der skal føres overfor Danmark, må træffes i overensstemmelse hermed.

Efter denne stabs skøn vil der i Danmark efter krigen hurtigt udvikle sig meget i politisk henseende, som i dag — muligvis bevidst forceret af Tyskland — kun kan fremtvinges under stor uro i befolkningen på grund af den danske mentalitet, som vi, især nu under krigen, alligevel ikke kan ændre fra den ene dag til den anden. Følgen heraf vil blive arbejdsuvillighed, både hos arbejdsgiverne og hos arbejderne, og passiv modstand, der tilsidst kunne føre til sabotage i de danske virksomheder, der fremstiller yderst vigtigt krigsmateriel.

Wehrwirtschaftstab Dänemark anser det derfor for sin pligt eftertrykkeligt at gøre opmærksom herpå.

sign. **Forstmann.**

158.

Brev [fra hofjægermester Jørgen Sehested] til SS-Gruppenführer Reinhard Heydrich.

18. februar 1941.

Oversættelse.

København, den 18. februar 1941.

Hr. SS-Gruppenführer Heydrich!

Under henvisning til samtalerne på Lindenberg om de nordiske problemer tager jeg mig den frihed at give en fremstilling af udviklingen i Danmark i den sidste tid. Som udgangspunkt tager jeg en samtale, jeg i går havde med kongen. Den ydre grund til audiensen var et dødsfald i min familie, i hvilken anledning Hans Majestæt havde ytret ønske om at se mig.

Som De måske erindrer, forelå der fra kongens side en beklagelig misforståelse m.h.t. en sammenkomst den 15. august 1940 i mit hjem på Fyn mellem på den ene side herrerne von Löw og Hans Pahl og på den anden side fremtrædende repræsentanter for DNSAP, LS og bondepartiet. Kongen lod mig ved lejlighed vide, at regeringen efter politiets henstilling havde besluttet at rejse anklage mod mig for landsforræderi på grund af de stedfundne forhandlinger. Efter en skriftlig erklæring fra min side, i hvilken jeg gjorde opmærksom på, at de pågældende forhandlinger, der bl. a. drejede sig om landbrugsspørgsmål, ubetinget var i landets interesse, blev der ikke foretaget yderligere i sagen.

Under samtalen i går bad Hans Majestæt mig i en venlig, men bestemt tone om med mit arbejde at beslutte mig for en ny politisk orientering og begrundede det med en fremstilling af sin mening om landets nuværende stilling.

Jeg sagde, at det fremdeles var min opfattelse, at en forståelse med Tyskland kunne tilvejebringes, og at Danmarks selvstændighed og suverænitet kunne genoprettes. Jeg udtalte min tillid til, at Tysklands førende mænd stedse var parat til samarbejde med dette mål for øje. *Derimod gav jeg, på grundlag af de erfaringer jeg havde gjort siden Danmarks besættelse den 9. april, udtryk for dyb beklagelse over den herværende tyske repræsentation*, og jeg hævdede, at såvidt jeg var orienteret, kunne gesandtskabet og dets optræden næppe være i overensstemmelse med, hvad toneangivende tyske kredse ønsker.

Efter nogle personlige bemærkninger sluttede audiensen med, at kongen lagde mig på sinde at tage mere hensyn til de synspunkter, han havde givet udtryk for i samtalen.

I de sidste 6 måneder har udviklingen her i Danmark været en afgjort skuffelse for alle venner af Tyskland. Folket var rede til at bære følgerne af begivenhederne den 9. april og frivilligt affinde sig med et nyt regeringssystem, efter at det parlamentariske system i alles øjne tydeligt havde lidt et så afgørende nederlag. Min opfattelse bekræftes bl. a. af den ro for ikke at sige ligegyldighed, hvormed det danske folk modtog aflysningen af kommunalvalgene.

Med begejstring gik jeg ligesom Frits Clausen, Knut Bach og Hartel ind for et samarbejde med Tyskland på nationalsocialistisk idégrundlag. I overensstemmelse med mine tyske venner bekæmpede jeg offentligt mænd som Hartvig Frisch, Hedtoft Hansen og Christmas Møller, som tidligere havde fornærmet Tyskland og dets fører på det groveste og nu forsøgte at ophidse folket og modarbejde alle forsoningsbestræbelser. Jeg tør sige, at angrebene på disse personer, der beklæder de højeste politiske poster i landet, har tilføjet disse et afgørende slag og overbevist kongehuset om nødvendigheden af at omgive sig med andre rådgivere, der i hvert fald ikke står som fjender af Tyskland og den nationalsocialistiske idé. Men skal dette arbejde bringe resultater, må det være en betingelse, at vore tyske venner også her i landet bekender sig til samarbejdet med os. Alene er vi ikke i stand til at bære det tunge ansvar for besættelsen og samarbejdet med Tyskland. Vi har ved forskellige lejligheder i den forløbne tid bemærket, at den herværende tyske repræsentation, der gennem mange år har stået i nært samarbejde med de marxistiske politikere, snarere har støttet regeringen mod vore angreb end omvendt. Jeg tillader mig at fremhæve blot et par enkelte eksempler herpå.

Da jeg i august angreb udenrigsminister Munch og offentligt påviste, at udenrigsministerens pressebureau på forfatningsstridig måde saboterede LS-propagandaen, modtog jeg fra den tyske legation en personlig henstilling om at tilbageholde et allerede udarbejdet opråb til offentligheden med den begrundelse, at det let kunne føre til, at regeringen blev styrtet, hvilket ikke gerne måtte ske på daværende tidspunkt.

Da jeg i oktober på DNSAPs foranledning rettede et velforberedt angreb på vore modstandere indenfor politi og retsvæsen, besvarede handelsministeriet angrebet ved at rejse anklage mod mig for valutasmugling. Først efter 3 måneders forløb sluttede undersøgelsen med en skriftlig meddelelse fra handelsministeriet om, at min fremgangsmåde havde været fuldstændig lovlig. I mellemtiden havde en fremtrædende mangedårig medarbejder ved det tyske gesandtskab benyttet lejligheden til at udsprede ærerørige rygter om mig og mit arbejde.

Det er ikke min hensigt at påstå, at den tyske politik her i landet siden 9. april har været forfejlet. Oprindeligt var forholdet til besættelsestropperne godt, i det mindste i Jylland. Siden har man trods Frits Clausens advarsler til gesandt Luther tilladt, at befolkningen systematisk blev ophidset til had mod Tyskland.

Fra måned til måned blev det tidspunkt for magtovertagelsen, man havde meddelt os, udsat, skønt regeringen og folket ventede den. Da man omkring nytår fra tysk side stillede ultimativt krav om, at i hvert fald Stauning måtte træde tilbage, tog regeringen ikke ringeste hensyn dertil.

Det tyske krav om retsforfølgelse mod Hedtoft-Hansen på grund af hans holdning siden 9. april, bl. a. i spørgsmålet om Matteotti-fonden, blev ikke gennemtruffet. Heller ikke har beviserne for hans deltagelse i tysk fjendtlig propaganda i januar i år ført til, at han er blevet fjernet som folketingsmand.

Ved disse og lignende vaklende og inkonsekvente handlinger bliver regeringen og offentligheden bestyrtet i den opfattelse, at man ved passiv modstand kan holde stillingen, til den vending i krigslykken, man håber på, indtræder. For LS og DNSAP er udviklingen blevet katastrofal. Under indtryk af at Tyskland ikke ønsker samarbejde med national-socialisterne her i landet, har regeringen kunnet føre en bagvaskelseskampagne uden lige mod vore grupper og deres folk. Vi står magtesløse heroverfor, da vort korrupte retsvæsen står i regeringens tjeneste. Man har end ikke undset sig for at bruge jødiske dommere i retssager mod vore folk.

Den 8. januar op søgte jeg efter forudgående aftale hr. *gesandt von Renthe-Fink* og gjorde ham opmærksom på, at situationen havde udviklet sig truende for LS. Næsten daglig blev jeg ringet op af Knut Bach om mejerier og slagterier, der udmeldte sig af organisationen på grund af danske bagvaskelser i venstres og socialdemokratiets presse. Jeg beklagede først overfor gesandten, at kongen omkring den 15. december var blevet underrettet om, at tyskerne ikke længere ville vide af Frits Clausen. Hr. v. *Renthe-Fink* spurgte derpå, om der ikke var sket en forveksling af navnene Stauning og Clausen. Jeg sagde, at håbet om et regeringsskifte, som var ventet overalt i landet efter det tyske ultimatum, ville blive afløst af en kontraaktion mod os, såfremt Tyskland ikke holdt fast ved sit krav. Gesandten svarede, at så hurtigt kunne intet udvikle sig i Danmark. Noget ville der ske, men hvad, hvor meget og hvornår kunne han ikke sige.

Jeg sagde, at begivenhederne ville indtræffe præcis i det øjeblik, gesandten selv bestemte. Jeg tilføjede, at jeg efter den stadige udskydelse af regeringens fald, der virkede forvirrende og opløsende i vore rækker, ikke længere kunne påtage mig ansvaret for at holde LS-bevægelsen knyttet til DNSAP.

Da hr. v. *Löw* den 30. juli 1939 foreslog mig at gå ind i arbejdet for et bedre forhold mellem Tyskland og Danmark, svarede jeg: „Hvorledes skulle det kunne lade sig gøre, så længe den officielle tyske repræsentant her, hr. v. *Renthe-Fink*, efter bedste evne støtter den marxistiske regering, og så længe Tyskland i konkurrence med England aftager de danske landbrugsprodukter til halv pris?“

I en samtale med hr. v. *Löw* fik jeg at vide, at de, der i dag bestemmer Tysklands udenrigspolitik, i den kommende tid ville følge en anden linie overfor Danmark. Jeg hævdede, at man følgelig måtte have ventet et *gesandtskifte* pr. 30. sept. 1939 eller senest den 9. april 1940.

Frits Clausen er en mand uden svig. Han skabte for 10 år siden den danske national-socialisme og samlede et parti på det grundlag. Clausen er en af de første, der her i Norden er gået ind for Tysklands verdensopgave. I 10 år har han måttet udholde den mest hadefulde forfølgelse fra de jødisk-marxistiske magthaveres side i Danmark, men har ikke desto mindre vundet stadig større tilslutning til sine ideer i befolkningen. Vi havde aldrig tænkt, at han nu efter gammel skik skulle blive offer for en diplomatisk intrige med dens rænker og foragtelige dobbeltspil.

Man kan ikke undre sig over, at den engelske radio i disse dage udstøder triumfsskrig over den skæbne, der bliver de danske nationalsocialister til del. Vi imødeser en opløsning af fællesfronten, inden der er gået højst 6 uger, medmindre der indtræder en afgørende ændring i Tysklands holdning til regeringen.

Ved *frokosten i Haus der Flieger* sagde De, at vi som mænd af germansk race uden forbehold og i gensidig tillid kan sige hinanden vore meninger. Jeg vil tillade mig at slutte min beretning med at påpege følgende forholdsregler, der sikkert vil kunne bidrage til en bedre udvikling, hvis man ønsker en fornyelse af samarbejdet med udsigt til positive resultater:

Der må finde et *gesandtskifte* sted, samtidig med at *personer ved gesandtskabet*, som vi med rette har mistillid til på grund af deres utilladelige samarbejde med Stauning, fjernes.

Personer, der her i landet har gjort sig skyldige i en forbrydelse mod den tyske stat, stilles for tyske domstole.

Det tyske politi støtter os aktivt i bekæmpelsen af den engelskvenlige aktivitet, der udøves af danske politikere.

Stauning fjernes fra dansk politik, og regeringen erstattes med et forretningsministerium.

Førerens tale den 26. marts, i hvilken han talte om partiets kamp mod de tidligere jødisk-marxistiske magthavere, har vundet god genklang hos alle danske nationalsocialister.

Af denne grund beder jeg Dem se med forståelse på vore vanskeligheder. Jeg vil udtrykke ønsket om, at kopier af min politiske korrespondance bliver opbevaret i et tysk arkiv, da jeg gerne for kommende tider vil kunne bevise, at jeg også har arbejdet redeligt for Tysklands sag.

Med ærbødig hilsen

Oversat:

(ulæseligt navn.)

For rigtigheden:

Klamroth,
Kaptajn.

Notat fra Forhandlinger paa Broholm i Dagene 7.—13. Oktbr. 1941

.....¹⁾

159.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med Frits Clausen om splittelsen i DNSAP.

20. februar 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 20. februar 1941 kl. 1900
Modtaget: — 20. — — 2000

Nr. 256 af 20.2.41. CITO!

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 253 af 19. februar.

Clausen underkender ingenlunde, at dannelsen af en oppositionsgruppe forbigående kan medføre tilbagegang for hans partis arbejde, og at der i hvert fald vil indtræde en vis uro indenfor partiet, men han anser en klaring for nødvendig og ønskelig og ser roligt på udviklingen, da det hidtil ikke er lykkedes oppositionsgruppen at trække et større antal af DNSAPs tilhængere med sig.

Clausen indser nu selv, at de ham fra tysk side tilrådede ændringer i hans partiorganisation er rigtige og ikke længere tåler udskydelse. Han påtænker derfor at benytte be-

¹⁾ Se tyske dokumenter nr. 158.

givenheden til at foretage en gennemgribende udrensning i sit parti og samtidig samle organisationen på en strammere måde. Hertil vil han indsætte en særlig organisationsleder; udset er dr. Hoffmann-Madsen, Vendsyssel, en af hans ældste medarbejdere i Jylland og udenfor enhver personstrid i partiet. Clausen håber således at få større personlig frihed til at beskæftige sig med den konstruktive politiske opgave. Han går ud fra den vundne erkendelse af, at hans partis hidtidige arbejdsform ikke slår til for at skaffe det fornøden indflydelse i Danmark, og at han derfor mere end hidtil må forsøge at drage indflydelsesrige kredse over mod partiet. Efter at han allerede har omstillet partiets radikale propagandaform efter en mere rolig og opbyggende linie, påtænker han nu på endnu mere naturlig måde at tilpasse sit partis arbejdsform til den danske mentalitet og til de her givne særlige politiske forudsætninger.

Oppositionsgruppen vil sikkert søge at optage forbindelse med Tyskland. Det forekommer mig at være afgørende for udviklingen, at den finder lukkede døre hos samtlige embeds- og partiinstanser.

Pressemæssigt bør vi efter mit skøn ikke tillægge begivenheden nogen betydning, selvom, som det kan ventes, modstandernes propaganda forsøger at slå politisk mønt deraf.

Renthefink.

160.

Udkast til indberetning af Renthe-Fink ang. den politiske situation i Danmark.

27. februar 1941.

Udkast!

Referent: Legationssekretær Meissner.

København, den 27. februar 1941.

Indhold: Den indrepolitiske situations udvikling.

5 gennemslag.

1) *Til Auswärtiges Amt, Berlin.*

Skønt regimet Stauning bestræber sig på at arbejde i en rolig og tilbageholdende form, er det dog øjensynligt, at dette regime har fået følelige stød på grund af forskellige begivenheder i de sidste uger. Den tidligere handelsminister Christmas Møllers forvisning fra dansk politik og fjernelsen af rigsdagsmand Hedtoft-Hansen fra de førende politiske stillinger indenfor det socialdemokratiske parti er politisk blevet opfattet som svaghestegn ved regimet Stauning. Ligeså har også afståelsen af torpedobådene formindsket den nuværende regerings anseelse indenfor befolkningen. Som en yderligere svækkende forholdsregel kommer endvidere forbudet mod kommunevalgene, ved hvis gennemførelse regeringen Stauning og de store samlingspartier havde næret håb om at opnå et talmæssigt resultat, som kunne føre klart bevis for den nationale oppositions ringe betydning. Nu er endvidere spørgsmålet om amnesti for de danske nationalsocialister til debat, og herom har regeringen på vort ønske allerede optaget de afgørende forhandlinger. Meddelelsen om amnesti for de danske nationalsocialister vil altså kunne ventes i den nærmeste tid. Statsminister Stauning synes til trods for hans regimes politiske vanskeligheder og økonomiske bekymringer endnu at holde sejgt fast ved sin post, skønt han oprindeligt var rede til at nøjes med et andet ministerium til fordel for en upolitisk statsminister. Skønt kongen i sin tid ikke var tilbøjelig til af sig selv at afsætte Stauning, var han dog rede til efter ønske at fritage ham for hans statsministerpost. Når Stauning til trods for disse forudsætninger

senere alligevel besluttede sig til at hævde sin stilling som statsminister, hænger dette sammen med regeringens opfattelse dengang, hvorefter den militære afgørelse på grund af de få begivenheder og på grund af den for englænderne gunstige udvikling af krigen i Afrika og Grækenland endnu stod hen. Også om begivenhederne i Norge havde regeringen øjensynligt over Sverige modtaget meddelelser, der vidnede om, at den norske befolknings modstand mod Quisling var så stor, at man fra tysk side sandsynligvis ville være tvunget til omkring den 25. marts d. å. at træffe andre dispositioner af hensyn til den indrepolitiske orden i Norge. Som tredje faktor spillede i regeringen Staunings holdning begivenhederne i Rumænien ind, hvor det efter dansk opfattelse havde vist sig, at legionærernes overtagelse af magten var uigennemførlig, og hvor man fra tysk side havde været rede til for samarbejdets skyld politisk at prisgive legionærerne til gunst for en mere moderat national holdning. Endelig har også Amerikas holdning gjort indtryk i danske politiske kredse og forledt dem til den antagelse, at det til sin tid dog vil komme til et kompromis mellem akse-magterne og England, hvorved Tyskland vil blive tvunget til at opgive besættelsen af Norge og Danmark samt af Holland og Belgien. Stauning har ud fra alle disse grunde anset det for rigtigt at udskyde afgørelsen m. h. t. den indrepolitiske situation i Danmark og vinde tid ved at gå ind på vore krav om en bedring af forholdet mellem Danmark og Tyskland. Uden tvivl spiller ved regimet Staunings stillingtagen også her verserende rygter om forskellige politiske strømninger i Tyskland med ind, på grund af hvilke man fra dansk side kunne gøre sig håb om, at der måske også fra tysk side kunne foreligge beredvillighed til at akkordere med det gamle regime. Selvom disse rygter har været uden grundlag, så har de dog vundet en vis tiltro hos regimets tilhængere.

Efter at det havde vist sig, at Stauning havde valgt denne kurs for sin regering, var oppositionen nødsaget til at foretage en ændring i sin taktik. Denne omstillingsproces blev i DNSAP af partiføreren dr. Clausen indledet med, at dagbladet „Fædrelandet“ anslog en mere rolig tone i sin stillingtagen til den indrepolitiske situation. Samtidig er der foretaget en stærkere koncentration af DNSAPs organisatoriske arbejde ved, at der er blevet oprettet et hovedkontor i København, hvilket særlig skal tjene partiets konstruktive opgaver. Denne ændring af den politiske taktik har medført, at det er kommet til uoverensstemmelser mellem nogle mere radikale kræfter og Clausen, hvorunder navnlig dagbladet „Fædrelandet“ var genstand for skarp kritik. Da Clausen viste sig uvillig til at fravige den een gang besluttede nye kurs, kom det til den kendte splittelse og dannelse af en oppositionsgruppe. Skønt denne oppositionsgruppe hidtil ikke har formået af vinde nævneværdig tilslutning, er selvfølgelig den kendsgerning, at partiet er blevet spaltet, af modstandernes presse blevet grebet og udnyttet propagandistisk imod Clausen.

Hos de danske nationalsocialister er der også delvis opstået det indtryk, at vi fulgte en ujævn linie, da man fra vor side ved alle indrepolitiske aktioner imod regimet Stauning har taget som udgangspunkt ikke at fremkalde nogen løsning, som kunne være skadelig for den almindelige ro og orden. Den krigsøkonomiske udnyttelse af Danmark tvinger os også fremdeles til et snævert samarbejde med de afgørende faktorer indenfor den nuværende danske politik. Det har altså under disse forudsætninger kun været muligt at gå en mellemvej, som ikke fremkaldte indtryk af en påtvungen indrepolitisk løsning, men som samtidig på længere sigt skulle virke som en støtte til nationalsocialisterne.

Den almindelige stemning i den danske befolkning har i de sidste måneder understreget indtrykket af, at den indrepolitiske udvikling på afgørende måde er afhængig af resultatet af de kommende krigsbegivenheder, og at der, sålænge der efter dansk opfattelse endnu ikke foreligger en ensartet bedømmelse af den storpolitiske situation, vil være store vanskeligheder for de danske nationalsocialisters fremgang.

De tydelige tegn på Tysklands afgørende krigsforberedelser i dette forår og den dermed forbundne forøgede politiske og militære aktivitet har allerede i de sidste to uger ført til, at man på dansk side er blevet meget mere tilbageholdende i sin tyskfjendtlige holdning, som især kom til udtryk i rygtepropagandaen og i de illegale blades propaganda. For regimet Staunings stilling må denne den politiske opinions frontforandring uden tvivl betyde en yderligere svækkelse, tilmed da regimet på grund af sin hidtidige tvivlrådige politik også i den kommende tid må kæmpe med uovervindelige økonomiske vanskeligheder. Det store misforhold mellem pris og løn, der er opstået ved den danske regerings

ubeslutsomhed, og det store antal arbejdsløse, hvis beskæftigelse der også i det kommende forår kun findes meget ringe udsigt for, har allerede medført, at der har dannet sig en modsætning mellem fagforeningerne og regeringen, som man hidtil kun med besvær har kunnet slå bro over. De førende fagforeningsfolks holdning i dette opgør er tydeligt influeret af, at de under deres Tysklandsophold har fået indtryk af, at deres socialistiske mål ikke er blevet bragt i fare af den storpolitiske udvikling og udsigten til en tysk sejr. Det kan forventes, at modsætningen mellem fagforeningerne og de gamle regeringspolitikere yderligere vil blive uddybet samtidig med de voksende økonomiske vanskeligheder.

For de danske nationalsocialister tegner sig den vej, at de over et konstruktivt arbejde, der tager vidtgående hensyn til de brændende indrepolitiske spørgsmål, når til en mere omfattende koalition med de kredse og grupper, der hidtil indbyrdes adskilt har dannet oppositionen. Samtidig vil det være nødvendigt for nationalsocialisterne at rense ud og strammere gennemorganisere partiet, i hvilket i de sidste måneder et antal uegnede har vundet indpas. Til dette arbejde, hvis nødvendighed Clausen har erkendt fuldtud, har han allerede udset organisationsleder Hoffman-Madsen, hvis arbejde samtidig vil give Clausen mulighed for i højere grad end hidtil at beskæftige sig med de konstruktive planer. Clausen vil så på sin side forsøge at komme i nærmere kontakt med indflydelsesrige personligheder i det danske offentlige liv for derved på afgørende måde at udvide oppositionens ledende kredse. Parallelt med de danske nationalsocialisters arbejde må fortsat løbe forbindelserne til fagforeningerne for om muligt under udviklingens videre forløb her at finde den brede koalitionsbasis, der er nødvendig for en senere magtovertagelse.

sign. **Renthe-Fink.**

161.

Udkast [af Renthe-Fink] til „Politisk årsberetning 1940“.

22. marts 1941.

Udkast.

København, den 22. marts 1941.

Indhold: Politisk årsberetning 1940.

3 gennemslag.

A[uswärtiges] A[mt], Berlin.

Året 1940 har været af skæbnesvanger betydning i Danmarks historie og for de tyskdanske forbindelser og danner et afgørende historisk vendepunkt. Ved de tyske troppers indmarch den 9. april kom Danmark ind i rigets umiddelbart militære, politiske og økonomiske magtsfære. En naturlig og på lang sigt uafvendelig udvikling, forud for hvilken der under normale forhold ville være gået år med svære indre kampe, fuldbyrdedes på grund af Førerens afgørelse på een dag. I den følgende redegørelse i denne beretning vil dens gennemgribende betydning kort blive behandlet.

Danmark gik ind i året 1940 med en følelse af stor usikkerhed og alvorlig bekymring for sin fremtid. Sympatien hos de ledende lag indenfor det danske folk var uden tvivl for England. Det revolutionære Tyskland med sin grundlæggende sociale omvæltning forekom danskerne at være en trusel mod deres gennem århundreder fulgte, materialistisk indstillede livsform, som de anså for særlig sikret ved Versaillesystemet. England betragtedes her i landet som den mægtigste garant for dette system. Krigsudbrudet mellem England og Tyskland blev her opfattet som en skæbnesvanger prøvelse, selvom der næppe herskede

tvivl om, at verdensmagten England ville gå ud af den som sejrherre. Den indre indstilling hindrede dog ikke den danske regering, der var under ledelse af og under afgørende påvirkning af socialdemokratiet, i udadtil med eftertryk at gøre grundsætningen om neutralitet gældende og i at pleje økonomisk snævre og politisk korrekte forbindelser med den store og foreløbig i alle tilfælde farlige nabo mod syd. Den tyske lynsejr mod øst havde fået den ubetingede tro på, at England ikke kunne besejres, til at vakle; blokade og økonomisk krig begyndte på en følelig måde at drage Danmark med ind i begivenhederne. Den finsk-sovjetiske krigs udbrud med dens internationale virkninger bragte Skandinavien i umiddelbar nærhed af krigsbegivenhederne. I denne konflikt stod landets offentlige mening utvetydigt på Finlands side, som omend i beskeden målestok blev støttet ved udsendelse af frivillige og ved økonomiske foranstaltninger. På grund af de engelske planer om en intervention til fordel for Finland opstod der også fare for, at Danmark under begivenhedernes udvikling skulle blive krigsskueplads. Skønt tilfældet Altmark og Englands mineudlægning i norske territorialfarvande tydeligt viste situationens tilspidsning, betød det for danskerne, som ifølge deres mentalitet er utilbøjelige til at se faren i øjnene, en overraskelse, da Tyskland den 9. april greb initiativet i Norden. Da den tyske aktion af 9. april dagen før kastede sine skygger fremover, ved at tyske krigs- og transportskibe sejlede gennem Storebælt med kurs mod nord, og da der fra dansk side pludselig blev berammet et ministerråd til den 8. april, påvirkede jeg den danske regering i den retning, at der ikke blev truffet overilede og for Danmark skæbnesvangre beslutninger for det tilfælde, at der fra tysk side måtte stilles krav til Danmark.

Tidligt om morgenen den 9. april blev den danske regering ved overrækkelsen af memorandummet stillet overfor at skulle afgøre enten om den ville acceptere det tyske krav, modtage beskyttelse af sin neutralitet og derved sikre sin integritet og suverænitet eller indlade sig på en meningsløs modstand. Kongens og statsminister Staunings realitetsans føerte til beslutningen om at finde sig i de tyske troppers indmarch og nøjes med en formel protest.

Den danske holdning var af væsentlig betydning for de tyske operationer i Norden. Man undgik ikke blot blodsudgydelse, men Danmark var fra første dag en vigtig etape for den tyske krigsførelse i Norge, tjente som støttepunkt for det tyske luftvåben og marinen; endvidere kunne Danmarks ydedygtige landbrugs produkter og dets industri i høj grad gøres nyttige for den tyske krigsførelse.

For rigets politik i Danmark opstod en fuldstændig ny situation. Det gjaldt på den ene side om kompromisløst at sikre den tyske værnemagts interesser både i landet selv og for den samlede tyske krigsførelse og på den anden side at respektere landets suverænitet og uafhængighed. Vi måtte finde metoder for i videst muligt omfang at nå vore mål ved hjælp af den danske regerings og folkets frivillige samarbejde. Vore midler var ikke, som i de lande der havde mødt os som fjender, den tyske værnemagts våben, men den politiske påvirknings og overtalelses våben. Til rådighed for den af rigsudenrigsministeren indsatte befuldmægtigede for riget stod ikke en gennemorganiseret civil- eller militærforvaltning, men kun et lille antal medarbejdere, der såvidt muligt usynligt, men på afgørende måde dirigerende og ledende skulle opnå, at de tyske interesser på næsten alle det danske samfundslivs områder blev varetaget.

Rigsudenrigsministerens retningslinier krævede af repræsentanterne for den tyske politik i Danmark venskabelig indstilling, tålmodighed, ro, takt og sejhed. Under iagttagelse af denne retningslinie er det indtil dato lykkedes i alle henseender at varetage værnemagtens interesser, at opretholde ro og orden i landet og at opnå et resultatrigt samarbejde på det udenrigspolitiske og økonomiske område med den danske regering, som ideologisk ingenlunde står os nær. Løsningen af denne opgave blev væsentligt lettet ved de tyske troppers forbilledlige holdning og ved den tillidsfulde kontakt, som lige fra begyndelsen kunne etableres mellem de militære kommandoinstanser og den befuldmægtigedes organer.

Af Auswärtiges Amt blev ved gennemførelsen af disse opgaver under den befuldmægtigedes centrale ledelse indsat en kommitteret til varetagelse af hvert af områderne: udenrigspolitiske spørgsmål, spørgsmål vedrørende den indre forvaltning og økonomiske spørgsmål.

På *udenrigspolitik*ens område blev der indrømmet danskerne ret til at udsende og modtage gesandter. Vi forlangte kun, at de diplomatiske og konsulære repræsentanter for de magter, der var i krig med os, skulle forlade landet; derimod blev der ikke rejst indvendinger imod, at der opretholdtes danske repræsentationer i England og Frankrig. For os kom det i første række an på at hindre en ukontrolleret efterretningsforbindelse mellem den danske regering og dens udenrigsrepræsentationer. Ved aftaler med den danske regering blev det fra og med besættelsesdagen gennemført, at hele den diplomatiske telegram- og kurerforbindelse fra og til Danmark blev kontrolleret. Kontrollen foregår gnidningsløst, hidtil er der ikke konstateret forseelser fra dansk side. Kontrollen hindrer ikke blot et mod vore interesser stridende dansk udenrigspolitisk initiativ, men giver os tillige mulighed for på afgørende måde at påvirke den danske regerings instrukser til dens repræsentanter i det neutrale og fjendtlige udland.

Af problemer af udenrigspolitisk betydning spiller i dag foruden forholdet til Tyskland, der behersker Danmarks samlede politik, egentlig kun Grønlandsspørgsmålet og i forbindelse hermed det dansk-amerikanske forhold en rolle. Den tydelige fare for, at USA militært besætter Grønland som en del af den „vestlige hemisfære“ og dermed gør det til et strategisk vigtigt støttepunkt, har hidtil kun kunnet forhindres ved, at vi til trods for visse betænkeligheder, der forelå mod den danske Washingtongesandts person, ved velafvejede instrukser muliggjorde, at denne kunne fungere tilsyneladende upåvirket af os. Hertil kom, at der i det grønlandske spørgsmål forelå en vis jalousi mellem Canada og Amerika, som foreløbig har haft fordelagtige virkninger for Danmark. Hidtil har amerikanerne begrænset sig til at oprette en konsular repræsentation i Grønland, dog uden den danske regerings forudgående godkendelse, og til at føre umiddelbare forhandlinger med de danske landsfogder om en vareudveksling. Den danske suverænitet over Grønland er iøvrigt for kort tid siden blevet bekræftet af den amerikanske regering. At det herved alene drejer sig om en meget labil tilstand, som hver dag kan ændre sig alt efter de amerikanske interesser, ligger klart for dagen.

Mod Englands besættelse af Island har ikke blot den islandske regering selv protesteret, men på vor foranledning har også statsministeren gjort indsigelse, for såvidt kongen af Danmarks rettigheder som suveræn over Island berøres af besættelsen. Også mod Færøernes besættelse blev der protesteret fra dansk side.

En væsentlig del af de danske udenrigsrepræsentationers diplomatiske virksomhed tager sigte på at sikre dansk ejendom, navnlig de i udenlandske havne oplagte danske skibe. Medens man fra vor side må kræve, at de danske skibe forbliver i neutrale havne for at unddrages fjendtlig udnyttelse, er der i USA og i sydamerikanske stater alvorlige bestræbelser i gang for at anvende de danske skibe til fordel for egne interesser. Folkeretsstridige beslaglæggelser er allerede sket i Chile og Peru og forestår tilsyneladende i Amerika. Med hensyn til Argentina er der udsigt til, at der vil blive taget hensyn til vort, officielt af den danske regering indtagne standpunkt, at skibene ikke må sættes i fart. Den danske regerings stilling i dette spørgsmål vanskeliggøres ved, at dens holdning hyppigt må gå mod de danske rederes økonomiske interesser.

Iøvrigt ligger — ligesom allerede før den 9. april — tyngdepunktet i den danske udenrigspolitik på det økonomiske område. *Danmarks udenrigshandelspolitik* afhænger nu fuldstændigt af vareudvekslingen med Tyskland. Økonomiske forbindelser med tredie lande kommer for Danmark kun på tale, for såvidt dette ikke er til skade for tyske interesser. Alle aftaler på dette område afsluttes kun under medvirken og med godkendelse af den befuldmægtigede henh. den kommitterede for økonomiske spørgsmål.

Den danske erhvervspolitik ledes af os, således at den udøver bestemte funktioner indenfor den stortyske økonomiplans rammer. Forudsætningen herfor er, at Danmark, navnlig under krigen og til trods for besættelsen, vedbliver at være leveringsdygtig. Det er hidtil lykkedes uden kendeligt tysk tryk at foranledige den danske regering til at træffe foranstaltninger, hvorved vor forøgede forsyning med danske landbrugsprodukter garanteres, dog uden foderstofimport fra oversøiske lande. Det har vist sig at være rigtigt, at de nødvendige rationeringsforanstaltninger ikke blev dikteret af os i tilknytning til de tyske forhold, men vedblev at være overladt danskerne indenfor rammerne af de muligheder, som stod åbne for dem, når vore krav var opfyldte.

Efter Danmarks afspærring fra alle andre udenlandske råstokilder er den danske industri så godt som udelukkende henvist til tyske tilførsler. En afgørende rolle spiller her ved kulforsyningen. Af tildelingerne af råstoffer som kul, benzin, jern afhænger det, hvorvidt den danske industri i længden kan nyttiggøres til fordel for vore krigsøkonomiske interesser. Det kan konstateres, at den danske industri villigt og pålideligt udfører de den tildelte ordrer, hvorved der navnlig kan henvises til bygningen af skibe.

Ved de tyske instansers snævre samarbejde med de danske finans- og erhvervsmyndigheder har det hidtil kunnet undgås, at der til trods for den forholdsvis stærke belastning af Danmark gennem besættelsesomkostningerne samt til trods for den høje danske aktivsaldo i varehandelen med os er opstået en alvorlig fare for de danske statsfinanser og den danske valuta. Karakteristisk herfor er de danske planer, som under de nuværende forhold tilstræber en opskrivning af kronen. Gennemførelsen af disse planer, som f. t. ikke svarer til vore interesser, er dog blevet udskudt indtil videre.

Forhandlinger, som sidste sommer blev ført mellem de to regeringer angående afslutningen af en toldunion og et møntfællesskab, førte ikke til noget resultat, fordi danskerne endnu ikke kunne beslutte sig til en så snæver tilknytning til riget. Den tyske regering anser ikke denne sag, der før eller senere alligevel vil blive ordnet i overensstemmelse med vore ønsker, for så vigtig, at den magtpolitisk vil gennemtvinge en ordning.

På den *indre forvaltnings* område var det den rigsbefuldmægtigedes opgave på den ene side ved kontrapionage og politiarbejde at garantere de her stationerede tyske troppers sikkerhed, på den anden side ved fortløbende at iagttage stemningen indenfor alle befolkningsklasser til enhver tid at være underrettet om de indre forhold i dette land. Det har stået sin prøve, at vi har forsøgt på også i disse ofte meget penible spørgsmål at skåne den danske suverænitet og udadtil overlade danskerne at tage initiativet til de forholdsregler, som af os ansås for nødvendige. Det kan konstateres, at danskerne i denne henseende, omend ingenlunde gerne, så dog loyalt i alle væsentlige spørgsmål har opfyldt vore ønsker. Administrativt blev kontrollen med persontrafikken mellem Danmark og udlandet sikret ved tyske organers ikke fremtrædende, men afgørende medvirken. Det samme gælder for opsynet med udlændinge, henh. interneringen af de fjendtlige statsborgere og emigranterne. Under formel bevarelse af den danske jurisdiktion er der blevet udstedt love, som hjemler strenge straffe for forseelser eller forbrydelser mod værnemagten, og som gør det muligt for os at begrænse tyske krigsretters processer mod danske statsborgere til et end ikke vigtigt enkelttilfælde. Det er iøvrigt en tilfredsstillende kendsgerning, at af alvorlige tilfælde af sabotage og deslige udøvet af danske statsborgere er der overhovedet ikke forekommet nogen og af betydningsløse kun ganske få.

Som et led i de almindelige kontrapionageforanstaltninger sker overvågelsen af brev- og telegramtrafikken ved de militære kommandoinstanser. Iøvrigt betjener værnemagtens instanser sig altid af den rigsbefuldmægtigedes organer for at få deres ønsker gennemført.

Det er en selvfølge, at begivenhederne den 9. april overordentlig stærkt har påvirket det *indrepolitiske liv* i dette parlamentarisk regerede land, hvorved tempoet i den indrepolitiske udvikling ganske vist ikke har kunnet holde trit med kravene til det tysk-danske samarbejde, således som dette faktisk gennemføres i praksis. Da vi måtte tilstræbe en rolig og organisk udvikling og fremfor alt undgå indre rystelser, blev der bevidst givet afkald på en voldelig påvirkning. Usikkerheden i den danske regerings indrepolitiske stilling genspejler sig i de siden den 9. april gentagne kabinetsomdannelser. Som fast punkt er kun forblevet statsminister Stauning, hvis indflydelse på de danske arbejdere også den dag i dag er af betydning for os. Umiddelbart efter den 9. april lagde Danmark landets skæbne i hænderne på en koalitionsregering, til hvilken kongen kaldte repræsentanter for alle partier, der stod på den parlamentarisk-demokratiske forfatnings grund. Denne regering, der i for høj grad holdt fast ved forældede, liberalistiske idealer og former, opfyldte ganske vist de tyske krav og hindrede negative udslag fra den i det store og hele ikke tyskvenlige folkestemning, men den viste hverken vilje eller initiativ til at forberede folket på det varige snævre samarbejde med Tyskland under dettes ledelse indenfor det fremtidige europæiske storrum. Derfor kunne den heller ikke vinde den for Danmarks skæbne afgørende tyske tillid. Under indtrykket af den tyske sejr mod vest besluttede kongen sig til den halve foranstaltning at omdanne dette kabinet i begyndelsen af juli 1940 således, at han

udnævnte mænd som Scavenius til udenrigsminister og Gunnar Larsen til trafikminister, som begge repræsenterede et program, der gik ud på en uforbeholden orientering mod Tyskland. Denne regering havde kunnet forberede vejen for en nationalsocialistisk magtovertagelse i Danmark, hvis Englands sammenbrud var sket allerede i året 1940. Det talmæssigt lille, endnu ikke gennemorganiserede danske nationalsocialistiske arbejderparti under Frits Clausen, der ikke rådede over nogen væsentlig støtte i sit eget folk, var med hensyn til fremgang afhængigt enten af den tyske slutsejr eller af, at det ad magtpolitisk vej blev indsat af riget. I forventningen om en sådan udvikling fik partiet i sommeren 1940 en vis tilstrømning. Da krigen fortsatte ind i året 1941 og vi af gode grunde foreløbig gav afkald på en løsning ved magtanvendelse i forbindelse med fejlene i den interne partipolitik, medførte det for partiet foreløbig en modgående bevægelse; om denne udvikling har nået sit kulminationspunkt med splittelsestendenserne indenfor partiet i den sidste tid, må afventes. Med hensyn til i hvilken form og i hvilken grad den befuldmægtigede skulle gå ind for partiet, gjaldt den af rigsudenrigsministeren fastsatte retningslinje, hvorefter det var hans fornemste opgave at sørge for de tyske troppers sikkerhed, endvidere at vi havde interesse i, at der ikke ved udviklingen i Danmark opstod vanskeligheder for rigets politik, navnlig at den fjendtlige propaganda ikke blev sat i stand til at kunne sige, at vi undertrykte et lille og værgeløst folk, og endelig, at en kongekrise skulle undgås. På den anden side ønskede rigsudenrigsministeren, at de elementer, der er rede til et samarbejde med Tyskland, navnlig de danske nationalsocialister, understøttes, og at der skrides ind mod den danske systempresses ophidselseskampagne mod det danske nationalsocialistiske parti, og at den danske regering anerkender dette som et ligeberettiget og jævnbrydligt parti.

At partiet legalt overtog magten har hidtil ikke været muligt og er det heller ikke i dag. Hvornår forudsætningerne herfor vil være tilstede, lader sig f. t. endnu ikke overse. Først den tyske slutsejr over England vil overbevise kongen og det danske folks brede masser om nødvendigheden af den snævre tilslutning til riget og dermed en principiel indrepolitisk omstilling. Indtil da må partiet med vor hjælp gøre sig store anstrengelser for at fjerne sine organisatoriske mangler og for at erhverve sig tillid hos videre kredse i folket. Da vil også et moment, der gør det vanskeligt for partiet at slå igennem, nemlig dets åbne sympati for besættelsesmagten, være borte.

Nationalsocialisternes regeringsovertagelse under magtpolitisk tysk tryk ville have ført om ikke til åben modstand så dog i alle tilfælde til en passiv modstand og obstruktion i videste omfang og på alle områder. Ro og orden i landet ville være bragt i fare, dets økonomiske ydeevne og arbejdsvillighed ville på følelig måde være blevet nedsat til skade for de tyske krigsøkonomiske og ernæringspolitiske interesser. De fjendtlige magter ville have fået et virkningsfuldt materiale for en propaganda mod riget. En kongekrise havde været sandsynlig i betragtning af monarkens holdning overfor Frits Clausen og hans gentagne utvetydige bemærkninger om, at han hellere ville træde tilbage end vige for et sådant tryk. I betragtning af denne situation måtte det for rigets ansvarlige repræsentant i Danmark først og fremmest være magtpåliggende at rydde de vanskeligheder af vejen for partiet, som hindrede dets naturlige udvikling. Hertil hørte, at de personer blev fjernet fra regeringen og fra det offentlige liv, som måtte anses for at være hovedopholderne mod de danske nationalsocialister og dermed også mod Tyskland. Det er betegnende, at der måtte udøves betydeligt pres for at gennemføre den konservative partifører og handelsminister Christmas Møllers og den socialdemokratiske partipolitiker Hedtoft Hansens fjernelse fra deres offentlige embeder i statstjenesten henh. det parlamentariske liv og for også at forhindre deres fortsatte publicistiske arbejde. Den befuldmægtigede har på intet tidspunkt ladet den danske regering være i tvivl om, at vore sympatier i første række gjaldt de danske nationalsocialister som den eneste gruppe, der fra gammel tid uden forbehold er gået ind for et tysk-dansk venskab, som ideologisk står os nærmest, og som derfor af os også anses for at være den sikreste garant for den kommende udformning af det tysk-danske forhold. Det opnåedes, at mistænkeliggørelsen af de danske nationalsocialister ophørte, og at der blev udstedt amnesti for de af dem, der var dømt for politiske forseelser.

Den danske presse, som før den 9. april stærkt genspejlede den danske befolknings overvejende engelskvenlighed, har siden besættelsen fået et fuldstændigt nyt ansigt. Det var en selvfølge, at vi i betragtning af de tyske troppers tilstedeværelse hverken kunne til-

lade en tyskfjendtlig linie i den danske presse, eller at der direkte eller indirekte skabtes en stemning til gunst for vore krigsmodstandere. Indenfor disse grænser er der bevidst givet aviserne spillerum, omend under bestandig iagttagelse og påvirkning. Herunder hører, at vi ikke udøver censuren direkte, men overlader ansvaret herfor til de ganske vist af os omhyggeligt overvågede kompetente danske regeringsorganer. På denne måde har man unddraget vore fjender propagandastof og desuden undgået, at offentligheden saboterer pressen som „tysk propaganda“. Positivt blev derved opnået, at bladene nu i stigende grad på eget initiativ og ansvarsbevidst begynder at tage stilling til de tysk-danske og europæiske problemer i overensstemmelse med vore synspunkter. At de danske nationalsocialisters presse stedse har holdt og holder den tyske linie, er selvfølgelig; dens stadigvæk skarpe modsætning til de øvrige blade ligger overvejende på det indrepolitiske og ideologiske område.

En tilsvarende politik blev fulgt overfor den *danske* statsradiofoni. På det politiske område begrænsede den danske radioavis sig i modsætning til pressen indtil besættelsen til refererende gengivelse af nyhedsstof. Ved at indrette en radioafdeling i gesandtskabet, som meget snart etablerede et udadtil ikke iøjnefaldende samarbejde med de kompetente danske instanser, blev den danske radioavis i det skjulte omformet til et organ for den politiske meningsdannelse i overensstemmelse med vore ønsker. Desuden blev der i den danske statsradiofoni indført regelmæssige tysk-danske fællesudsendelser, som takket være det omhyggelige udvalg af talere og foredragsstof i stigende grad gør de danske lyttere mere egnede til at forstå de tyske politiske formål og modvirker den engelske radios udsendelser. Dette bekræftes ved de danske lytteres stigende interesse.

På *kulturpolitik*ens område var det i beretningsåret vor opgave ved en forøget kulturel hvervning at støtte den på et tysk-dansk samarbejde sigtende almindelige politik og i særdeleshed at udelukke de hidtil stærke britiske påvirkninger. For den efter de tyske troppers indmarch hos rigets befuldmægtigede indrettede kultur- og informationsafdeling er det ved en lige så planmæssig som intensiv virksomhed i stigende grad lykkedes også at få tag i sådanne danske kredse, som i almindelighed står afvisende overfor Tyskland. Videnskabelige foredrag af høj værdi, førsteklasses kunstneriske arrangementer, en tysk bogudstilling såvel som en tysk råstofudstilling fik en interesseret og gunstig modtagelse hos danskerne. Samarbejdet med danske foreninger, der har til opgave at pleje de kulturelle forbindelser med riget, blev yderligere udbygget. I fremtiden vil som midtpunkt for det kulturelle og åndelige tyske liv i Danmark stå det tyske videnskabelige institut, hvis åbning er planlagt til begyndelsen af maj. Ved siden af faste institutioner af videnskabelig karakter påbegyndtes bygningen af en stor tysk skole i stedet for den bygningsmæssigt forældede Skt. Petri skole.

Holdningen hos den *tyske folkegruppe i Nordslesvig*, som efter besættelsen anså en ordning af grænsespørgsmålet efter dens ønske som umiddelbart forestående, måtte efter Auswärtiges Amts instrukser bringes på linie med de fællestyske interesser. Det blev af folkegruppen krævet, at den afholdt sig fra enhver drøftelse af grænsespørgsmålet. I stedet for fik den til opgave i forstærket grad at arbejde for nationalitetens fæstelse i den nu som før sejre kamp med den danske grænsbefolkning. Under ledelse af dr. Møller, Graasten, bøjede den sig med tungt hjerte, men med anerkendelsesværdig beslutsomhed og disciplin for rigspolitikens krav i visheden om, at dens fremtidige skæbne er uløseligt forbundet med det stortyske riges.

Som konklusion kan det konstateres, at det er lykkedes i fuldt mål at udnytte de store militære, for den tyske krigsførelse væsentlige muligheder, som vi opnåede ved Danmarks besættelse, uden at Danmark derved mistede sin formelle suverænitet og sin stilling som ikke-krigsførende stat. Den af os på basis af udenrigspolitiske synspunkter fulgte politik med „diplomatiske“ midler har medført, at der til trods for en ingenlunde tyskvenlig grundstemning aldrig på grund af de indre forhold i dette land er opstået nævneværdige vanskeligheder for værnemagten. Herudover har det været muligt at holde dette lands for os ikke uvæsentlige økonomiske kraft intakt og at stille den i de tyske interessers tjeneste.

Under denne udvikling har man også måttet igennem vanskelige passager. Kongens 70 års fødselsdag den 26. september 1940, altså på et tidspunkt, da man fra dansk side ikke længere troede på en tysk slutsejr i året 1940, da en sådan endog jævnlige i det hele taget blev draget i tvivl, gav vide danske kredse en velkommen anledning til at demonstrere

deres danskhed. Ved forebyggende og afværgende foranstaltninger, som blev lettet ved de tyske troppers forstående og taktfulde optræden, kunne det forhindres, at disse demonstrationer som helhed antog en tysk fjendtlig karakter. En stærk belastning af folkestemningen til vor ugunst var endvidere den omstændighed, at kongen, rigsdagen og vide kredse af folket var overbevist om, at de danske nationalsocialister skulle bringes til magten under tysk tryk. Endelig førte kravet om overladelse af danske torpedobåde til en alvorlig tillidskrise, og det ikke blot i forhold til den danske marine, med hvilken vore militære instanser indtil da havde plejet et særlig godt og i praksis prøvet samarbejde, men også overfor vide kredse af folket. Navnlig kongen og det danske forsvar følte sig ikke blot ramt i deres æresfølelse af det tyske krav, men troede også heri at kunne se et brud på de tyske løfter.

Disse kriser er nu i det væsentlige overstået, men stemningsmæssigt vil de endnu i lang tid have eftervirkninger. Det danske folks i det store og hele fornuftige holdning beror endnu i dag mindre på en indre indstilling end på opportunistiske overvejelser. Først den tyske slutsejr vil medføre en væsentlig indre omstilling. Så vil erkendelsen af, at Danmark har en afgørende interesse i en uforbeholden indsats indenfor rammerne af det af Tyskland ledede storrum, blive det danske folks fælleseje.

162.

Rapportafhøring af fhv. gesandt Werner v. Grundherr.

30. august 1946.

(Se tyske dokumenter nr. 162).

163.

Afhøring af fhv. presseattaché Gustav Meissner i kommissionsdomstolen.

4. maj 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 163).

164.

Afhøring af fhv. gesandt C. v. Renthe-Fink i kommissionsdomstolen.

8. maj 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 164).

165.

**Afhøring af fhv. stats- og udenrigsminister Erik Scavenius i
kommissionsdomstolen.**

10. maj 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 165).

166.

Afhøring af fhv. trafikminister Gunnar Larsen i kommissionsdomstolen.

12. maj 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 166).

167.

Afhøring af kontorchef Carl August Peschardt i kommissionsdomstolen.

14. maj 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 167).

168.

Afhøring af direktør Knud Sthyr i kommissionsdomstolen.

18. maj 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 168).

169.

Afhøring af civildommer Harald Petersen i kommissionsdomstolen.

18. maj 1948.

(Se tyske dokumenter nr. 169).

